ตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของ “ภรรยาฝรั่ง” ในบริบทวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม

ศรีหทัย เวลล์ส

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาไทยศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ธันวาคม 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ ได้พิจารณาดุษฎีนิพนธ์ของ ศรีหทัย เวลล์ส ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์

.....ประธาน

(ดร. พัชรินทร์ ลาภานันท์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถี)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเนตร สุวรรณละออง)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่ ๒๕ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พิศภูมิวิถี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และเป็นแรงผลักดันสำหรับแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาความทุกข์ใจของผู้วิจัย และยังช่วยปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องที่ทำให้งานเป็นวิชาการและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ดร. พัชรินทร์ ลาภานันท์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กรุณารับเป็นประธานสอบปากเปล่า และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเนตร สุวรรณละออง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนการแก้ไขดุษฎีนิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาตามโครงการพัฒนาบุคลากรระดับปริญญาเอก

ขอขอบพระคุณ Mr. Brian William Wells คู่ชีวิตที่แสนดี ขอบคุณภรรยาฝรั่งทั้ง 13 ท่านที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ นางสาวพรพิมล ช่างไม้ บรรณารักษ์หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นางสุดา พันธุสะ เพื่อนรักและบรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางวงเดือน เจริญ บรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา และมิตรสหายทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและที่มีส่วนทำให้ดุษฎีนิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ศรีหทัย เวลล์ส

55810273: สาขาวิชา: ไทยศึกษา; ปร.ด. (ไทยศึกษา)
คำสำคัญ: ตัวตน/ พื้นที่ทางสังคม/ ภรรยาฝรั่ง/ ครอบครัวต่างวัฒนธรรม

ศรีหทัย เวลล์ส: ตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของ “ภรรยาฝรั่ง” ในบริบทวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม (BEING AND SOCIAL SPACE OF FOREIGNER’S WIVES IN THE CROSS-CULTURAL FAMILY CONTEXT) คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์: ปรีดี พิศภูมิวิถี, Ph.D., จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส, Ph.D. 157 หน้า. ปี พ.ศ. 2559.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง โดยใช้การวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological approach) ของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตก มีอายุระหว่าง 20-60 ปี แต่งงานกับชาวตะวันตกเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยการจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ได้ และมีทะเบียนบ้านอยู่ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและแบบลูกโซ่ จำนวน 13 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis)

ผลการวิจัยพบว่า การให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง เกิดมาจากวงจรการตีความที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1. ความเข้าใจเดิม หรือช่วงก่อนเป็นภรรยาฝรั่งที่ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดทัศนคติและการรับรู้ในเชิงบวกเกี่ยวกับการแต่งงานกับชาวตะวันตก ซึ่งได้แก่ 1.1 ปูมหลังชีวิต ที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติในเชิงลบต่อรูปลักษณ์และคุณสมบัติของตนเอง และ 1.2 ภาพในฝันของภรรยาฝรั่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาในทรัพย์สินเงินทองจากสามีชาวตะวันตก และภาพลักษณ์ที่แตกต่างจากผู้ชายไทย 2. ความเข้าใจใหม่ หรือช่วงอยู่อย่างภรรยาฝรั่ง เป็นผลที่ได้มาจากการตีความประสบการณ์ชีวิตหลังจากแต่งงานกับสามีชาวตะวันตก ซึ่งประกอบด้วย 2.1 การสร้างตัวตนให้อยู่ได้ ยังสะท้อนให้เห็นการปรับอารมณ์ การสร้างภาพลักษณ์ภายนอก และการสร้างทักษะหรือความสามารถพิเศษ 2.2 ภรรยาฝรั่งต้องอดทนจากการถูกสังคมตีตรา การเป็นบ่อเงินบ่อทองของเครือญาติและเพื่อนฝูง และการต่อสู้กับความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับสามีชาวตะวันตก 2.3 ความจริงสองด้านของผู้ชายฝรั่งที่เป็นทั้งความสมหวังและความผิดหวังของภรรยาฝรั่งในชีวิตการแต่งงานกับสามีชาวตะวันตก และ 2.4 พื้นที่ของภรรยาฝรั่ง ซึ่งเป็นการแสดงตัวตนและความพยายามสร้างโลกของภรรยาฝรั่ง โดยใช้พื้นที่สองประเภท ได้แก่ ลูกครึ่ง ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการสร้างอำนาจการต่อรอง ใบเบิกทางในสังคม และเป็นโซ่ทองคล้องใจในครอบครัว และพื้นที่ครัวใช้เป็นพื้นที่สำหรับสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและสร้างตัวตนของการเป็น “แม่ศรีเรือน”

55810273: THAI STUDIES: Ph.D. (THAI STUDIES)

KEYWORDS: BEING/ SOCIAL SPACE/ FOREIGNER'S WIVES/ CROSS-CULTURAL FAMILY

SRIHATHAI WELLS: BEING AND SOCIAL SPACE OF FOREIGNER'S WIVES IN THE CROSS-CULTURAL FAMILY CONTEXT.ADVISOR COMMITEES : PREDEE PHISPHUMVIDHI, Ph.D., JINJUTHA CHAISENA DALLAS, Ph.D. 157 P. 2016.

This research aims to study and to understand the meaning of being and social space process of foreigner's wives. This research is a qualitative research using the phenomenological Approach of Martin Heidegger. The informants are married to westerners, aged between 20-60 years, have been married with or without a marriage certification at least 2 years and Chon Buri census registration is required. The samples of the research, which were purposively and snow ball selected, included 13 Thai female informants, data analysis was thematic analysis.

The findings show that the meaning of being and social space process of foreigner's wives were resulted from their Hermeneutic circles. First, the pre-understanding process or before being westerner's wives, their positive attitudes and perceptions about a cross-cultural marriage were the two main results; firstly from the background of their negative viewpoints on the appearance and qualification; secondly from the dreams of the financial supporting from a foreigner and the different images of the westerners when compares to Thai men. Second, the new-understanding process or after being foreigner's wives, their marriage life experiences were four significant outcomes. First, the suituatedness of the westerner's wives, including the emotional adjustment, the appearance creation and the skill enhancement. Second, the tolerance from social stigma, being a gold treasure for relatives and friends, and a different culture struggle. Third, every coin has two sides including the fulfillment and the unfulfillment parts of the marriage life. Fourth, the social space of the westerner's wives, the spaces were used to present their being and their worlds; firstly, a mixed race child is a meaningful part of negotiation, a ticket to success and also a bond of love; secondly, a kitchen is for a family relationship and for being a perfect housewife or "Mae Sri Reuan"

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

สารบัญ ..... ฉ

สารบัญตาราง ..... ซ

สารบัญภาพ ..... ฌ

บทที่

1 บทนำ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6

ขอบเขตการวิจัย 6

นิยามศัพท์เฉพาะ 7

2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8

โลกาภิวัตน์กับปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดน 8

การแต่งงานในวัฒนธรรมไทย 10

ปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในประเทศไทย 17

การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา 23

ตัวตนและพื้นที่ทางสังคม 27

กรอบแนวคิดการวิจัย 37

3 วิธีดำเนินการทำวิจัย 40

พื้นที่การศึกษาวิจัย 40

ผู้ให้ข้อมูลและวิธีเลือกผู้ให้ข้อมูล 40

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 41

การวิเคราะห์ข้อมูล 45

จรรยาบรรณของนักวิจัย 47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
ข้อมูลทั่วไปของภรรยาฝรั่ง	50
ช่วงก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง	65
ช่วงอยู่อย่างภรรยาฝรั่ง	87
5 สรุปผลการวิจัย และบทสรุปของผู้วิจัย	132
สรุปผลการวิจัย	132
บทสรุปของผู้วิจัย	135
ข้อเสนอแนะ	140
บรรณานุกรม	142
ภาคผนวก	155
ประวัติย่อของผู้วิจัย	157

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

1 ตัวอย่างการกำหนดหน่วยความหมายจากข้อมูลการสัมภาษณ์ 46

2 ข้อมูลทั่วไปของภรรยาฝรั่ง 59

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	วงจรของการตีความ	25
2	กรอบแนวคิดการวิจัย	38
3	วงจรของการตีความของภรรยาฝรั่งโดยใช้กรอบทฤษฎีของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์	50
4	ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูล	61
5	ประสบการณ์การแต่งงานของผู้ให้ข้อมูล	62
6	อาชีพของผู้ให้ข้อมูล	62
7	การให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง	64
8	ช่วงก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง	65
9	ภาพฝันของภรรยาฝรั่งก่อนการแต่งงาน	74
10	เว็บไซต์หาคู่ www.thailovelink.com	81
11	นิตยสารคู่สร้างคู่สมและคอลัมน์เกี่ยวกับภรรยาฝรั่ง	83
12	คอลัมน์วิถีชีวิต หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	84
13	อยู่อย่างภรรยาฝรั่ง	87
14	การสร้างตัวตนให้อยู่ได้	88
15	แนวคิดความต้องการของมนุษย์ของมาส์โลว์ เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการของภรรยาฝรั่ง	99
16	ภรรยาฝรั่งต้องอดทน	101
17	ภาพเหมารวมของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติตั้งแต่สมัยอยุธยา – ปัจจุบัน	104
18	ความจริงสองด้านของผู้ชายฝรั่ง	116
19	ญาญ่า อุรัสญาและณเดชน์ คูกิมิยะ นักแสดงลูกครึ่งยอดนิยมของสังคมไทย	123
20	กระบวนการเชื่อมโยงระหว่างตัวตนส่วนบุคคลและตัวตนทางสังคม	130

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแต่งงานถือเป็นประเพณีนิยมที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ เพราะการแต่งงานเป็นการแสดงถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกันในระบบครอบครัวและเครือญาติ และเป็นการประกาศให้บุคคลภายนอกได้รับทราบถึงสถานภาพทางสังคมของบุคคลทั้งสองอย่างถูกต้องตามหลักจารีตประเพณี คู่แต่งงานจะมีชีวิตคู่ที่ราบรื่นและผาสุกได้นั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติของหญิงและชายที่ต้องปรับตัวเข้าหากัน หากเป็นคนที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกันมักจะมีแบบแผนการปรับตัวที่ไม่ซับซ้อน แต่ถ้าหากเป็นคู่แต่งงานที่เป็นคนต่างวัฒนธรรมกัน มักจะนำไปสู่การปรับตัวที่ยุ่งยากและซับซ้อน จึงจะสามารถประคองชีวิตคู่ได้อย่างราบรื่น

การแต่งงานอาจเกิดขึ้นได้ในสังคมเดียวกันหรือบางครั้งในสังคมต่างวัฒนธรรม การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในสังคมไทยมีมานานแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 เมื่อครั้งที่ชาวโปรตุเกสได้เดินทางเข้ามาในเอเชียและประเทศสยาม เพื่อการหาดินแดนและหาซื้อเครื่องเทศในปี พ.ศ. 2054 (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2553) ในสมัยนั้นการแต่งงานต่างวัฒนธรรมของคนไทยไม่ได้มีการยอมรับจากสังคมมากนัก เพราะถือว่าการแต่งงานกับชาวต่างชาติอาจส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศชาติ (สุภาภรณ์ งามวัน, 2548, หน้า 88) นอกจากนี้ยังเกิดการไม่ยอมรับเด็กลูกครึ่งที่เกิดจากการแต่งงานระหว่างคนไทยกับชาวตะวันตกอีกด้วย ในช่วงการปรับปรุงประเทศเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่ามีการแต่งงานต่างวัฒนธรรมเกิดขึ้นทั้งในต่างประเทศและภายในประเทศ การแต่งงานที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ครั้งแรกเกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นนำที่ได้เดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ที่รู้จักกันทั่วไปคือ การเสกสมรสของสมเด็จฯ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ กับหม่อมคัธริน (Catherine Desnitski) สตรีชาวรัสเซีย และสมเด็จฯ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ที่ทรงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสมรสกับหม่อมเอลิซาเบท ชาร์นแบร์เกอร์ (Elisabeth Scharnberger) สตรีชาวเยอรมัน ต่อมาการแต่งงานต่างวัฒนธรรมของชาวสยามจะพบมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วงรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา ดังปรากฏในเอกสารที่นักเรียนเหล่านั้นส่งมายังรัฐบาลไทยเพื่อขออนุญาตแต่งงาน เช่น นายเรียม ทรรทรานนท์ นักเรียนกระทรวงธรรมการขออนุญาตแต่งงานกับหญิงฝรั่งเศส (พ.ศ. 2461) นายบุญเหลือ ติรัณ นักเรียนผู้ช่วยทูตกรุงโคเปนเฮเกนแต่งงานกับผู้หญิงเยอรมัน (พ.ศ. 2463) นายวงศ์ โชติกเสถียร ผู้ช่วยทูตชั้น 2 สถานทูตสยามกรุง

ลอนดอน กับ Jane Pages (พ.ศ. 2465) และนายวรกิจบรรหาร นักเรียนกระทรวงพาณิชย์ แต่งงานกับหญิงอเมริกันก่อนได้รับอนุญาต (พ.ศ. 2467) เป็นต้น (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, 2549, หน้า 81)

ในระหว่างปี พ.ศ. 2493-2503 ทัศนคติของคนในสังคมที่มองความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงไทยกับชาวต่างชาติได้เปลี่ยนไปจากเดิม เพราะในเวลาดังกล่าวเป็นช่วงของการตั้งฐานทัพอเมริกันในประเทศไทยในสงครามเวียดนามในช่วงปี พ.ศ. 2508-2518 นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐเพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศ อันส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจภาคบริการและการท่องเที่ยวมากขึ้น ส่งผลให้ผู้หญิงในชนบทที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กับฐานทัพอเมริกันทำงานอาชีพให้บริการต่าง ๆ เช่น ทำผม ตัดเสื้อ นวดแผนไทย แม่บ้าน เป็นต้น รวมทั้งการทำงานในแหล่งบันเทิงให้กับทหารอเมริกันที่ต้องการพักผ่อนระหว่างพักรบ อาชีพในภาคบริการดังกล่าวกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างหญิงไทยกับชาวตะวันตก ในขณะเดียวกันมีผู้หญิงจำนวนหนึ่งทำหน้าที่ให้บริการทางเพศแบบชั่วคราวหรือที่เรียกกันว่า “เมียเช่า” ให้กับทหารอเมริกัน จากปรากฏการณ์ในยุคแรก ๆ ทำให้มีผู้หญิงไทยและชาวอเมริกันหลายคู่ได้พัฒนาความสัมพันธ์แบบชั่วคราวไปสู่การแต่งงานและสร้างครอบครัวต่างวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ (พัชรินทร์ ลาภานันท์, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ, 2549, หน้า 98)

ในปัจจุบัน สภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ผู้หญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น และย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากขึ้นตามลำดับ (อรพรรณ จันทรวงศ์ไพศาล, 2554, หน้า 21) โดยใช้ชีวิตคู่สามีภรรยาซึ่งจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และมีบุตรด้วยกัน ที่สำคัญคือการแต่งงานของผู้หญิงไทยกับชาวต่างชาติได้รับการยอมรับจากสังคมและเครือญาติมากขึ้น ข้อมูลจากกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. 2554 ระบุว่าคนไทยทั้งชายและหญิง ที่มีคู่สมรสเป็นชาวต่างชาติมีมากกว่า 630,000 คู่ ทั้งที่ยังใช้ชีวิตอยู่ในประเทศและย้ายไปตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศ โดยสถิติคู่สมรสเป็นชายชาวเยอรมันมีจำนวนสูงสุด คือ มีมากถึง 50,000 คู่ รองลงมาเป็นชายชาวฝรั่งเศส และชายชาวอเมริกัน มีจำนวน 30,000 คู่เท่ากัน ในระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2551 มีหญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติ รวม 4,208 คน ในขณะที่ข้อมูลของสำนักงานทะเบียนราษฎร์ กระทรวงมหาดไทย ที่บันทึกไว้ในช่วงเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2548 ว่า มีหญิงไทย จดทะเบียนสมรสกับชาวต่างชาติราว 2 หมื่นคน และคาดว่าน่าจะมีจำนวนที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสมากกว่าหลายเท่าตัว (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ต่างวัฒนธรรมในรูปแบบของการแต่งงานและลูกครึ่งของครอบครัวต่างวัฒนธรรมกลายเป็นเรื่องยอมรับได้ของสังคมปัจจุบัน การที่มี

ชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย และแต่งงานกับคนไทยจำนวนมากเช่นนี้ ส่งผลให้เกิดภาพผู้หญิงไทยเดินกับชาวต่างชาติตามสถานที่ต่าง ๆ มากขึ้น มีนักเรียนลูกครึ่งจำนวนมากที่เข้ารับการศึกษาทั้งในโรงเรียนที่เปิดหลักสูตรสองภาษา และโรงเรียนนานาชาติ แม้แต่ในวงการบันเทิงก็มีนักแสดงลูกครึ่งที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก ปรากฏการณ์ดังกล่าวแตกต่างกันอย่างชัดเจนกับยุคสมัยสงครามเวียดนาม ที่สภาพความเป็นอยู่ของบรรดาผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวอเมริกัน และเด็กลูกครึ่งในสมัยนั้น ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม มักถูกล้อเลียน และถูกมองในแง่ลบ เพราะคนทั่วไปเห็นว่าผู้หญิงเหล่านั้นเป็นเมียเช่าและโสเภณี ในขณะเดียวกันเด็กลูกครึ่งได้กลายเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาส มีปมด้อย และในที่สุดได้กลายเป็นปัญหาของสังคม ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นชัดเจนในวรรณกรรมเรื่อง “ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด” ประพันธ์โดยโบตั๋น และ “ข้าวนอกนา” โดยสีฟ้า

ผู้วิจัยเชื่อว่าผู้หญิงไทยที่แต่งงานต่างวัฒนธรรมกับผู้ชายที่ต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมนั้นเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ชีวิตที่น่าสนใจ จากการสำรวจงานวิจัยเบื้องต้น พบว่า การศึกษาที่ประยุกต์ใช้แนวคิดด้านไทยศึกษา (Thai studies) ที่เน้นศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงสังคม และวัฒนธรรมไทย เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมนั้น มีงานศึกษาจำนวนน้อยที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างผู้หญิงไทยที่มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับตะวันตก ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาของรัตนา บุญมัธยะ (2548) เรื่อง ผู้หญิงอีสานกับการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมชนบทอีสาน เรื่องการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมตะวันตกของผู้หญิงอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาตินั้นไม่ได้สูญหายไป แต่วัฒนธรรมชุมชนบางด้านกลับถูกเน้นย้ำให้เด่นชัดขึ้น โดยที่ผู้หญิง ยังรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนบ้านเกิด มีความรับผิดชอบ และผูกพันกับครอบครัวเดิมของตนแม้ ต้องอพยพไปใช้ชีวิตในต่างแดนก็ตาม นอกจากนี้พวกเขายังได้รับอิทธิพลด้านความคิดและค่านิยมใหม่ ๆ จากวัฒนธรรมตะวันตกในเรื่อง เพศสภาพ เพศวิถี และการแต่งงาน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด จินตนาการหรือเกิดพื้นที่ทางสังคม ที่ทำให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองและเกิดความคิดเชิงวิพากษ์มากขึ้น

การศึกษาของอรพรรณ ฟูตระกูล (Orapan Footrakon, 1999) เรื่อง ประสบการณ์ชีวิตของภรรยาไทยในยุคสงครามเวียดนาม (Thai War Brides) ที่แต่งงานกับทหารอเมริกัน (G.I) และอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา โดยใช้การวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยาแนวอถรรถปริวรรตหรือการตีความ (Hermeneutic phenomenology) ผลการวิจัยพบว่า ปรากฏการณ์ของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวอเมริกันนั้น เป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความยากลำบาก เพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ เพื่อเติมเต็มความฝันให้กับตนเองและเพื่อมีชีวิตอยู่หลังความล้มเหลว นอกจากนี้

ผู้วิจัยยังได้ค้นพบแก่นเรื่องสำคัญ (Themes) ที่มาจากประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงในงานวิจัย ดังนี้ การกลายเป็นภรรยาของชาวอเมริกัน การต่อสู้กับการสร้างครอบครัวและสร้างพื้นที่ และการต่อสู้กับการดำเนินชีวิต

นอกจากนี้มีการศึกษาของปณิธี สุขสมบูรณ์ (2554) เรื่อง เพศภาวะและเพศวิถีข้ามวัฒนธรรม กรณีศึกษาการย้ายถิ่น และการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยกับสามีชาวตะวันตกในสังคมปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า นอกจากแรงจูงใจสำหรับการแต่งงานกับชาวตะวันตกแล้ว ภาพเหมารวมเชิงเพศสภาพ (Gender stereotypes) ของความเป็นผู้หญิงเอเชีย วิธีคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงที่ดี และความคิดเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับ “ความเป็นชาย” ที่แตกต่างกันระหว่างสังคมไทยและสังคมดัตช์ (Dutch) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเอื้อหรือจำกัดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังพบว่า เพศสภาพ (Gender) และเพศวิถี (Sexuality) ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ส่วนตัวของคู่สมรสเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่สาธารณะที่ถูกแทรกแซงและควบคุมโดยรัฐ และยังถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการคุ้มครองหรือกีดกันสถานภาพของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตกอีกด้วย

จังหวัดชลบุรี เป็นแหล่งรวมของประชากรหลายเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ทั้งนี้การเติบโตของนิคมอุตสาหกรรมในภูมิภาคตะวันออกส่งผลให้มีชาวต่างชาติจำนวนมากเข้ามาทำงาน และเข้ามาอยู่อาศัยในชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียง ก่อให้เกิดความหลายหลากทางเชื้อชาติ กลุ่มคนเหล่านั้นนำความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ และวิธีการดำเนินชีวิตติดตัวเข้ามาด้วย ดังนั้นจังหวัดชลบุรีจึงเป็นที่รวมของทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพหลากหลาย และเอื้อต่อการพัฒนา จากปัจจัยดังกล่าว ได้พัฒนาไปสู่ปรากฏการณ์ของครอบครัวต่างวัฒนธรรมที่เข้ามาพักอาศัยในหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ อาทิ การมีโรงเรียนสองภาษา โรงเรียนนานาชาติที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษเพื่อรองรับนักเรียนลูกครึ่งหรือนักเรียนชาวต่างประเทศอีกด้วย เช่น การศึกษานานาชาติขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา โรงเรียนนานาชาติอิสเทิร์นซีบอร์ด ตำบลบ่อวิน อำเภอศรีราชา โรงเรียนนานาชาติ ISP พัทยา ตำบลหนองปรือ โรงเรียนนานาชาติเดอะรีเจ้นท์ ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าจังหวัดชลบุรีสามารถสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ของการแต่งงานต่างวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

ชลบุรียังเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผู้หญิงไทยจำนวนมากแต่งงานกับชาวต่างชาติ และเป็นพื้นที่เป้าหมายของหน่วยงานรัฐบาลในการพัฒนาและเตรียม ความพร้อมให้กับภรรยาฝรั่ง (พันธ์ทิพย์ คุณารัตนกุล, 2554) ด้วยวิธีการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิตในครอบครัวต่างวัฒนธรรมได้ ซึ่งจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ของสำนักงานอัยการ

พิเศษ ฝ่ายคุ้มครองสิทธิประชาชนระหว่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติทั้งที่พักอาศัยอยู่ในประเทศไทยและในต่างประเทศ จากการดำเนินงานที่ผ่านมาสำนักงานอัยการพิเศษฯ ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้หญิงไทยจำนวนมากว่าถูกสามีทำร้ายร่างกาย กดขี่ข่มเหงทารุณทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่อุปการะเลี้ยงดูภรรยาและบุตร เป็นต้น ดังนั้น การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ภาษา วัฒนธรรม ชีวิต ความเป็นอยู่ เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างทัศนคติและค่านิยมที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการใช้ชีวิตในครอบครัวต่างวัฒนธรรม สำหรับแนวทางการดำเนินของสำนักงานอัยการพิเศษ ฯ มีดังนี้ 1. การพัฒนาระบบการให้บริการปรึกษาปัญหากฎหมายและให้ความรู้ทางกฎหมายผ่านเว็บไซต์ www.humanrights.ago.go.th 2. การจัดโครงการอัยการอาสาเคลื่อนที่ไปตามจังหวัดต่าง ๆ และในประเทศที่มีคนไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติอยู่เป็นจำนวนมาก และการส่งเสริมให้ภรรยาฝรั่งได้รวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2554 สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิประชาชนระหว่างประเทศ ร่วมกับกองสวัสดิการเมืองพัทยา จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง การคุ้มครองสิทธิสตรีที่มีคู่สมรสเป็นชาวต่างชาติ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัญหาของสตรีที่สมรสกับชาวต่างชาติ การคุ้มครองสิทธิและกฎหมายที่ควรรู้ การเตรียมความพร้อมก่อนการสมรสกับชาวต่างชาติ และ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตของภรรยาฝรั่งที่มีทั้งเรื่องผิดหวังและสมหวังในชีวิต การสัมมนาดังกล่าว ได้รับความสนใจจากภรรยาฝรั่งในจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างมาก โดยมีผู้สนใจเข้าร่วมการสัมมนาจำนวนมากกว่า 200 คน

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานของภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้ของภรรยาฝรั่ง คือ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน ได้จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การดำรงชีวิตร่วมกันอย่างผาสุขของหญิงไทยและคู่สมรสชาวต่างชาติ เมื่อวันที่วันที่ 12-13 กรกฎาคม 2555 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยเหลือหญิงไทยในด้านการปรับตัวในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยและชาวต่างชาติ มีผู้หญิงไทยเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจำนวน 350 คน ในส่วนรูปแบบของกิจกรรมนั้นคล้ายกับการดำเนินงานของสำนักงานอัยการพิเศษ ฝ่ายคุ้มครองสิทธิประชาชนระหว่างประเทศ และมีการจัดอบรมเคลื่อนที่ไปตามจังหวัดต่าง ๆ ที่มีภรรยาฝรั่งพักอาศัยอยู่จำนวนมาก ถึงแม้จะมีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือภรรยาฝรั่งในระดับหนึ่ง แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังพบเรื่องร้องเรียนและช่วยเหลือภรรยาฝรั่งในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวต่างวัฒนธรรมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

จากปรากฏการณ์การพัฒนาและการช่วยเหลือของภาครัฐที่มีให้กับภรรยาฝรั่งในจังหวัดชลบุรีดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมาย

และกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งโดยผ่านมุมมองของแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาการตีความ และผู้ที่จะอธิบายประสบการณ์ชีวิตของภรรยาฝรั่งในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรมได้ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์เดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น ประสบการณ์ชีวิต (Lived experiences) ของผู้หญิงเหล่านั้นมีคุณค่าต่อการทำความเข้าใจใหม่ (New-understanding) ของคนในสังคมซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และลุ่มลึก โดยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถใช้ฐานความรู้จากงานวิจัยเป็นยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิตของผู้หญิงไทยและคู่สมรสต่างวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการเคารพในความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเปิดพื้นที่ให้สังคมได้เข้าใจถึงตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของรัฐในการดำเนินนโยบายและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับผู้หญิงไทย เด็กลูกครึ่ง และชาวต่างชาติที่แต่งงานกับผู้หญิงไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในด้านพื้นที่การศึกษาวิจัย

อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบ และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเชิงพหุวัฒนธรรมหรือสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่เป็นเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือมีการลงทุนทางธุรกิจของชาวต่างประเทศที่มีความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ นอกจากนี้ ชลบุรียังเป็นจังหวัดที่มีผู้หญิงไทยจำนวนมากแต่งงานกับชาวต่างชาติ และเป็นพื้นที่เป้าหมายของหน่วยงานรัฐบาลในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับภรรยาฝรั่งเพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวต่างวัฒนธรรมได้อย่างราบรื่น

ขอบเขตในด้านกลุ่มประชากรที่ศึกษาวิจัย

ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตก หรือมีการจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ได้เช่นกัน และอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี

ขอบเขตในด้านเนื้อหาการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในประเทศไทย วิถีการดำเนินชีวิตของครอบครัวต่างวัฒนธรรม การสร้างตัวตนและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภรรยาฝรั่ง หมายถึง ผู้หญิงไทยที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ที่แต่งงานกับชาวตะวันตกที่มาจากประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกา โดยมีการจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ได้เช่นกัน

การแต่งงานต่างวัฒนธรรม หมายถึง การแต่งงานระหว่างผู้หญิงไทยกับชาวตะวันตก และมีการจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ได้เช่นกัน

ตัวตน หมายถึง แสดงออกหรือแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตนเองที่เป็นผลมาจากการให้ความหมายของประสบการณ์การเป็นอยู่หรือการดำรงอยู่ในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรมของภรรยาฝรั่ง โดยผ่านวงจรของการตีความตามแนวคิด ความเป็นตัวตน (Being) ของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์

พื้นที่ทางสังคม หมายถึง การแสดงออกถึงการมีตัวตน หรือการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันของภรรยาฝรั่งทั้งในที่ส่วนบุคคลและที่สาธารณะ

วิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม หมายถึง ภูมิหลังครอบครัว รูปแบบครอบครัวและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวของหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตก

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับ ตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของ “ภรรยาฝรั่ง” ในบริบทวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรมสามารถจัดหมวดหมู่ได้ดังต่อไปนี้

1. โลกาภิวัตน์กับปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดน
2. การแต่งงานในวัฒนธรรมไทย
3. ปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย
4. การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา
5. ตัวตนและพื้นที่ทางสังคม

โลกาภิวัตน์กับปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดน

โลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันของหลาย ๆ สิ่ง เช่น การเกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล สารสนเทศ การลดลงของต้นทุนการผลิต การเกิดองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น (สมรักษ์ รักษาทรัพย์, 2550, หน้า 14) นอกจากนี้แล้ว โลกาภิวัตน์ยังส่งผลต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ของผู้คนข้ามเขตพรมแดน การเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมและการย้ายถิ่นของกลุ่มคน ตัวอย่างเช่น การติดต่อสื่อสารของผู้คนทั่วโลกผ่านเครือข่ายเฟสบุ๊ค (Facebook) รวมไปถึงการย้ายถิ่นข้ามชาติของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ หรือการใช้ชีวิตบั้นปลายของชาวต่างชาติสูงอายุที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็นต้น

ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ในแนวคิดของนักมานุษยวิทยาชาวอินเดีย อรชุน อัปปาดูราย (Arjun Appadurai, 1996, pp. 296-300) ที่มองโลกาภิวัตน์ว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่สม่ำเสมอ (Disjuncture) โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อโลกาภิวัตน์ ดังนี้

1. การเคลื่อนย้ายของกลุ่มคน (Ethnoscapes) เป็นพื้นที่ที่กลุ่มคนย้ายถิ่นข้ามชาติหรือข้ามพรมแดน และมีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น นักท่องเที่ยว แรงงานต่างชาติ ผู้อพยพ การย้ายถิ่นตามคู่สมรส เป็นต้น

2. เทคโนโลยี (Technoscapes) เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายเครื่องจักร โรงงาน สินค้าและบริการ ที่เป็นของบริษัทข้ามชาติ และ

องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ยกตัวอย่างเช่น การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ (Innovation) การใช้เครื่องจักรกลทำงานแทนแรงงานมนุษย์ เป็นต้น

3. การเงิน (Finanscapes) เป็นพื้นที่ที่การไหลเวียนของเงินตราเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในตลาดการเงิน ตลาดหุ้น และการลงทุนข้ามชาติ ยกตัวอย่างเช่น การก่อตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เป็นต้น

4. สื่อมวลชน (Mediascapes) เป็นพื้นที่ที่มีการไหลเวียนของข้อมูลสารสนเทศ รวมไปถึงการนำเสนอภาพลักษณ์ต่าง ๆ ผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การถ่ายทอดสดผ่านสัญญาณดาวเทียมพิธีเปิดกีฬาโอลิมปิกไปยังประเทศต่าง ๆ การประยุกต์ e-Learning ในระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย เป็นต้น

5. อุดมการณ์ (Ideoscapes) เป็นพื้นที่ที่สร้างกระแสนิยมของแนวคิดและอุดมการณ์พื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ที่สร้างให้เกิดแสงสว่างแห่งปัญญา (Enlightenment) และโลกทัศน์ (Worldview) ยกตัวอย่างเช่น ประชาธิปไตย เสรีภาพ ความเสมอภาค สวัสดิการสังคม สิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ที่สำคัญที่สุด คือ ภายใต้วัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ข้ามพรมแดนที่มีอิทธิพลต่องผู้คนส่วนใหญ่ของโลกนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และเวลา (Space and Time) ก่อให้เกิดพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่มีระดับการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ชีวิตของผู้คนในโลกสมัยใหม่มีการเดินทาง อพยพโยกย้าย และเคลื่อนที่ได้รวดเร็วกว่าในสมัยก่อน โดยที่เหตุผลของการเดินทางข้ามพรมแดนมีทั้งวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพการงาน การศึกษา และการแสวงหาโอกาสเพื่อการแต่งงาน ต่างวัฒนธรรม ผลกระทบที่สำคัญประการหนึ่งของโลกาภิวัตน์ คือ จินตนาการข้ามพรมแดนซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรม (รัตนา บุญมัธยะ, 2548, หน้า 3)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับโลกาภิวัตน์กับผู้หญิงไทยนั้น พบงานวิจัยของร่มเย็น โกไศยกานนท์ (2550) ศึกษา โลกาภิวัตน์และปรากฏการณ์ธุรกิจเมียสั่งทางอินเทอร์เน็ต: ภาพสะท้อนของความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์หญิงชาย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์เมียสั่งทางอินเทอร์เน็ต (Internet mail order brides)

จากการศึกษาพบว่า ผู้วิจัยสามารถอธิบายปรากฏการณ์ การเกิดธุรกิจเพิ่มขึ้น และการดำรงอยู่ของธุรกิจนี้ได้เพียงบางส่วน และไม่สามารถครอบคลุม การอธิบายได้อย่างครบถ้วนด้วยองค์ประกอบของธุรกิจ วิธีการดำเนินธุรกรรม และขั้นตอนการใช้บริการที่มีความสลับซับซ้อน ทำให้เห็นว่าเป็นความคลุมเครือที่จะสามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าธุรกิจเมียสั่งทำหน้าที่เป็นเพียงกลไกตลาดเป็นผู้ค้ามนุษย์หรือผู้เปิดพื้นที่ให้กับผู้หญิงอย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังอาจสรุปได้ว่าธุรกิจ

ดังกล่าวดำเนินการได้เพราะอาศัยความไม่เท่าเทียม 2 ประการ คือ ความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่ด้อยพัฒนา และความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง และธุรกิจเมียสั่งทางอินเทอร์เน็ตมีส่วนและบทบาทสำคัญที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันยังคงอยู่ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุดในยุคโลกาภิวัตน์นี้

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำประเด็นนี้มาปรับใช้เป็นแนวคิดการวิจัย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยส่งเสริม สนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น ปัจจัยเหล่านั้นได้แก่

1. การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนของกลุ่มคน ทั้งที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว แรงงานต่างชาติ ทำให้กลุ่มคนได้มีโอกาสสร้างสัมพันธ์กับผู้หญิงไทย และก่อให้เกิดการย้ายถิ่นตามคู่สมรสในที่สุด

2. ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และการติดต่อสื่อสารข้ามพรมแดนได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยไร้ข้อจำกัดของเวลาและสถานที่

3. สื่อมวลชน ทั้งในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อในรูปแบบอื่น ๆ ทำให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และยังช่วยส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงบวก ค่านิยม รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรมมากขึ้น

การแต่งงานในวัฒนธรรมไทย

การแต่งงานเป็นการประกาศให้สังคมได้รับรู้และเห็นชอบกับการใช้ชีวิตร่วมกันของสามีภรรยา ในแต่ละสังคมการแต่งงานอาจมีรูปแบบและพิธีการที่แตกต่างกันออกไป บางสังคมการแต่งงานเป็นเรื่องของความสมัครใจและเป็นความรักของหนุ่มสาว แต่ในบางสังคม การแต่งงานอาจมาจากการตัดสินใจของคนในครอบครัวและวงศ์ตระกูล ซึ่งเป็นการนำไปสู่การสร้างพันธมิตร หรือการค้าขายกันในอนาคต ในสังคมหลาย ๆ แห่ง การแต่งงานถือเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรง เช่น การเรียกค่าสินสอดทองหมั้น เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การแต่งงานยังถูก กำหนดด้วยกฎเกณฑ์ทางสังคมอีกหลายประการอีกด้วย (ยศ สันตสมบัติ, 2540) เช่น การห้ามแต่งงานกับคนที่สายเลือดเดียวกัน การนับระบบเครือญาติ การสืบทอดมรดก เป็นต้น กฎเกณฑ์ดังกล่าวล้วน ส่งผลให้ชีวิตเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีความหมาย และยิ่งสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมาก มีประชากรที่เพิ่มมากขึ้นก็ยิ่งต้องการกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วยหากบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง คู่สมรสจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งอื่น ๆ หรือสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

แนวโน้มของสังคมยุคปัจจุบัน มักเรียกร้องให้คนแต่งงานกันโดยเฉพาะคนในครอบครัวและเครือญาติที่มักห่วงใยหญิงสาวที่ยังไม่มีคู่รักหรือยังไม่แต่งงานหรือแม้แต่ผู้ชายที่อายุมากและยังไม่แต่งงาน นอกจากนี้ปรากฏการณ์การหย่าร้างที่เกิดขึ้นในสังคมยังส่งผลต่อทัศนคติในการการแต่งงานของผู้คนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อัตราการแต่งงานของคนในสังคมยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าจะมีอัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นก็ตาม ดังนั้น การแต่งงานอาจมีความหมายมากไปกว่ากฎเกณฑ์หรือแรงผลักดันทางสังคมและเรื่องของขนบธรรมเนียมของแต่ละวัฒนธรรม (โอเนลล์ และโอเนลล์, 2543, หน้า 14-15)

ชีวิตการแต่งงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับคู่สมรสเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องการปรับพฤติกรรมและการปรับเปลี่ยนบทบาทของคนทั้งคู่ เนื่องจากการแต่งงานก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสองประการ คือ การเปลี่ยนแปลงสถานภาพ คู่สมรสต้องเกี่ยวข้องผูกพันกัน มีสิทธิทั้งทางด้านกฎหมายและประเพณีนิยมบางอย่างร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน เป็นหุ้นส่วนชีวิตกัน และการเปลี่ยนแปลงบทบาท คู่สมรสจะมีบทบาทใหม่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงไป (ฉิชกมล วานิชชัง, 2550, หน้า 19) ดังนั้น ทั้งคู่จึงต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องทั้งกับการสามีภรรยาในครอบครัว และการเป็นสมาชิกของสังคม

ครอบครัวและเครือญาติ

ในสถาบันครอบครัว มีองค์ประกอบ 3 ส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ เครือญาติ (Kinship) ครอบครัว (Family) และ การแต่งงาน (Marriage) องค์ประกอบดังกล่าวมีความสำคัญในสถาบันครอบครัว เนื่องจากสมาชิกต้องช่วยกันสร้างกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในครอบครัว อบรมเลี้ยงดูบุตร แบ่งบทบาทหน้าที่ในครอบครัว และเรื่องอื่น ๆ ซึ่งแต่ละสังคม/วัฒนธรรมจะมีกฎเกณฑ์และลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไป (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545, หน้า 13)

เครือญาติ หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ เพราะมีบรรพบุรุษทางสายเลือดร่วมกันตั้งแต่ในอดีต กลุ่มคนเหล่านี้อาจอยู่อาศัยร่วมกันหรือแยกกันอยู่เป็นกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์กันอย่างถาวรพอเพียงที่จะเกิดความผูกพันกัน กลุ่มเครือญาติบางกลุ่มจะติดต่อสัมพันธ์กันยาวนาน มีประเพณีต่าง ๆ ของครอบครัวเครือญาติร่วมกันการระลึกว่าเป็นญาติกัน ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่เฉพาะขึ้นมา

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่มีพื้นฐานมาจากการเป็นเครือญาติกัน เป็นหน่วยของความร่วมมือกัน เพื่อทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดร่วมกัน กลุ่มคนดังกล่าว จะใช้ชีวิตประจำวันร่วมกัน คือ กินอยู่หลับนอนด้วยกัน ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญในการผลิตประชากรให้สังคม

การแต่งงาน หมายถึง การที่สังคมยอมรับการมีเพศสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการและค่อนข้างถาวร ระหว่างชายหนึ่งหญิงหนึ่ง (Monogamy) หรือระหว่างชายหนึ่งหญิงหลายคน

(Polygyny) หรือหญิงหนึ่งกับชายหลายคน (Polyandry) ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ภายในขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ที่ได้รับจากสังคมหรือชุมชน ความสัมพันธ์ของชายและหญิงที่เป็นภรรยาสามีกันเป็นเรื่องสำคัญ ทำให้สังคมต้องเข้ามาจัดการควบคุมโดยวิธีการแต่งงาน (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545, หน้า 13-14)

โดยทั่วไปหน้าที่หลักของสถาบันครอบครัว มีดังต่อไปนี้ 1. เพิ่มสมาชิกใหม่ให้สังคม 2. เลี้ยงดู อบรม สั่งสอนให้สมาชิกครอบครัวเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม รวมทั้งเลี้ยงดูสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว 3. ทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นให้แก่สมาชิกในครอบครัว 4. ทำหน้าที่ทางจิตวิทยา เพื่อให้ความอบอุ่นทางด้านจิตใจ 5. ให้สถานภาพทางสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับภรรยาฝรั่งกับสัมพันธภาพในครอบครัวและญาตินั้น พบว่า ผลงานวิจัยของบัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ (2548) สรุปได้ว่า ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติมีความผูกพันกับครอบครัวและชุมชนของตนค่อนข้างสูง ถึงแม้ว่าผู้หญิงเหล่านี้จะแต่งงานแยกครอบครัวออกไปแล้ว แต่ทุกคนยังคงดูแลให้ความช่วยเหลือเครือญาติของตน และส่งเสริมให้คนในครอบครัวมีการศึกษาที่สูงขึ้น ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้หญิงได้รับการยกย่อง การนับหน้าถือตาจากคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติยังคงมีความเป็นท้องถิ่นดำรงอยู่ในวิถีชีวิตควบคู่ไปกับวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ของสามี ความสำนึกของการเป็นลูกกตัญญู การเป็นแม่ที่ดี และความผูกพันกับชุมชนท้องถิ่นไม่ได้ถูกวัฒนธรรมตะวันตกกลืนอย่างสิ้นเชิง ในทางตรงกันข้ามประสบการณ์ที่เรียนรู้จากสังคมตะวันตกกลับทำให้ผู้หญิงกล้าที่จะต่อรอง หรือตั้งคำถามกับค่านิยม และประเพณีปฏิบัติบางเรื่องในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวกับการแต่งงาน เพศสภาพ (Gender) และเพศวิถี (Sexuality) (รัตนา บุญมัธยะ, 2548)

ยุวดี เมฆบุษยา (2547, หน้า 109-110) ศึกษาการปรับตัวของสตรีส่งผลกระทบต่อครอบครัวและเครือญาติ ผลการวิจัยพบว่า ภรรยาฝรั่งจะช่วยเหลือครอบครัวโดยการปลดภาระหนี้สินของครอบครัวให้หมดไปหรือให้เหลือน้อยที่สุดเสียก่อน จากนั้นจึงช่วยเหลือในด้านที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ครอบครัว แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้หญิงที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับสามีที่ต่างประเทศทำให้ไม่ได้ใกล้ชิดกับครอบครัวเหมือนเดิม ในรอบ 1 ปี จะกลับมาเยี่ยมบ้านประมาณ 3-4 ครั้งเท่านั้น แต่ถึงกระนั้นยังได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัวและญาติเป็นอย่างดีเหมือนเดิม นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบที่เกิดกับบุตรที่เกิดจากสามีคนไทย ดังนี้

1. บุตรที่มีอายุระหว่าง 7-12 ปี เห็นด้วยที่มารดาแต่งงานกับชาวต่างชาติ เพราะทำให้มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2. บุตรที่มีอายุระหว่าง 13-15 ปี ไม่เห็นด้วย เพราะอายเพื่อน และสงสารบิดาคนไทย

3. บุตรที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแต่งงานกับชาวต่างชาติของมารดา โดยเห็นว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่

งานวิจัยของพัทยา เรือนแก้ว (2552, หน้า 136-139) เรื่อง การแต่งงานต่างวัฒนธรรมกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ สะท้อนให้เห็นปัญหาครอบครัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานต่างวัฒนธรรม ดังนี้

1. ปัญหากับพ่อแม่พี่น้องของสามี ซึ่งมักจะมีปัญหาเรื่องการไม่ยอมรับสะใภ้ไทยในกรณีประเทศญี่ปุ่น คือ การคาดหวังให้ทำหน้าที่สะใภ้ญี่ปุ่น ที่จะรับช่วงหน้าที่จากแม่สามีหรือการถูกควบคุมโดยพ่อแม่สามีจนไม่มีอิสระ

2. ปัญหากับสามี เริ่มตั้งแต่ความไม่รับผิดชอบ ปัญหาความรุนแรง สามีทุบตี ด่าทอ สามีบังคับให้ทำงานค้าบริการทางเพศ

3. ปัญหาสิทธิการดูแลบุตร สามีชาวต่างชาติมักเอาปัญหาด้านภาษาของภรรยามาอ้างเพื่อจะเอาลูกไว้กับตน ส่วนหนึ่งก็เพราะไม่ต้องการจ่ายค่าเลี้ยงดูแก่ภรรยา

4. ปัญหากับบุตรที่เกิดจากสามีชาวต่างชาติ เนื่องจากแม่มักไม่ค่อยพูดภาษาไทยกับลูกในขณะเดียวกันตนเองก็ไม่มีความรู้ภาษาของสามี ทำให้การสื่อสารระหว่างแม่กับลูกไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดช่องว่าง ลูกขาดความเคารพต่อแม่ และมีไม่น้อยที่ลูกดูถูกแม่และวัฒนธรรมของแม่

นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาที่เกี่ยวกับลูกที่เกิดจากสามีคนไทย ดังนี้

1. การนำลูกไปอยู่ด้วยกันที่ต่างประเทศ ผู้หญิงไทยไม่มีความรู้ในด้านนี้ ทำให้เกิดปัญหาความยุ่งยากตามมา เช่น การขอวีซ่าผิดประเภท เป็นต้น

2. เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ในต่างประเทศได้ ผู้หญิงไทยมักให้สามีรับลูกเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและใช้เวลานาน และผู้หญิงหลายคน ไม่สามารถสื่อสารให้สามีเข้าใจถึงเหตุผลที่แท้จริงได้

3. ปัญหาเรื่องการศึกษาของลูก เนื่องจากแม่ไม่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือลูกในเรื่องการเรียนได้ รวมทั้งไม่สามารถแนะแนวเรื่องการศึกษาแก่เด็กได้ ทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยไม่ได้เรียนต่อในชั้นสูง พลาดโอกาสในการแสวงหาความก้าวหน้า

4. เมื่อเด็กย่างเข้าวัยรุ่น ปัญหาจะเริ่มมากขึ้น หากแม่ไม่สามารถเป็นที่พึ่งแก่เด็กได้ และเด็กไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ก็อาจกลายเป็นปัญหาสังคมได้

นอกจากนี้ ปัญหาที่เกิดจากการแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปอยู่ต่างประเทศกับสามีนั้น มีหลายปัญหาด้วยกัน อาทิ ปัญหาครอบครัว ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ ขอหย่าร้าง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเลี้ยงดูบุตร ปัญหาเชื่อมโยงกับการค้ามนุษย์ (ดุษฎี อายุวัฒน์, ฟ้ารุ่ง

มีอุดร และวิภาวี กฤษณะภูติ, 2554, หน้า 23-24) และปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัญหาครอบครัว สำหรับปัญหาครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการสมรสข้ามวัฒนธรรมของหญิงไทย เช่น ความลำบากและความกดดันในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสมาชิกในครอบครัว เห็นได้จากงานวิจัยของสุภางค์ จันทรวณิช (2542) ที่พบว่า ความแตกต่างของวัฒนธรรมส่งผลต่อวิถีชีวิตของทั้งสามีและภรรยา แม้ว่าชายเยอรมันจะพอใจกับคุณสมบัติบางประการของผู้หญิงไทย เช่น ความเป็นแม่บ้านแม่เรือน และความเคารพสามี และแม้ว่าภรรยาจะมีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวระดับหนึ่ง แต่หญิงไทยไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมเยอรมนีและการดำเนินชีวิตร่วมกับสามีชาวเยอรมันได้อย่างกลมกลืน ยิ่งไปกว่านั้น ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมอีสานที่พ่อแม่คาดหวังให้บุตรต้องกตัญญูต่อพ่อแม่ และการแสดงออกประการหนึ่ง คือ ผู้หญิงต้องแบกภาระสนับสนุนการเงินแก่ครอบครัวในประเทศไทย แต่สามีชาวเยอรมันไม่เข้าใจเพราะวัฒนธรรมดังกล่าวไม่มีในประเทศแถบตะวันตก ดังนั้นผู้หญิงไทยไม่สามารถที่จะสื่อสารกับสามีในเรื่องดังกล่าว หรือหากมีการสื่อสารให้สามีได้รับรู้ แต่สามีไม่เห็นด้วย เรื่องดังกล่าวมักเป็นสาเหตุที่สร้างความกดดันให้กับผู้หญิงไทยที่ต้องส่งรายได้ส่วนหนึ่งไปจุนเจือครอบครัวที่ประเทศไทย ทำให้ผู้หญิงบางรายต้องตัดสินใจหางานทำเพื่อมีรายได้เพียงพอ บางรายอาจจะเลือกตัดสินใจประกอบอาชีพขายบริการพร้อม ๆ กับการอยู่กินกับสามีชาวต่างชาติไปด้วย

2. ปัญหาการกระทำความรุนแรง เป็นปัญหาครอบครัวอีกประการหนึ่ง ที่มีการรายงานการติดตามช่วยเหลือผู้หญิงไทยในต่างประเทศ ที่ระบุว่า มีผู้หญิงไทยจำนวนมากถูกบังคับจากสามีให้ออกไปหางานทำนอกบ้าน บังคับให้ขายบริการทางเพศ หากไม่ยินยอมก็จะถูกทำร้ายร่างกาย ยิ่งไปกว่านั้น ผู้หญิงไทยบางรายถูกเอารัดเอาเปรียบจากสามี และตกเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ต่าง ๆ บางรายเมื่อสามีเบื่อหน่าย ก็จะถูกทอดทิ้งอย่างน่าเวทนา

3. ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิขอสิทธิหย่าร้าง จากความไม่รู้และความไม่เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิขอสิทธิหย่าร้างของผู้หญิงไทย ทำให้เสียสิทธิในการหย่าร้างและสิทธิในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้ผู้หญิงไทยบางรายต้องกลับประเทศไทย และทิ้งลูกไว้กับสามี หรือบางรายต้องนำลูกกลับบ้านมาให้พ่อแม่เลี้ยงโดยไม่ได้รับการดูแลจากสามีแต่อย่างใด

บทบาทชายหญิงในครอบครัว

บทบาทชายหญิง (Gender) เป็นความไม่เท่าเทียมกันเรื่องบทบาทชายหญิง มักเกิดขึ้นในสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ ซึ่งในสังคมนั้น ๆ ผู้ชายมักมีบทบาทมากกว่าผู้หญิง เพราะผู้ชายเป็นฝ่ายกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ยกตัวอย่างในสังคมไทย ผู้ชายมักมีอำนาจเหนือผู้หญิง ซึ่งตามประเพณีนิยม ผู้เป็นพ่อจะมีหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว และเป็นผู้มีอำนาจสิทธิขาดในบ้าน ในขณะที่

ผู้เป็นแม่มักรับผิดชอบดูแลงานบ้าน และเอาใจใส่ดูแลคนในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นผู้คอยประสานให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น แต่ในสังคมปัจจุบันบทบาทของชายหญิงในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยที่ทั้งสามีและภรรยาต้องช่วยกันทำงานเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว และในขณะที่ฝ่ายหญิงดูเหมือนจะต้องแบกรับภาระและความรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันในครอบครัวมากกว่าผู้ชาย แต่อย่างไรก็ตามผู้ชายจำนวนไม่น้อยที่ต้องรับบทบาทในการเลี้ยงลูกและช่วยภรรยาทำงานบ้านมากขึ้น จะสังเกตได้ว่า สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องระบบเครือญาติที่เป็นคนรุ่นปู่ย่าตายายที่เคยมีอิทธิพลต่อครอบครัวของลูกหลาน แต่ในปัจจุบันผู้ที่เป็นลูกหลานต้องรับผิดชอบและตัดสินใจที่จะดำเนินชีวิตตามแบบแผนครอบครัวของตนเอง นอกจากนี้แล้วครอบครัวในยุคสมัยใหม่ดูยังต้องใช้เวลาในการปรับตัวเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบทของครอบครัวมากขึ้นอีกด้วย (คอนนิ่ง, 2557) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับจันทร์ไชยลื้อป่ายีจั้วลือมัน (2556, หน้า 43) ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ระบบโครงสร้างแบบผู้ชายเป็นใหญ่เริ่มถูกลดทอนลง เนื่องจากผู้หญิงเริ่มมีความรู้ความสามารถและไม่ได้ติดอยู่กับพื้นที่เดิม ๆ เหมือนในอดีตอีกต่อไป

นอกจากนี้ยังคล้ายคลึงกับทัศนะของจอร์จ โอเนลล์ และนีน่า โอเนลล์ ผู้เขียนหนังสือ “Open Marriage” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยชื่อ “การแต่งงานในทัศนะใหม่” ที่พบว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่คือ ผู้ชายได้หันมาช่วยทำงานบ้านมากขึ้น ขณะที่ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านที่เคยสงวนไว้สำหรับผู้ชายมากขึ้น ปรากฏการณ์เช่นนี้อาจทำให้กลุ่มคนหัวอนุรักษ์นิยมหรือคนหัวเก่าเริ่มกังวลว่าเสน่ห์เพศตรงข้ามจะไร้ความหมายในที่สุด แต่ความจริงแล้วเสน่ห์เพศตรงข้ามหรือความสนใจของแต่ละเพศนั้นเป็นแรงจูงใจธรรมชาติที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทชายหญิงแต่อย่างใด การที่สังคมได้ขัดเกลาให้ผู้ชายต้องแข็งกร้าว และสอนให้ผู้หญิงอ่อนน้อมถ่อมตนและยอมจำนนนั้น อาจไม่ได้ส่งผลต่อบทบาททางเพศในครอบครัว ดังนั้นสามีภรรยาย่อมแลกเปลี่ยนบทบาทกันได้ในเวลาหรือในสถานการณ์ที่เหมาะสม ต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันและมีชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างสอดคล้องและกลมกลืนกันได้ (โอเนลล์ และโอเนลล์, 2543, หน้า 163-164)

จากการทบทวนผลงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงในครอบครัว ผู้วิจัยเน้นไปที่บทบาทของผู้หญิงเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของความเป็นหญิงไทยของภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้ ในประเด็นนี้ขอนำเสนองานวิจัยของวันทนีย์ วาสิกะสิน (2545) เรื่อง สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สังคมไทยโดยรวมยังคงมีค่านิยมความไม่เสมอภาคอยู่ สำหรับค่านิยมบางประเด็นที่มีแนวโน้มไปในทางดีขึ้น คือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่า ผู้หญิงที่เสียความบริสุทธิ์แล้วจะไม่มีคุณค่าอะไรเลย ซึ่งแสดงว่า พรหมจรรย์ของ

ผู้หญิงไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุด แต่ผู้หญิงยังคงมีคุณค่าในเรื่องอื่น ๆ แต่ก็ไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้หญิงไม่รักนวลสงวนตัว สำหรับในเรื่องการเลือกคู่ครองนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าสังคมปัจจุบันผู้หญิงมีโอกาสเลือกผู้ชายมาเป็นคู่ครองมากขึ้นกว่าสมัยก่อน ส่วนในประเด็นของการอบรมเลี้ยงดู พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการไม่ให้ลูกสาวมีโอกาสทางการศึกษาเทียมเท่าลูกชาย และไม่เห็นด้วยในประเด็นการเลี้ยงลูกแบบไม่เสมอภาคเพราะลูกผู้หญิงสืบสกุลไม่ได้ และประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้ด้วยว่า ภรรยาไม่ควรแสดงออกในเรื่องความปราถนาทางเพศแม้แต่กับสามี แต่สังคมจะประณามผู้หญิงที่ถูกข่มขืนว่าไม่ระมัดระวังตนเองหรือเป็นความผิดของผู้หญิง ส่วนในบทบาทของความเป็นลูกสาวที่ต้องทดแทนบุญคุณพ่อแม่ด้วยการขายตัวนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ประเด็นบทบาทความเป็นภรรยา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยว่า ภรรยาไม่สามารถมีบุตรให้สามีได้ ถือว่ามีข้อบกพร่อง ในประเด็นบทบาทของความเป็นแม่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า บทบาทของผู้ชายไม่ต้องรับผิดชอบต่อการตั้งครรภ์นอกสมรสของผู้หญิง และสามีไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบงานบ้าน (วันทนีย์ วาสิกะสิน และสุนีย์ เหมะประสิทธิ์, 2545, หน้า 83-84)

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการแต่งงานในวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยได้นำประเด็นต่อไปนี้มาปรับใช้เป็นแนวคิดการวิจัย

1. วัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับระบบครอบครัวและเครือญาติ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมครอบครัวที่แตกต่างจากวัฒนธรรมตะวันตก อาจส่งผลต่อการสร้างตัวตนของผู้หญิงไทยในการดำเนินชีวิตกับสามีชาวตะวันตก โดยเฉพาะในเรื่องของการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ให้กำเนิด ทั้งในเรื่องของการเลี้ยงดูและสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวเดิม การอบรมเลี้ยงดูบุตร และค่านิยมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ผู้หญิงหลายคนต้องรู้สึกกดดัน และเก็บกดความเครียดในกรณีเรื่องการส่งเงินค่าใช้จ่ายให้พ่อแม่ เพราะต้องปิดบังความจริงกับสามี โดยที่ตนเองสามารถทำหน้าที่ของความเป็นลูกสาวที่ดีกับความเป็นภรรยาที่ดีไปพร้อม ๆ กับสถานการณ์ที่ตนเองไม่สามารถเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้

2. บทบาททางเพศหรือเพศสภาพ (Gender) ที่ส่งผลต่อทัศนคติ การดำรงชีวิต และบทบาทของผู้หญิงไทยท่ามกลางการเติบโตมากับสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ ซึ่งมีแบบแผนที่แตกต่างจากวัฒนธรรมตะวันตก และอาจส่งผลต่อวิธีคิดและการดำเนินชีวิตของผู้หญิงไทยในครอบครัว ต่างวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้ไม่กล้าตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นการผ่านชีวิต การแต่งงานหรือการหย่าร้างทำให้ตนเองรู้สึกไม่มีคุณค่าและไม่เป็นที่ต้องการของผู้ชาย เป็นต้น

ปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในประเทศไทย

การแต่งงานต่างวัฒนธรรมมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาในช่วงการเปิดประเทศติดต่อกับตะวันตกและมีคู่แต่งงานเพิ่มมากขึ้นในช่วงสนธิสัญญาเบาริง (ตั้งแต่ พ.ศ. 2339 - ปัจจุบัน) ผลของการแต่งงานต่างวัฒนธรรมทำให้ราชสำนักได้เข้ามาจัดการควบคุมโดยเฉพาะในช่วงรัชกาลที่ 6 อีกทั้งยังก่อให้เกิดการจำแนกคนอื่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางเชื้อชาติและก่อให้เกิดการกีดกันจากการเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของสยาม (พัชรินทร์ ลาภานันท์, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ, 2549) นอกจากนี้พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ในบางยุคสมัยก็ยังมีผลสำคัญต่อปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย ในสมัยก่อนในกลุ่มของชนชั้นผู้ปกครองหรือชนชั้นสูงของสยามมีแนวคิดว่า การแต่งงานกับชาวต่างชาติเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ จึงมีการควบคุมกันอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามชนชั้นผู้ปกครองได้ใช้ปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมให้เอื้อประโยชน์สำหรับการรักษาดุลอำนาจระหว่างผู้ปกครองต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ สยามมีการติดต่อและค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น ส่งผลให้การสร้างดุลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นจากการแต่งงานต่างวัฒนธรรมได้ลดบทบาทลงอย่างมาก

ปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

ยุคแรก ในช่วงสงครามเวียดนามระหว่างปี พ.ศ. 2508-2518 รัฐบาลไทยอนุญาตให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพตามจุดยุทธศาสตร์สำคัญของไทย ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา นครพนม อุบลราชธานี อุดรธานี ขอนแก่น นครสวรรค์ และชลบุรี การเข้ามาของทหารอเมริกันทำให้การท่องเที่ยวและงานบริการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเกิดสถานบันเทิงประเภทไนท์คลับ บาร์อะโกโก้ เพื่อให้ทหารอเมริกันใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้หญิงไทยจำนวนหนึ่งประกอบอาชีพที่สังคมในสมัยนั้นเรียกว่า เมียเช่า อาชีพดังกล่าวทำให้ทัศนคติของผู้หญิงไทยบางกลุ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยเล็งเห็นว่าการเป็นเมียเช่าทำให้ความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น มีรายได้ที่ดี และสามารถช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวได้ เมื่อสงครามสิ้นสุดเมียเช่าก็กลายมาเป็นปัญหาสังคมในเวลาต่อมา เนื่องจากผู้หญิงบางส่วนได้เข้าสู่การขายบริการอย่างถาวร และอีกหลายคนได้ตั้งครรภ์และมีบุตรลูกครึ่งที่เกิดจากทหารอเมริกันที่เรียกว่าอเมอราเซียนหรืออเมริกัน – อาเซียน (Amerasian - American + Asian) เด็กเหล่านั้นไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม และกลายเป็นเด็กกำพร้าบิดา ยิ่งกว่านั้น เด็กลูกครึ่งเหล่านั้นมักถูกล้อเลียน และถูกมองในแง่ลบเพราะคนทั่วไปเห็นว่าเป็นเด็กที่เกิดจากผู้หญิงไม่ดีที่เป็นเมียเช่าหรือโสเภณี อย่างไรก็ตามได้มีมูลนิธิเพิร์ล เอส บัค (Pearl S. Buck) เกิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเด็กลูกครึ่งที่ถูกทอดทิ้ง สาขาของมูลนิธิดังกล่าวได้ ก่อตั้งขึ้นในจังหวัดที่เคยเป็นที่ตั้งของฐานทัพอเมริกัน ซึ่งทำให้

เด็กลูกครึ่งที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้สร้างโอกาสทางสังคมให้พวกเขามากขึ้น (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2549)

ยุคที่สอง หลังจากสงครามเวียดนาม ในระหว่างปี พ.ศ. 2519-2540 เกิดการอพยพของแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานชาย โดยมีประเทศแถบตะวันออกกลางเป็นประเทศปลายทาง ต่อมาภายหลังมีการอพยพทั้งแรงงานชายและหญิง และประเทศปลายทางมัก เป็นประเทศแถบยุโรปที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งผู้หญิงไทยน่าจะเป็นกลุ่มผู้บุกเบิกการย้ายถิ่นข้ามชาติมายังยุโรป โดยเข้ามาทำงานบ้านค้าบริการทางเพศ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้หญิงไทยที่เดินทางไปยุโรปอย่างนักท่องเที่ยว แต่แอบทำงานด้วย (หรือที่เรียกว่า โรบินฮู้ด) การเดินทางจะเป็นไปโดยการชักชวนของเพื่อน ๆ หรือญาติ ๆ งานที่ทำมักได้แก่งานในร้านอาหารและงานนวดไทย รวมไปถึงปรากฏการณ์ของธุรกิจการแต่งงานผ่านบริการจัดหาคู่ ซึ่งเริ่มระหว่างปี พ.ศ. 2521-2532 ทั้งที่เป็นรูปแบบบริษัทจัดหาคู่และที่เป็นปัจเจกบุคคล ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปในรูปแบบของธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต โดยเป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการจัดหาคู่ (พัทยา เรือนแก้ว, 2557, หน้า 7-10) ปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้หญิงไทยที่ไปใช้แรงงานในต่างประเทศได้แต่งงานกับชาวต่างประเทศ โดยในยุคนี้สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของผู้หญิงไทยในฐานะเมียหรือภรรยาแบบที่เป็นทางการ คือ มีการสมรสและจดทะเบียนกัน และแบบไม่เป็นทางการ คือ ใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันแต่อาจไม่มีการจดทะเบียนสมรส (จริงใจ ใช้ฝึกฝน, 2555)

ยุคปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยมีนโยบายให้เกิดการผลักดันและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อหารายได้เข้าประเทศ แต่การส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวก่อให้เกิดการเดินทางข้ามสู่นานาชาติในหลายรูปแบบ ปรากฏการณ์ของภรรยาฝรั่ง จึงเป็นประเด็นที่ผู้หญิงไทยหลายคนใฝ่ฝันที่จะแต่งงานกับชาวต่างชาติ ผู้หญิงหลายคนได้อาศัยช่องทางในอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางสำหรับการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ โดยผ่านเว็บไซต์หาคู่จำนวนมาก ในยุคนี้บริบทของผู้หญิงไทยในฐานะภรรยาฝรั่ง มีรูปแบบการสมรสที่เป็นทางการมากโดยมีการแต่งงานและจดทะเบียนสมรสกันมากขึ้นกว่าในยุคที่ผ่านมา (สาวิตตา บุญนำบารมี, 2556, หน้า 7-8)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันได้เปิดรับการแต่งงานต่างวัฒนธรรมมากขึ้น อีกทั้งลูกครึ่งไทย-ต่างชาติ ได้รับการยอมรับจากสังคมไทยเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น นักแสดงและนักร้องลูกครึ่งในวงการบันเทิงที่มีโครงสร้างทางกายภาพที่แตกต่างไปจากความเป็นไทย นอกจากนี้แล้วในแวดวงของการศึกษาที่ก่อให้เกิดโรงเรียนที่เปิดหลักสูตรสองภาษา และโรงเรียนนานาชาติเพื่อรองรับนักเรียนลูกครึ่งอีกด้วย

จากการทบทวนผลงานวิจัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในประเทศไทย ได้พบประเด็นการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมในสังคมไทยที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับ

แนวคิดสำคัญ ๆ ดังนี้ การผสมกลมกลืนทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม (Ethnic/ Cultural assimilation) การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจภาคบริการและการท่องเที่ยว การย้ายถิ่นข้ามชาติ และการวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องทรัพยากร (Resource profile approach) โดยให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างโลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น (Global - local linkage)

การปรับตัวในความแตกต่างทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ความประพฤติ และค่านิยม การใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกันย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถรู้จักเลือกรับวัฒนธรรมใหม่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมของตน และต้องไม่ขัดกับวัฒนธรรมของสังคมนั้นอีกด้วย การปรับตัว (Adjustment) ในความหมายเชิงจิตวิทยา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใช้ความพยายามในการตนเองเมื่อต้องเผชิญกับสภาพปัญหาความอึดอัดใจ ความคับข้องใจ ความเครียด ความทุกข์ ความวิตกกังวลต่าง ๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ในภาวะปกติ ก่อให้เกิดความสุขและอยู่รอด โดยที่กายและจิตใจไม่ทุกข์ (วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์, 2545, หน้า 3) นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของบุคคล สิ่งแวดล้อมใหม่จะเป็นตัวกระตุ้นหรือเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับพฤติกรรมหรือปรับตัวให้เหมาะสม สิ่งเร้าเหล่านั้น ได้แก่ สิ่งเร้าตรง (Focal stimuli) เป็นสิ่งเร้าภายนอกและภายในที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น สิ่งเร้าร่วม (Contextual stimuli) เป็นสิ่งเร้าอื่นที่มีอยู่ในขณะนั้นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งอยู่นอกเหนือจากสิ่งเร้าตรง อาจจะเป็นรายได้ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ฯลฯ และสิ่งเร้าแฝง (Residual stimuli) หมายถึง ปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกระบบบุคคลเป็นลักษณะเฉพาะตัวของมนุษย์ ได้แก่ ลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม เป็นต้น (พวงเพชร วัชรอยู่, 2547, หน้า 12)

สาเหตุของการปรับตัวมีหลายประการ (ลักขณา สริวัฒน์, 2544, หน้า 109) ดังนี้

1. ความคับข้องใจ (Frustration) หมายถึง สภาพจิตใจและความรู้สึก ความปราถนาที่พบกับอุปสรรคและถูกขัดขวาง ทำให้บุคคลไม่สามารถบรรจุจุดมุ่งหมายได้ ทำให้เกิดความคับข้องใจ ซึ่งสาเหตุเหล่านั้นอาจมาจากตัวบุคคลเอง สิ่งแวดล้อม ความขาดแคลน ความสูญเสีย ความพ่ายแพ้ และความขัดแย้ง

2. ความขัดแย้งในใจ (Conflicts) สภาวะที่ทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งในตนเอง เนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น ความต้องการทางสังคมขัดกัน ความขัดแย้งที่ต้องการหลีกหนี หรือไม่กล้าเผชิญความจริง ความขัดแย้งที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เราไม่ประสงค์จะเกี่ยวข้องด้วย ความขัดแย้งเนื่องจากความปรารถนาทางเพศซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นต้น

3. ความวิตกกังวล (Anxiety) เป็นความไม่สบายใจที่แสดงออกมาในรูปของความกลัว (Fear) ที่เกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกจิตใจ เช่น ความเชื่อ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม เป็นต้น

4. ความเครียด (Stress) เป็นลักษณะภาวะของจิตใจที่ได้รับความกระทบกระเทือน เนื่องจากอุปสรรคมาขัดขวาง ทำให้ไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ธรรมชาติสร้างความเครียดให้เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดในการปรับตัว

กลไกในการปรับตัว

กลไกในการปรับตัว เป็นกลไกที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล กลไกในการปรับตัวนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้ (เจนจิรา ผลดี, 2554, หน้า 59-60)

1. การไม่ยอมรับความจริง (Denial of reality) เป็นวิธีการที่บุคคลไม่ยอมรับรู้ ไม่ยอมเข้าใจ ไม่ยอมเผชิญกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวเอง หรือบางครั้งใช้วิธีการเก็บกดความต้องการ เพราะก่อให้เกิดความทุกข์ใจ

2. การหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง (Rationalization) เป็นการป้องกันตนเองที่คล้ายกับการแก้ตัว โดยที่บุคคลจะพยายามหาเหตุผลหรืออ้างข้อมูลต่าง ๆ มาสนับสนุนการกระทำของตนเพื่อลดความเครียด ความกังวลหรือเพื่อรักษาหน้าและเกียรติยศ ศักดิ์ศรีของตนไว้

3. การโยนความผิดหรือการกล่าวโทษให้กับผู้อื่น (Projection) เป็นการย้ายหรือโยนความผิดให้ผู้อื่นรับผิดจากการกระทำของตน

4. การแสดงความก้าวร้าว (Aggression) เป็นพฤติกรรมของบุคคลเมื่อถูกขัดขวางความต้องการ จึงแสดงการต่อสู้เพื่อทำร้ายผู้อื่น โดยการทำร้ายฝ่ายตรงข้ามให้ได้รับบาดเจ็บทำให้เขารู้สึกท้อแท้และหมดกำลังใจ

5. การถดถอย (Regression) เป็นการแสดงพฤติกรรมถดถอย เป็นการหนีกลับไปอยู่ในสภาพอดีตที่เคยมีความสุข

6. การแสดงปฏิกิริยาตรงกันข้ามกับความปรารถนาอย่างแท้จริง (Reaction formation) เป็นกลไกป้องกันตน โดยการทุ่มเทในการแสดงพฤติกรรมตรงข้ามกับความรู้สึกของตนเองในสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ

7. การฝันกลางวันหรือสร้างวิมานในอากาศ (Day dream and fantasy) เป็นกลไกการสร้างจินตนาการ วาดฝัน สร้างมโนภาพ

8. การแยกตัว (Isolation) เป็นการแยกออกมาให้พ้นจากสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ อยู่ตามลำพังหรือการถอยหนี (Withdrawal)

9. การหาสิ่งมาทดแทน (Displacement) เป็นการระบายอารมณ์โกรธและความคับข้องใจโดยการทำสิ่งหนึ่งเพื่อหวังผลให้กระทบถึงอีกสิ่งหนึ่ง

10. การเลียนแบบ (Identification) เป็นการปรับตัวโดยอาศัยความสำเร็จของหมู่คณะ เช่น เข้าไปสังกัดสมาคม ชมรมต่าง ๆ และการเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่นโดยการสร้างให้มีความรู้สึกร่วมกับผู้ที่เลียนแบบในความสำเร็จหรือความล้มเหลวจากบุคคลที่ตนนิยมยกย่อง

11. การเก็บกด (Repression) เป็นการปรับตัวโดยการเก็บกดความรู้สึกผิดหวัง ความคับข้องใจไว้ในจิตใต้สำนึก หากเก็บไว้มากอาจจะส่งผลให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลจนกลายเป็นโรคประสาทได้

12. การชดเชย (Compensation) เป็นการปรับตัวเพื่อให้สามารถจัดการกับสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ โดยสร้างสิ่งอื่นเพื่อให้คนอื่นยอมรับ และมองเห็นคุณค่าเพื่อลบล้างปมด้อย หรือจุดอ่อนของบุคคล

13. การทดเทิด (Sublimation) เป็นการนำความรู้ที่ไม่ดี พฤติกรรมต่าง ๆ ทางด้านลบที่สังคมไม่ยอมรับไปแสดงออกในทิศทางที่เหมาะสมแทน

14. การเพิกเฉย (Undoing) เป็นการปรับตัวที่บุคคลเลือกปฏิบัติได้โดยไม่สนใจต่อพฤติกรรมใดทั้งสิ้น เพียงแต่รับฟังแล้วนิ่งเฉย

15. การชื่นชมตนเอง (Autism) เป็นการปรับตัวแบบสร้างจินตนาการในความสำเร็จที่สามารถจะเกิดขึ้นได้ในความเป็นจริง และยังเป็นการป้องกันการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-extreme) เพื่อต่อสู้กับความรู้สึกที่ยังไม่เพียงพอ และไม่ประสบความสำเร็จ

16. จิตกายาพาธ (Psychosomatic disorder) เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยแสร้งว่าเจ็บป่วย แต่ในที่สุดก็ป่วยจริงเพราะความไม่สบายใจ ตึงเครียด และวิตกกังวล

17. การใช้สติปัญญา (Intellectualization) เป็นการใช้สติปัญญาในการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือจัดการต่อสู้กับสถานการณ์ที่เลวร้าย

การแต่งงานต่างวัฒนธรรมระหว่างคนที่มีภูมิหลังทางภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนทัศนคติและค่านิยมที่แตกต่างกัน จึงเป็นเรื่องยากสำหรับคู่สมรสที่ต้องปรับตัวเข้าหากันเพื่อประคับประคองชีวิตคู่ให้อยู่กันได้อย่างยั่งยืน

จากการทบทวนผลงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวและการดำเนินชีวิตของผู้หญิงไทยในครอบครัวต่างวัฒนธรรม ของสุภางค์ จันทวานิช และคณะ (2542) พบว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวเยอรมันนั้น ส่งต่อวิถีชีวิตของทั้งสามีและภรรยา แม้ว่าชายชาวเยอรมันจะพอใจกับคุณสมบัติบางประการของหญิงไทย เช่น ความเป็นแม่บ้านแม่เรือน และความเคารพสามี และแม้ภรรยาไทยจะมีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวระดับหนึ่ง แต่

หญิงไทยไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมเยอรมันและการดำเนินชีวิตร่วมกับสามีชาวเยอรมันได้อย่างกลมกลืน ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ผู้หญิงส่วนหนึ่งแยกตัวจากสังคม แต่กลับยิ่งส่งผลต่อการยอมรับและสถานะทางสังคมของผู้หญิงมากขึ้น ทำให้มีสภาพทางสังคมที่แย่ลง สถานการณ์นี้สอดคล้องกับงานของอรทัย เพียยุระ (Orathai Piayura, 2012) ที่พบว่า หญิงไทยทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยที่แต่งงานกับชาวอังกฤษในลอนดอน ประสบกับปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่าง โดยเฉพาะในเรื่องการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวของผู้หญิงในประเทศไทย ซึ่งสามีไม่เห็นด้วยในเรื่องดังกล่าว ทำให้ผู้หญิงไทยต้องทำงานอย่างหนักเพื่อส่งเงินกลับมาให้ครอบครัว และต้องปิดบังสามีในเรื่องดังกล่าว ทำให้ผู้หญิงเกิดภาวะกดดัน เครียด และส่งผลกับชีวิตการแต่งงาน

ส่วนปัญหาการปรับตัวของผู้หญิงไทยจากการศึกษาของ วิลาศ ดวงกำเนิด (2552) พบว่า วัฒนธรรมของชาวอีสานสอนให้ลูกสาวต้องกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่จะแสดงความกตัญญู คือ การตอบแทนบุคคลสำคัญเหล่านั้นด้วยการส่งเงินกลับมาให้แก่ครอบครัว แต่สามีชาวต่างชาติไม่เห็นด้วย จึงทำให้ผู้หญิงบางรายต้องทำงานหนัก นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับการแข่งขันด้านวัตถุของชาวชนบท เพื่อแข่งขันความร่ำรวยกันและต้องการแสดงออกเพื่อให้ได้รับการยอมรับในหมู่บ้าน ทำให้ผู้หญิงต้องกดดันและทำงานหนักมากยิ่งขึ้นเพื่อส่งเงินกลับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของเกษมสันต์ อังกระโทก (2550) ได้ผลการวิจัยที่แตกต่าง กล่าวคือ ไม่ได้พบปัญหาดังกล่าว แต่ถ้ามีปัญหาขัดแย้งกันในครอบครัว ผู้หญิงไทยจะแก้ปัญหาด้วยวิธีการพูดคุยด้วยเหตุผล และเป็นการได้เปรียบของฝ่ายหญิงที่ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของสามีมากขึ้น ผลการวิจัยของยุวดี เมฆบุษยา (2547, หน้า 109-110) การปรับตัวของสตรีส่งผลกระทบต่อค่านิยม และวิถีการดำเนินชีวิต ดังนี้

1. ผลกระทบต่อค่านิยม ได้แก่ การบริโภคอาหาร การแต่งกาย การสร้างที่อยู่อาศัย และการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอาหารค่อนข้างมาก เพราะการไปอาศัยอยู่กับสามีที่ต่างประเทศทำให้รับเอาวัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาตินั้น ๆ ด้านการแต่งกายสตรีที่อาศัยอยู่ต่างประเทศกับสามีในกลุ่มนี้มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยจะแต่งกายแบบวัฒนธรรมตะวันตก ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยกับครอบครัวเดิมจะไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงทางการแต่งกายมากนัก การสร้างที่อยู่อาศัยจะพบมาก มีการสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก

2. ผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ ผลกระทบต่อวิถีชีวิตทางกายภาพและผลกระทบต่อวิถีชีวิตทางจิตใจ ผลกระทบทางกายภาพ คือ สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจากการสังเกตเห็นได้ภายนอก ในเรื่องเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต พบว่า มีความสุขสบาย

มากขึ้น มีอสังหาริมทรัพย์ที่ได้จากการซื้อหา ส่วนผลกระทบต่อวิถีชีวิตทางจิตใจ พบว่า ถึงแม้ส่วนใหญ่จะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ทางด้านจิตใจพบว่ามี 2 ลักษณะ คือการปรับตัวได้ดีจึงทำให้อยู่อย่างมีความสุข และการปรับตัวได้ค่อนข้างยากทำให้ผู้หญิงต้องใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวอย่างอดทน

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการแต่งงานในวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยได้นำประเด็นการปรับตัวมาปรับใช้เป็นแนวคิดการวิจัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการปรับตัวของภรรยาฝรั่ง ซึ่งเป็นผลมากจากการเรียนรู้ที่จะเผชิญหรือแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคล ผู้วิจัยเชื่อว่า ผู้หญิงที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัว ที่เหมาะสมและถูกกาลเทศะ เพื่อความอยู่รอดและมีชีวิตที่ดีขึ้นให้ตนเองสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม

การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา

การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่อาศัย แนวความคิดและโลกทัศน์จากปรัชญาของโลกตะวันตก ปรากฏการณ์วิทยาเป็นเครื่องมือสำหรับศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่เขาได้ประสบมาโดยการบรรยาย และค้นหาสาระสำคัญของประสบการณ์ชีวิต รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์ของกลุ่มคนเป็นสำคัญ (ชาย โพธิ์สิตา, 2552, หน้า 189-191)

ความหมายและความสำคัญของปรากฏการณ์วิทยา

ปรากฏการณ์วิทยาหรือปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เป็นคำที่มาจากภาษากรีก คือ Phainominon และ Logos ซึ่ง Phainominon ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Appearance หมายถึง การปรากฏตัว สิ่งที่ปรากฏ ลักษณะท่าทาง และรูปลักษณ์ภายนอก ส่วน Logos ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Reason หมายถึง เหตุผล มูลเหตุ สติสัมปชัญญะ ความสำนึก การพิจารณาที่ดี การคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ตามสภาพการณ์จริง และตามการรับรู้ของผู้ที่อาศัยอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ (รุสมีนา นิมะ, 2556, หน้า 30)

จุดเน้นของการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา คือ ประสบการณ์การมีชีวิตอยู่ (Lived experience) ในโลกของการดำรงชีวิตประจำวัน (World of everyday life) ซึ่งหมายถึงประสบการณ์ของบุคคลที่เกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตของแต่ละคน แต่ละสถานการณ์ในชีวิต และเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเป็นผลที่มาจากการตีความหรือการให้ความหมายต่อโลกของ ดังนั้น นักปรากฏการณ์นิยมจึงให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มาจากความรู้สึกนึกคิด และจากการให้คุณค่าของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายที่มนุษย์มีให้ต่อสรรพสิ่งรอบตัว และเน้นการเข้าไปสัมผัสกับปรากฏการณ์

โดยตรง (สุภางค์ จันทวานิช, 2540) นอกจากนี้ นักปรากฏการณ์นิยมยังเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนนั้นมีความเป็นเอกภาพทั้งในแง่ของการกระทำและความคิด ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมของคนหรือส่วนที่เกี่ยวข้องกับคน นักวิจัยต้องศึกษาทั้งในแง่ตัวบุคคล และประสบการณ์ชีวิตของเขาไปพร้อม ๆ กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และความคิดซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้พฤติกรรมของเขาด้วย (ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, 2532, หน้า 12)

ความเป็นมาของการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา

เอ็ดมัน ฮุสเซิร์ล (Edmund Husserl) คือ นักปรัชญาคนแรกที่สร้างแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากศาสตร์สาขาปรัชญาที่มีการผสมผสานความรู้จากสาขาวิชาที่หลากหลาย เช่น ปรัชญา มนุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา ปรากฏการณ์วิทยาเป็นการศึกษาการดำรงอยู่ (Existence) ของมนุษย์ เป็นวิธีการเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ในชีวิตที่บุคคลได้ประสบมา การศึกษาของฮุลเซิร์ลเน้นกระบวนการการตัดทอน (Reduction) ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ความหมายของสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างแท้จริง แนวคิดปรากฏการณ์วิทยามีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 และมีนักคิดหลายคนได้พัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาเรื่อง ดังกล่าวไปจากแนวคิดเดิมของฮุลเซิร์ล ในงานวิจัยเรื่องตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดของ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) ผู้เป็นศิษย์ของฮุลเซิร์ล ไฮเดกเกอร์มีบทบาทสำคัญและได้รับการยกย่องมากเป็นบิดาแห่งการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา โดยได้นำแนวคิดของ ฮุลเซิร์ล มาพัฒนาต่อยอดเป็นการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์เมนิวติกซ์หรือการตีความ (Hermeneutic phenomenology) หรือที่เรียกว่า ญาณวิทยา (Epistemology) เป็นการศึกษาสิ่งที่เป็นอยู่ในโลก และศึกษาความหมายของการเป็นอยู่ของบุคคล (ชาย โพธิสิตา, 2552ข, หน้า 69)

แนวคิดของปรากฏการณ์วิทยาแบบแบบเฮอร์เมนิวติกซ์หรือการตีความ

ในงานวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาการตีความของไฮเดกเกอร์ โดยไฮเดกเกอร์มีความเชื่อว่า มนุษย์ คือดาซีน (Human as Dasein) หมายความว่า ความเป็นมนุษย์ คือ ภาวะการดำรงอยู่โดยที่มนุษย์สามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ โดยเลือกที่จะเป็น เลือกที่จะทำ มนุษย์เป็นผู้ให้ความหมายต่อความคิด ความรู้สึกของตนตามประสบการณ์และความจริงที่บุคคลนั้นประสบ การเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ดังกล่าว มนุษย์เรียนรู้ได้จากการให้ความหมายของการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะค้นหาความหมายของประสบการณ์การเป็นอยู่หรือการดำรงอยู่ในโลก โดยผ่านกระบวนการตีความของแต่ละคนที่เรียกว่า วงจรของการตีความ (Hermeneutic circle) (Heidegger, 1962, p. 61) ดังภาพที่ 1

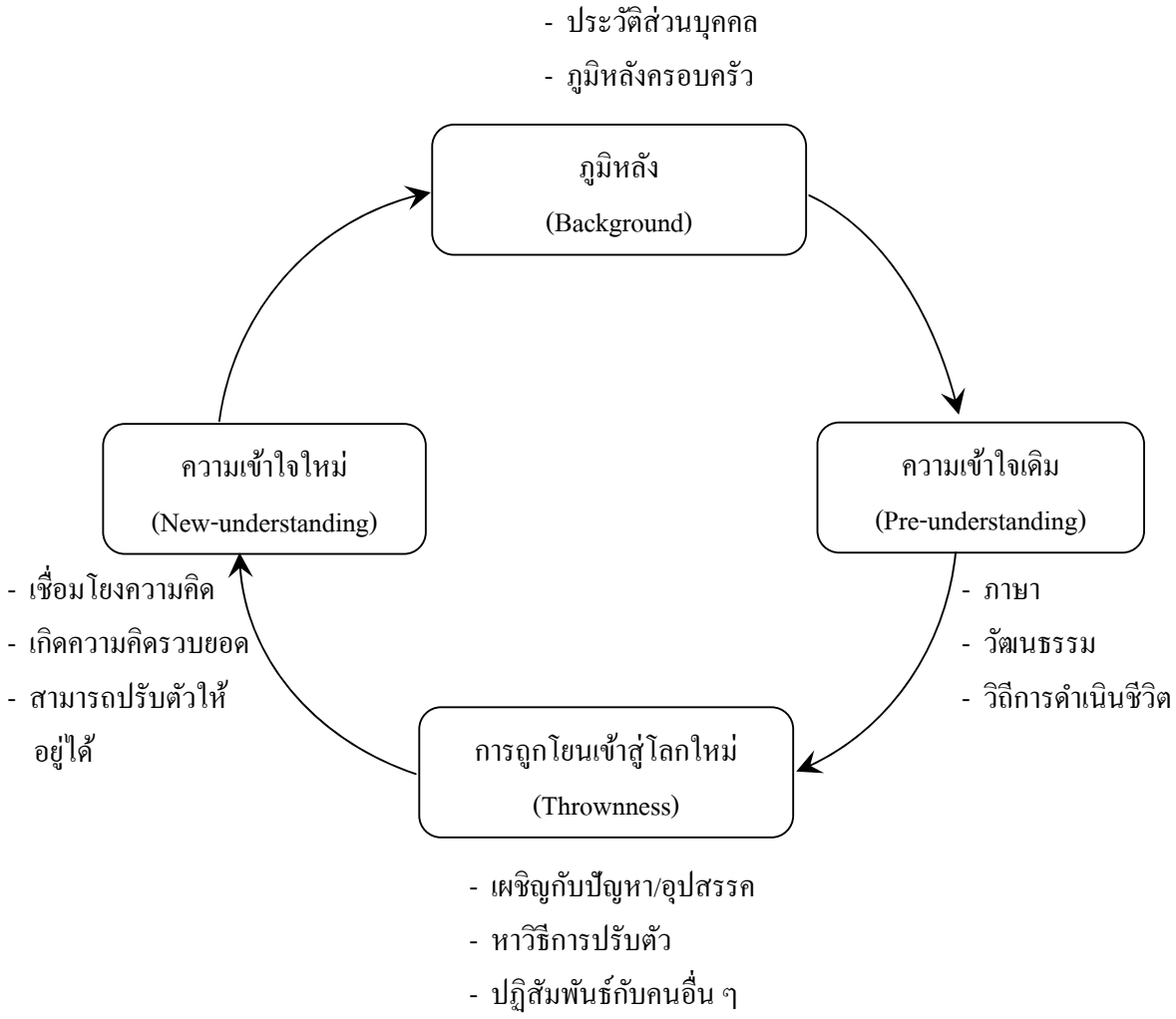

ภาพที่ 1 วงจรของการตีความ

วงจรของการตีความ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ภูมิหลัง (Background or person' s history) เป็นประวัติหรือพื้นฐานส่วนบุคคล ซึ่งได้รับเป็นวัฒนธรรมมาตั้งแต่กำเนิด โดยที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมนั้นช่วยให้บุคคลเข้าใจโลกและปรับตัวตามประสบการณ์ที่ตนได้รับ ดังนั้น ภูมิหลังทางครอบครัวของคู่สมรสต่างวัฒนธรรมจะมีอิทธิผลต่อความสัมพันธ์ของคู่แต่งงานต่างวัฒนธรรม เนื่องจากภูมิหลังของแต่ละวัฒนธรรมส่งผลต่อการมองโลกการปรับตัว และการตีความประสบการณ์ของแต่ละคน

2. ความเข้าใจเดิม (Pre-understanding) รวมถึงการใช้ภาษา วัฒนธรรม และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ หรือวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นการทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่จริง

ในโลก บุคคลมีความเข้าใจเดิมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในอดีต ดังนั้น การดำรงชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จะมีผลต่อการให้ความหมาย การตัดสินใจ หรือการตอบสนองของบุคคล

3. การทำความเข้าใจบุคคลและสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น (Co-constitution) การดำรงอยู่ในโลก (Being-in-the-world) ของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลถูกโยน (Thrownness) มาอยู่ในโลกหรือสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บุคคลอาจเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือสถานการณ์แบบใหม่ที่ทำให้เกิดความเครียด ความกังวล จนต้องพยายามคิดหาวิธีปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม (Situatedness) ซึ่งในวิถีปฏิบัติดังกล่าวบุคคลจะเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมที่มีส่วนร่วมสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

4. การตีความ (Interpretation) บุคคลตีความสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยได้รับอิทธิพลมาจาก ภูมิหลัง ภาษา วัฒนธรรม ค่านิยม และความเข้าใจเดิม และเชื่อมโยงความเข้าใจเดิมกับสถานการณ์ที่ตนเผชิญ แล้วพิจารณาตัดสินใจเพื่อหาแนวทางสำหรับการจัดการตนเองหรือการปรับตัว จนกระทั่งเกิดเป็นความคิดรวบยอดต่อสถานการณ์นั้น และกลายเป็นความเข้าใจใหม่ (New-understanding) สำหรับการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างมีความสุข (Kock, 1995 อ้างถึงในรุ่งทิพย์ ดารายนตร์, 2551, หน้า 31-32)

นอกจากนี้การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์เมนิวติกซ์เชื่อว่าบุคคลมีความสำคัญต่อการศึกษา โดยแต่ละคนจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตัวเอง และเป็นการให้ความหมายตามวิธีคิดของแต่ละคนซึ่งอาจแตกต่างไปจากคนอื่น ตามแนวคิดของการเป็นบุคคลดังต่อไปนี้ (Leonard, 1989, pp. 40-45)

1. บุคคลเป็นผู้ที่มีโลกเป็นของตัวเอง (The person as having a shared world) โลก (World) ในความหมายของไฮเดกเกอร์ แตกต่างจากความหมายของโลกที่คนรับรู้กันโดยทั่วไป แต่โลกในที่นี้ หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปูมหลังชีวิต สังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์ชีวิต (Practices) และภาษา (Languages) ของเขา รวมไปถึงการให้ความหมายกับโลกและบริบทต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของเขาอีกด้วย

2. บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่ให้ความสำคัญและให้มูลค่ากับสิ่งต่าง ๆ (The person as a being for whom things have significance and value) การให้ความสำคัญและให้มูลค่ากับสิ่งต่าง ๆ นั้น บุคคล จะอิงอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ภาษา และสถานการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล เพื่อทำความเข้าใจและให้ความหมายเรื่องต่าง ๆ ในบริบทที่ตนเองเป็นอยู่ อีกทั้งยังเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตทั้งในอดีต ปัจจุบัน และส่งต่อความคิดในอนาคตอีกด้วย

3. บุคคลได้ให้ความหมายต่อสรรพสิ่งด้วยตัวเขาเอง (The person as self-interpreting) การให้ความหมายของบุคคลเกิดมาจากจิตสำนึกที่ผูกโยงกันกับปูมหลังชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี สังคม และวัฒนธรรมของบุคคลนั้น

4. บุคคลเป็นการฝังรวมเข้าด้วยกัน (The person as embodied) บุคคลจะรวมเอาความรู้สึก นึกคิด การกระทำ หรือประสบการณ์ชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน (Embodied) และจะให้ความสนใจกับโลกที่มีความหมายต่อเขา

5. บุคคลมีมิติของเวลา (The person in time) การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาต้องคำนึงถึงบุคคลที่เป็นอยู่ในเวลานั้น (Being in time) เนื่องจากมิติของเวลาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีชีวิต และมิติของเวลาจะถูกกำหนดมาจากประสบการณ์ในอดีตหรือปูมหลังชีวิตที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดในปัจจุบันและในอนาคต

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาผู้วิจัยได้นำวงจรของการตีความตามแนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ มาศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง (รายละเอียดอยู่ในหัวข้อกรอบแนวคิดการวิจัย)

ตัวตนและพื้นที่ทางสังคม

ตัวตน

แนวคิดความเป็นตัวตน (Being) ในเชิงปรากฏการณ์วิทยาของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์นั้น เขาเรียกมนุษย์ว่า “ดาไซน์” (Dasein) ที่มีอยู่ในโลก (Being-in-the-world) ที่มนุษย์มีต่อโลกและโลกมีต่อมนุษย์ โดยไฮเดกเกอร์เลือกที่จะมองมนุษย์ในแบบดาไซน์ กล่าวคือ เป็นมนุษย์ที่ดำรงตนอยู่ในโลกที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์แบบดาไซน์นั้นต้องพิจารณาผ่านกรอบเวลาและโลกที่ห่อหุ้มมนุษย์อยู่ด้วย มนุษย์ผู้ซึ่งเป็นคนที่ได้ผ่านโลกประสบการณ์ และผ่านภาษา สามารถดำรงอยู่ในโลกหรืออยู่ตรงนั้น (Being-here) ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ดาไซน์ยังได้รับรู้ว่าโลก ที่ห่อหุ้มตัวเองผ่านการตีความตามเงื่อนไขที่โลกได้มอบให้แก่ดาไซน์ ในขณะเดียวกันมนุษย์เองก็ถูกวางเงื่อนไขจากภาษา สัญลักษณ์ และเรื่องเล่าที่รายล้อมตนเองอยู่ด้วย (Heidegger, 1962 อ้างถึงใน ปกรณ์ สิงห์สุริยา, คงกฤช ไตรยวงศ์ และรชฎ สาตราวุธ, 2556, หน้า 33-34)

ตัวตนเป็นมโนทัศน์ (Perception) ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิชาทางสังคมศาสตร์หลายแขนงทั้งสังคมวิทยา มนุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา นอกจากนี้แล้วตัวตนยังมีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับคำภาษาอังกฤษเหล่านี้ Agency, Individualism, Personality, Self, Subject,

Subjective, Subjectivism, ในส่วนของคำภาษาไทยนั้น ตัวตนมีความหมายใกล้เคียงกับอัตลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะตัว ส่วนคำนิยามของตัวตนนั้น ตัวตน หมายถึง ความเป็นปัจเจกที่สัมพันธ์และเชื่อมต่อกับสังคม โดยที่สังคมเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่และระบบคุณค่าที่ติดตัวบุคคลมา เช่น ความเป็นลูกสาว ความเป็นแม่ ความเป็นภรรยา เป็นต้น นอกจากนี้ ตัวตนยังเป็นการแสดงออกทางสัญลักษณ์ (Symbolic aspect) และเกี่ยวข้องกับภายในที่เป็นตัวเรา อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ รสนิยม เป็นต้น เพราะมนุษย์จะให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งใด ๆ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับโลกภายนอกของตนเอง ดังนั้น ตัวตนจึงเป็นกระบวนการที่ซ้อนทับกันระหว่างความเป็นตัวเองกับโลก อีกทั้งยังเป็นการจัดวางรูปแบบของพฤติกรรม การแสดงออกทางสังคมของมนุษย์ ต่อสังคมในรูปแบบที่แตกต่าง เพื่อให้เกิดการยอมรับในตัวตนของอีกฝ่าย โดยที่พวกเขาต้องต้องแสดงออกถึงตัวตนตามสถานการณ์ต่าง ๆ และยังต้องปรับเปลี่ยนตัวตนไปตามผู้ที่เขาเข้าไปปฏิสัมพันธ์ด้วย และยังช่วยทำให้การปฏิสังสรรค์ทางสังคม (Social interaction) ของกลุ่มคนเป็นไปได้อย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น

นอกจากบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวตนของกลุ่มคนแล้ว บริบททางวัฒนธรรมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลตัวตนอีกด้วย เนื่องจากตัวตนไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่ก่อเกิดมาจากสังคม ยิ่งไปกว่านั้น วัฒนธรรมยังได้กลายเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งหรือไม่มีความตายตัว หากแต่มีรูปแบบที่เกี่ยวพันเป็นวงจรที่เรียกว่า วงจรวัฒนธรรม (Circuit of culture) (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2550) ดังนั้นตัวตนของกลุ่มคนทั้งหลายจึงมีกระบวนการที่ถูกผลิตให้เกิดขึ้นมาในสังคมและวัฒนธรรม และยังถูกควบคุม ถูกจัดการ และถูกสร้างความหมายต่าง ๆ ภายในวัฒนธรรมเหล่านั้นอีกด้วย

การสร้างตัวตนของบุคคลนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ (ปาริชาติ หาญไชยนะ, 2549, หน้า 13-14) ต่อไปนี้

1. บริบท (Context) ที่แวดล้อมบุคคล ไม่ว่าจะเป็นสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการกำหนดความเป็นตัวตนของบุคคล

2. ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ (Contingency) ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งทำให้ความเป็นตัวตนไม่หยุดนิ่ง บุคคลจำเป็นต้องสร้างและปรับตามสถานการณ์เหล่านั้น

3. การดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์เฉพาะหน้า (Situatedness) ที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่ทำให้เขาเลือกและให้ความหมาย “พื้นที่” ของตนเองจากภูมิหลังหรือประสบการณ์ชีวิต นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับตัวตนของความเป็นผู้ชายและผู้หญิง ที่เรียกว่า ตัวตนทางเพศ (Gender identity) คือ การกำหนดบทบาทให้กับตัวเองตามเพศชายหรือหญิง ทำให้เกิดแนวทางใน

การดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง และความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา (นันดา วีรวิทยานุกูล, 2544, หน้า 282)

ตัวตนทางเพศมิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เกิดขึ้นจากกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดตัวตนทางเพศ สามารถจำแนกได้ดังนี้ (นันดา วีรวิทยานุกูล, 2544, หน้า 283-321)

1. ปัจจัยทางด้านระบบเศรษฐกิจและโครงสร้าง

ระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมในปัจจุบันเน้นการแบ่งงานกันทำ ซึ่งเป็นสิ่งกดดันให้เกิดการสร้างตัวตนทางเพศขึ้นเพื่อรองรับระบบการแบ่งงานกันทำ บุคลิกภาพแบบผู้หญิงและแบบผู้ชายถูกแบ่งแยกออกจากกัน โดยมีความเชื่อเรื่องความแตกต่างทางชีวภาพและจิตวิทยามาเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการแบ่งบทบาทและลักษณะงานที่แตกต่างกันของผู้หญิงและผู้ชาย ผลที่ตามมาคือ การอบรมบ่มเพาะให้เด็กผู้ชายและเด็กผู้ชายมีบุคลิกภาพและบทบาทที่ตรงกันข้ามกัน

2. ปัจจัยด้านการเลี้ยงดูของครอบครัว

การเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดตัวตนทางเพศเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์ในชีวิตเริ่มต้นของเด็ก ๆ จะมาจากครอบครัว โดยที่พ่อแม่จะถ่ายทอดความคิดและสร้างบุคลิกภาพเหล่านั้นให้กับเด็ก นอกจากนี้ เด็กจะเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ และการเรียนรู้ดังกล่าวก็จะนำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ขึ้น

3. อิทธิพลจากการใช้ชีวิตวัยเด็ก

การใช้ชีวิตในโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวตนทางเพศของเด็กในหลายลักษณะด้วยกัน ได้แก่ บรรยากาศการเรียน การตอกย้ำตัวตนทางเพศจากครู บรรยากาศการเล่นกับกลุ่มเพื่อน

4. อิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ

สื่อเป็นสิ่งที่สะท้อนคุณค่าและอุดมคติเกี่ยวกับเพศ สะท้อนให้เห็นภาพของผู้ชายและผู้หญิง ตลอดจนความสัมพันธ์ของเพศทั้งสอง และทำให้ผู้รับสารได้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศ การรับรู้ตนเอง และภาพลักษณ์ของผู้ชายและผู้หญิง สื่อมีหลายประเภท เช่น หนังสือ โทรทัศน์ เพลง เป็นต้น

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับตัวตน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดความเป็นตัวตน (Being) ของ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์มาปรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ที่เขาเชื่อว่า แสดงออกหรือแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของบุคคลนั้น เป็นผลมาจากการให้ความหมายของประสบการณ์การเป็นอยู่หรือการดำรงอยู่ที่มาจากภูมิหลังและประสบการณ์ชีวิตทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาถึง

เงื่อนไขของการสร้างตัวตนของภรรยาฝรั่ง โดยใช้แนวคิดต่อไปนี้ 1. ปูมหลัง/ ประสบการณ์ชีวิต 2. บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 3. ตัวตนทางเพศหรือเพศสภาพ 4. การดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์เฉพาะหน้า

พื้นที่ทางสังคม

มนุษย์มีชีวิตอยู่ท่ามกลางพื้นที่ (Space) และเวลา (Time) ฉะนั้นในทุกวัฒนธรรมมนุษย์จะมีความคิดว่าพื้นที่คืออะไรและเวลาคืออะไร แต่ละวัฒนธรรมต่างมีคติเกี่ยวเรื่องทั้งสองนี้ไม่เหมือนกัน ดังนั้น มนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน เพราะต่างมีคติเกี่ยวกับพื้นที่และเวลาไม่เหมือนกัน มนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมจึงให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ไม่ตรงกัน หรือเรียกอีกอย่างว่ามีโลกทัศน์ที่แตกต่างกันนั่นเอง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2538, หน้า 131-132) การทำความเข้าใจความหมายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ ความพยายามที่จะเข้าใจมนุษย์ที่สร้างความสัมพันธ์เชิงนามธรรมและรูปธรรมกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ทั้งในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ความหมายที่ปรากฏให้เห็นบนพื้นที่เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความเข้าใจต่อความคิดของคนในการเลือกดำรงชีวิต เลือกใช้แบบแผนชีวิต และเลือกใช้ระบบคุณค่าหรือค่านิยมทางพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง รวมทั้งสร้างความเข้าใจต่อชุมชนอีกด้วย เพราะพื้นที่เป็นที่ของการปลดปล่อยทางความคิด ความรู้สึก จินตนาการเพื่อแสวงหาคุณค่า และตัวตนให้กับชีวิต (พิเชฐ สายพันธุ์, 2544, หน้า 88)

แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคม (Social space) เป็นแนวคิดของนักคิดสายสกุลสมัยใหม่ (Postmodernism) ที่มองพื้นที่ในฐานะเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยความหมาย (Code space) โดยที่พื้นที่ทางกายภาพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นป่า ทะเล สวนสาธารณะ บ้านเรือน ล้วนไม่ได้เป็นแค่เพียงพื้นที่ว่าง ๆ หรือเป็นสภาพแวดล้อมเท่านั้น แต่แนวคิดการจัดการพื้นที่เหล่านั้นได้สะท้อนวิถีคิด ของคนที่มีต่อพื้นที่นั้น ๆ โดยที่วิธีคิด และความรู้สึกนึกคิดจึงเป็นพื้นที่ในมิตินามธรรม (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2543, หน้า 66) และที่สำคัญวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของกลุ่มคนจะก่อให้เกิดสำนึกต่อ พื้นที่เฉพาะหรือวิถีชีวิตเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ อีกด้วย ดังนั้น ความเป็นเฉพาะพื้นที่ได้นำไปสู่ความรู้สึกที่ผูกพันกับความรู้สึกร่วมหรือความเป็นเจ้าของ โดยที่ความรู้สึกดังกล่าวได้พัฒนามาจากปูมหลังชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการให้ความหมายต่อสถานที่ และกลายมาเป็นการสร้างตัวตน (Identity) ให้กับบุคคลในที่สุด อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นตัวตนกับพื้นที่ทางสังคมนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ ความอยู่รอดของชีวิต การตีความทางวัฒนธรรม และการครอบงำทางสังคม (สิริพร สมบูรณ์บูรณะ, 2542, หน้า 200-201)

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2543, หน้า 75) ยังให้แนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคมในบริบทของวัฒนธรรมทั่วโลกไว้ว่า การจัดสรรพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มคนในแต่ละเพศ

นั้น มีรูปแบบที่ค่อนข้างเป็นสากล คือ พื้นที่ของผู้หญิงคือที่บ้าน และพื้นที่ของผู้ชายคือที่สาธารณะ นอกจากนี้การกำหนดพื้นที่แต่ละแห่งขึ้นมาในแต่ละวัฒนธรรมย่อยนั้น ทำให้พื้นที่แห่งนั้นมีหน้าที่ทางสังคมบางประการ และยังมีกระบวนการกำหนดความหมายและการให้คุณค่ากับพื้นที่แต่ละแห่งอีกด้วย นอกจากนี้ในแต่ละพื้นที่จะมีกฎที่ต้องปฏิบัติไม่เหมือนกัน เมื่อมนุษย์ล่วงพ้นจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง มนุษย์ต้องปฏิบัติตามกฎอีกอย่างหนึ่งเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้มนุษย์ยังสามารถข้ามจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง แต่การข้ามไปสู่อีกพื้นที่นั้นมนุษย์ต้องเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้กับบริบทของพื้นที่ จะมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล หลักการสำคัญของการเข้าสู่พื้นที่อื่น คือการเปลี่ยนตัวเอง เพราะพื้นที่แต่ละส่วนมีลักษณะเฉพาะตัวคน ที่อยู่ในพื้นที่หนึ่งจะเข้าไปสู่อีกพื้นที่อื่นโดยไม่เปลี่ยนสถานะหรือสภาพของตนเองจึงทำไม่ได้ อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติ ความไม่เป็นมงคล ตลอดจนอาจถึงแก่ชีวิตได้ แต่ดังที่กล่าวแล้วว่า ทุกคนมีความสามารถเข้าสู่พื้นที่ต่าง ๆ ได้ไม่เท่ากัน เพราะแต่ละคนย่อมมีความสามารถจะเข้าสู่พื้นที่ต่าง ๆ ได้ไม่เท่ากัน เพราะแต่ละคนย่อมมีความสามารถเปลี่ยนตัวเองได้จำกัด บางอย่างก็ไม่รู้วิธีเปลี่ยน บางอย่างก็สุดปัญญาที่จะเปลี่ยน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2538, หน้า 135, 141)

การเข้าสู่พื้นที่อื่นจะต้องเปลี่ยนตัวเองตามกฎของพื้นที่นั้นวิธีการเปลี่ยนทำได้ 4 ลักษณะ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2538, หน้า 146-147) ได้แก่

1. เปลี่ยนรูปลักษณ์ภายนอก โดยเน้นเรื่องแต่งกายเป็นสำคัญ
2. เปลี่ยนพฤติกรรม โดยเน้นการสร้างบุคลิกภาพที่แตกต่างออกไป
3. เปลี่ยนตัวเองโดยอาศัยพิธีกรรมของกลุ่มสังคมที่ตนเองได้เข้าไปอยู่
4. เปลี่ยนตัวเอง โดยเน้นการกระทำและพฤติกรรมที่ถูกกาลเทศะ

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ตามทัศนะของอองรี เลอเฟบ (Henri Lefebvre) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการผลิตพื้นที่ (The production of space) ซึ่งเขาได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภท (Lefebvre, 1991, pp. 11-12) ได้แก่

1. พื้นที่กายภาพ (First space - physical space) หมายถึง พื้นที่ที่สัมผัสรับรู้ด้วยการมองเห็นและกายสัมผัส พื้นที่กายภาพมีความหมายรวมถึงปรากฏการณ์ทางวัตถุกายภาพอื่น ๆ รวมทั้งชีวิตมนุษย์ เช่น สิ่งก่อสร้าง บ้าน ที่ทำงาน อนุเสาวรีย์ เป็นต้น ซึ่งพื้นที่เหล่านั้นต่างล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและ

2. พื้นที่ทางความคิด (Second space – mental space) เป็นพื้นที่ในจินตนาการ หรือเป็นพื้นที่ที่สร้างขึ้นในใจหรือความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผ่านการรับรู้ทางจิตใจ เช่น ความรู้สึกรักและผูกพันกับพื้นที่ ความรู้ไม่สบายใจ อึดอัดใจ เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น บ้านเป็นสถานที่สำหรับความรัก ความอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

3. พื้นที่ทางสังคม (Third space - social space) เป็นพื้นที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ทั้งในมิติของจินตนาการหรือพื้นที่กายภาพก็ได้ หรืออาจเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยกิจกรรมการปฏิบัติการต่าง ๆ ทางสังคมซึ่งเต็มไปด้วยความคิด อุดมการณ์ ปรากฏการณ์ นอกจากนี้ความหมายของพื้นที่นั้น ๆ ยังสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

ในส่วนของพื้นที่ที่สามหรือพื้นที่ทางสังคมนั้น เลอเฟบได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เป็นพื้นที่ที่เกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ของพื้นที่ 2 ประเภท คือ พื้นที่ทางความคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดมาจากการตีความหรือการให้ความหมายพื้นที่ทางกายภาพที่เรามองเห็นได้ จากนั้นนำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคมที่มีส่วนทั้งที่เป็นความจริงและที่เป็นจินตนาการที่ซับซ้อน ดังนั้น พื้นที่จึงเป็นสิ่งที่มีมิติและความหมายที่หลากหลาย พื้นที่ไม่ใช่สิ่งของ ไม่ใช่บริเวณหรืออาณาเขต และไม่ใช่สถานที่ แต่เป็นสิ่งสร้างที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ปรับใช้แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ที่สามตามทัศนะขององรี เลอเฟบ เป็นแนวคิดหลักในการศึกษาตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งในบริบทวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจการให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ที่สามยังได้เชื่อมโยงกับพื้นที่ลูกผสม ตามแนวคิดของสัณฐิตา กาญจนพันธุ์ (2552, หน้า 8-9) ซึ่งได้กล่าวว่า พื้นที่ที่สามเป็นที่ที่รวมเอาลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้ามมาไว้ด้วยกัน ซึ่งไม่ใช่ทั้งพื้นที่ที่หนึ่งซึ่งเป็นพื้นที่กายภาพ และไม่ใช่พื้นที่ที่สองซึ่งเป็นจินตนาการหรือภาพตัวแทน แต่เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นลูกผสม ที่คนในพื้นที่นั้น ๆ ได้พยายามสร้างความหมายหรือนิยาม และสร้างตัวตนขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้ภายใต้ความขัดแย้งทางสังคมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง พื้นที่ที่สามจะเป็นช่องทางหนึ่งในการนำมาใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น ๆ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะนำพื้นที่ลูกผสม มาเป็นกรอบแนวคิดหนึ่งเพื่อศึกษาการให้ความหมายและสร้างตัวตนขึ้นมาใหม่ของภรรยาฝรั่งเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในความต่างวัฒนธรรมด้วย

เลอเฟบยังกล่าวเพิ่มเติมว่า พื้นที่ทางสังคมเป็นสถานที่รวมของสิ่งสร้าง และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นพื้นที่ทางสังคมจึงเป็นพื้นที่ที่เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการผลิตทางสังคม (Social production) และการสืบทอดทางสังคม (Social reproduction) กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคม (Lefebvre, 1991, p. 33; สุรศักดิ์ บุญรอด, 2557, หน้า 32; จารุวรรณ ขำเพชร, 2555, หน้า 166) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างความหมายหรือรหัสของพื้นที่ (Spatial code) กระบวนการนี้ได้สร้างความหมายที่มากกว่าการสร้างสถานที่ โดยที่คนในพื้นที่ได้สร้างความหมายหรือรหัสขึ้นมาเพื่อกำหนดรูปแบบของการใช้ประโยชน์และสร้างสัมพันธ์จากพื้นที่ โดยที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็น

ที่ยึดเหนี่ยวของสมาชิกในพื้นที่นั้น ๆ นอกจากนี้การปฏิบัติการทางสังคม การสร้างกฎระเบียบหรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ ก็จะถูกกำหนดอยู่ในพื้นที่เหล่านั้นด้วย ในกระบวนการนี้จะสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของคนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันต่อพื้นที่ และยังแสดงออกให้ถึงพฤติกรรมของมนุษย์ต่อพื้นที่นั้นด้วย ตัวอย่างเช่น พื้นที่ของการทำงานกับพื้นที่ของเวลาว่าง ซึ่งอาจแตกต่างกันตามลักษณะทางสังคมของบุคคล เช่น บ้านอาจเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมยามว่างสำหรับผู้ชาย แต่สำหรับผู้หญิงแล้ว บ้านอาจเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมการทำงาน เป็นต้น

2. ภาพตัวแทนของพื้นที่ (Representations of space) เป็นพื้นที่มโนทัศน์ (Conceptualized space) ที่เป็นผลผลิตของศาสตร์ ความเป็นเหตุเป็นผล เป็นรหัส สัญลักษณ์ หรือความรู้ที่เกิดจากกระบวนการคิด ความทรงจำ และความผูกพันของคนกับพื้นที่ นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่ที่ต้องให้ความหมายและต้องมีการตีความ (Meaning & Interpretation) โดยที่การตีความเหล่านั้นจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ความคิดของแต่ละคน เนื่องจากพื้นที่เดียวกันแต่มีความหมาย จุดมุ่งหมาย และการใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น เมืองพัทยา เป็นภาพตัวแทนของสถานเริงรมย์ในยามวิกาลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นพื้นที่หารายได้ของหญิง/ชาย/ กลุ่มคนเพศที่สามที่ขายบริการทางเพศ หรือเป็นพื้นที่กบดานของผู้ก่อการร้ายข้ามชาติ จะเห็นได้ว่าเมื่อเมืองพัทยา ถูกสร้าง ผ่านการใช้ภาพตัวแทน เมืองพัทยาจึงถูกให้ความหมายกับการลงรหัส (Encode) ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลางคืนที่มีหญิงขายบริการ ภาพตัวแทนดังกล่าวทำให้พัทยากลายเป็นสภาวะของการถูกควบคุมและถูกครอบงำโดยเฉพาะต่อกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น

3. พื้นที่เชิงภาพตัวแทน (Representational space) เป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ และความทรงจำเป็นพื้นที่ที่มีการเลื่อนไหลไม่ตายตัวที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ หรืออีกนัยหนึ่ง ตามแนวคิดของจารุวรรณ ขำเพชร (2555, หน้า 166) ที่กล่าวว่า พื้นที่เชิงภาพตัวแทน คือ พื้นที่ที่เกิดขึ้นจากชีวิตของปัจเจกชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นการกระทำ (Action) ในสภาวะอัตวิสัย (Objective) ในผลผลิตแบบภาพตัวแทน เมืองพัทยาจึงมีความหมายที่เกิดจากการใช้ภาพตัวแทนที่ผนวกกับความหมายโดยนัยยะเชิงลบ ซึ่งการให้ความหมายนี้ไม่ได้เกิดจากคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่สร้างให้เกิดภาพตัวแทน จากตัวอย่างข้างต้นที่เป็นพื้นที่เมืองพัทยา ผู้หญิงที่นั่นถูกสร้างให้อยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำ (Object) ส่วนนักท่องเที่ยวถูกสร้างให้อยู่ในฐานะผู้กระทำ (Subject)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างตัวตนของผู้หญิงไทยกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรมนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่ามีงานวิจัยเพียงเล็กน้อยที่นักวิจัยพยายามประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องตัวตนและพื้นที่ทางสังคมเพื่ออธิบายปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรม เช่น งานวิจัยทางมานุษยวิทยาของโสภิดา วีรกุลเทวัญ (2546) ที่ประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นตัวตนในการ

ค้าประเวณี และแนวคิดในเรื่องการจัดการภาพลักษณ์ เพื่อทำความเข้าใจวิธีคิด การแสดงออก และการปรับความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับลูกค้าชาวต่างชาติในสถานบริการ ผลการศึกษา พบว่า การนำเสนอตัวตนของผู้หญิงบาร์เบียร์มีลักษณะเป็นพลวัต โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ระดับแรก ผู้หญิงที่เพิ่งเข้าสู่การทำงานในบาร์เบียร์ ต้องสร้างตัวตนใหม่ในการทำงานกลางคืน ได้แก่ การปรุงแต่งการแต่งกาย การจัดวางกิริยาท่าทาง ตลอดจนการปรับความคิดในเรื่องการขายบริการทางเพศ ในขั้นตอนนี้ ผู้หญิงจะตกเป็นฝ่ายตั้งรับของลูกค้า เนื่องจากข้อจำกัดในทักษะพื้นฐาน โดยเฉพาะการประเมินลูกค้าและการใช้ภาษาต่างประเทศ ผู้หญิงได้นำความเป็นหญิงในแง่ของการดูแลเอาใจใส่มาเป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ระดับที่สอง ผู้หญิงที่เริ่มมีประสบการณ์การทำงาน จะพยายามฝึกฝนทักษะเพื่อนำมาใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้ามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องภาษา และการรู้จักประเมินลูกค้าเพื่อเป็นต้นทุนในการทำงานอีกด้วย ในช่วงเวลานี้ ผู้หญิงจะสร้างภาพลักษณ์ใหม่เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความพยายามในการต่อรองกับลูกค้าตามประสบการณ์และคลังความรู้ที่สะสมมากขึ้น โดยการสร้างกฎเกณฑ์ในการทำงานและรักษาผลประโยชน์ของตนให้มากที่สุด แต่ในขณะเดียวกัน ภาพลักษณ์ที่ซ้อนทับในผู้หญิงระดับนี้คือ การมีความผูกพันและมีอารมณ์ต่อลูกค้าเป็นพิเศษ พร้อมกับคาดหวังว่า ลูกค้าชาวต่างประเทศเป็นความหวังและความมั่นคงในอนาคต ระดับที่สาม เป็นระดับของผู้หญิงที่ผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตคู่โดยฝ่ายชายเปลี่ยนสถานภาพจากลูกค้ามาเป็นแฟน ภาพลักษณ์ของผู้หญิงกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะตามเงื่อนไขของความสัมพันธ์ ลักษณะแรกคือ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่อิงอยู่กับผู้ชายฝรั่ง และลักษณะที่สองคือ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นเจ้าของเซ็กส์ของตน ที่เกิดขึ้นบนเงื่อนไขที่ผู้หญิงและผู้ชายฝรั่ง ไม่อาจพัฒนาความสัมพันธ์ของการใช้ชีวิตคู่ต่อไปได้ ผู้หญิงส่วนใหญ่จะกลับเข้าสู่การค้าประเวณีอีกครั้ง จากงานวิจัยนี้สังเกตได้ว่า ผู้หญิงไทยที่ถูกสังคมลดทอนความเป็นมนุษย์โดยการขายร่างกายของตนเองนั้น ผู้หญิงได้สร้างความเป็นตัวตนใหม่ ในขณะเดียวกันก็ยังสามารถรักษาตัวตนของตนเองผ่านการตีความและการให้คุณค่าในบทบาทด้านอื่น ๆ ได้อย่างน่าสนใจ

นอกจากนี้งานวิจัยของรัตนา บุญมัธยะ (2548) ที่ศึกษาปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรม มีผลการวิจัยที่สะท้อนมุมมองของตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง ดังนี้ 1. ภรรยาฝรั่งมีการธำรงรักษาวัฒธรรมไทยในเรื่องความกตัญญู โดยส่งเงินเลี้ยงครอบครัวของพ่อแม่และพี่น้อง และยังมีวิธีสนับสนุนให้พ่อแม่และพี่น้องของตนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2. ภรรยาฝรั่งที่เคยมีลูกกับสามีคนไทย ได้ทำหน้าที่เป็นแม่ที่ดีโดยจะแสวงหาโอกาสที่ดีให้แก่ลูกในด้านการศึกษา ทำให้เยาวชนไทยหลายคนได้รับการศึกษาระดับสูงในต่างประเทศ 3. ภรรยาฝรั่งเหล่านั้น ยังมีส่วนช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน/ ท้องถิ่น ทั้งในด้านการทำนุบำรุงกิจกรรมทางศาสนา

และการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กยากจนในหมู่บ้าน 4. ในช่วงที่ภรรยาฝรั่งใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศ พวกเขามีการร่วมกลุ่มและสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน โดยการใช้วัดไทยเป็นพื้นที่ในการแสดงตัวตนทางวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดงานบุญประเพณี พิธีกรรม ขบวนแห่ การละเล่นต่าง ๆ ตามเทศกาล อาหาร วงดนตรี การแต่งกาย การใช้ภาษาถิ่น รวมทั้งการสร้างห้องสมุดที่มีสื่อสารสนเทศเป็นภาษาไทย 5. ในขณะเดียวกันภรรยาฝรั่งได้สร้างตัวตนบนพื้นที่ของวัฒนธรรมตะวันตกด้วย โดยการเลือกปรับวัฒนธรรมบางเรื่องเข้ามาอยู่ในความเป็นไทยของตน เช่น การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการแต่งงาน ทำให้ภรรยาฝรั่งได้เรียนรู้และเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับการต่อรองเรื่องเพศวิถี บทบาทความสัมพันธ์หญิงไทย บทบาทผู้นำครอบครัว เป็นต้น

งานวิจัยเรื่อง ตัวตนของเมียฝรั่งในสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทอีสาน: กรณีศึกษา เมียฝรั่งในชุมชนเทศบาลหนองหาน ตำบลหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ของประภัสสร สุขสวัสดิ์ (2550) การศึกษาพบว่า 1. มุมมองของสังคมที่มีต่อเมียฝรั่ง มี 3 แบบ คือ พวกเกินงาม พวกอยากโชว์ พวกน่าอิจฉา และพวกไม่ดีไม่เลว 2. แรงกดดันของสังคม ทำให้เมียฝรั่งผู้จัดจ้านเลือกที่จะโต้ตอบกับสังคมในรูปแบบที่มีความจัดจ้าน หรือไม่ได้สนใจสังคม ในขณะที่เมียฝรั่งผู้สงบเสงี่ยม เลือกที่จะหลีกเลี่ยงหรือไม่พยายามแสดงออกว่าตนเองคือเมียฝรั่ง

นอกจากนี้ งานวิจัยที่เชื่อมโยงประเด็นของเรื่องเพศสภาวะและเพศวิถีกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรม ประเด็นดังกล่าวจะสะท้อนเรื่องการสร้างความหมายในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับสังคม เช่น ปณิธี สุขสมบูรณ์ (2554) ที่เน้นวิเคราะห์การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยกับสามีชาวดัชต์หรือเนเธอแลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเพศสภาวะและเพศวิถีของสองสังคม เพื่อชี้ให้เห็นว่า นอกเหนือไปจากแรงจูงใจเชิงเศรษฐกิจแล้ว ภาพเหมารวมเชิงเพศสภาวะของความเป็นผู้หญิงเอเชีย วิธีคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงที่ดี และวิธีคิดเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับ ความเป็นชายที่แตกต่างกันระหว่างสังคมไทยและสังคมดัชต์ล้วนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเอื้อหรือเป็นข้อจำกัดสำหรับการแต่งงานต่างวัฒนธรรม การศึกษาพบว่า ภาพเหมารวมเชิงเพศสภาพของความเป็นผู้หญิงเอเชีย มีอิทธิพลต่อความคาดหวังของผู้ชายดัชต์ว่าภรรยาไทยต้องมีคุณลักษณะของความอ่อนหวาน นิ่มนวล ปกครองง่าย และน่าตื่นตาตื่นใจทางเพศ ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจสำหรับการแต่งงาน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชายดัชต์ที่เคยประสบความล้มเหลวในชีวิตการแต่งงานกับผู้หญิงดัชต์มาก่อน วิธีคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงที่ดี และวิธีคิดเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นชาย ในสังคมไทยนั้น ผู้หญิงที่เคยหย่าร้างนั้นด้อยคุณค่า และปิดโอกาสของผู้หญิงที่จะแต่งงานใหม่อีกครั้งกับผู้ชายไทย การแต่งงานกับสามีชาวดัชต์จึงเป็นโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่สำหรับผู้หญิงกลุ่มนี้ นอกจากนี้มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นชายในสังคมไทย

เปิดโอกาสให้ผู้ชายไทยที่แต่งงานแล้วสามารถหาความสุขทางเพศกับหญิงบริการหรือมีเมียน้อยได้ ในขณะที่ความเป็นชายในสังคมดัชต์นั้นเชื่อมโยงกับความเป็นสามีและพ่อที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ดังนั้นผู้หญิงไทยมีความคิดเห็นว่าการแต่งงานกับสามีดัชต์เป็นทางเลือกที่ดีกว่า

จินดา ศรีรัตนบุญ (2553) ศึกษาและวิเคราะห์การนำเสนอภาพแทนผู้หญิงไทยในงานเขียนเยอรมันร่วมสมัยประเภทเรื่องแต่งและกึ่งเรื่องแต่งที่พิมพ์ตั้งแต่ทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมาจนถึง ค.ศ. 2008 ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงไทยมีภาพลักษณ์ที่เป็นวัตถุแห่งความปรารถนาหรือความงดงามทางกายภาพ และผู้หญิงไทยยังมีบุคลิกภาพที่อ่อนหวาน ร่าเริงแจ่มใส ไม่เดือดร้อนกับการอยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าผู้ชาย การปรนนิบัติรับใช้ทั้งในการใช้ชีวิตประจำวันและการตอบสนองทางเพศ นอกจากหญิงไทยถูกประกอบสร้างให้เป็นวัตถุแห่งความปรารถนาซึ่งเต็มไปด้วยเสน่ห์แห่งตะวันออก แต่ในขณะเดียวกันผู้หญิงไทยก็ถูกนำเสนอว่าเป็นผู้หญิงที่มีความชั่วร้าย ไม่น่าไว้วางใจและเป็นอันตรายต่อชาวตะวันตก

นอกจากนี้นักเขียนเยอรมันใช้ในการประกอบสร้างภาพเหมารวมของหญิงในแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความปรารถนาที่เปิดเผยและซ่อนเร้นของตะวันตก การผลิตซ้ำประกอบสร้างและนำเสนอภาพแทนหญิงแทนหญิงไทยจากสายตาของคนเยอรมันแสดงให้เห็นถึงการวิพากษ์และการตอบโต้ของไทยต่ออำนาจดังกล่าว

งานวิจัยของจารุวรรณ ขำเพชร (2555) เรื่อง พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในซอยคาวบอย ที่ได้สะท้อนภาพของผู้หญิงที่ทำงานในซอยคาวบอยว่า เปรียบเป็นคนต่ำชั้น เพราะไม่มีที่ยืนในสังคม แต่พื้นที่ของผู้หญิงเหล่านั้นสามารถปรับเปลี่ยนความหมายได้ เช่น การถูกซื้อชาวต่างชาติซื้อตัวออกไปด้วยอำนาจเงิน พวกเธอก็จะเปลี่ยนพื้นที่จากหญิงบาร์สู่ตำแหน่งมาดาม ที่มีสิ่งปรุงแต่งร่างกายและจิตใจที่เปลี่ยนไป ภาพสร้างของพวกเธอก็จะเปลี่ยนไปด้วย แต่เมื่อยังอยู่ในพื้นที่เดิมผู้หญิงเหล่านั้น มีตัวตน และมีเสียง (Voice) แต่ไม่มีโอกาสได้สะท้อนเสียงออกมาด้วยความไร้อำนาจในตนเอง นอกจากนี้จารุวรรณ ยังได้สะท้อนภาพของพื้นที่คาวบอยเพิ่มเติมไว้ว่า ในมุมมองของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตวัฒนา คือ พื้นที่หาเงินของหญิงขายบริการ แต่ในมุมมองของคนสัญจร คือ พื้นที่หาเงินของหญิงขายบริการและพื้นที่ที่ผู้หญิงมาจับฝรั่ง

งานวิจัยของจารุวรรณ ขำเพชรสะท้อนให้เห็นว่าวิธีคิดหรือวิธีอ่านของแต่ละคนนั้นแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ตนเองได้ไปเกี่ยวข้องกับซอยคาวบอย นอกจากนี้การให้ความหมายของพื้นที่ก็ยังขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์ที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้อง รวมไปถึงการใช้อำนาจที่ตนสามารถแสดงออกในพื้นที่นั้น ๆ อีกด้วย

แม้ว่างานวิจัยของรัตนา บุญมัธยะ ประภัสสร สุขสวัสดิ์ ปณิธี สุขสมบูรณ์ และจินดา ศรีรัตนบุญ จะมีความแตกต่างกันในด้านบริบทของผู้หญิงไทยกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรม แต่

ผลงานวิจัยได้สะท้อนภาพที่คล้ายคลึงกันคือ ความเป็นตัวตนของผู้หญิงไทยมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเคลื่อนไหว ปรับเปลี่ยน และสร้างอำนาจการต่อรองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งประเด็นเหล่านั้นจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ในวิถีการดำเนินชีวิต รวมไปถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อใดก็ตามที่ผู้หญิงเหล่านั้นเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่กดดัน พวกเธอจะพยายาม ดิ้นรนและต่อสู้เพื่อความอยู่รอด โดยใช้ตัวตนของความเป็นหญิงไทย มาใช้ในการต่อรอง การสร้าง ความสัมพันธ์กับสามีชาวต่างชาติและกับสังคมรอบข้าง และยังสร้างสถานภาพใหม่ให้กับตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุดอีกด้วย

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับตัวตน ผู้วิจัยได้นำแนวคิด พื้นที่ทางสังคมหรือพื้นที่ที่สามของออง์รี เลอเฟบมาปรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างภรรยาฝรั่งกับสามี ลูก และเครือญาติ รวมทั้งการเชื่อมโยงความคิดในเชิงอุดมการณ์และวัฒนธรรม และการให้ความหมายต่าง ๆ ให้กับพื้นที่ของตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 2

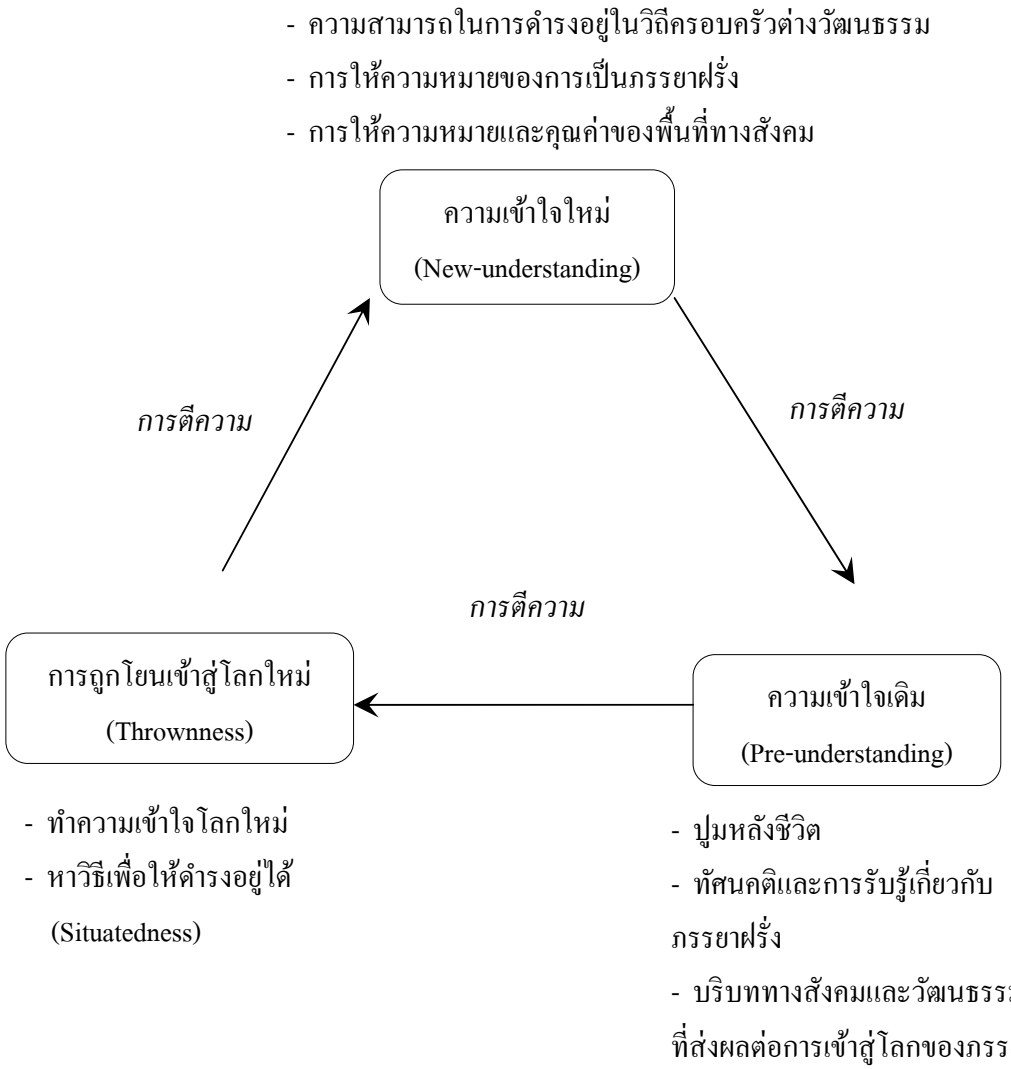

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความเข้าใจเดิม (Pre-understanding) คือ การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและการรับรู้ของผู้ให้ ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นภรรยาฝรั่ง ในช่วงก่อนการแต่งงานกับชาวตะวันตก รวมทั้งการศึกษาปูมชีวิตหรือประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา เช่น ชีวิตในวัยเด็ก การศึกษา หน้าที่การงาน ชีวิตการแต่งงานที่ผ่านมา เป็นต้น และสถานการณ์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทย ไม่ว่าเป็นเรื่องบทบาททางเพศหรือเพศสภาพ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ ระบบครอบครัวและเครือญาติ

เป็นต้น ซึ่งบุคคลจะมีทัศนคติ การรับรู้ และการให้ความหมายหรือคุณค่าแต่ละเรื่องไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปูมหลังชีวิตหรือประสบการณ์ชีวิตที่ตนได้เคยประสบมา

2. การถูกโยนเข้าสู่โลกใหม่ (Thrownness) คือ การศึกษาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจโลกใหม่หรือการเข้าสู่สภาพแวดล้อมใหม่หลังการแต่งงานกับสามีชาวตะวันตก การทำความเข้าใจดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ หาวิธีเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ (Situatedness) และอาจต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่และอาจแตกต่างไปจากทัศนคติ การรับรู้ และวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ

3. ความเข้าใจใหม่ (New-understanding) คือ การศึกษาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความเข้าใจเดิมผนวกกับการทำความเข้าใจโลกใหม่ของผู้ให้ข้อมูล ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการดำรงอยู่ การให้ความหมายของการเป็นภรรยาฝรั่ง รวมไปถึงการให้ความหมายและคุณค่าของพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเองในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological approach) ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบเฮอร์เมนิวติกซ์หรือการตีความ (Hermeneutic phenomenology) โดยยึดแนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) เป็นหลัก และใช้วงจรของการตีความ (Hermeneutic circle) เป็นวิธีการในการศึกษา เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง

พื้นที่การศึกษาวิจัย

พื้นที่การศึกษาวิจัยนี้ครอบคลุมที่อยู่อาศัยของภรรยาฝรั่งในอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบ และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้ ชลบุรียังเป็นหนึ่งในจังหวัดที่เคยเกิดปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงไทยกับชายชาวอเมริกันในยุคสงครามเวียดนาม

ผู้ให้ข้อมูลและวิธีเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เป็นผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตก โดยที่ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และแบบลูกโซ่ (Snowball) เพื่อศึกษาเครือข่ายทางสังคมของผู้หญิง โดยให้ผู้หญิงแนะนำญาติ พี่น้อง เพื่อน หรือคนรู้จักที่แต่งงานกับชาวตะวันตก คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

1. เป็นผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ที่แต่งงานกับชาวตะวันตกเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยการจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ได้ และมีทะเบียนบ้านอยู่ในจังหวัดชลบุรี

2. ไม่กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับ ภูมิหลังครอบครัว การศึกษา อาชีพการงาน ภูมิหลังและระยะเวลาของการแต่งงาน ทัศนคติ เป็นต้น เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

3. เป็นผู้ที่สมัครใจและยินยอมให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพระหว่างเดือนมีนาคม 2557 ถึง กันยายน 2559 การเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการ

1. การเตรียมตัวของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้เตรียมตัวเพื่อศึกษาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาความรู้ในเชิงวิชาการเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลสิ่งพิมพ์ บทความวารสารที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรม การสร้างตัวตน และพื้นที่ทางสังคม รวมทั้งแนวคิดวิธีการศึกษาปรากฏการณ์การตีความของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ เพื่อนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างคำถามต่าง ๆ เพื่อให้มีความครอบคลุมในประเด็นที่จะศึกษาให้มากที่สุด

1.2 เตรียมความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา โดยการประมวลเอกสารงานวิจัย ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กระบวนการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามขั้นตอนที่ถูกต้องและครอบคลุมปรากฏการณ์ที่ศึกษา

1.3 เตรียมความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเก็บรวมรวมข้อมูล การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ ตลอดจนเทคนิคการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการนำเสนอ ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและลุ่มลึก

2. การเตรียมแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยพัฒนามาจากแนวคิดเชิงทฤษฎีในขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม และผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ โดยมีกรอบคำถามที่จะนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย ดังนี้

2.1 พื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อายุ อาชีพ ฐานะครอบครัวในปัจจุบัน จำนวนปีที่แต่งงานกับสามีชาวตะวันตก และจำนวนบุตร

กรอบคำถามนี้จะนำไปสู่การค้นหาความหมายตามวงจรของการตีความ ในวงจรของความเข้าใจเดิม (Pre-understanding) เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ความเป็นอยู่ในวัยเด็ก ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและประสบการณ์ชีวิตอื่น ๆ

กรอบคำถามนี้จะนำไปสู่การค้นหาความหมายตามวงจรของความเข้าใจเดิม เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนเดิมของผู้ให้ข้อมูลก่อนการแต่งงานกับชาวตะวันตก โดยผู้วิจัยต้องค้นหาความหมายจากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เป็นปูมหลัง ประสบการณ์ชีวิต และ ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและเครือญาติ

2.3 ช่วงชีวิตก่อนแต่งงานกับชาวตะวันตก ได้แก่ ประสบการณ์ความรักที่ผ่านมา ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตคู่ สาเหตุที่ทำให้รู้จักกับสามีชาวตะวันตก เหตุผลที่ตัดสินใจแต่งงาน และทัศนคติของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับฝรั่ง

กรอบคำถามเหล่านี้จะนำไปสู่การค้นหาความหมายตามวงจรของความเข้าใจเดิม เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจการให้ความหมายเกี่ยวกับการแต่งงาน การหย่าร้าง การเป็นภรรยาฝรั่งตามทัศนคติและการรับรู้ โดยการหาความหมายจากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เป็นประสบการณ์ชีวิต การแต่งงาน และปัญหาและอุปสรรคของการแต่งงาน ซึ่งอาจส่งผลต่อการตัดสินแต่งงานครั้งใหม่กับชาวตะวันตก นอกจากนี้ผู้วิจัยจะได้ใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการวิเคราะห์ประเด็น ปูมหลัง การสร้างตัวตนใหม่ของผู้ให้ข้อมูลอีกด้วย

2.4 ช่วงชีวิตหลังจากตัดสินใจแต่งงานกับชาวตะวันตก ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการแต่งงาน ปัญหาและอุปสรรค์ที่เกิดขึ้นและจัดการกับปัญหา การปรับตัวในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและจัดการกับปัญหา และทัศนคติเกี่ยวกับการแต่งงานกับฝรั่ง

กรอบคำถามนี้จะนำไปสู่การค้นหาความหมายตามวงจรการถูกโยนเข้าสู่โลกใหม่ (Thrownness) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจการให้ความหมายเกี่ยวกับการรับมือ การเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้ให้ข้อมูลภายหลังการแต่งงานกับชาวตะวันตก โดยการหาความหมายจากข้อมูล การสัมภาษณ์ที่เป็นความพยายามในการการปรับตัว ปรับทัศนคติให้สอดรับและเหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่และแตกต่างไปจากวัฒนธรรมเดิม ๆ นอกจากนี้แล้วยังนำไปสู่การค้นหาความหมายตามวงจรความเข้าใจใหม่ (New-understanding) ที่สะท้อนให้เห็นการเชื่อมโยงความเข้าใจเดิมผนวกกับการทำความเข้าใจโลกใหม่ วิธีการปรับตัว การให้ความหมายใหม่ของการเป็นภรรยาฝรั่ง การสร้างตัวตนใหม่ และการให้ความหมายและคุณค่าของพื้นที่ทางสังคมเพื่อแสดงออกหรือการให้คุณค่าตามประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูล แต่อย่างไรก็ตามข้อคำถามสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับการค้นพบใหม่ในภาคสนาม สถานการณ์ และความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล

ขั้นดำเนินการ

1. การสร้างสัมพันธภาพ ผู้วิจัยได้สร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล โดยการแนะนำตัวผู้วิจัย การพูดคุยด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง และการเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมไปถึงการเลือกสถานที่สัมภาษณ์ที่ค่อนข้างเป็นส่วนตัว เพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถพูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึกหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

2. การแจ้งรายละเอียดการสัมภาษณ์แก่ผู้ให้ข้อมูล เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมเข้าร่วมในงานวิจัย ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจรรยาบรรณและจริยธรรมของนักวิจัย และการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล โดยแจ้ง วัตถุประสงค์ของการวิจัย เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูล รวมไปถึงการขอ

อนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลได้นัดหมายวัน เวลา สถานที่ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกและพึงพอใจ ในกรณีที่ได้ข้อมูลไม่เพียงพอในครั้งแรก ผู้วิจัยจะนัดหมายต่อเนื่องจนกระทั่งได้ข้อมูลที่อิ่มตัว และผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธหรือออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคต่าง ๆ 4 วิธี ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยให้ความสนใจเกี่ยวกับการให้ความหมายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในประเด็นที่จะศึกษาตามความเหมาะสมของระยะเวลาในการสัมภาษณ์ และความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยใช้คำถามปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าถึงประสบการณ์ชีวิตและความรู้สึกต่าง ๆ เช่น รู้สึกอย่างไรที่เคยผ่านการแต่งงานและมีลูกติดมาด้วย และได้ถามเจาะลึกในประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงความรู้สึก เช่น ความรู้สึกของการเป็นภรรยาฝรั่งก่อนและหลังการแต่งงานเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร เป็นต้น

ภายหลังการสัมภาษณ์ครั้งแรก ผู้วิจัยขอนัดผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ขัดจังหวะของการสัมภาษณ์ เช่น ผู้ให้ข้อมูลบางรายร้องไห้อย่างหนักเมื่อเล่าถึงเหตุการณ์ที่ถูกสามีเก่าทำร้ายร่างกาย ทำให้ผู้วิจัยต้องเปลี่ยนประเด็นคำถามเพื่อหยุดอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูลบางรายต้องค้าขายไปด้วยระหว่างการสัมภาษณ์ ทำให้การสัมภาษณ์ไม่ต่อเนื่อง ผู้วิจัยต้องนัดเวลาใหม่ในช่วงที่ลูกค้ามีน้อย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การนัดหมายในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับความสมัครใจและ ความยินยอมของผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งความยินยอมจากสามีชาวตะวันตกด้วย สำหรับระยะเวลาการสัมภาษณ์นั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้เวลาประมาณ 60 นาที ถึง 90 นาที ส่วนจำนวนครั้งนั้นขึ้นอยู่กับความอิ่มตัวของข้อมูล

3.2 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งทำควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ โดยสังเกตพฤติกรรม บุคลิกภาพ ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ การดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงนัยยะที่ส่งผ่านวัจนภาษาและอวัจนภาษา ทำให้ผู้วิจัยสามารถสอบถามเพิ่มเติมจากประเด็นที่น่าสนใจเพื่อให้ได้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น เช่น เมื่อผู้วิจัยสังเกตเห็นผู้ให้ข้อมูลใช้น้ำเสียงดัง สั่น และเป็นภาษาหยาบคายเมื่อพูดถึงการดื่มเหล้าหรือความเจ้าชู้ของสามีชาวตะวันตกหรือผู้ให้ข้อมูลมีรอยยิ้ม และมีความสุขเมื่อพูดถึงความสำเร็จของลูกสาวลูกครึ่ง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปถามเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ให้ลุ่มลึกต่อไป

3.3 การจัดบันทึกภาคสนาม (Field notes) ทำควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ โดยสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล สถานการณ์ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศในการสัมภาษณ์ เช่น ผู้ให้

ข้อมูลเกิดอาการเศร้าใจ น้อยใจ และร้องไห้อย่างหนักเมื่อเล่าถึงความเจ้าชู้ของสามีชาวตะวันตก ทำให้ผู้วิจัยไม่ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ ผู้วิจัยจะบันทึกสรุปสั้น ๆ เพราะนำข้อมูลบันทึกภาคสนามเหล่านั้นมาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลการสัมภาษณ์อื่น ๆ ต่อไป

3.4 การแปลผลข้อมูลรายวัน ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่บันทึกเทปมาถอดเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย โดยอ่านข้อความที่ได้จากการถอดเทปหลายครั้ง พร้อมกับ จดบันทึกน้ำเสียงของคำพูดพร้อมกับการอ่านบันทึกจากการสังเกตและบันทึกภาคสนาม เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละราย หลังจากนั้นอ่านข้อความจากการถอดเทป เพื่อเลือกข้อความที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก การให้ความหมายของประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ ส่วนการสิ้นสุดการเก็บข้อมูลนั้น จะหยุดเมื่อข้อมูลมีความอิ่มตัว (Saturation of data) โดยพิจารณาจากความซ้ำของข้อมูล และการไม่สามารถค้นหาเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ได้อีก

4. การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ด้วยวิธีการ ดังนี้

4.1 การใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลโดยใช้ระยะเวลาพอสมควรจนกระทั่งผู้วิจัยสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้ข้อมูลที่เป็นความจริง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม 2557 ถึง กรกฎาคม 2559 โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ 4 ครั้ง ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 ราย ได้สัมภาษณ์ 3 ครั้ง และอีกจำนวน 4 ราย ได้สัมภาษณ์ 2 ครั้ง จนข้อมูลอิ่มตัว

4.2 การแลกเปลี่ยนแนวคิดและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ (Peer debriefing) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการตีความข้อความ ปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางการวิจัย รวมทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการวิจัย

4.3 การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งที่มาต่าง ๆ ของข้อมูล ซึ่งในการศึกษานี้ ประกอบด้วยการตรวจสอบ ดังต่อไปนี้ ด้านข้อมูล คือ การมีข้อมูลที่หลากหลายจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย ด้านระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการจดบันทึกภาคสนาม ด้านทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้ มาตรวจสอบกับการทบทวนองค์ความรู้จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.4 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล (Member checking) โดยการตรวจสอบข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นข้อสรุปเบื้องต้นหรือแปลความเบื้องต้น กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายอ่านและตรวจสอบอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการประยุกต์แนวคิดเรื่อง วงจรของความเข้าใจที่มาจากการตีความ (Hermeneutic circle of understanding) ของวิธีการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยาการตีความของไฮเดกเกอร์ วงจรดังกล่าวเป็นการค้นหาเพื่อตีความของการมีชีวิตหรือการเป็นอยู่ในปรากฏการณ์นั้น ๆ ของบุคคล จากนั้นนำมาสังเคราะห์ เชื่อมโยง จนเกิดเป็นองค์ความรู้ นำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) จัดการกับข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ (Diekelmann, 1992)

ขั้นตอนที่ 1 ถอดเทปบทสัมภาษณ์อย่างละเอียดแบบคำต่อคำ และเรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยจัดข้อมูลเป็นรายบุคคล อ่านและทำความเข้าใจบทสนทนาหลาย ๆ รอบ

ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาความหมายจากข้อมูลหรือเรื่องราวในแต่ละส่วน เพื่อกำหนดหน่วยความหมาย (Themes) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การกำหนดประเด็นความหมายจากการอ่านและไตร่ตรองข้อมูลแต่ละย่อหน้า (Sententious approach) แล้วค้นหาความหมายจากเรื่องเล่านั้น ๆ ให้สัมพันธ์กับตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง

2. การกำหนดประเด็นความหมายจากการอ่านและไตร่ตรองข้อมูลในแต่ละส่วน (Highlighting approach) แล้วค้นหาประโยค คำพูดที่ใช้แทนความหมายของประเด็นที่ต้องการศึกษา

3. การกำหนดประเด็นความหมายจากการอ่านและไตร่ตรองข้อมูลแต่ละประโยค (Line-by-line approach) แล้วค้นหาการให้ความหมายที่เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษา ตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการกำหนดหน่วยความหมายจากข้อมูลการสัมภาษณ์

Method	Quotation	Themes	Category
Sententious Approach	หนูเพิ่งเลิกกับแฟนมาไง แฟนเป็นตำรวจที่เจ้าชู้มาก หนูเลยไม่สนใจเรื่องผู้ชายมาตั้งนานแล้ว	ผิดหวังใน ความรักกับชายไทย	ปูมหลัง
	พี่ ๆ หนูไม่ชอบแฟนหนูนะ เขาบอกว่าไม่ Sport ไม่เคยควักเงินที่จ่ายเองสักเรื่อง พี่ ๆ เขาไม่ชอบ เขาเคยบอกให้หนูหย่ากันเสียที แล้วจะรับเลี้ยงลูกหนูเอง	ผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนครอบครัวและเครือญาติ	เราคือบ่อเงินบ่อทอง
Highlighting Approach	มีคนว่าหนูเยอะนะว่าหนู<u>มาจากพัทยา</u>เหรอ	ชีวิตที่ถูกตีตรา	ภรรยาฝรั่งต้องอดทน
	ฝรั่งทำให้เรารู้สึกเป็น<u>คนพิเศษ</u>	ความปรารถนาที่จะแต่งงานกับเทพบุตร	ภาพในฝันของภรรยาฝรั่ง
Line by Line Approach	กูทำทุกอย่าง กูเหนื่อย กูขออยู่คนเดียวได้ไหม	คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า	เหรียญสองด้านของผู้ชายฝรั่ง
	เขาซ้อมพี่แทบปางตายหลายครั้ง	ผิดหวังในความรักกับผู้ชายไทย	ปูมหลังชีวิต

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบหน่วยความหมายให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด และหน่วยความหมายต่าง ๆ ต้องเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้แก่นแท้ของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยกับอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของกระบวนการตีความ ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและวิธีวิทยาของผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอการพรรณนาปรากฏการณ์แบบเฮอร์เมนิวติกซ์หรือการตีความ โดยแปลความหมายของข้อค้นพบโดยหลีกเลี่ยงการด่วนสรุป และนำข้อค้นพบจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ทั้งเพื่อมาสนับสนุนหรือคัดค้านผลการวิจัย

จรรยาบรรณของนักวิจัย

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล และจรรยาบรรณของการวิจัย ผู้วิจัยแนะนำตัว และแจ้งผู้ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัย และเหตุผลของการเลือกผู้ให้ข้อมูล อธิบายวิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย ในส่วนของการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยขออนุญาตสำหรับการบันทึกเทปขณะสนทนา โดยชี้แจ้งให้ทราบว่าการเก็บข้อมูลนั้นเป็นความลับ การใช้นามสมมุติแทนชื่อจริง และใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์เมนิวติกซ์หรือการตีความของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin heidegger) เพื่อทำความเข้าใจชีวิตของการเป็นภรรยาฝรั่ง โดยใช้วงจรของการตีความ (Hermeneutic circle) เป็นวิธีการในการศึกษา วงจรของการตีความในทฤษฎีนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ความเข้าใจเดิม (Pre-understanding) เป็นปูมหลังชีวิต ประวัติหรือพื้นฐานส่วนบุคคล วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งส่งผลให้ภรรยาฝรั่งมีความเข้าใจเดิมต่อสถานการณ์หรือประสบการณ์ในอดีต และความเข้าใจเดิมเหล่านั้นย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับการแต่งงานกับชายชาวตะวันตกของผู้หญิง ผลการวิจัยนี้ พบว่า ความเข้าใจเดิมของผู้หญิงไทยก่อนการแต่งงานกับชาวตะวันตก มีดังต่อไปนี้

1.1 ปูมหลังชีวิต ได้แก่ รูปลักษณ์และคุณสมบัติที่ไม่พึงประสงค์สำหรับผู้ชายไทย

1.2 ภาพในฝันของภรรยาฝรั่ง ได้แก่ ความปรารถนาในทรัพย์สินเงินทอง ความปรารถนาจะแต่งงานกับเทพบุตร และเส้นทางการเป็นภรรยาฝรั่ง

2. การถูกโยนเข้าสู่โลกใหม่ (Thrownness) เป็นการพยายามเข้าใจความหมายสถานการณ์ และประสบการณ์ของวิถีชีวิตของภรรยาฝรั่ง ซึ่งการตีความได้รับอิทธิพลมาจากภูมิหลัง วัฒนธรรม ค่านิยม และความเข้าใจเดิม และเชื่อมโยงการสร้างความเข้าใจกับสถานการณ์ที่ตนเองได้เผชิญ แล้วพิจารณาตัดสินใจเพื่อหาแนวทางสำหรับการปรับตัวหรือการจัดการตนเองและสามารถดำรงอยู่ได้ (Situatedness)

3. ความเข้าใจใหม่ (New-understanding) เป็นผลที่ได้มาจากการตีความหลังจากที่ถูกโยนเข้าสู่โลกใหม่ โดยที่ภรรยาฝรั่งได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเอง สามี วัฒนธรรม ระบบคิด หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเมื่อตนเองได้เข้าไปสู่การแต่งงานกับชาวตะวันตก หรือที่ไฮเดกเกอร์เรียกว่าการถูกโยนมาอยู่ในโลกสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการที่ภรรยาฝรั่งต้องประสบกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมเดิม ทำให้อาจเผชิญกับปัญหาอุปสรรค และความกังวลหรือความเครียด จนทำให้ต้องหาวิธีการปรับตัวเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม ซึ่งในวิถีปฏิบัติดังกล่าว ภรรยาฝรั่งจะเข้าไปเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมอีกด้วย เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับตนเองและคนอื่น ๆ ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ด้วย ผลการวิจัยนี้ พบว่า ความเข้าใจใหม่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ได้ของผู้หญิงไทยภายหลังการแต่งงานกับชาวตะวันตก มีดังต่อไปนี้

3.1 ภรรยาฝรั่งต้องอดทน ได้แก่ ชีวิตที่ถูกตีตรา เราคือบ่อเงินบ่อทอง และการต่อสู้กับความแตกต่าง

3.2 การสร้างตัวตนให้อยู่ได้ ได้แก่ การปรุงแต่งจิต การปรุงแต่งกาย และการยกระดับชีวิต

3.3 ความจริงสองด้านของผู้ชายฝรั่ง ได้แก่ ได้สามีดีเหมือนถูกรางวัลที่หนึ่ง และคนในอยากออก คนนอกอยากเข้า

3.4 พื้นที่ของภรรยาฝรั่ง ได้แก่ ลูกครึ่ง: ข้าวนอกนา ที่ความหมายเปลี่ยนไป และครัวคือพื้นที่สานสัมพันธ์

วงจรของการตีความของภรรยาฝรั่ง ตามกรอบทฤษฎีของ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ ของงานวิจัยนี้ ดังภาพที่ 3

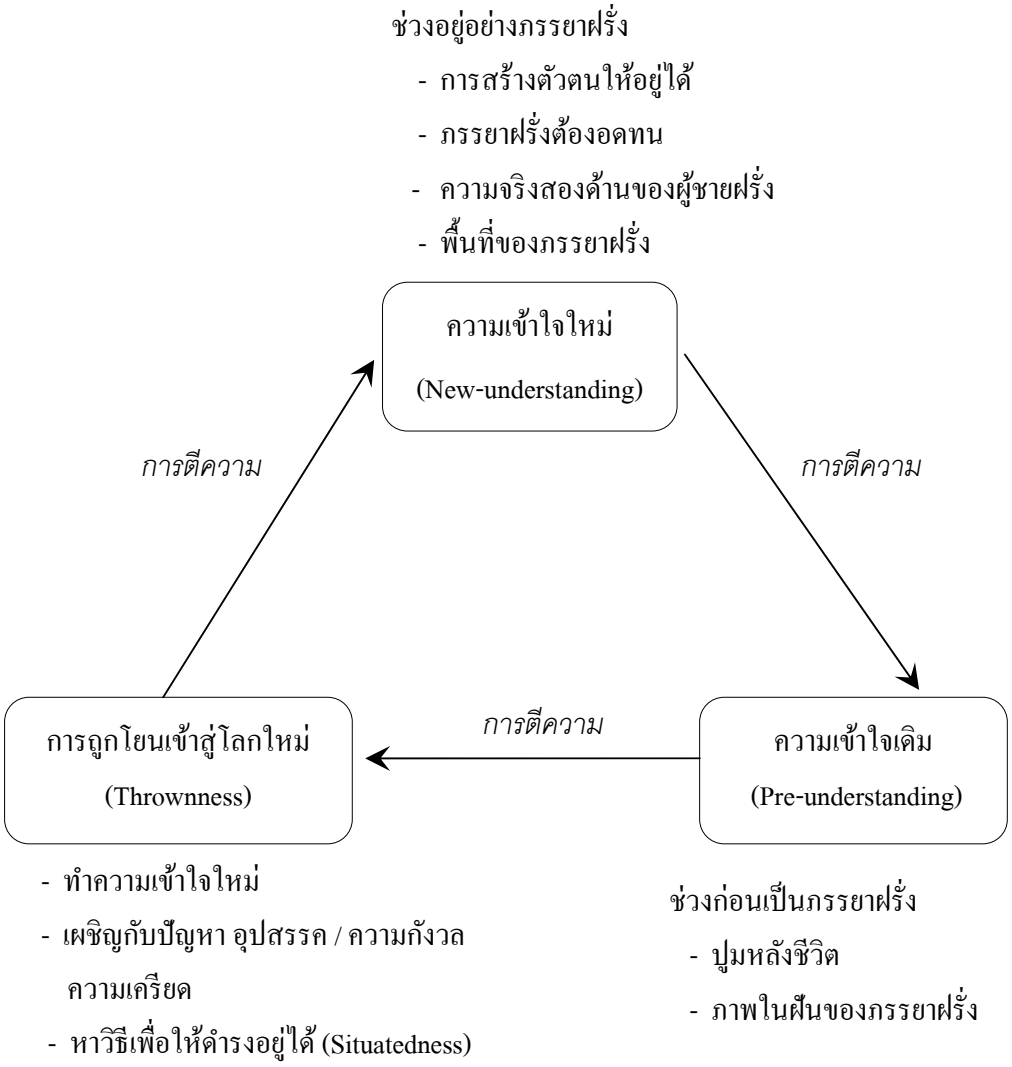

ภาพที่ 3 วงจรของการตีความของภรรยาฝรั่ง โดยใช้กรอบทฤษฎีของ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์

ข้อมูลทั่วไปของภรรยาฝรั่ง

ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลทั่วไปของภรรยาฝรั่งที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัย จำนวน 13 คน โดยใช้นามสมมุติ และการนำเสนอภาพชีวิตแบบย่อของผู้หญิงเหล่านั้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบริบทของความเป็นภรรยาฝรั่ง ดังต่อไปนี้

ลำดวน: 12 ปี กับการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามีที่ขี้จี้และขี้เหนียว

ลำดวน อายุ 57 ปี เป็นชาวลพบุรี รูปร่างสูง ท้วม โครงหน้ารูปวงกลม ผมสั้นและมีผิวคล้ำ อาชีพขายของมือสอง แต่งงานกับชาวเยอรมันมาเป็นเวลา 12 ปี ไม่มีบุตรด้วยกัน ลำดวนมีบุตรกับสามีเก่าคนไทยจำนวน 2 คน ลำดวนเติบโตมาในครอบครัวข้าราชการที่มีฐานะดี ครอบครัวของลำดวนเป็นครอบครัวใหญ่ มีพี่น้อง ทั้งหมด 6 คน เป็นผู้ชาย 4 คน ผู้หญิง 2 คน ลูกทุกคนยังได้รับการสนุนด้านการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นต้น (ปกศ. ต้น) หลังจากที่ลำดวนเรียนจบ พ่อไม่อนุญาตให้ออกไปทำงานไกลบ้าน เนื่องจากหวงลูกสาวมาก ลำดวนจึงต้องอยู่กับบ้านและประกอบอาชีพค้าขาย ลำดวนแต่งงานเมื่ออายุ 21 ปีกับผู้ชายไทยที่เคยเป็นเพื่อนในสมัยเรียน และได้แยกครอบครัวออกมาจากพ่อแม่แต่ยังคงอาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี มาขายอาหารตามสั่งบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยบูรพา ในปี พ.ศ. 2544 สามีคนไทยได้เสียชีวิตลง ลำดวนเล่าว่าตนเองไม่เคยคิดที่จะมีสามีต่างชาติ เพราะคิดว่าตนเองแก่แล้ว แต่หลังจากที่สามีเสียไป 5 ปี ลำดวนได้เจอกับลูกค้าชาวเยอรมันที่มานั่งดื่มเบียร์และสั่งอาหารจนกลายเป็นแขกประจำ ในเวลาต่อมาก็กลายมาเป็นคนใกล้ชิดและตัดสินใจอยู่กินฉันสามีภรรยากัน สมญานามที่ลำดวนตั้งให้สามีชาวเยอรมัน คือ ลุงที่ขี้จี้และขี้เหนียว เพราะสามีมักแอบซ่อนเงินของตนเอง โดยที่ไม่ให้ลำดวนรู้แหล่งเก็บเงินหรือรู้จำนวนเงิน นอกจากนี้แล้วสามีไม่ได้ให้เงินลำดวนหรือให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ครอบครัวของเธอ นั่นคือที่ว่าของสมญานามดังกล่าว

บุหงา: เจ้าของวลี “ชีวิตพี่เหมือนตายแล้วเกิดใหม่”

บุหงา อายุ 56 ปี เป็นชาวฉะเชิงเทรา รูปร่างสูง ท้วม โครงหน้ารูปสี่เหลี่ยม ผมยาวและมีผิวขาว แต่งงานกับชาวอังกฤษมาเป็นเวลา 23 ปี มีบุตรสาวด้วยกันหนึ่งคน อายุ 18 ปี กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี บุหงาเกิดในครอบครัวยากจน มีพี่น้องทั้งหมด 3 คน พ่อแม่มีอาชีพรับจ้างทำสวนและมีฐานะยากจน บุหงาเรียนจบในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลังจากนั้นก็ย้ายเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ โดยรับจ้างทำงานทุกอย่างแบบปากกัดตีนถีบ เพื่อให้สามารถหาเงินดูแลครอบครัว ต่อมาบุหงาเจอกับผู้ชายไทยในบริษัทแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่บุหงาเป็นพนักงานบัญชีในขณะนั้น ทั้งคู่คบหากันประมาณหนึ่งปีก่อนที่จะแต่งงานกัน ชีวิตคู่ในระยะแรกราบรื่นไปด้วยดี หลังจากที่มีลูกคนที่สอง สามีเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เริ่มดื่มเหล้าและมีผู้หญิงมาติดพัน ทั้งคู่มักทะเลาะกันและบุหงาเคยโดนสามีทำร้ายร่างกาย จึงทำให้เธอตัดสินใจหย่ากับสามีและรับเลี้ยงดูลูกเองโดยที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากสามีเลย หลังจากที่ต้องทำหน้าที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ตลอดระยะเวลา 5 ปี และต้องทำงานอย่างหนักเพื่อเลี้ยงดูลูก ๆ ต่อมาบุหงาได้เจอกับวิศวกรบริษัทน้ำมันชาวอังกฤษ ตอนที่ทำงานเป็นพนักงานเก็บเงินที่ร้านอาหารไทยแห่งหนึ่ง หลังจากที่คบหากันไม่กี่เดือน เธอตัดสินใจแต่งงานกับชาวอังกฤษคนนั้น เขาเป็นผู้ชายที่พูดจาสุภาพ ไพเราะ มีมารยาท

และมีความเป็นสุภาพบุรุษที่บุหงาไม่เคยพบเจอมาก่อน บุหงาเล่าให้ฟังว่า ชีวิตช่วงนั้นมีความสุขมาก เธอพาลูกทั้งสามคน (ลูกกับสามีคนไทย) เข้ามาอยู่ในบ้านร่วมกับสามีชาวอังกฤษด้วย เขาไม่ได้รังเกียจลูก ๆ ของเธอ ตั้งแต่นั้นมาความเป็นอยู่ของเธอและลูก ๆ ดีขึ้น มีทรัพย์สินและมีเงินให้ใช้จ่ายจำนวนมาก บุหงาได้สะท้อนภาพชีวิตของเธอหลังแต่งงานกับสามีชาว อังกฤษว่า เขาเป็นเหมือนอัศวินที่มาช่วยชุบชีวิตของพี่ ทำให้พี่รู้สึกว่าตายแล้วได้เกิดใหม่

ผกากรอง: หญิงแกร่งที่ผ่านการแต่งงานมาแล้วถึงสามครั้ง

ผกากรอง อายุ 58 ปี เป็นชาวกาญจนบุรี รูปร่างเตี้ย ผอม โครงหน้ารูปวงรี ผมยาว และผิวคล้ำ อาชีพแม่บ้าน แต่งงานกับชาวอังกฤษเป็นเวลา 10 ปี ไม่มีบุตรด้วยกัน ผกากรองเกิดมาจากครอบครัวที่ยากจน ที่ต้องทำงานหนักมาตั้งแต่เด็ก หลังจากที่เรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6 เธอได้เข้าไปทำงานใช้แรงงานในกรุงเทพฯ และได้แต่งงานกับผู้ชายไทย มีลูกด้วยกันสองคน หลังแต่งงานกันได้สองปี สามีเธอเริ่มดื่มเหล้า ติดผู้หญิง และทำร้ายร่างกายเธอ ผกากรองจึงตัดสินใจหย่ากับสามี หลังจากนั้น เธอต้องทำงานหนักเพื่อเลี้ยงดูลูกตามลำพัง ต่อมาญาติที่มีสามีต่างชาติได้ชวนเธอไปทำร้านบาร์เบียร์ในกรุงเทพฯ ที่สามีของญาติคนนั้นเป็นคนลงทุนให้ ผกากรองตัดสินใจไปทำงานเป็นสาวเชียร์เบียร์ โดยมีเหตุผลสำคัญคือ อยากมีสามีต่างชาติที่รวย ที่สามารถเลี้ยงดูเธอกับลูก ๆ ได้ หลังจากที่เป็นสาวเชียร์เบียร์ได้เพียงไม่กี่เดือน ผกากรองได้เจอกับผู้ชายชาวอังกฤษ และกลายมาเป็นสามีคนที่สองภายหลังที่รู้จักกันได้เพียงหนึ่งเดือน ในเวลาต่อมาเธอย้ายตามสามีไปอยู่ที่ประเทศอังกฤษ โดยไม่ได้เตรียมความพร้อมทั้งทางด้านภาษาหรือข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการแต่งงานกับชาวต่างชาติแต่อย่างใด ผกากรองอยู่กับสามีคนที่สองได้ไม่นาน เธอก็รู้ตัวเองว่าโดนหลอกให้มาทำงานเป็นแม่บ้านหรือคนรับใช้ให้กับสามีและครอบครัวของเขาที่ทำธุรกิจรับจ้างเย็บผ้า ที่มีคนงานนับสิบคนในบ้านนั้น ผกากรองต้องทนทุกข์ทรมานอยู่กับสามีคนที่สองนานเกือบปี จากนั้นก็ตัดสินใจหนีออกจากบ้านโดยได้รับช่วยเหลือจากคนไทยที่อาศัยที่นั่น จากนั้นเธอย้ายไปอาศัยอีกเมือง และได้งานทำในตำแหน่งแม่บ้านรับทำงานบ้าน ต่อมาเธอได้เจอกับสามีคนที่สาม คนที่เป็นเจ้าของบ้านที่เธอไปทำความสะอาดให้ หลังจากการแต่งงานในครั้งนี้ ชีวิตความเป็นอยู่ของเธอดีขึ้น ได้รับตำแหน่งให้เป็นหัวหน้าแม่บ้าน ทำให้มีหน้าที่การงานและสถานะการเงินที่มั่นคงขึ้น ภายหลังสามีได้เกษียณอายุ เขาตัดสินใจมาใช้ชีวิตที่ประเทศไทยร่วมกับผกากรอง เธอตัดสินใจเลือกสัตหีบเป็นบ้านหลังสุดท้ายของเธอและสามี

สร้อยฟ้า: ผู้ให้ความหมายชีวิตของตนเองว่า “กูทำทุกอย่าง กูเหนื่อย กูขออยู่คนเดียวได้ไหม”

สร้อยฟ้า อายุ 42 ปี เป็นชาวพิจิตร รูปร่างเตี้ย ผอม โครงหน้ารูปวงรี ผมสั้น ผิวคล้ำ และมีรอยสักที่ไหล่และหลัง อาชีพขายมะม่วงน้ำปลาหวาน แต่งงานกับชาวอังกฤษ เป็นเวลา 5 ปี มีลูกสาวด้วยกันหนึ่งคน สร้อยฟ้าเกิดในครอบครัวที่แม่เป็นข้าราชการ พ่อเป็นคนคุมบ่อนการพนัน

เธอเกิดในครอบครัวใหญ่ที่มีพี่น้องหลายคน สร้อยฟ้าเรียนจบในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลังเรียนจบได้เข้ามาทำงานในบ่อนการพนันร่วมกับพ่อ ตอนนั้นเธอเริ่มหัดเล่นการพนัน ต่อมาได้แต่งงานกับผู้ชายไทยมีลูกด้วยกันสามคน สามีคนไทยของสร้อยฟ้าเป็นคนหน้าตาดี และเจ้าชู้ทำให้เธอทนไม่ไหวจึงตัดสินใจหย่า ต่อมาสร้อยฟ้าย้ายมาค้าขายที่ชลบุรี และได้รู้จักกับผู้ชายชาวอังกฤษในฐานะนักท่องเที่ยว เขาเจอกับเธอที่ตึกคอม ศรีราชา รู้สึกพึงพอใจสร้อยฟ้า และซื้อมะม่วงน้ำปลาหวานของเธอทั้งหมด ทั้งคู่ได้ติดต่อกันทางโทรศัพท์หลังจากที่ชาวอังกฤษต้องเดินทางกลับประเทศ ต่อมาเธอตัดสินใจแต่งงานกับเขาหลังจากที่รู้จักกันเพียงหนึ่งเดือนโดยการส่งเสริมจากน้องสาวของเธอที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ น้องสาวได้บอกกับเธอว่า หากอยากมีเงินอยากสบาย อยากมีชีวิตที่ดีก็ให้แต่งงานกับฝรั่งและนอกจากนี้สร้อยฟ้าได้ให้เหตุผลของการตัดสินใจแต่งงานอย่างรวดเร็วของตนเองว่า เธออยากได้เงินสินสอดไปแบ่งกับแม่ ในส่วนที่เป็นของเธอนั้น เธอเอาไปใช้หนี้การพนัน หลังจากการแต่งงานผ่านไปเพียงสามเดือน สร้อยฟ้ากับสามีชาวอังกฤษเริ่มมีเรื่องบาดหมางกันในเรื่องการทำธุรกิจและเรื่องการเงิน และยิ่งไปกว่านั้น สามีได้รู้ความจริงว่าเธอเล่นการพนันและเป็นหนี้จำนวนมากทำให้เขาไม่พอใจ ไม่ไว้วางใจภรรยา และเกิดความบาดหมางในชีวิตคู่ขึ้น นอกจากนี้สร้อยฟ้าบอกว่า สามีของเธอเป็นคนที่ดื่มสุราจัด และจะกลายเป็นคนที่หยาบคาย อารมณ์รุนแรง และมักทำร้ายร่างกายเธอ แต่หลังจากที่สร้อยฟ้ามีลูกกับสามี เขาเลิกดื่มและขยันทำงานมากขึ้น แต่สร้อยฟ้าก็ยังไม่พึงพอใจ เนื่องจากสามียังไม่เชื่อใจเธอเรื่องเล่นการพนัน เขามักแอบค้นกระเป๋าเงินของเธอ แอบซ่อนเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ของเขา และไม่เคยให้เงินเธออีกเลย ทำให้เธอรู้สึกว่าเธอต้องทำงานหนักขึ้นทุกวันเพื่อตัวเองและลูก ในขณะที่สามีที่ขี้เหนียว เก็บทรัพย์สมบัติของตัวเองไว้อย่างมิดชิด โดยที่เธอไม่มีโอกาสได้รับรู้หรือใช้เงินเหล่านั้น ประเด็นนี้เองที่ทำให้สร้อยฟ้าคิดว่า ตนเองไม่จำเป็นต้องมีสามีฝรั่งก็ได้ เพราะอยู่ตัวคนเดียวได้ และทำมาหากินตัวคนเดียวได้ ดังประโยคสำคัญที่ว่า “กูทำทุกอย่าง กูเหนื่อย กูขออยู่คนเดียวได้ไหม”

จามจุรี: ชีวิตที่เคยอยู่แต่ในกะลา

จามจุรี อายุ 37 ปี เป็นชาวชัยภูมิ รูปร่างเตี้ย ผอม โครงหน้ารูปสี่เหลี่ยม ผมยาว และผิวคล้ำ อาชีพค้าขาย แต่งงานกับชาวอังกฤษ เป็นเวลา 10 ปี มีลูกสาวด้วยกันหนึ่งคน จามจุรีเคยแต่งงานกับสามีคนไทย จามจุรีเกิดในครอบครัวที่แม่มีอาชีพค้าขาย และพ่อเป็นพนักงานขับรถของบริษัทแห่งหนึ่ง เธอเล่าว่าตอนเป็นเด็ก เธอขี้กลัว ไม่มั่นใจในตัวเอง ไม่ค่อยมีเพื่อน และเรียนหนังสือไม่เก่ง หลังจากที่เรียนจบระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 จามจุรีแต่งงานกับผู้ชายไทยอาชีพก่อสร้าง มีลูกสาวด้วยกันหนึ่งคน แต่อยู่ด้วยกันไม่ถึงปีก็ต้องหย่าร้างกันเพราะเธอทนไม่ไหวกับความเจ้าชู้ ไม่รับผิดชอบ ดื่มเหล้าจัด และทำร้ายร่างกายเธอ หลังจากที่หย่ากับสามีคนไทย จามจุรี

ตัดสินใจไปทำงานเป็นหมอนวดที่เกาะสมุยกับป้าของเธอ โดยทิ้งลูกสาวให้พ่อกับแม่ช่วยเลี้ยงดูที่ชัยภูมิ จามจุรีเล่าว่า การผันตัวเองจากคนขี้อายและไม่มั่นใจให้กลายเป็นหมอนวดนั้น ได้เปลี่ยนแปลงชีวิตให้กลายเป็นคนที่กล้า และออกไปสู่โลกกว้างมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญไปกว่านั้นคือได้เจอกับผู้ชายชาวอังกฤษที่มาชอบพอกับเธอ และขอร้องให้เธอเลิกอาชีพหมอนวด แล้วเขาสัญญาว่าจะกลับมาแต่งงานและใช้ชีวิตร่วมกับเธอที่ชัยภูมิ ต่อมาเส้นทางชีวิตของจามจุรีเปลี่ยนไปจากเดิมมาก หลังจากที่สามีชาวอังกฤษย้ายมาอยู่ประเทศไทย พวกเขาเริ่มสร้างครอบครัว ลงทุนขายกาแฟสดด้วยกัน สามีรับลูกสาวที่เป็นลูกติดจากสามีคนไทยมาเลี้ยงดูเป็นอย่างดีพวกเขาร่วมกันสร้างและพัฒนาธุรกิจครอบครัวโดยเริ่มจากการขายกาแฟในรถ Vokswaken ที่ชัยภูมิ ต่อมาเศรษฐกิจไม่ค่อยดีทำให้ต้องย้ายมาอยู่ที่บางแสน ชลบุรี เนื่องจากจามจุรีและสามีคิดว่าตลาดถนนคนเดิน (Walking street) ที่บางแสนน่าจะเหมาะกับการค้าขายมากกว่าที่ชัยภูมิ ในปัจจุบันเธอกับสามีได้เปิดร้านขายในรถ Vokswaken ขายของเล่นเด็ก ตัวต่อเลโก้ โฮมเมดวาฟเฟิล และของจิปาถะอื่น ๆ และสามารถสร้างรายได้ได้ดีเป็นที่น่าพึงพอใจของครอบครัว

พุดซ้อน: เป็นเมียฝรั่งต้องอดทน

พุดซ้อน อายุ 38 ปี เป็นชาวลำปาง รูปร่างสูง ผอม โครงหน้ารูปวงรี ผมยาว และผิวขาว อาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่งงานกับชาวสกอตแลนด์เป็นเวลา 10 ปี ก่อนหน้านี้พุดซ้อนมีทัศนคติในเชิงลบต่อผู้ชายฝรั่ง เพราะเธอรู้สึกว่าคนเหล่านั้นสกปรก และไม่สุภาพ เธอรู้จักกับสามีในฐานะเพื่อนร่วมงาน ต่อมาสนิทกัน และกลายมาเป็นคู่ชีวิตหลังจากที่ศึกษาดูใจกันมาเป็นเวลา 3 ปี พุดซ้อนเล่าว่า ชีวิตในวัยเด็กของเธอกับสามีนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เธอเติบโตมาในครอบครัวที่อัตคัดขัดสน ต้องหารายได้เลี้ยงชีพตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเรียนจบในระดับปริญญาตรี ในขณะที่สามีถูกเลี้ยงดูมาอย่างผู้ดีอังกฤษ ไม่เคยมีชีวิตที่ลำบาก และเกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะดี พุดซ้อนเป็นคนชอบทำกิจกรรมเพื่อสังคมและส่วนรวม ชอบทำบุญทำกุศล และชอบการแสดงศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนา ส่วนสามีนั้นเป็นนักดนตรี และมีอารมณ์แบบศิลปิน พุดซ้อนเล่าให้ฟังว่า เธอสามารถทำอะไรได้ทุกอย่างแม้กระทั่งปีนต้นมะพร้าว แต่สามีของเธอนั้นตรงข้ามกับเธอ ดังนั้น เธอเป็นคนจัดการทุกอย่างในชีวิตการแต่งงาน และมีความสามารถในการปรับตัวในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรมค่อนข้างสูง โดยสะท้อนจากคติประจำใจที่ว่า “เป็นเมียฝรั่งต้องอดทน เราไม่ตายหรอก เราเป็นพวกกิ้งก่าเปลี่ยนสี เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม”

มะลิลา: เจอฝรั่งในฝันจากสื่อรักออนไลน์

มะลิลา อายุ 42 ปี เป็นคนสงขลา รูปร่างสูง ท้วม โครงหน้ารูปวงกลม ผมสั้น และผิวคล้ำ อาชีพพนักงานบริษัท แต่งงานกับชาวอเมริกันมาเป็นเวลา 5 ปี มะลิลาเกิดมาในครอบครัวที่ทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ชีวิตตอนเด็กค่อนข้างลำบากและยากจน แต่มะลิลามีความมานะ

บากบั่นจนเรียนจบในระดับปริญญาโท หลังเรียนจบได้ย้ายมาหางานทำที่ชลบุรี เธอได้งานตำแหน่งพนักงานบริษัท ในสมัยเป็นเด็ก มะลิลาเคยวาดฝันที่จะแต่งงานกับฝรั่ง เพราะประทับใจในภาพลักษณ์ที่ดีของชาวต่างชาติ เมื่ออยู่ในวัยทำงาน เธอได้พยายามหาแฟนฝรั่งโดยใช้โปรแกรม Yahoo Messenger ในเวลานั้นเธอได้คุยกับผู้ชายชาวตะวันตกประมาณ 4-5 คน และได้มีโอกาสพบเจอกันในช่วงที่ชาวต่างชาติเหล่านั้นมาเที่ยวประเทศไทย แต่เธอต้อง พบกับความผิดหวังหลายครั้ง แต่ในที่สุดเธอก็ได้เจอกับชายอเมริกันที่เคยทำธุรกิจส่วนตัว และเกษียณอายุแล้ว พวกเขาใช้เวลานานเป็นปีกว่าจะพบเจอกัน ครั้งแรกที่มะลิลาได้เจอกับชายอเมริกันคนนั้น เธอบอกว่านั่นคือรักแรกพบของเธอ เขาเป็นผู้ชายที่สุภาพ อ่อนโยน และดูจริงจัง ทั้งคู่ได้ศึกษาดูใจกันสองปี แล้วตัดสินใจแต่งงานกัน โดยที่ชาวอเมริกันได้ย้ายมาอยู่ที่ไทยอย่างถาวร ชีวิตประจำวันของสามี คือ การอ่านหนังสือ การเป็นพ่อบ้านที่ดี และเป็นคนขับรถรับส่งเธอไปทำงาน มะลิลาบอกว่า ผู้ชายคนนี้คือคนที่ดีที่สุดในชีวิตของเธอ

กรรณิการ์: ชีวิตคือการเรียนรู้โลกกว้าง

กรรณิการ์ อายุ 36 ปี เป็นชาวนครราชสีมา รูปร่างสูง ผอม โครงหน้ารูปวงกลม ผมยาว และผิวคล้ำ อาชีพพนักงานมหาวิทยาลัย แต่งงานกับชาวอเมริกัน เป็นเวลา 9 ปี กรรณิการ์เติบโตมากับครอบครัวขนาดใหญ่และมีฐานะปานกลาง ชีวิตในเด็กจึงไม่ค่อยลำบากมากนัก เธอเรียนจบในระดับปริญญาโท กรรณิการ์เคยผ่านชีวิตการแต่งงานกับผู้ชายไทยมาก่อน ด้วยปัญหาของทัศนคติไม่ตรงกันและพื้นฐานทางครอบครัวไม่เหมือนกัน ทำให้เธอต้องหย่าร้างกับสามีคนไทย และหลังจากนั้นได้เจอกับผู้ชายชาวอเมริกันทางอินเทอร์เน็ต หลังจากที่ได้มาเจอกันที่ประเทศไทย พวกเขาก็ได้ตัดสินใจแต่งงานกันภายในเวลาอันรวดเร็ว หลังจากแต่งงานกรรณิการ์ได้ย้ายถิ่นตามสามีไปสหรัฐอเมริกา กรรณิการ์ได้เรียนรู้ชีวิตใหม่ในอเมริกา โดยเจอกับความกดดันและความอดทนหลายรูปแบบ เช่น การขอบัตรประจำตัวผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรอย่างถูกกฎหมายในสหรัฐ (Green card) ความยากลำบากในการหางานทำ และปัญหาสำเนียงภาษาอังกฤษแบบชาวเอเชียของเธอที่มีผลกับการสมัครงาน หลังจากได้กรีนการ์ด เธอได้สมัครเรียนในโรงเรียนทหาร และเรียนจบจนได้ยศสิบโท จากนั้นเธอตั้งท้อง ทำให้ต้องลาออกจากการเป็นทหาร เพื่อออกมาเลี้ยงลูกและอยู่กันบ้านนานเป็นเวลา 18 เดือน กรรณิการ์กับสามีได้วางแผนที่จะย้ายมาอยู่ประเทศไทยเมื่อลูกอายุถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียน และมีแนวโน้มว่าจะกลับไปอเมริกาอีกครั้งเพื่อให้ลูกได้เข้าเรียนในระดับไฮสคูลที่นั่น

บัวสวรรค์: ภรรยาสาวกับสามีฝรั่งสูงอายุ

บัวสรรค์ อายุ 28 ปี เป็นชาวชลบุรี รูปร่างเตี้ย ผอม โครงหน้ารูปวงรี ผมยาว และผิวขาว เคยมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท แต่งงานกับชาวอเมริกัน อายุ 60 ปี เป็นเวลาสองปี ชีวิตในวัยเด็กของบัวสรรค์เติบโตมาให้บ้านเด็กกำพร้าที่อยู่ในการดูแลของมิชชันนารีชาวแคนาดา หลังเรียนจบปริญญาตรีได้เข้าทำงานเป็นพนักงานบริษัท และมีโอกาสได้เจอกับสามีชาวอเมริกันที่มาเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทสาขาย่อยในประเทศไทย ได้ศึกษาและเรียนรู้ซึ่งกันและกันนานเป็นปี บัวสวรรค์เล่าว่า เธออยากได้แฟนที่เก่งและแก่กว่าเธอ ส่วนเหตุผลของการเลือกสามีสูงอายุนั้น บัวสรรค์บอกว่า เขาจะมีความมั่งคงทางการเงิน และมีความมั่นคงทางจิตใจสูงเพราะเคยผ่านร้อนผ่านหนาวมาก่อน การที่มีสามีเป็นคนสูงอายุ ทำให้บัวสวรรค์ประสบกับการถูกตีตราจากคนสังคม แต่เธอไม่ได้เอามาใส่ใจ เธอคิดว่าการแต่งงานคือเรื่องของคนสองคน อายุไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตการแต่งงานคือการเปิดใจพูดคุยกัน หลังจากแต่งงาน บัวสรรค์ได้ย้ายตามสามีไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกา เธอได้เตรียมความพร้อมก่อนการย้ายถิ่นเป็นอย่างดี โดยการศึกษาข้อมูลการขอวีซ่า สิทธิที่ผู้หญิงพึงได้หลังการแต่งงานต่างวัฒนธรรม เธอมีคติประจำใจว่า “เราต้องหาข้อมูลให้พร้อมมากที่สุด อย่าไปตายเอาดาบหน้า”

พวงชมพู: เกษตรกรไทย เจอกับ เกษตรกรฝรั่ง

พวงชมพู อายุ 38 ปี เป็นชาวขอนแก่น รูปร่างสูง ผอม โครงหน้ารูปสี่เหลี่ยม ผมยาว และมีผิวคล้ำ แต่งงานกับชาวฝรั่งเศส เป็นเวลา 6 ปี พวงชมพูเติบโตมากับครอบครัวชาวนา ชีวิตในวัยเด็กกำพร้าพ่อ เรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นเพราะความยากจนในวัยเด็ก พวงชมพูได้มีโอกาสเรียนรู้ชีวิตของเกษตรกรจากภูมิปัญญาของครอบครัว หลังจากเรียนจบเธอได้ไปหางานทำที่กรุงเทพฯ เธอทำงานทุกอย่างที่ใช้แรงงาน ตั้งแต่งานก่อสร้าง ล้างจานในร้านอาหาร พับถุงกระดาษใส่กล้วยทอด และขายผลไม้รถเข็น เธอมีคติประจำใจว่า “ชีวิตนี้จะไม่มีวันเป็นหมาจนตรอกหากเราขยัน” พวงชมพูเจอกับสามีชาวฝรั่งเศสที่เป็นครูสอนภาษาในโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดตอนกลับไปเยี่ยมญาติที่ขอนแก่น จากนั้นก็สานความสัมพันธ์กันเรื่อยมาจนได้แต่งงานกัน หลังแต่งงานไม่นาน ทั้งคู่ตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่ชลบุรี โดยมีเหตุผลสำคัญของการย้ายถิ่น คือ การหนีจากญาติของพวงชมพูที่เข้ามาวุ่นวายในชีวิตครอบครัวของพวกเขา ชีวิตเกษตรกรของผู้หญิงไทยกับสามีชาวฝรั่งเศสได้เริ่มต้นที่ชลบุรี พวกเขาได้ซื้อที่ดินและเรียนรู้การทำเกษตรโดยใช้แนวคิด “ธรรมชาติเกื้อกูลธรรมชาติด้วยกัน” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่างภูมิปัญญาไทยและฝรั่ง ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช่สารเคมี การทำปุ๋ยจากธรรมชาติ การทำน้ำชีวภาพ การทำปุ๋ยมูลไส้เดือน การทำน้ำยาล้างจานจากผลไม้รสเปรี้ยว และการเลี้ยงไก่และเป็ดแบบพื้นบ้าน

ชบา: แม้ตัวจะไกลกันคนละโลก แต่หัวใจของเธอกันสามีนั้น คลิ๊กกันอยู่ตลอดเวลา

ชบาอายุ 30 ปี เป็นชาวอ่างทอง อาชีพเป็นพนักงานนวด รูปร่างเตี้ย ผอม โครงหน้ารูปวงรี ผมยาว และผิวคล้ำ แต่งงานกับชาวอเมริกันอายุ 64 ปี แต่งกันมาแล้ว 3 ปี ยังไม่มีบุตรด้วยกัน ชบามาจากครอบครัวฐานะปานกลาง มีพี่น้องทั้งหมด 2 คน ชบาเป็นคนโต จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ชีวิตในวัยเรียน ชบาไม่ได้ตั้งใจ และมักเป็นเด็กนักเรียนที่เกเร ไม่เข้าชั้นเรียน ทำให้ต้องหยุดพักการเรียนบ่อย และได้ตั้งครรภ์ในวัยเรียน หลังจากที่คลอดลูกได้ 3 เดือน ชบาได้ฝากลูกเอาไว้กับพ่อแม่ของเธอ และเริ่มหางานทำเพื่อส่งเสียลูก ชบาได้เข้าทำงานในร้านนวดแผนไทยที่มีญาติผู้ใหญ่เป็นเจ้าของ โดยเริ่มเป็นพนักงานทำความสะอาดอยู่ประมาณ 1 ปี และในระหว่างนั้นก็ได้เรียนรู้และฝึกฝนการนวด ต่อมาญาติได้มาเปิดร้านนวดที่ชลบุรี ชบาได้ขอตามมาทำงานด้วยในฐานะพนักงานนวด ในระหว่างที่ว่างจากการนวด ชบาได้ใช้เวลาว่างกับการหาแฟนต่างชาติในเว็บไซต์หาคู่ โดยเข้าสมัครเป็นสมาชิกหลายเว็บไซต์ด้วยกัน ในช่วงนั้นชบาได้นัดเจอกับชาวต่างชาติหลายคนและไม่สมหวังกับการหาคู่กับชาวต่างชาติ แต่เมื่อได้พูดคุยกับชาวอเมริกันที่ชบาเรียกว่า “คุณลุง KFC ใจดี” (เพราะหน้าตาเหมือนผู้พันแซนเดอส์ ร้านไก่ทอดเคเอฟซี) คุยกันได้ประมาณ 8 เดือน ก็ได้เจอกันที่บางแสน หลังจากนั้นก็สานสัมพันธ์กันนานเป็นปี จนกระทั่งตัดสินใจแต่งงานกันแต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส และสามีชาวอเมริกันได้เดินทางมาเยี่ยมเธอปีละ 2-3 ครั้ง ทุกครั้งก็จะพากันไปเที่ยวทั่วประเทศไทย ชบาบอกว่าเธอมีความสุขกับชีวิตแบบนี้แม้ว่าตอนนี้จะไม่ได้อยู่ด้วยกัน เธอบอกว่า “แม้ตัวจะไกลกันคนละโลก แต่หัวใจของเธอกันสามีนั้นคลิ๊ก (Click) กันอยู่ตลอดเวลา” และคุณลุง KFC เป็นทุกอย่างในชีวิตของเธอ และก็จะเป็นแบบนี้ตลอดไป

ช้องนาง : ความผิดพลาดคือบทเรียนสอนใจ

ช้องนางอายุ 35 ปี เป็นชาวชลบุรี อาชีพพนักงานขายประจำห้างสรรพสินค้า รูปร่างเตี้ย ผอม โครงหน้ารูปวงรี ผมยาว และผิวคล้ำ แต่งงานกับชาวเดนมาร์กอายุ 45 ปี อาชีพนักออกแบบผลิตภัณฑ์ แต่งงานกันมาเป็นเวลา 12 ปี มีลูกด้วยกัน 1 คนเป็นผู้หญิงอายุ 10 ขวบ ช้องนางเติบโตมาในครอบครัวที่มีฐานะดี เป็นลูกคนเดียวของครอบครัว หลังจากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เธอย้ายเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ และได้คบหากับเพื่อนผู้ชายจนท้องได้ 3 เดือนแล้วรู้ว่าผู้ชายคนนั้นมีครอบครัวแล้ว ช้องนางตัดสินใจเลิกกับผู้ชาย เธอเสียใจมากและรู้สึกว่าตนเองได้ทำลายภาพลักษณ์ดี ๆ ของวงศ์ตระกูล เธอได้ทำงานต่อที่กรุงเทพฯ และคลอดลูกที่นั่น หลังจากคลอดลูกเธอตัดสินใจย้ายกลับมาอยู่กับพ่อแม่ที่ชลบุรี ห้าเดือนต่อมาเธอตัดสินใจไปทำงานที่ประเทศเดนมาร์กตามคำชวนของเพื่อนสนิท โดยให้พ่อแม่เธอช่วยรับภาระเลี้ยงลูกให้ เธอบอกว่าอยากไปสร้างตัวตนและจิตวิญญาณใหม่ ๆ ที่เมืองนอก เพราะเธออยู่ที่บ้านเกิดแล้วเป็นทุกข์ใจเพราะ

คำนินทาและสายตาดูถูกเธอของเพื่อนบ้าน ขณะที่ทำงานเป็นแม่บ้านและพี่เลี้ยงเด็กให้กับครอบครัวของชาวเดนนิช ช้องนางได้มีโอกาสเจอกับชาวเดนนิชผ่านโปรแกรม ICQ ในอีกไม่กี่เดือนถัดไปก็ได้มีโอกาสนัดเจอกันและคบหากันเป็นเวลาเกือบ 2 ปี เธอบอกว่าเธอเข็ดหลาบกับการคบหากับผู้ชายแล้วท้องก่อนแต่งมาก เธอต้องมั่นใจว่าผู้ชายที่เธอคบด้วยนั้นต้องมีสถานภาพโสดร้อยเปอร์เซนต์ ต่อมาเธอย้ายมาอยู่ที่ประเทศไทยกับสามีพร้อมด้วยลูกสาวลูกครึ่ง และได้รับลูกสาวจากสามีชาวไทยมาอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขที่บางแสน เธอบอกว่าเธอมีชีวิตที่ดีกว่าเดิมในเวลานี้ เพราะเธอได้ผ่านบทเรียนที่เลวร้ายมาแล้วก่อนหน้านี้

ทองกวาว: เป็นเมียฝรั่งใครว่าสบาย

ทองกวาวอายุ 47 ปี เป็นชาวสมุทรสงคราม รูปร่างสูง ผอม โครงหน้ารูปสี่เหลี่ยม ผมยาว และผิวคล้ำ อาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัย ทองกวาวเติบโตมาในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เธอไม่รู้ว่าใครคือพ่อแท้จริง ครอบครัวมีฐานะปานกลาง ทองกวาวมีพี่น้องทั้งสองสองคน เธอเป็นคนโต เรียนจบในระดับปริญญาโท และได้ทำงานเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยตั้งแต่เรียนจบ ทองกวาวเคยผ่านการแต่งงานมาแล้วกับชาวอเมริกันอายุ 58 ปี ที่รู้จักกันผ่านโปรแกรม MSN ในขณะที่ไปศึกษาอยู่ต่างประเทศ ทั้งคู่ได้คบหากันเกือบปี และแต่งงานกันหลังจากที่ทองกวาวเรียนจบแล้วย้ายมาอยู่ที่ชลบุรีด้วยกัน เธอเล่าว่าชีวิตหลังแต่งงานนั้น ภาพลักษณ์ดี ๆ ของสามีเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากขึ้น เขาเริ่มดื่มเหล้า สูบบุหรี่จัด เกิดภาวะเครียดเพราะไม่สามารถหางานทำที่มีเงินเดือนสูง ๆ ในประเทศไทยเนื่องจากสามีไม่ได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งคู่เริ่มทะเลาะกันโดยเรื่องค่าใช้จ่ายและปัญหาการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ของสามีที่ส่งผลให้สุขภาพของเขาแย่ลงทุกวัน ปีถัดมาสามีขอย้ายกลับไปสหรัฐอเมริกาตามลำพัง แต่ยังไม่ได้หย่าร้างกัน แต่ทั้งคู่ยังคงติดต่อกันทางโทรศัพท์และอีเมล์ สองปีต่อมาทองกวาวได้เจอกับชายอเมริกัน อายุ 65 ปี ที่มาเป็นอาจารย์พิเศษในมหาวิทยาลัย ทั้งสองได้คบหากันเป็นเวลาหกเดือน ทองกวาวรู้สึกว่าผู้ชายคนนี้คือคนพิเศษที่สามารถเยียวยาชีวิตและอดีตของเธอได้ เธอจึงตัดสินใจขอหย่ากับสามีเก่า แล้วมาอยู่กินกับชาวอเมริกันคนนี้ โดยไม่ได้แต่งงานและจดทะเบียนแต่อย่างใด ปัจจุบันทองกวาวอยู่กินกับสามีใหม่เป็นเวลาสองปี เธอเล่าให้ฟังว่า ทุกวันนี้เธอต้องรับผิดชอบภาระผ่อนบ้าน ผ่อนรถ ในขณะที่สามีวัยเกษียณอายุต้องรับจ้างสอนพิเศษ และรับแปลเอกสารเพื่อช่วยเธอหาเลี้ยงชีพ มิหนำซ้ำสามีต้องมาป่วยด้วยโรคมะเร็งอีก สำหรับค่าใช้จ่ายสำหรับการรักษานั้น จำนวนเงินเยอะมากในแต่ละครั้ง เธอเล่าว่าเธอท้อแท้กับชีวิตและรู้สึกว่าตนเองไม่ได้โชคดีเมื่อเทียบกับเมียฝรั่งคนอื่น ๆ ที่มีพร้อมทั้งทรัพย์สินและเงินทอง หากเธอดำเนินชีวิตคนเดียวและเป็นโสด ชีวิตเธอน่าจะดีขึ้น เธอพูดย้ำอยู่ตลอดเวลาว่า “เป็นเมียฝรั่งใครว่าสบาย”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมาสรุปไว้ในตาราง ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของภรรยาฝรั่ง

ลำดับ	ชื่อสมมติ	ภูมิลำเนาเดิม/อายุ	การศึกษา	อาชีพ	ประวัติการแต่งงานและจำนวนบุตรกับสามีคนเก่า	สัญชาติของสามี/อายุ	ระยะเวลาการแต่งงานและจำนวนบุตรกับ สามีต่างชาติ	คติประจำใจ
1	ลำดวน	ลพบุรี 57 ปี	ปกศ. ต้น	ธุรกิจส่วนตัว	สามีชาวไทยเสียชีวิต มีบุตรชาย 2 คน	เยอรมัน อายุ 63 ปี	12 ปี ไม่มีบุตร	ฝรั่งเยอรมันขี้เหนียวทุกคน
2	บุหงา	ฉะเชิงเทรา 56 ปี	ปวช.	แม่บ้าน	หย่าร้างกับสามีชาวไทย มีบุตรสาวและชาย 2 คน	อังกฤษ อายุ 65 ปี	23 ปี มีบุตรสาว 1 คน	สามีฝรั่งคืออัศวินขี่ม้าขาว
3	ผกากรอง	กาญจนบุรี 58 ปี	ป. 6	แม่บ้าน	1. หย่าร้างกับสามีชาวไทย มีบุตรชาย 2 คน 2. หย่าร้างกับสามีชาวอังกฤษ	อังกฤษ อายุ 62 ปี	10 ปี ไม่มีบุตร	ผู้หญิงไทยไม่เคยทอดทิ้งครอบครัว
4	สร้อยฟ้า	พิจิตร 42 ปี	ปวช.	ธุรกิจส่วนตัว	หย่าร้างกับสามีชาวไทย มีบุตรสาว 2 คน ชาย 1 คน	อังกฤษ อายุ 45 ปี	4 ปี มีบุตรสาว 1 คน	อยู่คนเดียวได้ ไม่จำเป็นต้องมีสามีฝรั่ง
5	จามจุรี	ชัยภูมิ 37 ปี	ป. 6	ธุรกิจส่วนตัว	หย่าร้างกับสามีชาวไทย มีบุตรสาว 1 คน	อังกฤษ อายุ 50 ปี	10 ปี มีบุตรสาว 1 คน	สามีฝรั่งทำให้เราดูดีขึ้น
6	พุดซ้อน	ลำปาง 38 ปี	ปริญญาโท	อาจารย์	ไม่เคยผ่านการแต่งงาน	อังกฤษ อายุ 45 ปี	13 ปี ไม่มีบุตร	เมียฝรั่งต้องอดทน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อสมมติ	ภูมิลำเนาเดิม/อายุ	การศึกษา	อาชีพ	ประวัติการแต่งงานและจำนวนบุตรกับสามีคนเก่า	สัญชาติของสามี/อายุ	ระยะเวลาการแต่งงานและจำนวนบุตรกับ สามีต่างชาติ	คติประจำใจ
7	มะลิลา	สงขลา 42 ปี	ปริญญาโท	พนักงานบริษัท	ไม่เคยผ่านการแต่งงาน	อเมริกัน อายุ 55 ปี	5 ปี ไม่มีบุตร	เขาคือผู้ชายในฝัน
8	กรรณิการ์	นครราชสีมา 36 ปี	ปริญญาโท	พนักงานมหาวิทยาลัย	หย่าร้างกับสามีชาวไทย ไม่มีบุตร	อเมริกัน อายุ 50 ปี	9 ปี มีบุตรสาว 1 คน	ชีวิตคือการเรียนรู้และการเดินทาง
9	บัวสวรรค์	ชลบุรี 28 ปี	ปริญญาตรี	แม่บ้าน	ไม่เคยผ่านการแต่งงาน	อเมริกัน อายุ 60 ปี	2 ปี ไม่มีบุตร	เราต้องมีข้อมูลสำคัญเพื่อช่วยการตัดสินใจ
10	พวงชมพู	ขอนแก่น 38 ปี	ป. 6	เกษตรกร	ไม่เคยผ่านการแต่งงาน	ฝรั่งเศส อายุ 48 ปี	6 ปี มีบุตรสาว 1 คน	เมียฝรั่งไม่ได้เป็นหนูตกถังข้าวสาร
11	ชบา	อ่างทอง 30 ปี	มัธยมศึกษาปีที่ 5	พนักงานนวด	เคยตั้งครรภ์ในวัยเรียน มีบุตรชาย 1 คน	อเมริกัน อายุ 64 ปี	3 ปี ไม่มีบุตร	แม้ตัวจะห่างไกล แต่ใจเรานั้นใกล้กัน
12	ช้องนาง	ชลบุรี 35 ปี	ปริญญาตรี	พนักงานขาย	เคยตั้งครรภ์กับผู้ชายไทยที่มีครอบครัวแล้ว มีบุตรสาว 1 คน	เดนนิช อายุ 45 ปี	12 ปี มีบุตรสาว 1 คน	ความผิดพลาดคือบทเรียนสอนใจ
13	ทองกวาว	สมุทรสงคราม 47 ปี	ปริญญาโท	อาจารย์	หย่าร้างกับสามีชาวอเมริกัน ไม่มีบุตร	อเมริกัน อายุ 65 ปี	2 ปี ไม่มีบุตร	เป็นเมียฝรั่งใครว่าสบาย

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้หญิงที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาชั้นที่ 6 – ระดับประกาศนียบัตรชั้นต้น (ปกศ. ต้น) อีกส่วนหนึ่งจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและโท ดังภาพที่ 4 จากการสำรวจองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับภรรยาฝรั่งนั้น มีผลงานวิจัยจำนวนหนึ่งได้นำเสนอระดับการศึกษาของภรรยาฝรั่ง ไว้ว่า การด้อยการศึกษาของผู้หญิงไทย ทำให้พวกเขาไม่ได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผลักดันให้ผู้หญิงเหล่านั้นตัดสินใจแต่งงานกับชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตามประเด็นดังกล่าว มุ่งให้ความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจมากกว่าประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรม (สุภางค์ จันทวานิช และคณะ, 2542; โสภิดา วีรกุลเทวัญ, 2546; ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2549; บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ, 2551; พระอธิการสนอง ปภสฺสโร (คณะพรหม), 2555) ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้อาจชี้ให้เห็นว่า นอกจากปัญหาความยากจนแล้ว ยังมีปัญหาทางครอบครัวที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกตามลำพัง ปัญหาการศึกษาน้อยที่ทำให้ประกอบอาชีพเป็นผู้ใช้แรงงาน และสถานภาพของการเป็นหญิงหม้าย ล้วนส่งผลให้ผู้หญิงไทยตัดสินใจแต่งงานกับชาวตะวันตก

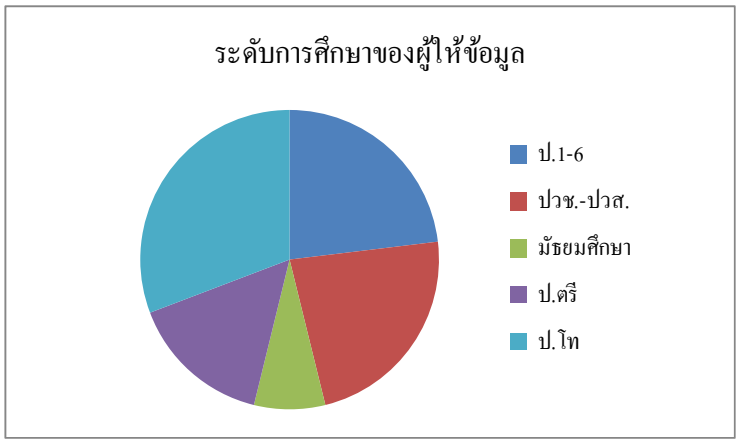

ภาพที่ 4 ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูล

ก่อนที่ผู้หญิงจะเข้าสู่การแต่งงานต่างวัฒนธรรม พบว่า จำนวนผู้หญิงที่ไม่เคยแต่งงานมาก่อน มีทั้งหมด 4 คน ผู้หญิงที่เคยแต่งงาน หรือเคยล้มเหลวในการแต่งงาน มีจำนวน 9 คน สำหรับอายุเริ่มแรกของการแต่งงาน พบว่า มีอายุ 26 ปี สำหรับอายุสูงสุดในขณะที่แต่งงานกับชาวตะวันตก คือ อายุ 47 ปี นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มผู้หญิงที่ผ่านการแต่งงานมาก่อน ส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนที่มีช่วงอายุ 40-50 ปี นอกจากนี้ยังมีผู้หญิง 2 คน ที่มีประสบการณ์หรือผ่านการแต่งงานมาแล้ว 2 ครั้ง กับคนไทยและชาวตะวันตก ดังภาพที่ 5

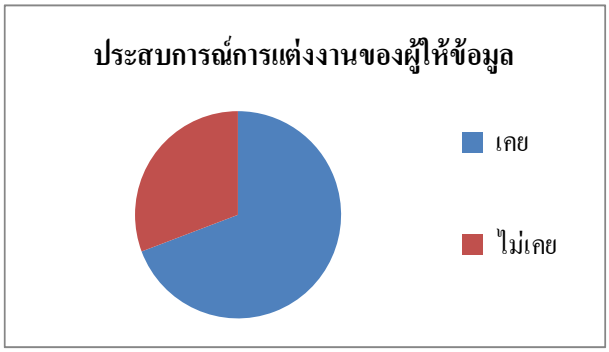

ภาพที่ 5 ประสบการณ์การแต่งงานของผู้ให้ข้อมูล

ในประเด็นของการประกอบอาชีพ พบว่า ผู้หญิงจำนวน 4 คนประกอบธุรกิจส่วนตัว ได้แก่ การค้าขายและเกษตรกร มีผู้หญิงจำนวน 3 คน ที่เป็นแม่บ้าน และอีก 6 คน ทำงานในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังภาพที่ 6

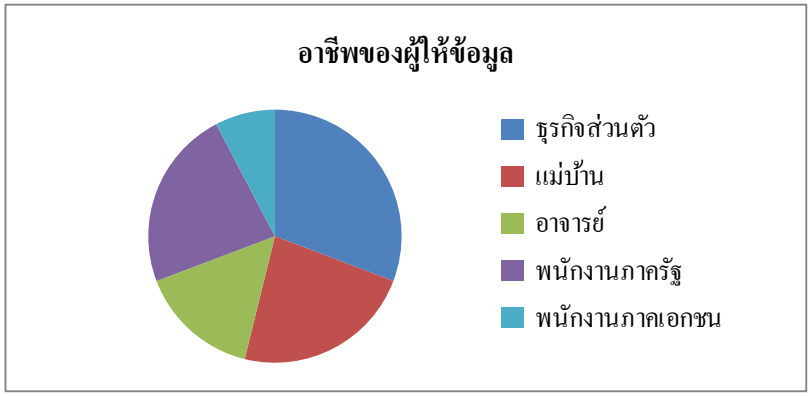

ภาพที่ 6 อาชีพของผู้ให้ข้อมูล

โดยสรุป ปูมหลังชีวิตที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจของผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ คือ ประสบการณ์การแต่งงาน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่ผ่านการแต่งงานมาแล้วหรือเคยอยู่กินกับผู้ชายไทยมาก่อนซึ่งหากพิจารณาถึงระดับการศึกษานั้น พบว่า ไม่ได้เน้นไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยมีทั้งคนที่สำเร็จการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา ปริญญาตรี และปริญญาโท นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นร่วมของผู้ให้ข้อมูลที่ผ่านการแต่งงานมาแล้วว่า สาเหตุของการหย่าร้างกับสามีคนไทย ได้แก่ เจ้าชู้ ดื่มสุรา เล่นการพนัน และทำร้ายร่างกายภรรยา

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ การให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง โดยการศึกษาความเข้าใจเดิมก่อนการแต่งงาน และความเข้าใจใหม่หลังการแต่งงานของการเป็นภรรยาฝรั่งที่ส่งผลต่อตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในงานวิจัยนี้ได้นำเสนอผลการศึกษา โดยแบ่งออกเป็นสองช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง และช่วงอยู่อย่างภรรยาฝรั่ง ดังภาพที่ 7

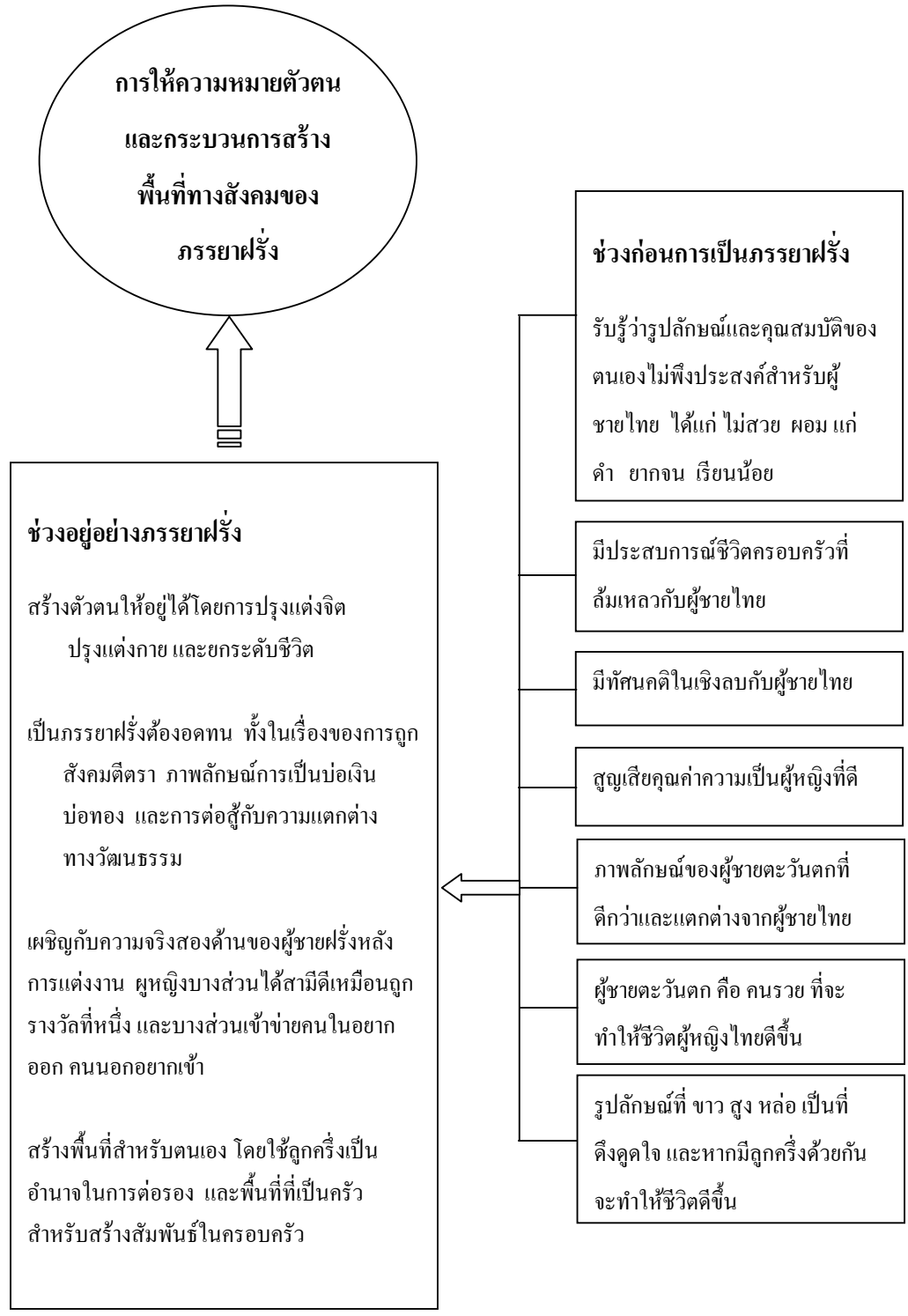

ภาพที่ 7 การให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง

ช่วงก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง

ช่วงก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหรือปูมหลังชีวิตของภรรยาฝรั่ง ข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญสำหรับบุคคล เนื่องจากตามแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ เชื่อว่าปูมหลังชีวิตของบุคคลส่งผลต่อทัศนคติ วิธีคิด และยังเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมของบุคคลนั้นด้วย นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้บุคคลเข้าใจโลกและปรับตัวตามประสบการณ์ที่ตนได้เคยรับรู้ ดังนั้นปูมหลังทางครอบครัวของคู่สมรสต่างวัฒนธรรมจะมีอิทธิผลต่อความสัมพันธ์ของพวกเขา เพราะส่งผลต่อความเข้าใจเดิม (Pre-understanding) โดยผ่านมุมมองของการมองโลก การปรับตัว และการตีความของแต่ละคน ความเข้าใจเดิมในที่นี้ รวมไปถึง ภาษา ทัศนคติ วิธีคิด วัฒนธรรม และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตประจำวัน ดังนั้น การดำรงชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จะมีผลต่อการให้ความหมายการตัดสินใจ หรือการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของภรรยาฝรั่งนั่นเอง ความเข้าใจเดิมของผู้หญิงไทยก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังภาพที่ 8

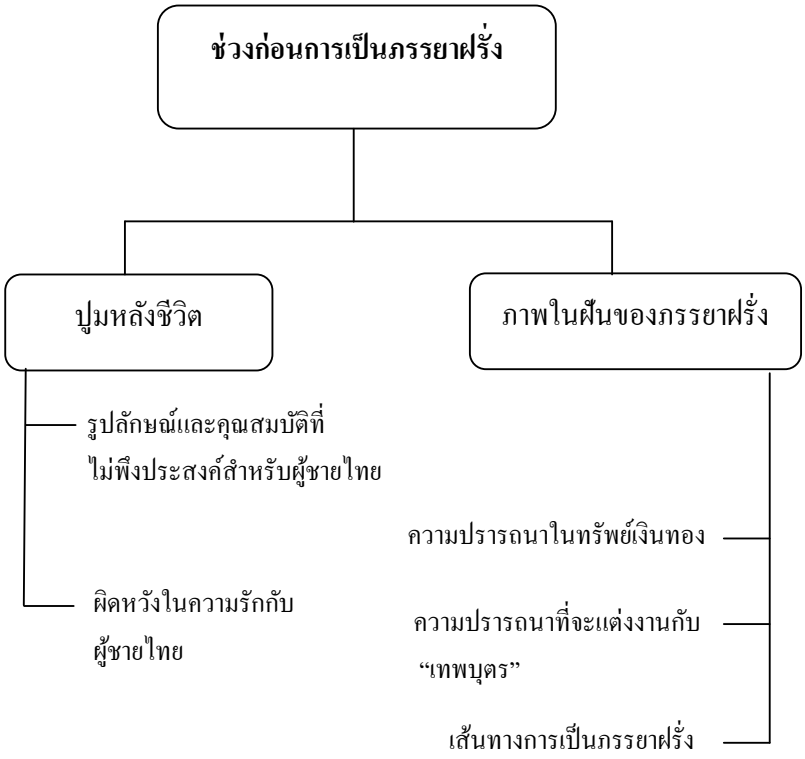

ภาพที่ 8 ความเข้าใจเดิมของผู้หญิงก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง

1. ปูมหลังชีวิต

การศึกษานี้ไม่ได้มุ่งศึกษาเฉพาะตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญถึงบริบทเบื้องหลังก่อนที่จะเข้าสู่การเป็นภรรยาฝรั่ง ปูมหลังชีวิตของผู้หญิงจึงเป็นการแสดงให้เห็นเส้นทางชีวิต การรับรู้เรื่องการแต่งงานต่างวัฒนธรรม และแรงจูงใจที่มีก่อนการตัดสินใจเข้าสู่ชีวิตการแต่งงานต่างวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1.1 รูปลักษณ์และคุณสมบัติที่ไม่พึงประสงค์สำหรับผู้ชายไทย

ในทัศนคติของคนไทยมักจะมองผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตกว่าเป็นผู้หญิงที่มาจากชนบทมีผิวดำคล้ำ รูปร่างผอม เล็ก ไม่สูง จะไม่เป็นที่ดึงดูดใจสำหรับผู้ชายเชื้อชาติเดียวกัน แต่จะเป็นที่หมายตาของผู้ชายชาวตะวันตก นอกจากนี้แล้วยังมีผลงานวิจัยที่พบว่า ผู้หญิงเหล่านั้นมักเรียนไม่สูง และยากจน ทำให้พวกเธอต้องดิ้นรนหาสามีต่างชาติเพื่อสร้างฐานะทางการเงินและความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้น ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่คล้ายคลึงกันของภรรยาฝรั่งอยู่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ ดังนี้

“เรานะหน้าตาก็ไม่ใช่ดิบใช่ดีอะไร ไม่ใช่เพรียว ไม่ใช่สวยอะไร แล้วยังแก่และดำด้วย ถามจริง ๆ เหอะจะมีผู้ชายคนนั้นมามองเรา” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“ชีวิตวัยเด็กค่อนข้างไม่มีเงิน ครอบครัวมีอาชีพรับจ้างทำสวน เรียนหนังสือกันไม่สูง ทำงานทุกอย่าง เหนื่อยมาก ปากกัดตีนถีบ คิดว่าหากมีผัวฝรั่งรวย ๆ เราจะได้สบายขึ้น พอมีลูกเราก็สอนลูกให้หาผัวรวย ๆ” (บุหงา, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

“ชีวิตตอนเด็ก ๆ ลำบากเพราะครอบครัวยากจนค่ะ พ่อแม่มีลูก 5 คน พี่เป็นลูกสาวคนโต ไม่ได้เรียนสูง จบแค่ ป. 6 เพราะต้องทำงานหนักช่วยพ่อแม่หาเลี้ยงน้อง พอเลิกกับผัว ก็ต้องทำงานหนักหาเงินมาเลี้ยงลูกทั้ง 2 คน นึกอยากจะมีผัวฝรั่งรวย ๆ เพื่อเราและลูกจะได้ไม่ต้องลำบาก” (ผกากรอง, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

“หนูเกิดมาจากครอบครัวชาวนาค่ะ เรียนจบแค่ ป. 6 เพราะแม่ไม่มีเงินส่งให้เรียนสูง ๆ ต่อมาเจอมรสุมชีวิตทำให้ที่นาโดนยึด หนูเลยต้องเข้าไปหางานทำในกรุงเทพฯ ทำงานหนักทุกอย่างที่ทำได้และได้เงิน เคยคิดเล่น ๆ ว่าจะหาแฟนฝรั่ง สูง ๆ ขาว ๆ หล่อ ๆ รวย ๆ เพราะเคยได้ยินมาว่า ฝรั่งชอบคนดำ ๆ ผอม ๆ เรานี่สเปคเขาเลยล่ะ คิดว่าหากมีแฟนฝรั่งแล้วจะสบาย” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตกยังเน้นย้ำในความคิดเดิมของ ตนเอง เช่น ผอม แก่ ดำ ยากจน เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปลักษณ์และคุณสมบัติในด้านลบที่เป็นแรงผลักดันให้กลุ่มผู้หญิงเหล่านี้หาทางออกให้กับตนเองด้วยการแต่งงานกับผู้ชาย

ชาวตะวันตกที่ชื่นชอบเอกลักษณ์ของผู้หญิงไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ณรงค์ นิติจันทร์ (2547, หน้า 25) ที่ได้กล่าวไว้ว่า เอกลักษณ์พิเศษของผู้หญิงไทย คือ มีรูปร่างผอม สันทัด มีผิวสีคล้ำเนียน ไม่มีรอยด่างดำหรือ ตกกระ จึงทำให้หญิงไทยกลายเป็นผู้หญิงที่ผู้ชายทั่วโลกปรารถนา และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของฐิตาภรณ์ การรักษา (2553) และสภาภรณ์ งามวัน (2548) ที่กล่าวถึงลักษณะเฉพาะและความมีเสน่ห์ของหญิงไทย นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยของปณิธี สุขสมบูรณ์ (2554) ได้สะท้อนภาพของผู้หญิงไทยที่ต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอภาพของผู้หญิงไทยผ่านทัศนคติของผู้ชายชาวดัตช์ (Dutch) ไว้ดังนี้ สื่อต่าง ๆ ในประเทศเนเธอร์แลนด์ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ได้นำเสนอภาพเหมารวมของผู้หญิงไทยในลักษณะของผู้หญิงที่มีเสน่ห์ของเพศที่ลี้ลับ น่าตื่นตาตื่นใจแก่การลิ้มลอง นอกจากนี้แล้ว ผู้หญิงไทยยังเป็นสินค้าที่ชายชาวดัตช์สามารถเลือกหาได้ทางเว็บไซต์หาคู่ และผู้หญิงเหล่านั้นยังเป็นเหยื่อของความยากจนและด้อยพัฒนาอีกด้วย (ปณิธี สุขสมบูรณ์, 2554) เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากความยากจนของประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนานั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ผู้หญิงต้องดิ้นรนเพื่อหาเงินเลี้ยงชีพหรือหาผู้อุปการะชีวิตพวกเธอที่มาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ความยากจนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ผู้หญิงในประเทศที่ด้อยพัฒนาต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอยู่รอด แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นตามมาอีกด้วย เช่น การขาดโอกาสทางการศึกษา การไม่ได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ การขาดทักษะในชีวิตต่าง ๆ โดยเฉพาะความไม่เท่าทันในการดำเนินชีวิต การมีนิสัยใฝ่รู้ซึ่งจะนำมาซึ่งการถูกหลอกลวงและการถูกเอาเปรียบจากกลุ่มคนอื่น ๆ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนนทบุรี, 2559)

นอกจากนี้แล้ว ยังมีมุมมองนักวิชาการที่เป็นแนวคิดหลังอาณานิคมนิยม (Postcolonialism) ตัวอย่างเช่นหนังสือที่ตีพิมพ์ในปี 1978 เรื่อง Orientalism ของ เอ็ดวาร์ด ซาอิด (Edward Said) ที่ได้นำเสนอมุมมองของโลกตะวันออก (The orients) จากโลกทัศน์แบบยุโรปนิยม (Eurocentrism) ที่ว่าความเป็นตะวันออกนิยมนั้นมีแนวคิดที่ตั้งบนฐานคิดแบบคู่ตรงข้าม (Binary) ระหว่างความเป็นตะวันออก/ ความเป็นตะวันตกหรือในมุมมองของอาณานิคม/ เจ้าอาณานิคม โดยที่ตะวันตกที่มุ่งแสวงหาความโรแมนติกช่างฝัน (Romantic) ความพิศดารแปลกใหม่ (Exotic) จากดินแดนตะวันออกอันไกลโพ้น และกลายเป็นความรู้ที่อยู่ในความทรงจำของสังคมตลอดไป (Said, 1978, pp. 1-2) ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ซาอิดพยายามนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับโลกตะวันออกที่ผ่าน เรื่องเล่า ในรูปแบบของบันทึกการเดินทาง (Travel writing) และบันทึกความจำ (Memoir) ของกลุ่มนักสำรวจ นักเดินทาง และพ่อค้า รวมทั้งงานวิชาการของชาวตะวันตกที่ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับตะวันออก โดยที่คนเหล่านั้นมักเล่าถึงโลกตะวันออกในลักษณะที่เป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยอดีตกาล เรื่องประหลาดพิศดาร และยังเป็นสวรรค์สำหรับการสร้างความสำราญให้กับ

ชาวตะวันตก นอกจากนี้เรื่องเล่าหรือบันทึกเหล่านั้นได้สร้างให้เกิดภาพฝัน (Fantasy) ที่ชาวตะวันตกมุ่งแสวงหาจากตะวันออกอีกด้วย (Said, 1978, pp. 38-39)

นอกจากนี้แล้ว ซาอิดยังได้เสนออีกว่า ภาพแทนของตะวันออกที่สร้างขึ้นจากโลกตะวันตกนั้น ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดภาพตัวแทน (Sterotypes) ของตะวันตกในลักษณะคู่ตรงข้าม ดังนี้ (Said, 1978, pp. 38-39)

หากตะวันออกคือความล้าหลัง ป่าเถื่อน ตัญหาราคะ และความเกียจคร้าน ตะวันตกคือความมีอารยธรรม ศีลธรรม และความขยันมั่นเพียร

หากตะวันออกคือโลกที่หยุดนิ่ง ตะวันตกคือพัฒนาการหรือความเจริญก้าวหน้า

และหากตะวันออกคือ เพศหญิงที่เป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนแอ ตะวันตกคือเพศชายที่เป็นลัญลักษณ์ของความแข็งแรง

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่ตีพิมพ์ในปี 2000 เรื่อง Beginning Postcolonialism ของนักวิชาการชาวอังกฤษชื่อ จอห์น แมคลอยด์ (John Mcleod) ได้กล่าวถึงภาพแทนของตะวันออกในมุมมองของตะวันตกที่สอดคล้องและตอกย้ำกับแนวคิดของซาอิด ไว้ว่า ตะวันออกเป็นของแปลกที่แตกต่างจากตะวันตก ซึ่งมีทั้งความไม่ปกติ (Unusual) ความน่าอัศจรรย์ (Fantastic) และความแปลกประหลาด (Bizarre) ที่ทำให้ชาวตะวันตกเกิดความประหลาดใจและเกิดข้อสงสัย อีกทั้งสิ่งเหล่านั้นได้กลายเป็นจุดด้อยของตะวันออก (Mcleod, 2000, pp. 44)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าวข้างต้น มีส่วนทำให้ผู้ชายชาวตะวันตกมีมุมมองต่อผู้หญิงไทยในฐานะที่เป็นแรงดึงดูดใจจากความแตกต่าง นอกเหนือประเด็นรูปลักษณ์ภายนอกที่เป็นภาพแทนของผู้หญิงไทยแล้ว ยังมีพฤติกรรมโดยทั่วไปของผู้หญิงไทยที่สร้างความแตกต่างกับผู้หญิงตะวันตก ดังนี้ (โทบี้, 2550, หน้า 65-73)

1. การดื่มเหล้า เป็นเรื่องปกติทั่วไปสำหรับผู้หญิงตะวันตกที่มักดื่มกันจนเมามายและห้ามรุ่งห้ามค่ำ แต่ในทางกลับกัน ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ไม่ดื่มเหล้า หากมีบ้างก็ดื่มเพียงเล็กน้อย

2. การสูบบุหรี่ จำนวนผู้หญิงไทยที่สูบบุหรี่มีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับผู้หญิงตะวันตกและไม่ได้สูบกันอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ

3. บุคลิกลักษณะ ผู้หญิงตะวันตกมีความแข็งและก้าวร้าว มักพูดจาเสียงดัง หยาบคายและหยอกล้อเรื่องเซ็กส์กันอย่างสนุกสนานซึ่งแตกต่างจากผู้หญิงไทยโดยสิ้นเชิง

4. พฤติกรรมทางเพศ ผู้หญิงตะวันตกมักแต่งตัวล่อแหลมและเปิดเผยเนื้อตัวมากกว่าผู้หญิงไทย

ในประเด็นของการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ที่ทำให้ผู้หญิงไทยแตกต่างกับผู้หญิงตะวันตกในมุมมองของผู้ชายตะวันตกนั้น ผลวิจัยของโสภิดา วีรกุลเทวัญ (2546, หน้า 207-208)

สะท้อนให้เห็นสอดคล้องกับแนวคิดของโทบี้ข้างต้นว่า เงื่อนไขประการหนึ่งของการสร้างตัวตนของผู้หญิงบาร์เบียร์ คือ การสร้างตัวตนตามเกณฑ์หรือกติกาใหม่ในการทำงานบริการที่เกี่ยวข้องกับเซ็กส์ โดยผู้หญิงบางส่วนเลือกที่จะวางตัวในฐานะของผู้หญิงดีที่ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ และทำงานเพื่อลูก ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ลูกค้ารู้จักและยังเป็นการจัดวางความสัมพันธ์กับลูกค้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การสร้างตัวตนของการเป็นผู้หญิงดีดังกล่าว อาจเป็นการรักษาความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงบาร์เบียร์ในฐานะที่เป็นบุคคลที่ดิ้นรนต่อสู้กับพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ซึ่งผู้หญิงถูกลดทอดความเป็นมนุษย์โดยเป็นเพียงวัตถุทางเพศเพื่อแลกกับเงิน

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้พูดคุยกับสามีชาวเยอรมันของลำดวน สามีชาวอังกฤษของจามจุรี และสามีชาวอเมริกันของมะลิลา เกี่ยวกับประเด็นพฤติกรรมของผู้หญิงไทยข้างต้น พบว่า ผู้ชายต่างชาติทั้งสามคนรู้สึกภาคภูมิใจที่ภรรยาของพวกเขาไม่ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นผลดีต่อสุขภาพอนามัยของเธอและคนรอบข้าง และที่สำคัญภรรยาได้เป็นแบบอย่างที่ดีกับลูก ๆ และเป็นแรงผลักดันให้สามีของจามจุรีและมะลิลาได้เลิกบุหรี่และเหล้าโดยสิ้นเชิงด้วยความเกรงอกเกรงใจภรรยา

1.2 ผิดหวังในความรักกับชายไทย

ผู้หญิงจำนวน 9 ใน 13 คน เคยผ่านการแต่งงานมาแล้ว จำนวน 8 คน เคยแต่งงานหรืออยู่กินกับสามีชาวไทย และมีเพียงหนึ่งคนที่เคยผ่านการแต่งงานกับชาวตะวันตก ผู้หญิงเหล่านั้นได้สะท้อนประสบการณ์ ที่ทำให้ตนเองตัดสินใจเลิกและหย่าร้างกับสามีเก่า เพราะสามีเป็นคนเจ้าชู้ เล่นการพนัน ติดสุรา เที่ยวผู้หญิง มีเมียน้อย และไม่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หลังจากการหย่าร้าง ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายที่รับเลี้ยงและดูแลลูก ดังคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประสบการณ์ชีวิตครอบครัวที่เคยล้มเหลวกับผู้ชายไทย ต่อไปนี้

“หลังจากมีลูกคนเล็ก แฟนพี่ดูจะเปลี่ยนไป เริ่มกลับบ้านดึก เริ่มกินเหล้า และเริ่มมีอะไรแปลก ๆ เริ่มมีกลิ่นน้ำหอมแปลก ๆ เริ่มมีความลับ เราทะเลาะกันบ่อยขึ้นแล้วมีถึงขั้นตบตีกัน เป็นแบบนี้อยู่เกือบปี พี่ทนไม่ได้เลยต้องหอบลูกทั้งสองคนหนีไปอยู่ที่อื่น หลังจากนั้นเราก็หย่ากัน พี่รับเลี้ยงลูกทั้งหมด พ่อเขาไม่เคยส่งเงินค่าเลี้ยงดูมาให้สักบาท” (บุหงา, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

“สามีเก่าเป็นคนที่ไม่สนใจครอบครัว ชอบดื่ม เล่นไพ่ ตีไก่ ดื่มนี้หนักนะ งานสงกรานต์นะ เราเลี้ยงลูกอ่อน เขาไปอย่างคนนะ แต่กลับมาเหมือนหมาวัด เสื้อนี่ขาดประมาณว่าพอเหล้าเข้าปากก็จะเปลี่ยนไปอีกคนนึง นานอยู่เหมือนกันนะ กว่าจะเลิกได้ ทะเลาะกันตีกัน หนูตีเขากับขวดนะ ไม่รู้ฟิวขาดยังไง ตอนนั้นหนูก็เลี้ยงลูกอ่อนนะ เขากลับมาบ้าน เขาก็เมามา เราทำกับข้าวเขากลับมาเที่ยงคืน หนูยังไม่นอนเลยนะ รอกินข้าวกับเขา แล้วที่นี้เขากลับมาก็ตีกัน มาด่าแบบไม่มี

เหตุผล ด้วยคำหยาบคาย แล้วที่นี้หนูก็นับหนึ่งถึงสิบ ขวดแม่โขงนั่นนะ หนูใส่น้ำร้อนเอาไว้ชงนมให้ลูก ก็ไม่คิดนะว่าตัวเองทำยังงั้นได้ไง มันมาชี้หน้า จิ้มหน้าผาก แล้วก็ตบ หนูก็ตีเขาไปที่ทัดหูกับขวดแม่โขงนั่น แล้วก็วิ่งสุดชีวิต จำได้ว่าเลือดมันออกเยอะมาก นานแค่ไหนหนูก็ยังจำมันได้ ลบไม่หาย บางทีก็ฝันร้ายเหมือนกันนะ" (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

"สามีเก่ามาจากครอบครัวคนจีน พ่อแม่เขาไม่ชอบครอบครัวเรา ชอบดูถูกพี่สาวที่แต่งงานกับฝรั่งว่าเป็นผู้หญิงอย่างว่า ที่สำคัญที่สุดคือ สามีเก่าชอบแสดงอาการเย็นชา ไม่สนใจเรา" (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

ในกรณีของบุหงา และจามจุรีนั้นเคยโดนสามีคนไทยทำร้ายร่างกายบ่อยครั้ง และมักเกิดขึ้นในช่วงที่สามีดื่มเหล้า ความรุนแรงในครอบครัว ผู้วิจัยสังเกตว่ามักจะเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้หญิงที่มีการศึกษาน้อยและแต่งงานตอนอายุยังน้อย ทำให้การยั้งคิดและการควบคุมอารมณ์มีน้อย เมื่อเทียบกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีการศึกษาสูงกว่าและแต่งงานเมื่อมีระดับวุฒิภาวะที่สูงขึ้น ยกตัวอย่างกรณีของกรรณิการ์ สามีคนไทยที่มีอาชีพเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยไม่เคยทำร้ายร่างกายหรือใช้ภาษาที่หยาบคายกับเธอแต่อย่างใด ดังนั้นพวกเขาจึงเลิกรากันไปด้วยดีด้วยเหตุผลของทัศนคติที่ไม่ตรงกัน

ส่วนกรณีของผกากรองกับทองกวาวนั้น เคยผ่านการแต่งงานกับสามีชาวตะวันตกมาก่อน ทั้งคู่ได้แสดงทัศนคติที่เหมือนกันว่า ไม่ว่าผู้ชายชาติไหนล้วนเหมือนกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การดื่มเหล้าแล้วด่าทอภรรยาด้วยภาษาหยาบคาย แต่ทั้งคู่ไม่เคยโดนทำร้ายร่างกาย รวมไปถึงการนอกใจภรรยาด้วย แต่อย่างไรก็ตามทั้งผกากรองและช้องนางต่างก็ยืนยันว่าหากพวกเธอต้องหย่าร้างกับสามีคนปัจจุบัน เธอก็จะแสวงหาผู้ชายชาวตะวันตกมาเป็นคู่ชีวิตตลอดไป เพราะผู้ชายต่างชาติเหล่านั้น "ดีกว่า" ผู้ชายไทย

ในกรณีของบัวสวรรค์ ที่ไม่เคยผ่านการแต่งงานมาก่อน แต่เธอได้สะท้อนภาพของแฟนเก่าคนไทย ไว้ดังนี้

"ผู้ชายไทยไม่เคยปลูกฝังให้เป็นสุภาพบุรุษเลย แฟนคนไทยเนอะ บางครั้งญาติโยมก็เยอะไปนะ ปวดหัว ชอบถามว่า เรียนอะไร จบอะไร เงินเดือนเท่าไหร่ เพื่อที่จะแต่งงานปุ๊บก็จะมาขอเงินใช่ไหม เป็นอะไรที่ไม่ชอบ แฟนเก่าหนูนะนอกจากไม่ได้เรื่องแล้วยังเจ้าชู้อีก ก่อนนี้หนูก็ทนนะ คิดว่าสักวันเขาจะเปลี่ยนได้ 2 ปีค่ะ ถึงจุดตัน อดทนไม่ไหว ไม่เอาดีกว่า เพราะรู้ว่าเขาไม่มีวันเปลี่ยนตัวเอง" (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

นอกจากนี้ ข้อมูลการสัมภาษณ์ยังสะท้อนให้เห็นว่าปูมหลังเรื่องการหย่าร้างของผู้หญิง ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อชีวิตคู่ในครอบครัวต่างวัฒนธรรม การที่ผู้ชายต่างชาติยอมรับในตัวของผู้หญิงไทยโดยไม่สนใจกับปูมหลังหรืออดีตที่เคยล้มเหลวของพวกเขานั้น ทำให้ผู้หญิงเกิด

ความมั่นใจมากยิ่งขึ้น และไม่จำเป็นต้องปิดบังปูมหลังของตนเองอีกต่อไป ในกรอบของประเพณีไทยผู้หญิงไม่สามารถแต่งงานได้หลายครั้ง เนื่องด้วยค่านิยม (Value) และบรรทัดฐานทางสังคม (Norm) ที่สังคมไทยได้ให้คุณค่ากับเรื่องพรหมจรรย์ของผู้หญิง จึงทำให้ผู้หญิงที่หย่าร้างไม่ว่าในกรณีใด ๆ มีโอกาสน้อยสำหรับการแต่งงานใหม่ ซึ่งวัฒนธรรมในเรื่องนี้แตกต่างจากวัฒนธรรมตะวันตก โดยดูได้จากสุภาษิตที่ว่า หญิงสามผัวหรือหญิงสำสาม เป็นผู้หญิงไม่ดี และถือว่าเป็นหญิงแพศยา ไม่ควรที่ใครจะคบหาสมาคมด้วย ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่จึงมีสามีเพียงคนเดียว ไม่นิยมการหย่าร้างกันในสังคม แม้ว่าจะไม่มีความสุขและต้องทนทุกข์กับสามีก็ตาม (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532, หน้า 298) ผลการวิจัยของปานทิพย์ พอดี (2546) ได้นำเสนอความรู้สึกของความเป็นผู้หญิงไม่ดีของผู้หญิงขายบริการไว้ว่า พวกเธอรู้สึกต่ำต้อย ด้อยศักดิ์ศรี ท้อแท้ แต่ในขณะที่อีกภาคหนึ่งของชีวิตนั้น ผู้หญิงเหล่านั้นเป็นแม่ของลูก และส่วนใหญ่เป็นหม้าย หย่าร้างกับสามี ทำให้ขาดผู้นำครอบครัว

จะเห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวโดยลำพัง และอาจต้องเผชิญกับปัญหาชีวิตอีกมากมาย นอกจากนี้แล้วยังมีวลีที่สร้างขึ้นมาเป็นภาพแทนของผู้หญิงเหล่านั้นว่า “จนสินทรัพย์ จนโอกาส จนอำนาจ และจนศักดิ์ศรี” ในงานวิจัยนี้ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่เป็นผู้หญิงหม้ายและหย่าร้างกับสามีทั้งที่มีระดับการศึกษาต่ำและสูง ล้วนไม่เห็นด้วยกับวลีดังกล่าว พวกเขายังได้โต้แย้งว่า ก่อนการแต่งงานกับผู้ชายตะวันตกพวกเธอต้องทำงานหาเลี้ยงชีพให้กับตนเอง ลูก ๆ พ่อแม่และญาติพี่น้อง ถึงแม้จะเป็นแค่งานค้าขาย หรือเป็นพนักงานของรัฐและเอกชน แต่พวกเขาก็ภูมิใจและสามารถยืนยัดด้วยขาของตัวเองได้ไม่ด้อยไปกว่ากลุ่มผู้หญิงอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งพวกเธอได้แสดงทัศนะและสร้างตัวตนที่ตรงกันข้ามกับภาพแทน “จนสินทรัพย์ จนโอกาส จนอำนาจ และจนศักดิ์ศรี” ที่สังคมไทยยัดเยียดให้ โดยที่ทองกวาวเลือกหนทางให้ตนเองได้รับเกียรติและศักดิ์ศรีจากความก้าวหน้าทางวิชาการ ส่วนช้องนางได้สร้างภาพลักษณ์ของความสำเร็จจากอาชีพการงานในต่างประเทศ ดังคำบอกเล่า ต่อไปนี้

“หลังจากที่เลิกกับสามีชาวอเมริกันคนแรก พี่ก็รู้สึกไม่มั่นใจในตัวเองนะ เดินไปไหนมาไหนก็ไม่ค่อยกล้าสู้หน้าใคร เพราะกลัวเขามองเราว่า “ทำตัวไม่ดีจนผัวทนไม่ได้” แต่มันไม่ได้ทำให้พี่หมดโอกาสในเรื่องอื่น ๆ ในชีวิตนะ พี่ยังมีหน้าที่การงานที่ดี (เป็นอาจารย์) และพี่ก็มีศักดิ์ศรีอยู่ในตัวเอง ช่วงนั้นพี่มุ่งทำงานวิชาการอย่างเดียวเพื่อสร้างศักดิ์ศรีให้เพิ่มมากขึ้น จนได้ตำแหน่ง ผศ. มา พี่ว่ามันไม่แฟร์นะที่สังคมไทยเรามองผู้หญิงที่เลิกกับผัวหรือถูกผัวทิ้งแบบนั้นไร้ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สุด ๆ เลย” (ทองกวาว, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2559)

“หนูเป็นผู้หญิงที่ท้องกับผู้ชายที่มีครอบครัวแล้ว หนูรู้ว่าพ่อแม่เสียใจมาก ชาวบ้านก็จ้องแต่จะนินทาว่าร้าย และหาว่าหนูเป็นหญิงไม่ดี ไปยุ่งกับผัวคนอื่น แต่หนูไม่ยอมอยู่เฉย ๆ แล้วเฉาตามปากคนอื่นหรอกนะ หนูตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศเพื่อหาเงินส่งมาให้พ่อแม่เลี้ยงดูลูกของหนูที่เมืองไทย แล้วหนูก็สาบานกับตัวเองไว้ว่าหากไม่ได้ดีหนูก็จะไม่กลับมา แล้วหนูก็กลับมาในสามปีต่อมา” (ช้องนาง, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2559)

จากคำบอกเล่าของภรรยาฝรั่งที่ผ่านความผิดหวังในความรักกับชายไทยจนถึงขั้นหย่าร้างกัน และสะท้อนภาพทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงไม่ดีก่อนการแต่งงานต่างวัฒนธรรม นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังมองว่า การแต่งงานกับชาวตะวันตก อาจส่งผลให้ผู้หญิงเหล่านั้นได้หยุดพ้นจากมายาคติเกี่ยวกับ “ผู้หญิงไม่ดี” ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึงผู้หญิงที่เคยมีอาชีพบริการเป็นหมอนวดและสาวเชียร์เบียร์ และรวมถึงผู้หญิงที่เคยผ่านการแต่งงานหรือไปยุ่งเกี่ยวกับผู้ชายที่มีภรรยาแล้ว ดังตัวอย่างคำบอกเล่าต่อไปนี้

“ผู้หญิงเราเนอะ หากแต่งงานแล้ว แถมยังมีลูกติดมาอีก จะมีผู้ชายไทยคนไหนมันจะมาเอาเราอีก พี่คิดว่า ผู้ชายไทยเขาอยากมีเมียซิง ๆ ที่ไม่เป็นมือสอง สาม สี่ จากใคร พี่ก็คิดนะว่าหากไม่ใช่ฝรั่งแล้ว จะมีใครอยากมารับเลี้ยงพี่และลูก ๆ ทั้งสอง ฝรั่งจึงเป็นทางเลือกสุดท้ายที่พี่มี” (ผกากรอง, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

“หลังจากแต่งงานกัน พี่เอาลูกพี่ 2 คน ไปอยู่ในบ้านเดียวกันด้วย แฟนพี่ไม่เคยรังเกียจพี่ที่เคยแต่งงานมาแล้ว หรือรังเกียจลูกติดจากสามีเก่าของพี่เลย แถมยังรักเด็ก ๆ ด้วย เขาส่งเรียนให้ทุกคนเรียน จนตอนนี้ลูกพี่ก็มีงานทำดี ๆ กันหมด ทำให้พี่รู้สึกว่า พี่เป็นแม่ที่ดีที่ทำให้ลูก ๆ ภูมิใจ” (บุหงา, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

“หนูเปรียบเหมือนสินค้ามือสองหรือสินค้าที่มีตำหนิ สังคมบ้านนอกมองว่าเราเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี ผัวหย่าแถมยังมีลูกติดอีก ป้าเคยบอกว่า ให้ไปทำงานทางใต้ หากวาสนาดีก็จะฝรั่งใจบุญที่เห็นความดีของเรา และรับเลี้ยงเรากับลูก หนูรู้สึกดีที่มีเขา และทำให้คนอื่น ๆ มองเราในภาพดี ๆ ด้วย และที่สำคัญเราเคยเป็นหมอนวดมาก่อน จะมีผู้ชายไทยคนไหนจะเอาเราไปเป็นแม่ของลูกเขา” (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

“ชีวิตที่ผ่านมาคือบทเรียนจากความผิดพลาด ผู้หญิงที่ไปยุ่งกับผู้ชายที่มีเมียแล้วไม่ใช่ว่าจะเป็นหญิงชั่วเสมอไป แต่หากเราตีตัวออกมาได้ รับผิดชอบต่อลูกที่เกิดมา และมีสร้างความสำเร็จได้ในต่างแดนนั้น ก็ควรจะชื่นชมเขาที่ได้สร้างความสำเร็จจากปมที่ผิดพลาด” (ช้องนาง, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2559)

ในวัฒนธรรมไทย วิธีคิดเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นชายนั้น ได้เปิดโอกาสให้ผู้ชายไทยที่แต่งงานแล้วมีอิสระที่จะพบปะและสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อนได้ และยังสามารถแสวงหา

ความสุขกับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเองได้ ในทางกลับกัน ผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วต้องปฏิบัติตัวให้เป็น “ผู้หญิงไทยที่ดี” ที่ต้องรักนวล สงวนตัว และต้องมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสามีของตนเพียงคนเดียว และห้ามไปมีความสัมพันธ์กับชายอื่น (นิตยา มาศะวิสุทธ์, รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ และธาวิต สุขพานิช, 2557, หน้า 397) ในกรณีที่ผู้หญิงเคยผ่านประสบการณ์การแต่งงาน หรือเคยหย่าร้างมาแล้ว รวมทั้งการมีลูกติดมาจากสามีเก่า มักถูกคนในสังคมมองว่า “เป็นผู้หญิงที่ไม่ดี” ในทางกลับกันผู้ชายชาวตะวันตกไม่ได้มีแนวคิดว่า การหย่าร้าง การมีลูกติด เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงด้อยคุณค่าและไม่เป็นที่พึงปราถนา เพราะผู้ชายเหล่านั้นคิดว่าคุณค่าของผู้หญิง ไม่ได้สูญเสียไปจากการหย่าร้างหรือการเป็นหม้าย ดังนั้น ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงมองว่า การแต่งงานต่างวัฒนธรรมเป็นทางออกที่ดีที่สุดและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเล่ม (รัตนา บุญมัธยะ, 2548; สุภาภรณ์ งามวัน, 2548; ฉิชกมล วานิชชัง, 2550; ปณิธี สุขสมบูรณ์, 2554; ณัฐชยา แสตนตัน, 2557) ที่ได้สะท้อนองค์ความรู้ที่ว่า สังคมไทยขาดหลักประกันให้กับกลุ่มผู้หญิงที่สามีเสียชีวิตหรือหย่าร้างกับสามี และต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตรแต่เพียงลำพัง เมื่อเกิดการหย่าร้างไม่ว่าโดยนิตินัยหรือพฤตินัย นอกจากนี้ ผู้หญิงกลุ่มนี้ต้องการแต่งงานกับชาวต่างชาติเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดหายไปที่พวกเขาไม่เคยได้รับจากสังคมและวัฒนธรรมไทย เช่น การเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สวัสดิการสังคม ความมั่นคงของครอบครัว (พงษ์รพี บูรณสมภพ, 2543)

นอกจากนี้ในงานวิจัยของนริศรา ทวีเกื้อกูลกิจ (Narissara Taweekuakulkit, 2005) ที่ศึกษาเรื่องการแต่งงานต่างวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงไทยกับผู้ชายชาวอเมริกัน ที่พบว่า ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ทั้งในกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยและการศึกษาสูงได้ให้เหตุผลของการแต่งงานใหม่กับผู้ชายอเมริกันว่าพวกเธอ “ต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น” หลังจากที่ต้องประสบกับความล้มเหลวกับการใช้ชีวิตคู่กับสามีคนไทยที่มีลักษณะนิสัยคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ และยังมีงานวิจัยของดิเรก หงษ์ทอง (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงเขมรถิ่นไทยที่เลือกมีสามีฝรั่ง ผลการวิจัยพบว่า ผู้หญิงเขมรเหล่านั้นต้องการหลุดพ้นจากความยากลำบากในชีวิต ความต้องการมีชีวิตครอบครัวใหม่ที่มีความสุขและมีสถานะทางสังคมที่สูงขึ้น รวมถึงความต้องการการยอมรับจากสังคม เพราะในอดีตของผู้หญิงเหล่านั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เป็นทุกข์ ไร้อำนาจ และไร้ตัวตน

2. ภาพในฝันของภรรยาฝรั่ง

ภาพในฝันเกี่ยวกับผู้ชายตะวันตกของผู้ให้ข้อมูลเกิดขึ้นจากประสบการณ์และการรับรู้เรื่องราวของความสำเร็จนำมาสู่ความคาดหวังใหม่ ๆ หรือภาพในฝันของผู้หญิงไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคาดหวังว่า “ผู้ชายฝรั่งไม่เหมือนผู้ชายไทย” (โสภิดา วีรกุลเทวัญ, 2546, หน้า 214) การวาดฝันหรือจินตนาการเกี่ยวกับการแต่งงานและการสร้างครอบครัวต่างวัฒนธรรมนั้น

ส่วนใหญ่เป็นเรื่อง ความคาดหวังที่จะมีสามีที่ดี ดูแลเอาใจใส่ภรรยา ซื่อสัตย์ มีหน้าที่ การงานที่ดี รวมทั้งการมีบ้านที่เป็นหลักเป็นฐาน มีความสะดวกสบาย และมีชีวิตที่ดีขึ้น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นภาพฝันของผู้หญิงก่อนการแต่งงาน ดังภาพที่ 9

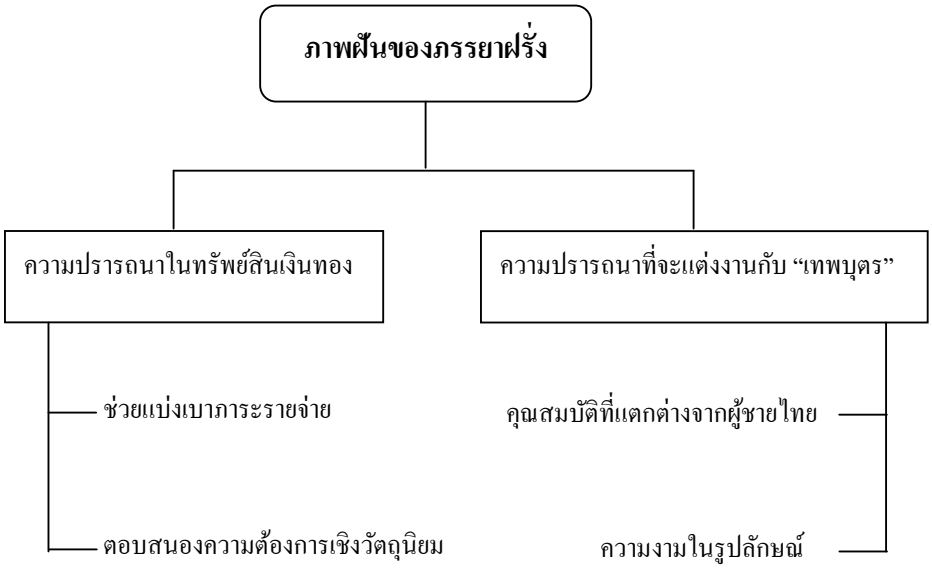

ภาพที่ 9 ภาพในฝันของภรรยาฝรั่งก่อนการแต่งงาน

2.1 ความปราถนาในทรัพย์สินเงินทอง

ในสังคมไทยความเชื่อที่ว่า ฝรั่งผิวขาวคือสัญลักษณ์ของความร่ำรวย ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงไทยตัดสินใจเลือกแต่งงานกับชาวต่างชาติ เพราะเชื่อว่า ชาวต่างชาติสามารถช่วยแบ่งเบาภาระรายจ่ายและตอบสนองความต้องการเชิงวัตถุนิยมได้ โดยสะท้อนได้จากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลตามที่ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ดังนี้

คำบอกเล่าของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีปูมหลังชีวิตที่ไม่เคยสัมผัสหรือไม่เคยมีประสบการณ์ชีวิตกับผู้ชายตะวันตก ดังตัวอย่างเช่น

“ความมีเงินมีทองนี่หนูก็คิดนะ ว่าหากเราแต่งงานกับฝรั่งแล้วเราคงจะสบายขึ้น มีบ้านสวย ๆ มีรถหรู ๆ ขับค่ะ” (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

“คิดว่าอยู่กับฝรั่ง แล้วฝรั่งมีเงิน สร้างบ้าน ใหญ่ ๆ ให้อยู่ ให้เงินใช้เดือนเป็นหมื่น ๆ” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

"อยากมีรถ อยากมีบ้าน อยากมีคนมารับเลี้ยงลูก ๆ ทั้ง 2 คน และอยากมีเงินใช้เดือนเป็นแสน ๆ อยากสบาย ไม่อยากต้องทำงานแบบปากกัดตีนถีบอีกต่อไปแล้ว ที่พูดมานี่ คือ อยากมีผัวฝรั่งรวย ๆ นั่นเองค่ะ" (ผกากรอง, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

คำบอกเล่าของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีปูมหลังชีวิตที่เคยสัมผัสหรือมีประสบการณ์ชีวิตกับผู้ชายตะวันตก

"พอเรามาถึงจุดที่มีหน้าที่การงานและมีเงินเดือนที่มั่นคงแล้ว บางทีเราก็ไม่อยากมีสามีรวย ๆ นะ ยิ่งรวยมากเท่าไหร่ก็ยิ่งเครียด ไม่รู้ว่าเขาจะไปผู้หญิงอื่นมากน้อยแค่ไหน เพราะคนมีเงิน จะทำอะไรก็ได้ พี่เวลาหาแฟนฝรั่งจะคิดเรื่องความเป็นสุภาพบุรุษนำ ส่วนเรื่องเงินนั้น ฝรั่งมาอยู่บ้านเราเขาหากินได้สบายมาก แค่ทำงานแปลเอกสารก็รายได้เยอะแล้ว ยิ่งเราอยู่ในสถาบันการศึกษานะ ยิ่งง่ายไปใหญ่" (ทองกวาว, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2559)

"ผู้หญิงไทยหากเคยไปอยู่ต่างประเทศ เขาจะรู้ว่าเงินของต่างประเทศเวลาที่อยู่ในประเทศนั้น ๆ ไม่ได้มีค่ามากมายเหมือนเมื่อเทียบกับการมาอยู่เมืองไทย หนูอยู่ที่โน่นหนูได้เงินเดือนสามหมื่นกว่าโครน พอมาอยู่เมืองไทยแล้วเปรียบกับค่าเงินไทยหนูได้เป็นแสน ๆ นะ ค่าของเงินมันต่างกัน อยู่ที่โน่นไม่มีใครรวยหรอก คนไทยคิดว่าเป็นฝรั่งแล้วรวยกันหมด ซึ่งเป็นเรื่องไม่จริงเลย" (ช้องนาง, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2559)

จะเห็นได้ว่าปูมหลังชีวิตที่แตกต่างกันของผู้ให้ข้อมูลส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของผู้ชายตะวันตก ผู้ให้ข้อมูลที่ไม่เคยมีโอกาสได้สัมผัสหรือไม่เคยมีประสบการณ์ชีวิตกับผู้ชายตะวันตก อาจมองว่าเขาเหล่านั้นคือคนที่มีฐานะร่ำรวยและมีอำนาจการจับจ่ายใช้สอย แต่ในขณะที่กลุ่มผู้หญิงที่เคยได้รู้จักกับชาวตะวันตก ได้เกิดการรับรู้และตระหนักว่าค่าเงินของแต่ประเทศนั้นแตกต่างกัน ชาวตะวันตกไม่ได้เป็นคนรวย และประเด็นสำคัญคือ สามีภรรยาต้องช่วยกันทำมาหากิน

จากการพูดคุยกับสามีชาวเยอรมันของลำดวนในประเด็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ความร่ำรวยของฝรั่งผิวขาวในมุมมองของสังคมไทยนั้น เขาเล่าให้ฟังว่า มีผู้หญิงไทยจำนวนมากมาร้องขอให้เขาแนะนำผู้ชายเยอรมันให้กับพวกเธอ คุณสมบัติเพียงอย่างเดียวที่ผู้หญิงเหล่านั้นต้องการคือ "ขอให้มีเงินเยอะเป็นล้าน ๆ" โดยที่พวกเธอไม่สนใจคุณสมบัติอย่างอื่น และในมุมมองของสามีชาวฝรั่งเศสของพวงชมพูที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า "ผู้หญิงไทยสนใจแค่ฝรั่ง ยิ่งอายุเยอะก็ยิ่งดี เพราะคิดว่าเป็นคนที่มีเงินบำนาญเยอะ"

แนวคิดของคนทั่วไปหรือในหมู่นักวิชาการมักแสดงทรรศนะว่า การแต่งงานต่างวัฒนธรรมเป็นผลที่มาจากความด้อยโอกาสของผู้หญิงในประเทศโลกที่สาม ที่มีชีวิตลุ่ม ๆ ดอน ๆ เพราะเพศหญิงที่มักถูกคุกคามทางเพศ และอยู่ในประเทศที่ยากจน การศึกษาน้อย หัวโบราณ

(โมฮันตี, 2547, หน้า 32) ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ชายชาวต่างชาติที่มาจากประเทศที่ร่ำรวยและพัฒนาแล้วจะเป็นที่ดึงดูดใจของผู้หญิงกลุ่มนี้ ดังนั้น การแต่งงานกับชาวต่างชาติจึงเป็นหนทางที่เอื้อให้ผู้หญิงเหล่านั้นได้รับโอกาสในการเลื่อนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม (ปณิธี สุขสมบูรณ์, 2554, หน้า 13) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวดี เมฆบุษยา (2547); สุดารัตน์ ศรีจันทร์ (2549); สุภวัฒนากรวงศ์ธนวสุ และคณะ (2549) ที่ได้นำเสนอผลงานวิจัยที่คล้ายคลึงกัน สรุปได้ว่า การแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยจะส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น นอกจากนี้แล้วงานวิจัยบางเล่มได้สะท้อนทัศนคติของผู้หญิงไทยที่ว่า สาเหตุของการแต่งงานกับชาวตะวันตกนั้นอิงอยู่บนเหตุผลทางเศรษฐกิจเหนือกว่าปัจจัยอื่น ๆ

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดของแก้วตา จันทรานุสรณ์ (2553, หน้า 11) ที่ได้สะท้อนให้เห็น ทัศนคติของสังคมไทยในประเด็น ฝรั่งคือสัญลักษณ์ความร่ำรวย ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาและความต้องการที่จะยกฐานะทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้คนพันธุ์หรือเขยฝรั่ง กลายเป็นผีบุญตนใหม่ของคนอีสาน ที่อาจคลบันดาลความมั่งคั่งและทรัพย์สินให้กับผู้หญิงไทยและครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองได้กลายเป็นเครื่องหมายแสดงความสำเร็จในชีวิตสังคมทุนนิยมในปัจจุบัน

2.2 ความปรารถนาที่จะแต่งงานกับ “เทพบุตร”

ภาพเหมารวมของชายชาวตะวันตกที่สะท้อนผ่านทัศนคติของผู้หญิงไทยนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเป็นคนเอาใจใส่ดูแลครอบครัว ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบสูง และจริงจังกับชีวิต อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของครอบครัวไทย เทพบุตรในความหมายของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละคนนั้นแตกต่างกันไป ในกรณีของพวงชมพู เป็นเรื่องเกี่ยวกับความงามในรูปลักษณ์ของฝรั่งในสังคมไทยที่นิยามกันว่า ขาว สูง รูปหล่อ เป็นที่ดึงดูดใจ เนื่องจากรูปลักษณ์ของฝรั่งดังกล่าวเป็นภาพตรงกันข้ามกับรูปลักษณ์ของพวงชมพู เธอเคยเล่าให้ฟังว่า สมัยตอนเป็นเด็กเธอโดนล้อเลียนว่าเป็นถ่านดำ เป็นไม้เสียบผี เป็นอีเขียวขี้เหร่ ซึ่งทำให้เธอรู้สึกมีปมด้อยและไม่มั่นใจในตัวเอง และหากได้แต่งงานกับชาวต่างชาวผิวขาวจะทำให้ลูกของเธอมีหน้าตาสวยงามและมีผิวขาวเหมือนพ่อ สะท้อนได้จากคำบอกเล่า ดังนี้

“แต่ก่อนนะ หนูชอบฝรั่งเพราะเขาขาว สูง และหล่อมาก หากมีลูกกับเขานี่ ลูกคงออกมาสวย หล่อ และขาวเหมือนพ่อ” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

จากประเด็นของพวงชมพูข้างต้น สอดคล้องกับงานศึกษาเชิงจิตวิเคราะห์เรื่อง Black Skin, White Masks ของฟรานซ์ ฟานอง (Franz Fanon) นักคิดหลังอาณานิคมยุคแรกที่ให้แนวคิดไว้ว่า “ความเป็นตะวันตกผิวขาวกลายมาเป็นวัตถุแห่งความปราถนาของผู้หญิงผิวสีน้ำตาลและสีคล้ำ” (Fanon, 1986, pp. 84-85) และยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “ความปรารถนาของหญิงผิวคล้ำต่อการแต่งงานกับชาวผิวขาว คือกลไกทางจิตวิทยาที่สะท้อนถึงความต้องการในการชำระล้างสีผิว

ของตนเพื่อให้กลายเป็นผิวขาวขึ้น" (Fanon, 1986, p. 29) แต่ในมุมมองของผู้วิจัยนั้นเห็นตรงกันข้ามกับฟานอน เนื่องจากรูปลักษณ์ของชาวตะวันตกที่เป็นความปรารถนาของผู้หญิงไทยนั้น สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของความสวยงามที่แตกต่างรูปร่างหน้าตาของความเป็นไทย เช่น รูปร่างเล็ก ผิวสีคล้ำ จมูกแบน เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้ผู้หญิงไทยรู้สึกว่าเป็นปมด้อย และปรารถนาที่จะได้รูปลักษณ์สูง ขาว จมูกโด่งเหมือนเช่นชาวตะวันตกมาปกปิดปมด้อยดังกล่าวของตน อีกประเด็นหนึ่งอาจเป็นเพราะค่านิยมของคนไทยว่าการมีผิวขาว เป็นเสน่ห์ดึงดูดใจ อีกทั้งยังมีปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ทำให้เชื่อว่าผิวขาวย่อมได้เปรียบกว่าผิวคล้ำ และการมีผิวขาวยังได้ถูกส่งผ่านค่านิยมผ่านทางสื่อมวลชน โฆษณา และการบันเทิงด้วย ในทางกลับกันมุมมองของชาวตะวันตกที่มีต่อคนผิวสีน้ำตาลหรือสีแทนนั้น เป็นสัญลักษณ์ของความแปลกที่แตกต่าง ความมีเสน่ห์ และยังบ่งบอกถึงการมีสุขภาพที่ดี

นอกจากนี้คำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่ง ได้สะท้อนถึงการให้ความหมายของเทพบุตร ที่เป็นเรื่องของความเป็นคนสุขุม รอบคอบ รักครอบครัว ซื่อสัตย์ ฉลาด และมีความรับผิดชอบสูง ดังนี้

"สิ่งที่พี่เคยคิดไว้ก่อนที่จะมีผัวฝรั่งนะ ว่าผู้ชายฝรั่งจะจริงใจ พูดแบบปากกับใจตรงกัน สุขุม ดูใจดี และดูมีเงินด้วย พี่นะอยากมีลูกครึ่งกับฝรั่งสักคนนะ อยากได้ลูกสาวสวย ๆ พี่จะดันให้เป็นดาราดังเลย" (ผกากรอง, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

"หนูเคยคิดนะว่าฝรั่งเป็นคนที่รอบคอบ รักครอบครัว ขยันทำมาหากิน จริงใจ ไม่โกหกพกลม ที่สำคัญที่สุดคือเขาซีเรียสในชีวิตทุก ๆ เรื่องเลยค่ะ ไม่เหมือนผู้ชายไทย" (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

"หนูเคยคิดไว้ว่าฝรั่งมันจะดีนะ เทคแคร์ ดูแล เราและครอบครัวของเราตลอดไปนะ" (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

"หนูวาดฝันไว้ว่าอยากได้แฟนที่เก่งกว่า และแก่กว่าด้วย หนูเคยได้ยินมาว่า ฝรั่งเขาแฟร์ ๆ ค่ะ หากเกิดอะไรขึ้นมากับชีวิตคู่ ๆ กฎหมายเขาค่อนข้างเด็ดขาด เราจะไม่เสียเปรียบ เขาปลูกฝังคนเขาดีนะคะ ให้เห็นว่าผู้หญิงคือเพศที่อ่อนแอกว่า หากต่อไปคุณไม่รักผู้หญิงคนนี้แล้ว แต่ลูกก็ยังเป็นลูกของคุณอยู่ เขาก็ยังช่วยส่งค่าเล่าเรียน ค่าเลี้ยงดูไปจนลูกโต" (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

"หนูเคยคิดว่า ฝรั่งคือชนชั้นที่ฉลาด รักครอบครัว ซื่อสัตย์ต่อเมีย มีความรับผิดชอบสูง" (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

เห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ของผู้ชายชาวตะวันตกนั้นได้ถูกเชื่อมโยงกับการมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวของตนเอง และมีวิธีคิดในเรื่องของการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamous marriage) กล่าวคือ หลังการแต่งงาน ผู้ชายถูกคาดหวังว่าจะต้องแสดงบทบาทของการเป็นสามีที่ดีของภรรยา และการเป็นพ่อที่ดีของลูก โดยต้องให้ความรัก และให้การดูแลทางการเงินแก่ภรรยาและลูกต้องควบคุมตนเองในเรื่องการใช้เงิน ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัว นอกจากนี้การที่สามีไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นนั้น ถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมและแสดงให้เห็นถึงความไม่ซื่อสัตย์ต่อภรรยา (ปณิธี สุขสมบูรณ์, 2554, หน้า 125) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Patcharin Lapanun (2012) ที่ว่า ผู้หญิงไทยได้วาดภาพผู้ชายชาวต่างชาติไว้ว่า เป็นคนที่ช่วยเหลือภรรยา รักครอบครัว ช่างเอาอกเอาใจผู้หญิง ไม่เจ้าชู้ และมักจะเป็นผู้ให้ ในงานวิจัยของปิญชาน์ บัวขวัญ และจุรีรัตน์ บัวแก้ว (2558) มีผลการศึกษาที่สนับสนุนงานวิจัยที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ที่ว่า ผู้หญิงไทยได้รับรู้ภาพของชายตะวันตกเกี่ยวกับการให้เกียรติผู้หญิง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และการไม่ใส่ใจในกรณีที่ผู้หญิงผ่านการมีครอบครัวมาแล้ว จากการรับรู้ดังกล่าวจึงเป็นจุดประกายของการมีสามีชาวตะวันตก แต่เหตุผลที่สำคัญคือ การถูกเหยียดหยามจากบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะชายไทยที่ตีตราคำว่า แม่หม้ายผัวเลิก และผู้หญิงเหล่านั้นยังหมดความอดทนกับพฤติกรรมด้านลบของผู้ชายไทย ซึ่งได้แก่ ติดการพนัน ติดสุรา นอกใจภรรยา ทำร้ายร่างกาย และไม่ช่วยเหลือครอบครัว

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของโสภิดา วีรกุลเทวัญ ศึกษาการนำเสนอความเป็นตัวตนของหญิงบาร์เบียร์ ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงจินตนาการของผู้หญิงบาร์เบียร์ที่สื่อให้เห็นถึงความคาดหวังของพวกเธอที่มีต่อลูกค้าหรือผู้ชายตะวันตก ดังนี้ (โสภิดา วีรกุลเทวัญ, 2546, หน้า 214-217)

1. ผู้ชายตะวันตกสามารถช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคง ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ทำงานในบาร์เบียร์ต้องทำงานเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจทั้งของตัวผู้หญิงเอง และยังต้องจุนเจือครอบครัวที่เป็นครอบครัวขยาย ที่ประกอบไปด้วย ลูกของตัวเอง พ่อแม่ และญาติพี่น้อง อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังของผู้หญิงไม่ได้อยู่ที่เรื่องเงินเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงความมั่นคงในระยะยาวด้วย เพราะผู้หญิงตระหนักดีว่าไม่สามารถขายบริการได้ตลอดไปเนื่องด้วยข้อจำกัดของอายุ ดังนั้น ผู้ชายฝรั่งจึงสามารถสร้างความมั่นคงกับพวกเธอได้ ผู้หญิงบางคนเน้นเลือกลูกค้าที่เป็นผู้ชายสูงอายุ เนื่องจากพวกเธอรับรู้มาว่า ผู้ชายฝรั่งที่อายุมาก เมื่อเกษียณอายุ จะมีรายได้ที่มั่นคงและสม่ำเสมอจากสวัสดิการของรัฐ อีกทั้งความแก่ของเขาไม่ได้เป็นอุปสรรค์ในการใช้ชีวิตคู่ เพราะผู้หญิงได้ให้ความหมายของการใช้ชีวิตคู่ว่าเป็นการแสวงหาความมั่นคงในระยะยาว โดยมีฝรั่งเป็นคนจุนเจือครอบครัวของเธอนั่นเอง

2. ปูมหลังและพฤติกรรมทางเพศไม่เป็นอุปสรรคในการยอมรับผู้หญิง ผู้หญิงบาร์เบียร์ หลายคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตการแต่งงานกับชาวตะวันตกได้กล่าวย้ำว่า ปูมหลังของผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นฐานะ สถานภาพสมรส ตลอดจนการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายหลายคนและผ่านการขายบริการทางเพศมานั้น ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเริ่มต้นชีวิตใหม่กับผู้ชายตะวันตก ซึ่งทำให้ผู้หญิงเกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้นที่ได้รับการยอมรับจากผู้ชายและเครือญาติของเขา ผู้หญิงเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องปิดปังปูมหลังของตนเองอีกต่อไป

3. ความคาดหวังต่อผู้ชายตะวันตกในด้านตรงข้ามกับผู้ชายไทย ผู้หญิงบาร์เบียร์ส่วนใหญ่ผ่านประสบการณ์ด้านลบกับการใช้ชีวิตคู่กับผู้ชายไทย แล้วการทำงานในบาร์เบียร์ทำให้ได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับผู้ชายตะวันตก และยิ่งทำให้เกิดภาพลบของผู้ชายไทยเพิ่มมากขึ้น ความคาดหวังดังกล่าว ทำให้ผู้หญิงบาร์เบียร์จำนวนหนึ่งได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ชายตะวันตกและได้พัฒนาเข้าสู่การใช้ชีวิตร่วมกันอีกด้วย

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ปรารถนาที่จะมีสามีที่เป็นสุภาพบุรุษ เป็นคนรับผิดชอบต่อครอบครัว ซื่อสัตย์ ขยันทำมาหากิน และฉลาด ซึ่งคุณสมบัติเหล่านั้นได้สร้างภาพลักษณ์ “ผู้ชายฝรั่งไม่เหมือนผู้ชายไทย” ดังนั้น ภาพในฝันเกี่ยวกับผู้ชายฝรั่งที่เกิดจากการรับรู้เกี่ยวกับความสำเร็จของชีวิตคู่ของผู้หญิงกับผู้ชายชาวตะวันตก นำไปสู่ความคาดหวังหรือภาพในฝันของผู้หญิงไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้หญิงที่เคยมีชีวิตคู่ที่ล้มเหลวกับผู้ชายไทยมาก่อน

3. เส้นทางการเป็นภรรยาฝรั่ง

ผู้หญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ ได้มีโอกาสรับรู้และเกิดแรงบันดาลใจสำหรับการคบหากับชาวตะวันตกด้วยช่องทาง 3 ประเภท คือ กรณีเจอกันในสถานที่ทำงาน การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่เป็นเว็บไซต์ประเภทสื่อรักออนไลน์ และจากตัวแบบภรรยาฝรั่งในชีวิตจริง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 กรณีเจอกันในสถานที่ทำงาน

ผู้หญิงส่วนใหญ่ได้พบเจอกับสามีในสถานที่ทำงาน จากนั้นก็พัฒนาความสัมพันธ์จนถึงขั้นแต่งงานกัน ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

“รู้จักกันในฐานะเพื่อนร่วมงาน ก็สนิทกันเรื่อยมา ตอนนั้นเขาก็เริ่มมาจีบเป็นเรื่องเป็นราว ปีต่อมาเขาก็พาไปพบพ่อกับแม่เขา ไปประกาศงานหมั้นที่ร้านอาหารในสกอตแลนด์ จากนั้นกลับมาไทยก็แพลนจะแต่งงานกันปี เราก็อยู่กันเรื่อยมา อยู่กันนานมาราธอนเลย” (พุดซ้อน, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2557)

“พี่เจอกับลุงตอนที่ทำร้านอาหารตามสั่ง เขามานั่งสั่งเบียร์ดื่มทุกวันตอนเย็น ๆ นั่งไปจนกระทั่งร้านปิด ลุงทำแบบนี้เป็นเดือน ๆ เลยนะ เฝ้าจีบเราจนเราใจอ่อน” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“พี่ก็เจอกับแฟน ตอนที่ทำงานอยู่ร้านอาหาร เขาแวะมาหาอะไรทานเกือบทุกวัน เราได้คุยกันแล้วสนิทกัน” (บุหงา, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

“ตอนนั้นหนูไปทำงานกับป้าที่สมุย ไปเรียนนวด ไปอยู่ได้ไม่ถึงปีเลยก็ไปเจอกับแฟน” (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

“ตอนนั้นหนูทำงานบริษัท แล้วเขาก็มาเป็นที่ปรึกษาของ เราก็ได้รู้จักกัน” (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

“ตอนนั้นหนูขายมะม่วงที่ตึกคอมศรีราชา แล้วเจอกับเขา แกก็ให้คนมาเหมามะม่วงของหนู” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

“พี่เจอกับแฟนที่อังกฤษ ตอนนั้นมีอาชีพเป็นแม่บ้าน พี่ก็ไปทำความสะอาดบ้านให้เขานะ ไปครั้งแรกเขาก็ประทับใจการทำงานของเรา จากนั้นมาก็เรียกใช้บริการตลอด” (ผกากรอง, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

สรุปได้ว่า สถานที่ทำงานเป็นพื้นที่เฉพาะพิเศษ ที่ทำให้คนที่มีความเห็นเดียวกัน มีความชอบเหมือนกันมาพบปะและพูดคุยกัน ดังนั้นสถานที่ทำงานทำให้ผู้หญิงและชาวต่างชาติได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และอื่น ๆ จนพัฒนาเป็นความรักต่างวัฒนธรรม โดยไม่มีอะไรมาขัดขวางได้

3.2 สื่อรักออนไลน์

ในยุคปัจจุบันที่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยลดข้อจำกัดของระยะทางการสื่อสารส่วนบุคคล ทำให้ผู้คนได้ใช้ประโยชน์จากสื่อเหล่านี้ในการสร้างความรู้จัก พบปะและพูดคุยกัน ผู้หญิงไทยจำนวนหนึ่งได้ใช้ช่องทางการสนทนาออนไลน์ เว็บไซต์หาคู่ และนิตยสารเป็นตัวกลางสำหรับการศึกษาและเรียนรู้ชายต่างชาติสำหรับผู้หญิงไทย นอกจากนี้ สื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นบทความในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารในสังคมไทยยังมีส่วนช่วยให้เกิด “การเปิดรับ” และเสริมสร้าง “ทัศนคติที่ดี” ต่อผู้ชายชาวตะวันตกได้ดีอีกด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

“เมื่อปี 2548 หนูเล่น Yahoo Messenger ค่ะ คุยกับเพื่อนต่างชาติหลายคนเลย เพราะเหตุผลสองอย่างคือ หาแฟนและฝึกภาษา แต่จะมุ่งหาแฟนฝรั่งเสียมากกว่า หนูเจอฝรั่งหลายคน หลายเชื้อชาติ หลายรูปแบบ หลายสไตล์ เขามาเที่ยวเมืองไทยมาเจอหนู” (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

“มันก็เหมือนนิยายไง เราเจอกันทางสื่อรักออนไลน์ thailovelink นะ คุยไปคุยมาก็ถูกคอกัน คุยกันได้สัก 2 เดือนมั้งคะก็ได้เจอกัน เจอกันปุ๊บก็แต่งงานกับปั๊บเลย” (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

“หนูชอบอ่านหนังสือคู่สร้างคู่สมค่ะ ทั้งที่เป็นเว็บไซต์และตัวเล่มนิตยสาร คู่สร้างคู่สม มีคอลัมน์ผู้หญิงไทยกับสามีฝรั่งเยอะ แล้วเห็นว่าชีวิต ก็จะสบาย ได้ไปเที่ยวต่างประเทศด้วย ก็อยากจะมีแฟนฝรั่งเหมือนเขากันบ้าง” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“พี่เจอกันแฟนคนแรกด้วยโปรแกรม ICQ และนัดเจอกันที่อเมริกา ส่วนคนปัจจุบันนี้เจอกันเฟสบุ๊คแต่เจอกันที่บางแสนนี่แหละ” (ทองกวาว, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์)

“หนูเจอกับแฟนผ่าน Skype ค่ะ ตอนนี้โปรแกรมตัวนี้กำลังมาแรง เพราะสามารถโทรคุยและเห็นหน้ากันทางออนไลน์ได้” (ช้องนาง, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2559)

จะเห็นได้ว่า ผู้หญิงจำนวนหนึ่งได้เจอกับสามีผ่านสื่อออนไลน์ เนื่องจากผู้หญิงเหล่านั้นมีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีทักษะทางภาษาอังกฤษ อีกทั้งเว็บไซต์เหล่านั้นยังได้นำเสนอคู่ผู้หญิงไทยกับชาวตะวันตกที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้หญิงได้สร้างปฏิสัมพันธ์กับชายชาวตะวันตก ผู้หลายบางคนได้ใช้สื่อออนไลน์หลายหลากรูปแบบสำหรับการสื่อสารกับชายต่างชาติ เช่นกรณีของกรรณิการ์ และทองกวาว ที่ใช้ทั้ง thailovelink, thaicupid, MSN และ ICQ

ภาพที่ 10 เว็บไซต์หาคู่ www.thailovelink.com

การสื่อสารที่มีอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลาง เป็นคุณสมบัติพิเศษที่สามารถสื่อสารได้ครั้งละจำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้น การสนทนายังเป็นไปอย่างอิสระทำให้คู่สนทนาไม่รู้สึกประหม่า และสามารถทำความรู้จักกันได้โดยไม่ต้องเห็นกันหรือรู้จักกันมาก่อน ทำให้ไม่มีประเด็นเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้เกิดจินตนาการรูปร่างหน้าตาของอีกฝ่าย และสร้างมั่นใจสำหรับการสนทนาอีกด้วย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงมีบทบาทและมีค่านิยมในการเลือกคู่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมเดิม (โกสินทร์ รัตนคร, 2552, หน้า 220) ดังนั้น สื่อรักออนไลน์ น่าจะเป็นทางเลือกใหม่ของการหาคู่ครองของคนในปัจจุบัน เว็บไซต์หลายเว็บไซต์ในสังคมไทย ยกตัวอย่างเช่น เว็บไซต์ www.thailovelinks.com, www.thaimeeting.com, www.sweetsingles.com เป็นต้น ได้ทำหน้าที่เป็นแม่สื่อ (Matchmaker) ให้ผู้หญิงไทยจำนวนหนึ่งได้แต่งงานกับชาวต่างชาติ โดยที่ทางเว็บไซต์ได้นำเสนอตัวอย่างของคู่ที่สมหวัง และยิ่งส่งผลให้เกิดการรับรู้และสร้างแรงจูงใจให้กับผู้หญิงไทยสำหรับการแสวงหาสามีชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของนิตยสารคู่สร้างคู่สมนั้น เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ได้รับความนิยมจากผู้อ่านที่เป็นกลุ่มผู้หญิงวัยผู้ใหญ่ ที่สามารถนำเนื้อหาในคอลัมน์ไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านความรู้ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการได้รับประสบการณ์และแง่คิดสำหรับการใช้ชีวิตโดยเฉพาะชีวิตการแต่งงาน (ทัศนีย์ แก้วดุลดุก, 2551) นอกจากนี้แล้ว คู่สร้างคู่สมยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ยกตัวอย่างเช่นคอลัมน์สามีฝรั่ง ที่ให้ผู้หญิงไทยในฐานะที่เป็นผู้อ่านได้มีโอกาสเป็นผู้เขียนให้กับนิตยสารอีกด้วย คอลัมน์ดังกล่าว ผู้หญิงได้เล่าเรื่องราวเปิดเผยชีวิตจริงของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นประวัติชีวิต เส้นทางการพบรัก การประกอบอาชีพและชีวิตจริงทั้งในด้านที่เป็นความสุขและความทุกข์ของคู่สมรสที่สร้างความน่าสนใจให้กับผู้อ่าน กล่าวได้ว่า นิตยสารคู่สร้างคู่สม อาจมีส่วนช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงไทยต้องการแต่งงานกับชาวต่างชาติ

ภาพที่ 11 นิตยสารคู่สร้างคู่สมและคอลัมน์เกี่ยวกับภรรยาฝรั่ง

นอกจากนี้แล้ว ยังมีหนังสือพิมพ์ ที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมาก ยังได้นำเสนอชีวิตของภรรยาฝรั่งที่คล้ายคลึงกับการนำเสนอเรื่องราวในนิตยสารคู่สร้างคู่สม ไม่ว่าจะเป็นคอลัมน์มาลัยเสี่ยงรักในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เขยฝรั่งสะใภ้อินเตอร์ในหนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก ในที่นี้ขอยกตัวอย่าง คอลัมน์วิถีชีวิต หน้า 21 ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 13 มีนาคม 2559 ที่นำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวเนเธอร์แลนด์ โดยมีเนื้อหาเต็มหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ จะเห็นได้ว่า ปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในสังคมไทยได้รับความสนใจจากสังคมเป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นสื่อหนังสือพิมพ์อาจทำหน้าที่สำหรับสร้างแรงจูงใจ สร้างค่านิยม ส่งเสริมและสร้างภาพฝันของผู้หญิงไทยที่ต้องการแต่งงานกับชาวตะวันตกได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 12 คอลัมน์วิถีชีวิต หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันอาทิตย์ ที่ 13 มีนาคม 2559

3.3 ตัวแบบภรรยาฝรั่งในชีวิตจริง

ผู้หญิงจำนวนหนึ่งได้มีมุมมองเกี่ยวกับการแต่งงานกับชาวต่างชาติผ่านประสบการณ์ของคนในครอบครัว หรือคนรู้จักหรือคนใกล้ชิด และเลือกเอาเขามาเป็นแบบอย่างในการแต่งงานกับชาวต่างชาติ ตัวแบบของภรรยาฝรั่งที่ประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงคนอื่น ๆ ตัดสินใจแต่งงานกับชาวตะวันตก ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

กรณีของคนในครอบครัวมีสามีชาวต่างชาติ

“พี่สาว 3 คน แต่งงานกับฝรั่ง และย้ายถิ่นไปอยู่ประเทศของสามีทุกคนเลย เขามีความสุขกันมาก มีลูก ๆ น่ารักทุกคนเลย” (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

“น้องสาวหนูเขาได้ผัวฝรั่ง เขาเป็นคนใจดีนะ ฝรั่งเขาเอาทั้งเมีย และครอบครัวของเมีย” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

“พี่สาว ลูกของป้านะ เขาเคยทำงานเป็นสาวเชียร์เบียร์ แล้วก็กลายเป็นเจ้าของร้านหลังจากที่แต่งงานกับผัวฝรั่งรวย และลงทุนทำร้านเบียร์ให้พี่สาว เขาบอกว่าเงินดีมาก หากเราบริการแขกดี ๆ ให้เขาประทับใจ เราอาจจะได้ผัวฝรั่งรวย ๆ ก็ได้” (ผกากรอง, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

กรณีของคนที่รู้จักมีสามีชาวต่างชาติ

“หนูมาจากบ้านเด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของมิชชั่นนารีชาวแคนาดา พี่น้องเด็กกำพร้าที่เติบโตมาด้วยกัน แต่งงานกับชาวต่างชาติเยอะค่ะ ทั้งแคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอเมริกันค่ะ ชีวิตของพวกเขาก็ดีนะคะ มีคู่ที่หย่าร้างกันแค่คู่เดียว” (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

“หนูอยากมีผัวฝรั่งเพราะลูกสาวคนข้างบ้านที่บ้านเกิดค่ะ ชีวิตของพี่เขามีความสุขมาก ไปต่างประเทศทุกปี มีลูกสาวที่สวยมากและเป็นนางแบบอยู่ที่เมืองนอกด้วย” (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

จะเห็นได้ว่า ตัวแบบของภรรยาฝรั่งที่ประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ ส่งผลให้ผู้หญิงได้เห็นตัวอย่างของความสำเร็จของการแต่งงานต่างวัฒนธรรม ทำให้ผู้ชายฝรั่งคือความใฝ่ฝันของผู้หญิง เหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดุษฎี อายุวัฒน์, ฟ้ารุ่ง มีอุดร และวิภาวี กฤษณะภูติ (2554) ที่พบว่า ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตการแต่งงานต่างวัฒนธรรม โดยที่ผู้หญิงอีสานในชุมชนได้เล็งเห็นว่า ผู้หญิงที่มีสามีชาวตะวันตกนั้น มักมีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีชีวิตที่มั่นคง ปัจจัยดังกล่าว ส่งผลให้ผู้หญิงคนอื่น ๆ ต้องการยกฐานะทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองให้ดีขึ้นเหมือนกับภรรยาฝรั่งคนอื่น ๆ ในชุมชน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทยา เรือนแก้ว (2552) ที่พบว่า ความคุ้นเคยกับการแต่งงานและย้ายถิ่นข้ามชาติในบ้านเกิดและในหมู่บ้านใกล้เคียง ที่มีผู้หญิงเดินทางไปแต่งงานกับชาวต่างชาติแล้วกลับมาเยี่ยมบ้านด้วยภาพลักษณ์ของความร่ำรวย คือ ตัวอย่างของความสำเร็จของภรรยาฝรั่ง กอปรกับคำชักชวน หรือแนะนำจากเพื่อนหรือญาติ ความน่าเชื่อถือของคนแนะนำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการตัดสินใจแต่งงานกับผู้ชายชาวตะวันตก

จะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้มีประสบการณ์การเลือกใช้เส้นทางการเป็นภรรยาฝรั่งที่แตกต่างกัน ในบางกรณีได้เลือกใช้มากกว่าหนึ่งเส้นสำหรับการรับรู้ การเกิดแรงบันดาลใจ และการคบหากับชาวตะวันตก เช่นกรณีของกรรณิการ์ ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรมที่เกิดกับคนในครอบครัวของเธอ โดยที่พี่สาวทั้งสามคนได้แต่งงานและประสบความสำเร็จกับการสร้างครอบครัวต่างวัฒนธรรมในต่างประเทศกับสามีชาวตะวันตก หลังจากที่กรรณิการ์หย่ากับสามีคนไทย เธอเริ่มใช้สื่อออนไลน์สำหรับสร้างปฏิสัมพันธ์กับชายตะวันตก นอกจากนี้เธอยังมีโอกาสไปใช้ชีวิตในต่างประเทศกับพี่สาวและครอบครัวอีกด้วย ยิ่งทำให้เธอได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรื่องการเป็นภรรยาฝรั่งได้เป็นอย่างดี

ในประเด็นเส้นทางการเป็นภรรยาฝรั่ง ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มภรรยาฝรั่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มที่มีความตั้งใจที่จะมีสามีเป็น ชาวตะวันตก เป็นกลุ่มที่ใช้เหตุผลของปูมหลังชีวิตที่ผิดหวังหรือล้มเหลวกับสามีคนไทย เช่นกรณีบุหงา ผกากรอง จามจุรี โดยที่ผู้หญิงเหล่านี้จะมีวิธีการหาผู้ชายตะวันตกที่คล้ายคลึงกัน เช่น การประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริการ (พนักงานแคชเชียร์ พนักงานนวด สาวเชียร์เบียร์) ที่ทำให้มีโอกาสได้สานสัมพันธ์กับผู้ชายตะวันตก และผู้หญิงบางคนมีความนิยมชมชอบผู้ชายตะวันตกเป็นการส่วนตัว และมุ่งแสวงผู้ชายชาวตะวันตกโดยที่ไม่เคยมีปูมหลังการแต่งงานมาก่อน เช่นกรณี มะลิลา กรรณิการ์ ในกลุ่มผู้หญิงที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ได้มีการวางแผนเตรียมความพร้อมในเรื่องกฎหมายและสิทธิที่ผู้หญิงไทยควรรู้เกี่ยวกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรม การย้ายถิ่นตามสามี และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับกลุ่มภรรยาฝรั่งคนอื่น ๆ และรวมไปถึงการสร้างความมั่นใจให้กับตนเองสำหรับการแต่งงานกับผู้ชายตะวันตก เช่นกรณีพุดซ้อน มะลิลา บัวสวรรค์ ช้องนาง และทองกวาว ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มของผู้หญิงที่มีการศึกษาน้อยที่ไม่ได้เตรียมความพร้อมในการเข้าสู่โลกของการเป็นภรรยาฝรั่ง อีกทั้งยังใช้ระยะเวลาสั้น ๆ สำหรับการศึกษาดูใจ และก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวในเวลาต่อมา และ 2. กลุ่มที่ไม่มีความตั้งใจที่จะมีสามีเป็นชาวตะวันตกตั้งแต่แรก เป็นกลุ่มที่คนรู้จักหรือเครือญาติชักนำให้รู้จักกับชาวตะวันตก และรวมไปถึงการสานสัมพันธ์จากเพื่อนร่วมงานให้กลายเป็นสามี ผู้หญิงในกลุ่มนี้จะมีการศึกษาดูใจกันมากกว่ากลุ่มแรก มีผู้หญิงหลายคนที่ทดลองอยู่ด้วยกันก่อนการแต่งงานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชีวิต เช่นกรณีพุดซ้อน มะลิลา บัวสวรรค์ ช้องนาง และทองกวาว และผู้วิจัยได้สังเกตว่ากลุ่มผู้หญิงที่ใช้เวลาศึกษาดูใจผู้ชายตะวันตกเป็นเวลาไม่ต่ำกว่าหนึ่งปีนั้น มีชีวิตคู่ที่ประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มที่ใช้เวลาศึกษาดูใจน้อย โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้เวลาอยู่ด้วยกันเพียง 2-3 เดือนแล้วตัดสินใจแต่งงานกัน ได้ประสบกับปัญหาชีวิตครอบครัวมากกว่าผู้หญิงคนอื่น ๆ เช่นกรณี ผกากรอง สร้อยฟ้า และกรรณิการ์

ช่วงอยู่อย่างภรรยาฝรั่ง

เมื่อผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตกถูกโยนหรือเข้ามาอยู่ในครอบครัวสองวัฒนธรรมทั้งวัฒนธรรมไทยและตะวันตก ทำให้วิถีชีวิตของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไป หลายคนอาจเผชิญกับสถานการณ์ อุปสรรค หรือปัญหาที่แตกต่างไปจากประสบการณ์เดิม ๆ และก่อให้เกิดความวิตกกังวลจนต้องหาวิธีการจัดการตนเองหรือการปรับตัว เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในสังคมหรือวัฒนธรรมใหม่ให้ได้ หลังจากนั้นผู้หญิงเหล่านั้นเกิดความคิดรวบยอดต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และเกิดความเข้าใจใหม่ สำหรับการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถปรับตัวให้อยู่ได้ในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามประเด็นย่อยไว้ดังนี้

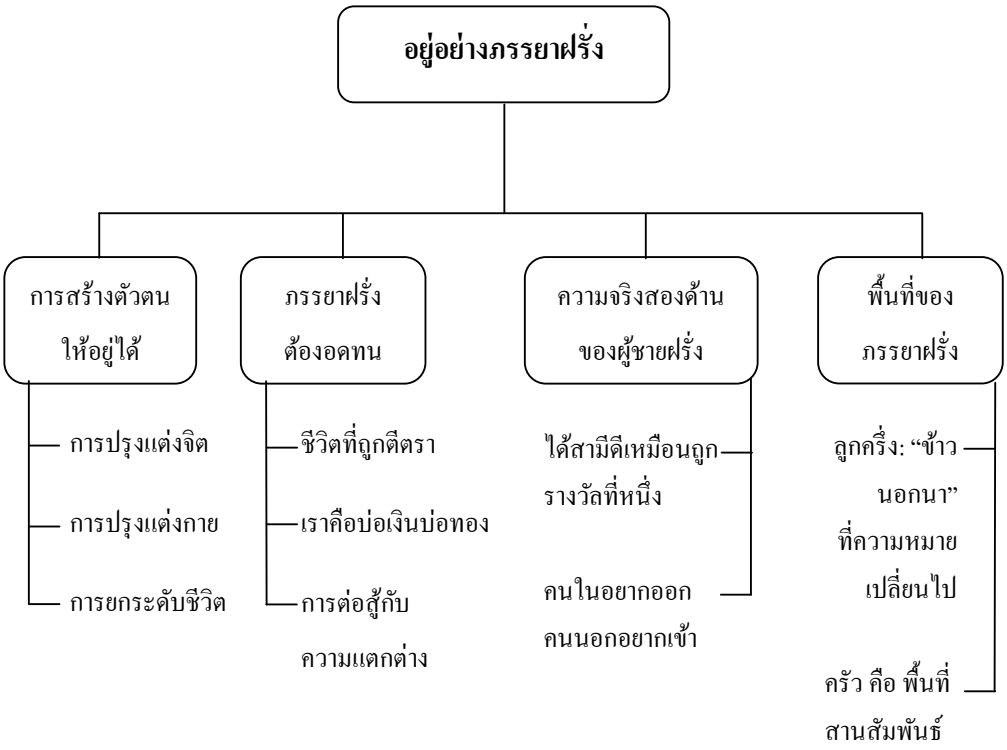

ภาพที่ 13 อยู่อย่างภรรยาฝรั่ง

1. การสร้างตัวตนให้อยู่ได้

ความเป็นตัวเรา หรือความเป็นตัวตน (Identity) หมายถึง การแสดงออกหรือการแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัว ที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ การหล่อหลอมจากประสบการณ์ทางสังคมและ

วัฒนธรรมของภรรยาฝรั่ง เช่น ความเป็นผู้หญิงที่ดี ความเป็นกุลสตรีไทย ความเป็นภรรยาที่ดี เป็นต้น จากผลการวิจัยนี้ ได้พบการสร้างตัวตนของภรรยาฝรั่ง ดังภาพที่ 14

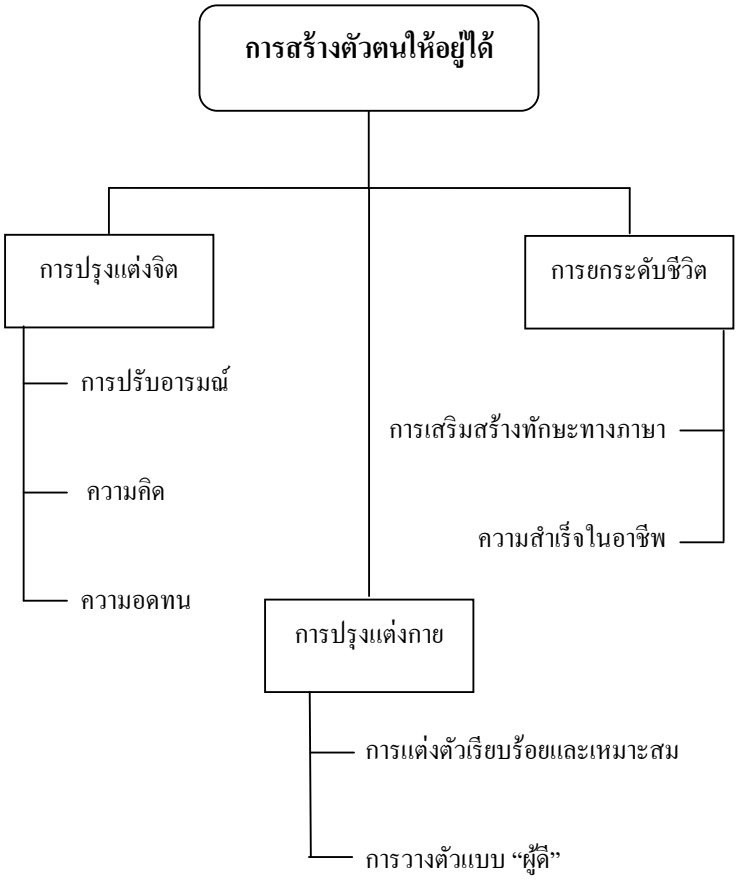

ภาพที่ 14 การสร้างตัวตนให้อยู่ได้

1.1 การปรุงแต่งจิต

การจัดการหรือการปรับอารมณ์ ความรู้สึกของผู้หญิงเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และก่อให้เกิดตัวตนที่หลากหลาย โดยที่ตัวตนเหล่านั้นมีความหมายและเป็นตัวตนจริงที่เหมาะสมตามกาละเทศะของแต่ละคน ดังตัวอย่างคำบอกเล่าต่อไปนี้

ในกรณีของพุดซ้อนและกรรณิการ์ ผู้หญิงทั้งสองคนได้ใช้ความอดทนสำหรับการดำเนินชีวิตในประเทศของสามี

“เราทำได้หมดทุกอย่างแหละค่ะ เป็นเมียฝรั่งต้องอดทน อยู่ที่โน่นนะคือมันเหงาน่ะ มันแบบว่าไม่เหมือนเมืองไทยนะ คือถ้าเราไป ญาติพี่น้องเราก็ไม่มี เหมือนฝรั่งที่อยู่บ้านเราก็น่าสงสารเขานะ เราก็เหมือนญาติคนเดียวของเขาเลยนะ แต่เขาก็บอกเรานะว่าอยู่ที่อังกฤษคนเดียวเราก็ไม่ตายหรอกนะ เราไปได้เรื่อยตามน้ำ เหมือนกับว่าเป็นพวกกิ่งก่า เปลี่ยนสีไปได้ตามสภาพแวดล้อม เหมือนแมวเก้าชีวิตไง ต้องอดทน” (พุดซ้อน, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2557)

“ตอนไปอยู่อเมริกาใหม่ ๆ นะร้องไห้ทุกวันเลย ทุกข์ใจมาก คิดว่าตะก่อนเราเคยทำอะไรได้ทุกอย่าง แต่ตอนนี้เราทำอะไรไม่ได้เหมือนเด็กทารกเลย จะไปไหนมาไปก็ต้องสามี ซึ่งชีวิตคนเรา ตั้งแต่โต มา ไม่เคยต้องงอมืองอเท้า ไปซื้ออาหารเองก็ไม่ได้ ต้องรอสามีอย่างเดียว ใช้วิธีการคือให้สามีพาไปร้านเอเชียแล้วซื้อของมาไว้ในตู้เย็น เราก็อยู่ตรงนั้นได้ ด้วยความที่สามีทำงานใกล้บ้าน เช้า เที่ยง เย็น ก็กลับมาตลอด บางทีก็กลับมากินข้าวบ้าน เครียดตรงไปสมัครงานที่ไหนก็ไม่ได้สักที จากนั้นเข้าเดือนที่ 8 ได้กรีนการ์ดมาก็ทำใบขับขี่แล้วก็ขับรถเลย” (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

หลังจากที่ผู้ให้เข้ามูลได้มีประสบการณ์ชีวิตในโลกใหม่ซึ่งเป็นโลกของการเป็นภรรยาฝรั่งนั้น พวกเธอจึงมีวิธีการสร้างตัวตนให้สอดรับกับสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้อยู่รอดหรือดำรงอยู่ได้ในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม ทั้งนี้การจัดการตัวเองของผู้หญิงแต่ละคนนั้นจะอิงตามปูมหลังชีวิต ประสบการเดิม และความรู้ที่ตนมีอยู่ กรณีตัวอย่างของพุดซ้อนและกรรณิการ์ต้องประสบกับความเครียด ที่ต้องอาศัยอยู่ต่างประเทศที่เต็มไปด้วยความแตกต่างทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม พุดซ้อนสร้างตัวตนให้ชุมชนชาวอังกฤษเห็นคุณค่าในความเป็นไทยของเธอ ทั้งในเรื่องการทำอาหารไทยในงานเลี้ยงของเครือญาติฝ่ายสามี และการฟ้อนรำไทยแบบล้านนาโบราณ หากย้อนกลับไปศึกษาปูมหลังชีวิตของพุดซ้อนจะได้ว่า เธอเติบโตมาครอบครัวที่พ่อแม่เป็นคนดูแลบ่อนการพนัน และการปากกัดตีนถีบเลี้ยงตัวเองและน้อง ๆ มาตั้งแต่เด็ก อีกทั้งพุดซ้อนมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี ยิ่งส่งผลให้เธอสามารถปรับตัวท่ามกลางสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่กรรณิการ์สร้างตัวตนโดยใช้กลไกการเก็บกด ภายใต้ความคับข้องใจต่าง ๆ จากปูมหลังชีวิตของกรรณิการ์ที่เติบโตมาในครอบครัวขนาดใหญ่ ที่มีพี่น้องจำนวนมากและมีฐานะปานกลาง ดังนั้น ชีวิตในวัยเด็กจึงได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากพ่อแม่และพี่ ๆ ซึ่งอาจทำให้เธอเรียนรู้การช่วยตนเองน้อยกว่าพุดซ้อน นอกจากนี้การใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศที่กรรณิการ์เล่าให้ฟังว่าเธอมีปัญหาเรื่องของสำเนียงภาษาอังกฤษและถูกคนในชุมชนล้อเลียนนั้น ยิ่งอาจทำให้เธอรู้สึกกดดันและขาดความมั่นใจเพิ่มมากขึ้น

ในกรณีของจามจุรี ได้ใช้ความคิด และความอดทน ในการอยู่ร่วมกันกับสามีชาวอังกฤษ ดังนี้

“ตอนที่อยู่กับเขา หนูไม่เคยคิดอะไรทั้งในแง่บวกหรือแง่ลบ เราเหมือนอยู่ในกะลาอยู่อย่างนั้นมาตั้งนาน พอมามีเขามันต้องคิดให้เยอะขึ้น เข้มแข็ง และอดทนต่อแรงกดดันทั้งหลาย ทุกวันนี้เราก็ยังทะเลาะกัน เรื่องงานบ้าง เรื่องลูกบ้าง แต่ที่หลัก ๆ คือ หนูไม่เคยเข้าใจเขา เข้าไม่ถึงความคิดของเขา อยู่กันจนปูนนี้แล้ว เรายังไม่ค่อยเปิดใจกัน” (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

ในบางสถานการณ์ ภรรยาฝรั่งบางคนเลือกใช้ วิธีการเพิกเฉย ที่แสดงออกด้วยการนิ่งหรือการเงียบ แทนการโต้ตอบ วิธีดังกล่าวเป็นการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัวได้เป็นอย่างดี ที่ไม่ได้แสดงออกว่าต่อต้านหรือยอมรับ ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางที่ผู้หญิงใช้แสดงอำนาจของตนเอง ยุทธวิธีดังกล่าว มักถูกตีความว่าเป็นการแสดงออก ถึงความเข้มแข็งของผู้หญิง (ปราณี วงษ์เทศ, 2549, หน้า 10) ดังรายละเอียดคำบอกเล่าของลำดวนต่อไปนี้

“เวลาทะเลาะกัน หรือไม่พอใจกัน พี่จะนิ่ง และเงียบ ในขณะที่ลุงก็พ่น ๆ เป็นไฟเลย ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา พี่เป็นคนที่ใจเย็นมาก พี่ไม่อยากจะปรี๊ดแตก ปรี๊ดแล้วมันทำลายสุขภาพ จึงยอมเป็นคนเก็บกด นิ่ง และเงียบ นิ่งแล้วก็คิดเงียบ ๆ แล้วก็วนคิดว่า มันจะจบลงที่ไหน” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

ในกรณีของลำดวนได้สร้างตัวตนของเธอโดยใช้การเพิกเฉย เนื่องจากบุคลิกที่เป็นคนใจเย็น มีอาชีพเป็นแม่ค้าที่ต้องใช้ความใจเย็นสูง และผ่านประสบการณ์การแต่งงานมาแล้วเกือบยี่สิบปีทำให้เธอกลายเป็นคนที่นิ่งมากยิ่งขึ้น เธอเคยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ช่วงเวลาแต่งงานใหม่ ๆ กับสามีชาวเยอรมัน เธอเคยใช้วิธีการโต้ตอบและถกเถียงกับสามี จนถึงขั้นรุนแรงเพราะทำร้ายร่างกาย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เธอหันมาใช้การนิ่งแทน เพราะไม่อยากให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันอีก และยังทำให้สามีลดการบ่นลงไปเช่นกัน เธอยังบอกว่าวิธีการนี้ได้ผลดีเยี่ยมหาก “คนหนึ่งร้อนเป็นไฟ อีกคนก็ควรจะเป็นน้ำ”

1.2 การปรุงแต่งกาย

ผู้หญิงมักใส่ใจในเรื่องการสร้างภาพลักษณ์ภายนอกของตนเอง ด้วยการปรุงแต่ง หรือเปลี่ยนแปลงตนเองไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้เครื่องสำอาง เครื่องประดับ การแต่งกาย เป็นต้น การแต่งองค์ทรงเครื่องในที่นี้หมายถึง การเลือกใช้เสื้อผ้า รองเท้า และกระเป๋า จากงานวิจัยนี้ พบว่า ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่เลือกแต่งกายที่มิดชิด เรียบร้อย และไม่ยึดติดกับยี่ห้อหรูและแพง แต่เน้นให้ตัวเองดูดี ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

“ตั้งแต่มีคนมองว่า เมียฝรั่งคือพวกที่ชอบเรื่องเซ็กส์ ตั้งแต่นั้นมาหนูแต่งตัวดีเลิศเลยค่ะ กระโปรงคลุมเข่า เสื้อเรียบร้อยไม่เคยเปิดโน่นเปิดนี่ ว่าไปหนูก็ไม่เคยแต่งตัวโป๊ ๆ นะพี่ แล้วหนูก็ไม่ใส่ทองด้วย ไม่ชอบเครื่องประดับเลยค่ะ” (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

ในกรณีของมะลิลา เธอหลีกเลี่ยงการใส่ทอง เพื่อหลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาที่ว่า “เมียฝรั่งคือตู้ทองเคลื่อนที่” ซึ่งแตกต่างจากสร้อยฟ้า ที่มีทองเต็มตัว และให้สามีชาวอังกฤษใส่สร้อยทองห้อยพระเครื่องเลี่ยมทองอีกด้วย เพื่อความเป็นสิริมงคลให้ชีวิต กรณีของสร้อยฟ้า ทองอาจถูกเชื่อมโยงเป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวยของผู้สวมใส่

ในกรณีของพุดซ้อน ได้นำเสนอตัวตนที่มีความเป็นมิตร บุคลิกภาพที่สง่างาม และการวางตัวที่เหมาะสมกับภาพของ “ความเป็นผู้ดี” จะเห็นได้ว่าพุดซ้อนนั้นมีความแตกต่างจากผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ เนื่องมาเธอเคยถูกดูหมิ่นเหยียดยามจากชาวต่างประเทศว่า “ผู้หญิงไทยหาง่ายเหมือนหาเหรียญบาท” และ“ผู้หญิงไทยคือโสเภณี” ทำให้เธอรังเกียจภาพเหมารวมนั้นมาก และได้พยายามสร้างตัวตนให้มีภาพโต้ตอบให้มีลักษณะเป็น “ผู้ดี” ทั้งเรื่องกิริยามารยาทและการแต่งกาย

“ไปไหนใครก็ต้อนรับเพราะเราเป็นคน Friendly ญาติเขาไงคะ มีญาติ มีเพื่อนพ่อ เราไปไหนก็มีแต่คนต้อนรับ แฟนก็ชมว่า เธอนี่วางตัวดี มีมารยาท คือ วางตัวได้เหมาะสม ในสายตาของต่างชาติเขาก็ชมเรานะ ว่าแฟนเธอนี่นะ เก่ง สวย ประมาณนั้นไง แต่เราก็เฉย ๆ เพราะเราคิดว่าเราก็ไม่ได้อะไรขนาดนั้น และที่สำคัญเราพูดภาษาฝรั่งเศสได้ คนก็จะมาจากราชนิกูล ที่อังกฤษนะถ้าใครพูดภาษาฝรั่งเศสได้ต้องเป็นคนมีการศึกษานะ ตระกูลผู้ดีประมาณนั้นนะ พอเราพูดภาษาฝรั่งเศสปุ๊บ โห เขาก็ถามว่า เธอมาจากตระกูลผู้ดีเหรอ ยิ่งเห็นเราแต่งชุดไทยถ่ายรูป ก็นึกว่ามาจากเชื้อพระวงศ์อะไรทำนองนี้ เราก็บอกว่า ไม่ใช่หรอก ฉันแต่งรำ แล้วก็ไปรำให้ฝรั่งดู” (พุดซ้อน , สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2557)

จะเห็นได้ว่า การปรุงแต่งกาย ของภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้ ไม่ได้แสดงออกในเชิงลบที่ส่อให้เห็นถึงความไม่สุภาพ การแต่งตัวที่โป๊เปลือย การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ หรืออื่นใดที่ขัดกับจารีตไทย จารีตในที่นี้ หมายถึงบุคลิกภาพและความประพฤติของความเป็นไทย ที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาพในเชิงลบต่อตนเองในสังคมหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตและพูดคุยกับคนในชุมชนที่รู้จักภรรยาฝรั่งเหล่านั้น คนส่วนใหญ่ได้สะท้อนทัศนคติในเชิงบวกและชื่นชมผู้หญิงเหล่านั้นทั้งในประเด็นของพฤติกรรม อุปนิสัยส่วนตัว และความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพการงาน อีกทั้งยังทำให้คุณค่าของ “ความเป็นหญิงไทย” ของภรรยาฝรั่งยังคงอยู่ในตัวตนของพวกเขาตลอดไป ผลงานวิจัยบางเล่ม ได้สะท้อนภาพในเชิงลบของคนในชุมชนต่อการแต่งกายของภรรยาฝรั่ง ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ ประภัสสร สุขสวัสดิ์ (2550) ศึกษาตัวตนของเมียฝรั่งในสังคมกึ่งเมืองที่ชนบทอีสาน พบว่า คนในชุมชนมีทัศนะต่อเมียฝรั่งที่ได้สมญานามว่า

“พวกเกินงาม พวกอยากโชว์” โดยคนในชุมชนมีความคิดเห็นว่า ผู้หญิงเหล่านั้นแต่งตัวไม่เหมาะสม และขัดต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย เช่น ใส่เสื้อเอวลอยที่เปิดเผยให้เห็นหน้าท้อง ใส่เสื้อผ้ารัดรูป ใส่กางเกงขาสั้น ใส่ทองเต็มตัว เป็นต้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัวพันธ์ พรหมพักพิง (2548) ที่สะท้อนให้เห็นมุมมองของชาวบ้านในชุมชนต่อภาพของภรรยาฝรั่งว่า ไม่ค่อยทำอะไรเป็นกิจลักษณะ และแต่งกายหรือปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ

จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยนี้ในประเด็นของมุมมองของชุมชนต่อภาพลักษณ์ของภรรยาฝรั่งนั้นแตกต่างจากผลงานวิจัยของประภัสสร สุขสวัสดิ์และบัวพันธ์ พรหมพักพิง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้หญิงส่วนใหญ่ต้องทำงานนอกบ้านทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ต้องแสดงออกถึงความเหมาะสมและถูกกาลเทศะ ในขณะเดียวกันกลุ่มผู้หญิงที่ทำธุรกิจส่วนตัว เช่น ค้าขายและทำการเกษตร ได้มุ่งทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างเดียว โดยพวกเธอให้เหตุผลว่า ไม่มีความจำเป็นต้องแต่งตัวเปิดเนื้อเปิดตัวท่ามกลางสภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าว และไม่มีเงินมากพอที่จะซื้อทองเครื่องประดับอื่น ๆ หรือหากมีก็ไม่กล้าใส่เพราะกลัวโดนฉกชิง

นอกจากนี้แล้วในงานวิจัยนี้ มีภรรยาฝรั่งจำนวน 2 คน ที่มีรอยสักตามต้นแขนและหลังภายหลังการแต่งงานกับชาวตะวันตก รายแรก คือพุดซ้อนสักลวดลายดอกไม้ไว้ที่ต้นแขนและหลัง ส่วนอีกราย คือกรรณิการ์สักชื่อสามีไว้ที่บั้นเอว เหตุผลของการสักนั้นผู้ให้ข้อมูลให้เหตุผลว่า สามีชอบและมีรอยสักมาก่อนแต่งงาน รอยสักดังกล่าวไม่ได้ส่งผลต่อความเชื่อตามวิถีไทยแต่อย่างใด เป็นรสนิยมส่วนบุคคล จากการพูดคุย ภรรยาฝรั่งทั้งสองคนเล่าให้ฟังว่า ตนเองไม่เคยมีความคิดที่จะมีรอยสัก เพราะเคยมีความเชื่อว่า รอยสักมีไว้เฉพาะผู้ชายไทยเท่านั้น หากผู้หญิงมีรอยสักมักจะ ถูกมองเป็นผู้หญิงที่มีอาชีพขายบริการ แต่หลังจากการแต่งงาน ทัศนคติเดิมตามความเชื่อเกี่ยวกับรอยสักในคติไทยได้เปลี่ยนไป พุดซ้อนมองว่ารอยสักของตนนั้นเป็นลวดลายและสีสันที่สวยงามที่บ่งบอกถึงความเป็น “High class” เพราะเป็นลวดลายที่ชาวตะวันตกนิยมสักกัน และสร้างจุดเด่นให้เธอ ในกรณีของกรรณิการ์ที่สักชื่อสามีไว้บนร่างกายนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการแสดงความรัก หรือความเป็นเจ้าของ เนื่องจากเธอเคยมีปูมหลังชีวิตการแต่งงานกับผู้ชายไทยคนที่ไม่เคยแสดงถึงความรักและความห่วงใยต่อเธอตลอดเวลา 4 ปีที่อยู่ด้วยกัน ซึ่งแตกต่างจากสามีชาวอเมริกันที่ทำให้เธอรู้จักว่าเธอมีคุณค่าและเป็นที่รักของเขา ดังนั้นรอยสักดังกล่าวได้สร้างความมั่นใจให้ความชีวิตรักของเธอในช่วงเวลานั้น แต่ในปัจจุบันเธอได้ลบรอยสักนั้นออกหลังจากที่ตัดสินใจขอแยกทางกับสามีชาวอเมริกันเมื่อปลายปี พ.ศ. 2558 และเปลี่ยนมาสัก “ยันต์หนุนดวง” หรือ “ยันต์โภคทรัพย์ 5 แถว” แทน เพราะเธอเชื่อว่ายันต์นี้จะช่วยให้เธอมีความมั่นคงก้าวหน้า และช่วยเกื้อหนุนชีวิตให้ดีขึ้นภายหลังการแต่งงานที่ล้มเหลวเป็นครั้งที่ 2

รอยสักตามคติไทยโบราณ ผู้ชายไทยที่ต้องออกรบนิยมการสักยันต์ เพื่อมีของดีไว้คุ้มกันและปกป้องตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ชายไทยยังต้องเสาะแสวงหาพระเกจิอาจารย์ชื่อดัง ที่มีเวทมนตร์ คาถาอาคมที่ศักดิ์สิทธิ์มาสักยันต์ให้ ความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องการสักยันต์นั้นถือว่าเป็น สิ่งที่มีอำนาจ สร้างขวัญและกำลังใจในการออกรบ การคุ้มครองป้องกันภัย และให้โชคลาภแก่คนที่มีรอยสัก (เปี๊ยก จักรวรรดิ์, 2548, หน้า 9-10) แต่ในยุคปัจจุบัน การสักยันต์เน้นในเรื่องความสวยงามของศิลปะบนร่างกายเป็นสำคัญ ซึ่งทำให้ความเชื่อโบราณเกี่ยวกับรอยสักของคนไทยเริ่มเลือนหายไป จากงานวิจัยของภัทรพล ภูริดำรงค์กุล (2553) ศึกษาผู้หญิงกับการสักยันต์ : กระแสแฟชั่นหรือการสร้างอัตลักษณ์ พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการสักยันต์ของผู้หญิง คือ การสักเพื่อสร้างความมั่นใจ หรือเป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้หญิงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในสมัยโบราณการสักยันต์บางประเภททำได้เฉพาะผู้ชายเท่านั้น เช่น ยันต์เก้ายอด ยันต์กันสะกด เป็นต้น แต่ในปัจจุบันผู้หญิงสามารถสักยันต์เหล่านั้นได้อย่างอิสระเสรี นอกจากนี้ยังเป็นค่านิยมสำหรับการเพิ่มจุดเด่นหรือเพิ่มเสน่ห์ให้กับตนเองอีกด้วย

1.3 ยกระดับชีวิต

มนุษย์มีความปรารถนาให้ตนเองดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข ตามเงื่อนไข หรือเกณฑ์บางอย่าง ที่ต้องการเพิ่มมากขึ้น เช่น มีอาชีพที่มั่นคงและก้าวหน้า ได้รับเกียรติ ได้รับการยกย่องจากคนอื่น ๆ การยกระดับชีวิตของภรรยาฝรั่งในที่นี้เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำเนินชีวิตคู่ ความสำเร็จในอาชีพการงาน การสร้างทักษะและความสามารถพิเศษ ที่ส่งผลให้พวกเขามี ชีวิตที่ดี มีความสุข และมีความพึงพอใจในวิถีชีวิตประจำวัน จากการวิจัยนี้ พบว่าภรรยาฝรั่งได้สร้างทักษะและความสามารถของตนเองภายหลังการแต่งงาน เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและการประกอบอาชีพการงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 เสริมสร้างทักษะทางภาษา

ทักษะทางภาษาทั้งที่เป็นภาษาประจำชาติของสามี และภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาสากล ถือว่าเป็นภาษาที่สำคัญสำหรับภรรยาฝรั่งที่ต้องศึกษาและเรียนรู้เพื่อการสื่อสารกันในครอบครัว เนื่องจากสามีชาวตะวันตกส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ หลังจากแต่งงาน ผู้หญิงส่วนใหญ่ต้องปรับตัวอย่างมากในการเรียนรู้ภาษาของสามี และต้องฝึกทักษะทางภาษาทั้งในรูปแบบของการเรียนในหลักสูตรสอนภาษา และการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ นอกจากนี้แล้ว ภาษายังมีบทบาทสำคัญสำหรับผู้เป็นแม่สำหรับการอบรมเลี้ยงดูและสื่อสารกับลูกครึ่งอีกด้วย ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

“ตอนที่เขามาไทย หนูก็บ่นกับน้องนะ “นี่กูไม่รู้เรื่องฝรั่งนะ กูเหนื่อย” ต่อมาหนูลงทุนไปเรียนเลย เพื่อจะมาเถียงกับเขานะ หนูไปเรียนที่โรงเรียนสอนภาษา กี่ชั่วโมงจำไม่ได้แล้ว หนูก็พูดได้แบบงู ๆ ปลา ๆ ค่ะ” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

“ลุงจะพูดภาษาอังกฤษ แต่พี่ก็พูดภาษาอังกฤษไม่แข็งแรงนะ ส่วนภาษาเยอรมันนั้นพี่ก็รู้บางคำ ภาษาอังกฤษก็ใช้แบบคำต่อคำไม่เป็นประโยค แต่เวลาพูดอะไรกันก็เข้าใจนะ ลุงสอนให้พี่ ใช้ Talking Dic นะ ไทยเป็นอังกฤษ ไทยเป็นเยอรมัน” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“พี่ใช้ภาษาอังกฤษไม่คล่องเลย ทั้งการพูด การฟัง การเขียน แต่เราก็ยังสื่อสารกันได้ แม้พี่จะใช้ประโยคไม่ถูกต้อง สำเนียงไม่เป๊ะเหมือนเมียฝรั่งคนอื่น ๆ อีกอย่างนึง แฟนพี่เขาพูดภาษาไทยไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นเรื่องหนักเลยมาตกอยู่กับพี่ที่ต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษเยอะมาก ทั้งจ้างคนมาสอนที่บ้าน ไปลงเรียนฟรีกับวิทยาลัยสารพัดช่าง และฝึกปฏิบัติด้วยตัวเอง” (บุหงา, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

ในกรณีของพวงชมพู ถึงแม้ว่าสามีชาวฝรั่งเศสสามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ แต่พวงชมพูยังต้องไปเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถสื่อสารกับลูกสาวเป็นภาษาอังกฤษได้

“หนูดีใจมากที่เขาพูดภาษาไทยได้ดี พูดชัด แล้วก็รู้เรื่องทุกอย่าง รู้มากจนน่ากลัว แต่หนูก็ สนใจภาษาอังกฤษนะคะ ตอนนั้นนะหนูคิดว่าหากเรามีลูกด้วยกัน ลูกหนูต้องพูดได้ทั้งสองภาษา แล้วหนูก็ต้องพูดอังกฤษได้ด้วย หนูลงทุนไปเรียนภาษาค่ะ จ้างครูคนไทยที่เก่งภาษาอังกฤษมาสอน หนูหนึ่งเดือน แล้วหนูก็พูดได้ แม้ไม่มากแต่ก็คุยกับเขารู้เรื่อง หนูอ่านไม่ค่อยเก่ง แต่อ่านนิทานสำหรับเด็กได้นะ ที่เป็นภาษาอังกฤษนะ” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

กรณีของบัวสวรรค์ ผู้หญิงที่มีทักษะทางภาษาอังกฤษดี ยังต้องตัดสินใจไปเรียนภาษาเพิ่มเติมหลังจากที่ย้ายตามสามีไปอยู่ที่รัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุผลดังนี้

“แม้อยู่เมืองไทยเราจะคิดว่าภาษาอังกฤษเราไม่แพ้ใคร แต่พอมาอยู่ที่อเมริกา ก็งงเหมือนกันค่ะ เพราะเท็กซัสเป็นรัฐที่มีคนหลากเชื้อชาติอยู่เยอะมากค่ะ ทั้งแอฟริกันอเมริกา แม็กซิกัน อินเดีย เวียดนาม จีน แต่ละคนก็สำเนียงแตกต่างกันค่ะ ฟังเข้าใจบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง ยิ่งหนูดัดฟันก็ยิ่งพูดไม่ชัด สามียังงงเลยบางครั้ง เพราะเขาไม่เข้าใจ เลยคิดจะเรียนภาษาเพิ่มค่ะ คงเป็นปีหน้า หลังจากกลับจากเมืองไทยค่ะ” (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

กรณีการย้ายถิ่นตามสามีที่คล้ายคลึงกับกรณีของบัวสวรรค์ในเรื่องของสำเนียง โดยที่กรรณิการ์เกิดความกดดันและส่งผลต่อการหางานทำและการดำเนินชีวิตในประเทศสหรัฐอเมริกาของเธอ ดังต่อไปนี้

"หนูมีปัญหาเรื่องสำเนียง (Accent) ที่ไม่เหมือนอเมริกัน ซึ่งเขามีอัตตาเรื่องแบบนี้มาก ตอนไปใหม่ ๆ นะร้องไห้ทุกวันเลย ทุกข์ใจมาก เราฟังเขาพูดรู้เรื่องนะ แต่เวลาเราพูดเขาไม่เข้าใจ ด้วยปัญหาเรื่องสำเนียงนี่แหละ ทำให้หนูไม่ได้งานทำ" (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับทักษะทางภาษา พบว่า ฝ่ายภรรยาชาวไทยเป็นฝ่ายที่ได้รับความกดดัน ต้องพยายามศึกษา และใฝ่เรียนรู้ภาษาต่างประเทศของสามีมากกว่าที่ฝ่ายสามีจะพยายามเรียนรู้ภาษาไทยในการสื่อสารในครอบครัว แต่อย่างไรก็ตาม ภาษาแม้จะเป็นอุปสรรคต่อวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม แต่ไม่ได้เป็นข้อกำจัดหรือเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในชีวิตคู่ สังคมควรยกย่องภรรยาฝรั่งเหล่านี้ ในฐานะที่เขาได้สร้างแรงจูงใจและผลักดันตนเองให้เรียนรู้ภาษาของอีกฝ่าย เพื่อสานสัมพันธ์ของชีวิตคู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษมสันต์ อังกระโทก (2550) ที่ระบุว่า ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับสามีชาวต่างชาติอยู่ในระดับดี หากมีปัญหาความขัดแย้งกัน คู่สมรสจะใช้วิธีการพูดคุยกันด้วยเหตุผลในการปรับความเข้าใจหรือแก้ปัญหา และผู้หญิงมีความได้เปรียบตรงที่สามารถเรียนรู้ภาษาของสามีได้ หรือผลการวิจัยของฉิชกมล วานิชชัง (2550) ที่พบว่า ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ที่มีปัญหาการขาดทักษะทางภาษา ผู้หญิงเหล่านั้นได้สร้างทักษะด้วยการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการศึกษาด้วยตนเองและการเรียนกับผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันสอนภาษา

นอกจากนี้แล้ว ภาษาในงานวิจัยนี้หมายรวมถึงภาษาที่เชื่อมโยงกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การมีอารมณ์ร่วม และการช่วยสร้างสัมพันธภาพ เพื่อให้คู่สมรสสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นภาษาที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงไทยกับสามีชาวตะวันตก ไม่ใช่แค่ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างชาติอื่น ๆ ที่เป็นทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน เท่านั้น แต่เป็นการสื่อสารในแง่ของการพบปะพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดหรือการปรึกษาหารือในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ การสื่อสารดังกล่าวมีส่วนส่งเสริมให้สามีภรรยาเกิดความสนิทสนมและสร้างความเข้าใจในตัวตนซึ่งกันและกัน และหากเกิดความขัดแย้งกัน คู่สมรสจะสามารถแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความผูกพันอันลึกซึ้งระหว่างสามีภรรยา และช่วยให้ชีวิตสมรสของสามีภรรยาดำเนินไปอย่างปกติสุข ในกรณีพุดซ้อน มะลิลา บัวสวรรค์ และทองกวาว ที่ เป็นกลุ่มคนที่มีทักษะทางภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศในระดับดี ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าแม้ว่าตนเองจะมีความรู้ความสามารถทาง

ภาษา แต่มีประเด็นจำนวนมากที่พวกเธอไม่สามารถอภิปรายร่วมกับสามีได้ เพราะพวกเธอ ขาดความรอบรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของตะวันตก เช่นกรณีของมะลิลา เธอเล่าว่าสามีชาวอเมริกันพูดตอกย้ำเธอเสมอว่า “คนไทยเรียนรู้แต่เรื่องของตัวเอง โดยไม่สนใจเรื่องราวความเป็นไปของโลก แล้วพวกเธอจะไปคุยกับใครเขารู้เรื่อง” ส่วนพุดซ้อนนั้น เธอได้ทักษะรักการอ่านมาจากสามีชาวอังกฤษ ในขณะที่บัวสวรรค์และทองกวาวได้พัฒนาการคิดและการอภิปรายเชิงโต้แย้งกับสามี ที่ทำให้พวกเธอพัฒนาตัวเองให้เกิดทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์มากขึ้น ในกลุ่มผู้หญิงที่มีทักษะทางภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศในระดับน้อยนั้น ได้ประสบปัญหาการสื่อสารกับสามีชาวตะวันตก เช่นกรณีของจามจุรีและลำดวนที่มักทะเลาะกับสามี เพราะความไม่รู้ของเธอ ที่เป็นทั้งความไม่รู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และการไม่แสวงหาความรู้เพิ่มเติมของเธอ ที่ทำให้เธอรู้สึกกดดัน และรู้สึกโดดเดี่ยวที่ไม่สามารถอภิปรายเรื่องต่าง ๆ ร่วมกับสามีและลูก ๆ ในครอบครัวได้ แม้ว่าเธอได้พยายามเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติมแล้วก็ตาม ในกรณีของชบา และช้องนางมักทะเลาะหรือโกรธเคืองกับสามีเนื่องจากปัญหาเรื่องความผิดพลาดในเรื่องการแปลความทางภาษา และพวกเธอยืนยันที่จะเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีโอกาสได้พูดคุยกับสามีชาวอเมริกันของมะลิลา และสามีชาวอังกฤษของจามจุรี พบว่า พวกเขาไม่สามารถพูดคุยหรือถกในประเด็นทางวัฒนธรรม การเมืองหรือเรื่องทั่ว ๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งกับภรรยาคนไทยได้ เพราะปัญหาเรื่องภาษากับการสื่อสาร และปัญหาเรื่องความไม่รู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ที่ผู้ชายชาวอเมริกันได้แสดงทัศนะไว้ว่า “We can communicate for our common everyday life but we can’t share the world” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมองว่า ผู้หญิงไทยยังมีจุดอ่อนด้านการเรียนรู้ความเป็นตะวันตก และหากพวกเขาได้สร้างตัวตนให้มีทักษะทางด้านนี้ อาจส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัวแน่นแฟ้นมากขึ้น

1.3.2 ความสำเร็จในอาชีพ

ภรรยาฝรั่งหลายคน มีกิจการหรือธุรกิจร่วมกับสามี ที่ประสบความสำเร็จที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเองและสร้างการยอมรับจากคนในชุมชน นอกจากนี้แล้ว ผู้หญิงเหล่านั้นยังต้องทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว พวกเธอสามารถพึ่งตนเองและสามารถยืนด้วยตัวเองได้ และที่สำคัญยังสามารถนำเงินที่ได้มาจากน้ำพักน้ำแรงของพวกเธอไปอุปถัมภ์ค้ำจุนพ่อแม่และเครือญาติของเธอโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินของสามี ความสำเร็จของกิจการหรือธุรกิจในครอบครัวต่างวัฒนธรรมในงานวิจัยนี้ สะท้อนเห็นทักษะการดำเนินกิจการของคู่สมรส ดังนี้

1. อัตลักษณ์ (Brand identity) ของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ในกรณีของลำดวนและสามีชาวเยอรมัน ทำธุรกิจนำเข้าของเก่าของนอก ที่แตกต่างไปจากของเก่าที่มีทั่วไปตามท้องตลาด ทำให้สินค้าได้รับความนิยมและมีราคาสูงขึ้น ขณะที่ครอบครัวของพวงชมพูใช้ความรู้ที่มีจาก

ประสบการณ์และการเรียนรู้การเกษตรแบบภูมิปัญญาไทย มาผนวกกับความรู้ของเกษตรกรแบบชาวฝรั่งเศสของสามีสร้างตราสินค้าเกษตรแบบฝรั่งคิด ฝรั่งทำ ไทยใช้ และมีแนวคิดว่าจะจดสิทธิบัตรให้กับผลิตภัณฑ์ของครอบครัวในอนาคต ส่วนกรณีของสร้อยฟ้านั้น ใช้สามีฝรั่งมาช่วยสร้างความแปลกและแตกต่างให้กับกิจการ โดยให้สามีเป็นคนขายมะม่วงน้ำปลาหวานที่สร้างอัตลักษณ์ตราสินค้าว่า “Mister Mango” สามีของสร้อยฟ้าสามารถพูดภาษาไทยได้เล็กน้อย ด้วยประโยคง่าย ๆ เช่น เปรี้ยวมาก เปรี้ยวน้อย น้ำจิ้มแบบน้ำปลาหวาน หรือกะปิหวาน เป็นต้น “ฝรั่งขายมะม่วง” กลายเป็นภาพชินตาของคนในชุมชน และกลายเป็นสโลแกนที่คนทั่วไปเรียกในเวลาต่อมา นอกจากนี้แล้ว “ฝรั่งขายมะม่วง” ยังได้ออกรายการโทรทัศน์อีกด้วย และยังช่วยเอื้อประโยชน์ต่อการขยายการตลาดและเป็นที่รู้จักกันมากยิ่งขึ้น ดังคำบอกเล่าของลำดวนและพวงชมพูต่อไปนี้

“เราค้าขาย เราอยู่ได้เพราะของนำเข้าทั้งหลาย ทั้งที่เป็นของลุงที่ขนใส่เรือมาจากเยอรมนี และที่พี่หาเอง พี่มีเครือข่ายของนอก ตอนนี้เริ่มมีของเยอะขึ้นเรื่อย ๆ รายได้ก็ดีขึ้น ชื่อเสียงของเราก็ เริ่มเป็นที่รู้จักสำหรับนักเล่นของเก่านะ” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“หนูเอาประสบการณ์จริงที่หนูเคยทำไร่ทำนาตอนเด็ก ๆ มาใช้ในธุรกิจของครอบครัวเรา เราลองผิดลองถูกมาเยอะเลยค่ะ ต้องอดทนและรอเวลาในทุก ๆ เรื่อง เพราะการทำเกษตรต้องอาศัยธรรมชาติมาเป็นตัวช่วยที่สำคัญ เราไม่ใช้สารเคมีหรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์เลย พอได้ผลิตภัณฑ์มาแล้ว เราก็ต้องมาทำการตลาดอีก ตอนแรก ๆ นี่ท้อมากเลย เพราะคนชาวบ้านไม่ค่อยรู้จักเกษตรกรรมธรรมชาติ ต้องใช้สามีฝรั่งมาเป็นตัวขาย โดยคิดสโลแกนว่า “ฝรั่งคิด ฝรั่งทำ ไทยใช้” ว่ามีคนเข้ามาซื้อของเยอะเลยนะ แต่ตอนนี้สบายแล้ว เดี๋ยวนี้สื่ออินเทอร์เน็ตช่วยได้เยอะ เราลำบากน้อยลง” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“หนูขายมะม่วงน้ำปลาหวาน กะปิหวานมาเป็นสิบ ๆ ปี แล้วนะ สูตรทั้งหมดเป็นของหนูเอง ตอนอยู่ที่กรุงเทพฯ หนูขายได้เดือนนึงสี่ห้าหมื่นเลย มีลูกน้องหลายคน และขายหลายที่ที่ไหนมีงานใหญ่ ๆ เราก็เดินสายกันไปขาย ตอนที่หนูกับแฟนอยู่ที่พิจิตรเราก็ขายกันหลายที่จนได้ออกทีวีและหนูก็ดังไปเลย เมื่อเดือนที่แล้วมีรายการทีวีมาถ่ายทำและสัมภาษณ์แฟนหนูด้วย แกก็โม้ใหญ่นะว่าน้ำปลาหวานนะ แกทำเอง ทำทุกอย่างเอง หนูก็แอบขำนะ ว่าแกขี้โม้จริง ๆ” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

2. ความมานะและความอดทด ในกรณีเกษตรอินทรีย์ของครอบครัวพวงชมพูใช้เวลานานหลายปีกว่าจะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน นอกจากนี้แล้วยังต้องใช้วิธีการลองผิดลองถูกใน อีกหลายเรื่อง โดยเฉพาะความผิดพลาดครั้งแล้วครั้งเล่าสำหรับการเพาะพันธุ์ไส้เดือน กรณีของสร้อยฟ้า ต้องทำงานหนักด้วยการขนมะม่วงกระสอบใหญ่ที่มีน้ำหนักประมาณ 15-20

กิโลกรัมทุกวัน และยังต้องเข็นรถขายมะม่วงไป-กลับบ้านและสถานที่ขายมะม่วงทุกวัน ๆ ละประมาณ 12 กิโลเมตร ทำให้เธอป่วยเป็นโรคมดลูกอักเสบเรื้อรัง สร้อยฟ้าเคยบอกว่า การหยุดทำงานจะทำให้ครอบครัวขาดรายได้ นอกจากนี้แล้วสร้อยฟ้ายังขายสูตรน้ำปลาหวาน และกะปิหวานอีกด้วย และสูตรดังกล่าวของเธอเริ่มเป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของคนทั่วไปมากขึ้น ดังคำบอกเล่าดังนี้

"เริ่มมีคนสนใจมาซื้อสูตรน้ำปลาหวานของหนูแล้วนะ หนูก็ขายให้นะ แล้วก็สอนเขาทำทุกขั้นตอนเลย ค่าสูตรนี่หนูคิด 12,000 บาทนะ เคล็ดลับทั้งหลายบอกเขาหมดเลยนะ" (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

3. ความไม่หยุดนิ่ง ในกรณีของครอบครัวจามจุรี ได้แนวคิดการทำธุรกิจจากสามีชาวอังกฤษที่มีแนวคิดเกี่ยวกับ การเรียนรู้และศึกษาความต้องการและการบริโภคของผู้ซื้อ แล้วต้องปรับสินค้าให้ตาม "เทรนด์" เหล่านั้น อีกทั้งยังมีกลยุทธ์ทางการตลาดที่หลายหลากให้กับสินค้าของตน เช่น จัดโปรโมชั่นซื้อวาฟเฟิล 3 ชิ้น แถม 1 ชิ้น การเพิ่มจำนวนหน้าขนม (Topping) ที่ตรงกับรสนิยมของคนไทย เป็นต้น ในส่วนกิจการครอบครัวของพวงชมพู ได้เริ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เช่น การทำน้ำยาล้างจาน และน้ำยาซักเสื้อผ้าจากน้ำหมักผลไม้ เช่น สับปะรด มะเฟือง มะม่วงหาวมะนาวโห่ เป็นต้น ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของจามจุรี ดังนี้

"ไม่น่าเชื่อว่าคนอย่างหนูจะค้าขายได้ ตั้งแต่ขายกาแฟกับรถ Volkswagen ต่อมาก็ทำวาฟเฟิลขายคู่ไปด้วย ตอนย้ายมาบางแสนเราก็ขายของเล่นกันเราเป็นเจ้าแรก ๆ ที่เริ่มขาย จากนั้นก็มีคนขายตาม เราก็พยายามไม่หยุดนิ่งนะ จะหาของใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีใครเอามาขาย ตอนนี้เราก็คิดพัฒนาไปเรื่อย ๆ ว่าจะสินค้าตัวไหนดี จะทำเค้กขายก็มีคนขายกันเยอะแล้ว แต่หากจะขายเค้กจริง ๆ เค้กที่เราทำจะต้องไม่เหมือนใคร ต้องทำให้แตกต่างจากคนอื่นจึงจะอยู่ได้" (จามจุรี, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

จะเห็นได้ว่า การยกระดับชีวิตของภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้ เป็นแรงปรารถนาที่ทำให้ชีวิตของตนเองมีความสุข และมีความสมหวังตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์บางอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการมีอาชีพที่ประสบความสำเร็จ การสร้างทักษะหรือความสามารถพิเศษ รวมไปถึงการได้รับการยกย่องจากคนรอบข้างนั้น การยกระดับชีวิตดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของอับราฮัม มาสโลว์ (Maslow, 1970, pp. 39-47) ที่กล่าวว่า มนุษย์แต่ละคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มนุษย์จะไม่หยุดนิ่งเนื่องจากต้องปรับเปลี่ยนตนเองไปตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ให้ได้ โดยต้องพยายามเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และแสวงหาความต้องการให้กับตนเอง รวมทั้งการยอมรับตนเองทั้งในส่วนที่ดี ส่วนบกพร่อง จุดแข็ง จุดอ่อน และทักษะหรือความสามารถพิเศษอื่น ๆ มาสโลว์ยังได้อธิบาย

เพิ่มเติมว่า หากมนุษย์พึงพอใจกับความต้องการพื้นฐานของตนเองแล้วเขาจะต้องการผ่านไปยังความต้องการขั้นสูงขึ้นตามลำดับ ดังภาพที่ 15 แนวคิดความต้องการของมนุษย์ของมาส์โลว์ เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการของภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้

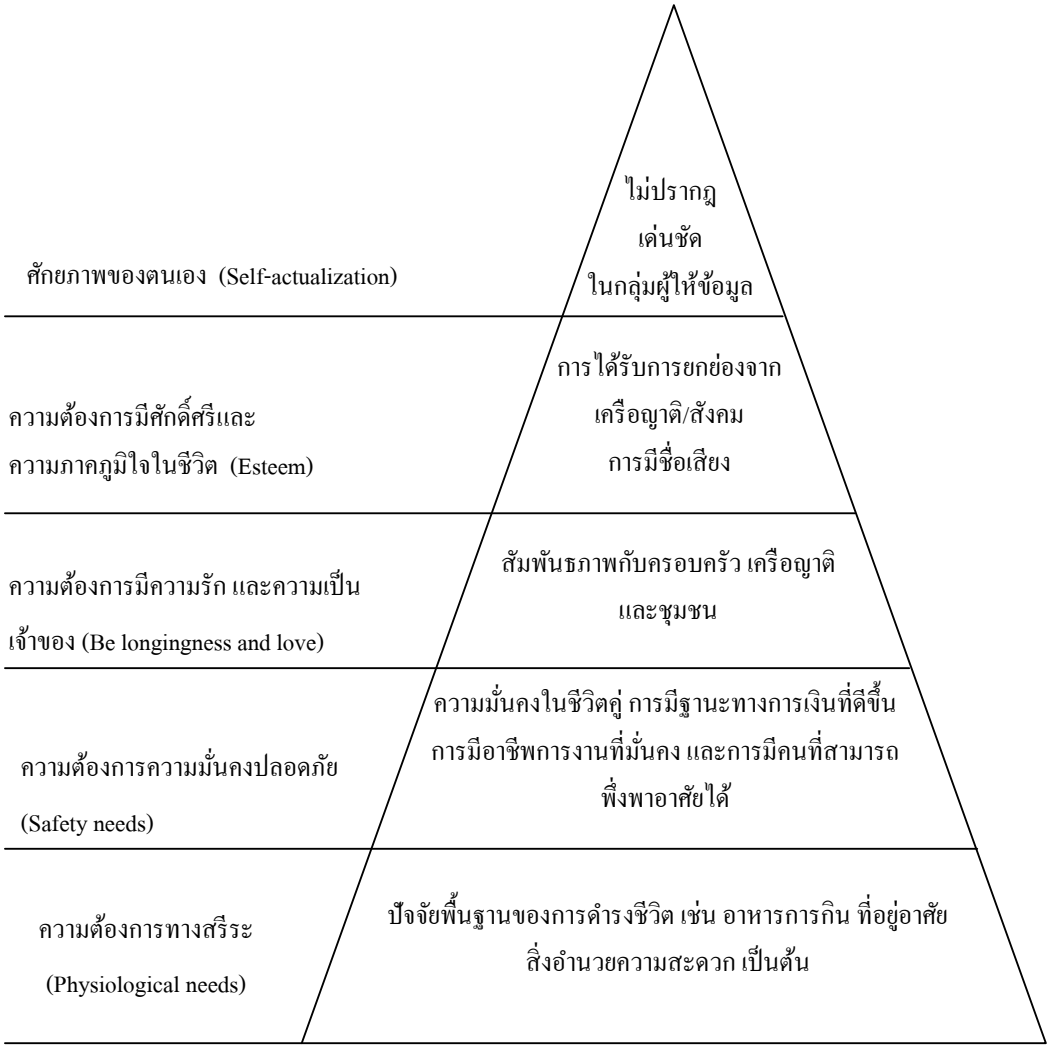

ความต้องการของภรรยาฝรั่ง ความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์

ภาพที่ 15 แนวคิดความต้องการของมนุษย์ของมาส์โลว์ เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการของภรรยาฝรั่ง

ขั้นแรก ความต้องการทางสรีระ (Physiological needs) คือ ปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตของภรรยาฝรั่งทุกคน เพื่อตอบสนองความต้องการทางกายภาพ เช่น ความต้องการด้านอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ยานพาหนะ เป็นต้น

ขั้นที่สอง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) คือ ความต้องการด้านความมั่นคงในชีวิตการแต่งงานของภรรยาฝรั่ง ซึ่งหมายรวมถึง ความปลอดภัยส่วนบุคคล การมีฐานะทางการเงินและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การมีอาชีพการงานที่มั่นคงที่สามารถเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวได้ และการมีคนที่สามารถพึ่งพาอาศัยได้ ในขั้นที่สองนี้ กุล่มผู้ให้ข้อมูลที่เคยผิดหวังในชีวิตการแต่งงานกับผู้ชายไทยเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญในขั้นนี้มากที่สุด เนื่องจากเหตุผลที่ว่าสามีเก่าคนไทยไม่เคยทำให้พวกเธอรู้สึกถึงความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตที่ผ่านมา

ขั้นที่สาม เมื่อความต้องการทางกายภาพและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ระดับขั้นที่สามของความต้องการคือ ความต้องการมีความรัก และความเป็นเจ้าของ (Belongingness and love) คือ การสร้างสัมพันธภาพกับสามี ลูก เครือญาติ และชุมชนของภรรยาฝรั่ง เนื่องจากบุคคลต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการสมาคม หรือสังสรรค์กับผู้อื่น และต้องการการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม ยกตัวอย่าง เช่น ภรรยาฝรั่งหลายคนได้เรียนรู้การปรุงอาหารไทยให้เข้ากับรสนิยมของชาวต่างชาติ เพื่อสร้างความประทับใจให้กับเครือญาติของสามี รวมไปถึงการแสดงออกของความเป็นผู้ดี และคนมีการศึกษา เพื่อโต้ตอบกับภาพในเชิงลบเกี่ยวกับโสเภณีไทย

ขั้นที่สี่ ความต้องการมีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในชีวิต (Esteem) เมื่อความต้องการทางสังคมได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างการนับถือตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตัวเองและเกียรติยศ จนได้รับการยกย่องจากเครือญาติ /สังคม รวมไปถึงการมีชื่อเสียงด้วย เห็นได้ชัดจากกลุ่มภรรยาฝรั่งที่มีธุรกิจเป็นของตัวเองและสร้างความสำเร็จในอาชีพที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเองและสร้างการยอมรับจากคนในชุมชน

ขั้นที่ห้า ศักยภาพของตนเอง (Self-actualization) คือ ความต้องการระดับสูงสุดเพื่อเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเอง รวมไปถึงความเจริญก้าวหน้าจนถึงขั้นพึงพอใจ ในงานวิจัยนี้ ขั้นความต้องการสูงสุดนี้ยังไม่ปรากฏเด่นชัดในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากภรรยาฝรั่งจำนวน 13 คน ได้ให้ความหมายกับชีวิตของพวกตนว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จในทุก ๆ เรื่อง และชีวิตยังคงต้องดิ้นรนต่อไปทั้งในเรื่องการงานและชีวิตครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น กรรณิการ์กำลังฟ้องหย่าสามีและได้ย้ายไปอยู่สหรัฐอเมริกากับลูกสาว

ลำดวนเริ่มระหองระแหงกับสามีเนื่องมาจากความขัดแย้งกับเครือญาติของสามี บุหงากับทองกวาวประสบกับความเครียดเกี่ยวกับอาการป่วยของสามี

2. ภรรยาฝรั่งต้องอดทน

หลังจากการแต่งงานกับสามีชาวตะวันตก ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ต้องประสบกับความกดดันจากสังคมคนรอบข้างรวมไปถึงจากเครือญาติ งานวิจัยนี้ ได้ค้นพบวลีสำคัญของภรรยาฝรั่ง คือ เป็นเมียฝรั่งต้องอดทน โดยที่ความอดทนดังกล่าว แยกเป็นประเด็น ดังภาพที่ 16

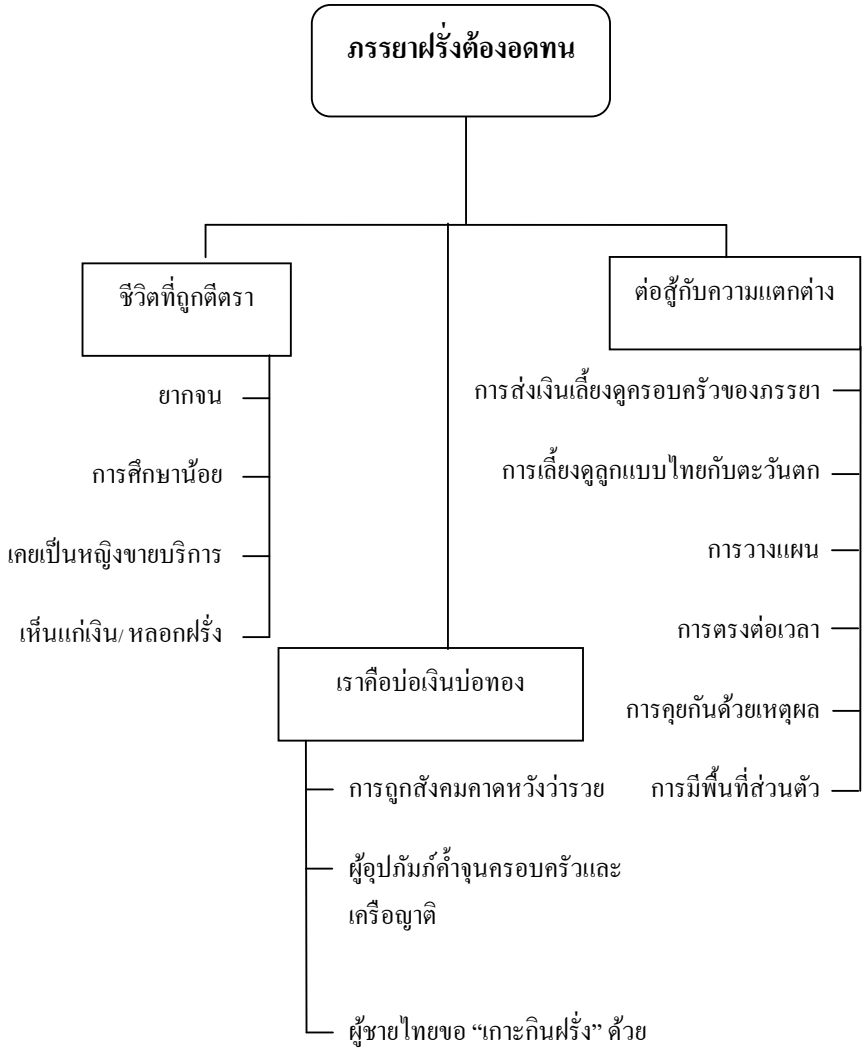

ภาพที่ 16 ภรรยาฝรั่งต้องอดทน

2.1 ชีวิตที่ถูกตีตรา

การตีตรา (Stigmatization) เป็นเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิด ความเชื่อที่มีต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ทำให้บุคคลที่ถูกตีตราถูกลดคุณค่า ถูกทำให้เสียชื่อเสียง และถูกทำให้กลายเป็นคนอื่น อีกทั้งได้เปลี่ยนจากบุคคลที่เป็นปกติ ธรรมดา กลายเป็นบุคคลที่ไม่ดี และแตกต่างกับคนอื่น ๆ ในสังคม (Goffman, 1963, p. 2) ในงานวิจัยนี้ได้สะท้อนทัศนคติของคนในสังคม ที่มักมองผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติว่าเคยเป็นผู้หญิงที่ทำอาชีพขายบริการมาก่อน ทำให้ภรรยาฝรั่งรู้สึกไม่พอใจกับการถูกดูถูกและเหยียดหยาม ดังตัวอย่างคำบอกเล่า ต่อไปนี้

“คนที่มีผัวฝรั่งนะเขาก็จะถูกมองนะ แล้วก็ไม่ค่อยมีใครมาคุยด้วยเพราะคิดว่าอดีตเราเป็น ผู้หญิงอย่างว่า (หญิงขายบริการ)” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“คนชอบคิดว่าเราเคยเป็นผู้หญิงหากินมาก่อน ยากจน เรียนน้อย อยู่ที่ขอนแก่นนะ เวลาหนูเข้าไปในเมืองนี่คนชอบถามอะไรแปลก ๆ จนเราโกรธ ชอบถามว่า มาจากพัทยาเหรอ” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2558)

“คนเขาจะมองว่าเราเป็นผู้หญิงอย่างนั้น ต้องทำงานอย่างนั้นถึงจะได้ผัวฝรั่ง แถมยังว่าเราไม่มีการศึกษา ไม่ฉลาด และจนมาก จึงต้องแต่งงานกับฝรั่งรวย ๆ” (จามจุรี, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

จากการถูกสังคมตีตราดังกล่าว ทำให้ผู้หญิงได้สร้างตัวตนขึ้นมาเพื่อโต้ตอบสังคม โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการนิ่ง ไม่แสดงการโต้ตอบแต่อย่างใด แต่ในกรณีของสร้อยฟ้า เธอใช้วิธีการโต้ตอบแบบจัดจ้าน และไม่มีใครกล้าพูดกับเธอ ในเรื่องดังกล่าวอีกเลย

“เรื่องที่หนูโดนดูถูกนะ คือ มีคนว่าหนูเยอะนะว่าหนูมาจากพัทยาเหรอ แต่หนูก็ด่าแรง ๆ แรงมาก ด่าด้วยคำหยาบคายที่เป็นอวัยวะเพศทั้งนั้นเลย ตั้งแต่นั้นมาไม่มีใครกล้ามาพูดกับหนูเรื่อง แบบนั้นอีกเลย แล้วเวลากลับไปเยี่ยมแม่ที่บ้านนอก ชาวบ้านชอบพูดว่า พวกเมียฝรั่งนี้นะขาย ..... (คำหยาบคายที่ใช้เรียกอวัยวะเพศหญิง) ดูสิมีทองเต็มตัวเลยนะ หนูก็บอกว่าจะขาย ..... แล้วทำไม แล้วหนูกับน้องนี่รุมตีมันเลย เสียไป 1,500 นะ” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

ในกรณีที่ผู้หญิงแต่งงานกับชายต่างชาติสูงอายุ มักถูกมองว่าหลอกเอาเงินผู้ชายเพียงอย่างเดียว ดังกรณีของบัวสวรรค์ เธอใช้วิธีการโต้ตอบโดยใช้สื่อที่เป็นเครือข่ายทางสังคม (Social medias) เช่น Facebook, Web Block เพื่อเล่าเรื่องหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเธอกับภรรยาฝรั่งคนอื่น ๆ

“บางคนก็บอกว่า ก็เป็นคู่ที่อายุต่างกันมากแต่ก็ไปกันได้ บางคนก็มองว่าเราเป็นผู้หญิงที่เกาะผู้ชายเกินหรือเปล่า หลอกเขาหรือเปล่า ทำไมเราถึงคบผู้ชายที่อายุมากกว่าเรา เราไม่คิดหาสามีที่วัยเดียวกันเหรอ” (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

นอกจากนี้ การถูกตีตราของภรรยาฝรั่ง ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นในสังคมตะวันตกด้วย ดังกรณีของพุดซ้อน ซึ่งเธอเลือกใช้วิธีโต้ตอบแบบจัดจ้าน เช่นเดียวกับสร้อยฟ้า ด้วยภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส

“ที่ฝรั่งเศสนะเราจะโดนถามว่าเรามาจากไหน พอเราบอกว่ามาจากเมืองไทย เขาก็ถามเราทันทีว่า นี่นะฉันชอบมากเลยนะพัทยา พัฒน์พงษ์นะ เธอทำงานนวดไหม เราเกลียดมากเลยการที่ถูกเหมารวมแบบนี้ เราก็เลยตอบไปว่าฉันไม่ได้ทำหรอกนะอาชีพพวกนั้น อาชีพฉันก็คือช่วยตำรวจท่องเที่ยวที่มาซื้อเซ็กส์เถื่อน ไอ้คนนั้นมันก็หน้าซีดไปเลย มันก็กำหมัดประหนึ่งจะต่อยดิฉัน เราก็คิดนะว่าจะต่อยเราหรือเปล่านี่ มันก็กำหมัดแล้ววิ่งไปที่ถนนพร้อมสบทว่า FUCK YOU เราก็พูดตอบกลับไปด้วยภาษาในระดับเดียวกัน เราก็ไม่อยากเป็นคนในระดับเดียวกับเขา แต่บางครั้งเราต้องทำให้เขารู้ว่าเราไม่ใช่คนแบบนั้น (พุดซ้อน, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2557)

นอกจากนี้แล้ว การตีตราภรรยาฝรั่งที่มาจากทรรศนะเชิงลบของคนในสังคม ส่งผลให้ผู้หญิงในงานวิจัยนี้เกิดปฏิกริยาตอบสนองต่อสังคมด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ 1. เลี่ยงที่จะบอกคนในสังคมว่าตนเองแต่งงานกับฝรั่ง 2. ปรุงแต่งภาพลักษณ์ใหม่ด้วยการแต่งกายที่สุภาพ และเรียบร้อย 3. วางตัวแบบนิ่งไม่โต้ตอบ 4. ใช้วิธีการโต้ตอบแบบรุนแรงด้วยการใช้ภาษาที่หยาบคาย ทำให้คนอื่นเลิกเข้ามายุ่งเกี่ยว 5. สร้างการยอมรับจากสังคมหรือชุมชนใกล้ตัว เช่น การช่วยเหลือสังคม เช่น กรณีของมะลิลากับสามีที่เก็บขยะตามชาดหาด การสร้างมิตรและไมตรีจิตกับเพื่อนบ้าน ของพวงชมพู เป็นต้น 6. พึ่งพาตนเองหรือยืนด้วยลำแข้งของตัวเอง และสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้เหมือนคนทั่วไป เพื่อลดข้อครหาที่สังคมมองว่าภรรยาฝรั่งเคยเป็นผู้หญิงอย่างว่ามาก่อน และมักแสวงหาสามีรวยและเกาะสามีกินเนื่องจากไม่มีอาชีพเลี้ยงตัวเอง

การถูกตีตราของภรรยาฝรั่งอาจมาจากการรับรู้และความทรงจำของสังคมไทยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงไทยในฐานะเมียเช่าของทหารอเมริกันในยุคสงครามเวียดนาม ทำให้คนไทยในสังคมปัจจุบันมักตั้งคำถามถึงความเป็นมาของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวตะวันตกไม่เฉพาะชาวอเมริกันเท่านั้น (พัชรินทร์ ลาภานันท์, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ, 2549, หน้า 70)

ผลงานวิจัยของสุภาภรณ์ งามวัน (2548, หน้า 88) ได้นำเสนอภาพเหมารวมของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติตั้งแต่สมัยอยุธยา - ปัจจุบัน สรุปได้ว่าในสมัยอยุธยานั้นการแต่งงานกับชาวต่างชาติของชาวสยามนั้นเป็นเรื่องต้องห้าม ผู้หญิงสยามที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ

จะเข้าข่ายบุคคลที่ทำลายชาติ ทำให้พระพุทธศาสนาหมองมัว มีส่วนร่วมในการบั่นทอนความมั่นคงของชาติ และยังทำผิดกฎหมายอีกด้วย ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นยุคที่มองว่า ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติมักมีใจฝักใฝ่ชาติอื่น เป็นคนทำลายชาติ ทำผิดกฎหมาย เป็นผู้มีอภิสิทธิ์ เป็นเมียเก็บ และเป็นหญิงบำเรอกาม ต่อมาในสมัยสุดท้าย คือ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน ภาพเหมารวมเกี่ยวกับการทำลายชาติ การทำผิดกฎหมาย ได้เลือนหายไป แต่ยังคงเหลือภาพตัวตนในเชิงลบของผู้หญิงไทย ได้แก่ จน เห็นแก่เงิน ไม่มีการศึกษา เป็นหญิงโสเภณี หญิงขายบริการ เมียเช่า เมียเก็บ และนางบำเรอ ดังภาพที่ 17

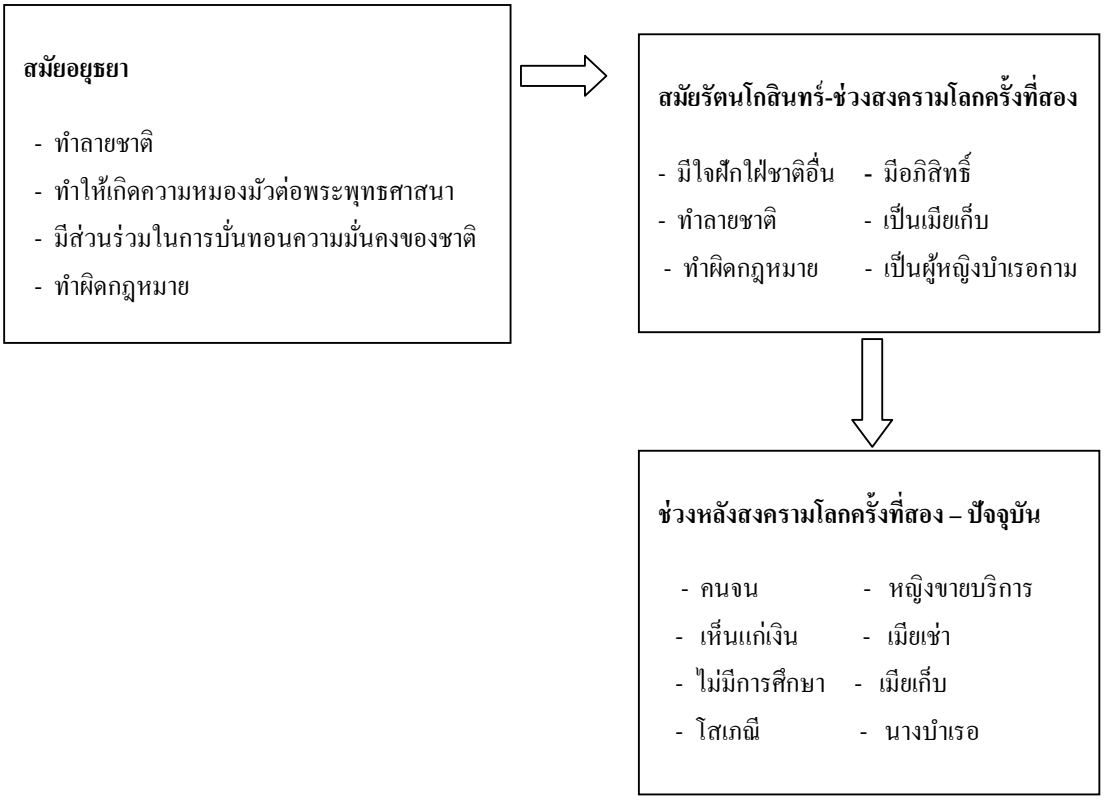

ภาพที่ 17 ภาพเหมารวมของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติตั้งแต่สมัยอยุธยา – ปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังมีผลงานวิจัยของวิลาศ ดวงกำเนิด (2552) ศึกษาการสมรสกับคนต่างชาติของสตรีไทยในประเทศเยอรมนี ได้สะท้อนภาพการถูกตีตราของผู้หญิงไทยในเยอรมนีว่าผู้หญิงเหล่านั้นมีอาชีพขายบริการหรือเคยประกอบอาชีพนี้มาก่อน นอกจากนี้แล้วผู้หญิงไทยบางคนมีอาชีพขายบริการทางเพศในเยอรมนีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมกับอยู่กินกับสามี

ชาวเยอรมันอย่างปกติอีกด้วย ประเด็นดังกล่าวได้ตอกย้ำภาพของการถูกตีตราของผู้หญิงไทยได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 เราคือบ่อเงินบ่อทอง

ภรรยาฝรั่งจะกลายเป็น บ่อเงินบ่อทอง หรือ ภาพลักษณ์ของคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีนั้น จะเกิดขึ้นหลังจากการแต่งงานกับสามีชาวตะวันตก โดยที่สังคมรอบข้างมักจะให้ภรรยาฝรั่งเป็นสัญลักษณ์ของคนรวย ดังนั้นเครือญาติและคนในสังคมคาดหวังต่อภรรยาฝรั่งในฐานะที่เป็นบ่อเงินบ่อทอง และมักแสวงหาผลประโยชน์จากภรรยาฝรั่ง ตามประเด็นต่อไปนี้

2.2.1 การถูกสังคมคาดหวังว่ารวย

ภาพลักษณ์ของภรรยาฝรั่ง คือ ผู้หญิงรวย โดยที่สังคมมักมองว่าภรรยาฝรั่งมีเงินมีทอง มีรถราคาแพง มีบ้านหลังใหญ่โตพร้อมที่ดินหลายร้อยไร่ และทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นถูกคนในสังคม อยากรู้ อยากเห็น ชีวิตส่วนตัวของพวกเธอ ทำให้ผู้หญิงเกิดรู้สึกไม่สบายใจ และถูกริดรอนสิทธิส่วนบุคคล ดังตัวอย่างคำบอกเล่า ดังนี้

“มีคนไม่รู้จักมาถามตลอดว่า ซื้อบ้านอยู่ที่ไหน ใหญ่ไหม มีกี่ไร่ ราคาเท่าไหร่ เบื่อมากคำถามซ้ำ ๆ แบบนี้ คนพวกนี้ไร้มารยาทนะ มันเป็นเรื่องส่วนตัวของคนอื่น” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“พอเขารู้ว่าเราเป็นเมียฝรั่ง มักจะมาหลอกเราให้ไปเล่นไพ่ตลอดเลย เพราะคนเขาคิดว่าเรารวยและโง่นะ หนูหมดไปหลายแสนเลยนะเพราะเรื่องการพนันนี่แหละ ที่ต้องตัดสินใจย้ายมาอยู่ชลบุรีก็เพราะเรื่องนี้ด้วยแหละ” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

“หนูไม่เข้าใจนะ มีคนเข้ามายุ่งกับรถของเราจัง ชอบมาบอกให้ซื้อรถใหญ่ ๆ ยี่ห้อแพง ๆ ขับรถเล็ก ๆ แบบนี้มันไม่สมฐานะเมียฝรั่ง หากคนพูดเป็นเพื่อนกัน หนูจะตอกกลับไปแรง ๆ ว่า “เรื่องของกู” เกลียดมากเลยค่ะเรื่องแบบนี้นะ ชีวิตมันเป็นของเรา เราตัดสินใจของเราเอง แต่ทำไมคนอื่น ๆ โดยเฉพาะคนที่ไม่รู้จักเขามายุ่ง มาก้าวก่ายชีวิตเราจัง” (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

“พอรู้ว่าหนูมีผัวฝรั่งนะ ทั้งนายหน้าขายที่ดิน ทั้งเจ้าของที่ดิน มาเสนอขายที่ให้เยอะเลย มาซะจนเราไม่ได้ทำงาน กำลังคิดว่าต่อไปจะติดป้ายประกาศเอาไว้แล้วค่ะ ว่าไม่ต้องการซื้อที่ ไม่มีเงิน ไม่ได้รวยล้นฟ้า” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

งานวิจัยของประภัสสร สุขสวัสดิ์ (2550) ได้นำเสนอทัศนะของคนในชุมชนเทศบาลหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ดังนี้ ชาวบ้านในชุมชนกลุ่มแรกไม่พึงพอใจกับการแสดงออกผ่านพฤติกรรมของภรรยาฝรั่ง ในเรื่องการอวดรวย โดยการสร้างบ้านเรือนใหญ่โตและผิดไปจากคนอื่น ๆ ในหมู่บ้าน การใส่ทอง การใส่เสื้อผ้าราคาแพง แต่ในงานวิจัยนี้แตกต่างจากงาน

ประภัสสร สุขสวัสดิ์ อาจเนื่องมาจากสามีชาวตะวันตกส่วนใหญ่ เป็นจำนวน 9 ใน 13 คนเป็นกลุ่มคนวัยทำงานที่ไม่ได้มีเงินทองจำนวนมากเหมือนกับกลุ่มคนวัยเกษียณที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรธานี ดังนั้นพวกเขาไม่สามารถแสดงออกในเรื่องความร่ำรวยได้ อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลยังให้ข้อมูลในเชิงขำขันเพิ่มเติมว่า ไม่มีความรวยจะมาอวด เพราะเงินไม่มี

2.2.2 ผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนครอบครัวและเครือญาติ

ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการอุปถัมภ์ค้ำจุนครอบครัวและเครือญาติของตนเอง หากลูกหลานในครอบครัวมีความมั่งคงทางเศรษฐกิจ เขามักช่วยเหลือญาติพี่น้อง และคนที่ทำหน้าที่ดังกล่าวยังได้รับการยอมรับและ การยกย่องจากคนในครอบครัวอีกด้วย นอกจากนี้สังคมไทยยังมีความเชื่อที่ว่า ฝรั่ง คือ อัศวินม้าขาว หรือผู้ช่วยให้รอดพ้นจากความจน ซึ่งทำให้ผู้หญิงสามารถสร้างความหวังใหม่ให้กับชีวิต และสร้างคุณค่าของการเป็นลูกกตัญญูที่สามารถเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ อาจกล่าวได้ว่า คุณค่าของสามีชาวต่างชาติ คือ อำนาจทางเศรษฐกิจ นั่นเอง (แก้วตา จันทรานุสรณ์, 2553, หน้า 11-12)

ในงานวิจัยนี้ ภรรยาฝรั่งสะท้อนให้เห็นทัศนคติของเครือญาติของตนเองที่เรียกสามีชาวตะวันตกว่าเป็น ฝรั่งขี้งก ฝรั่งขี้เหนียว หรือฝรั่งเห็นแก่ตัว เนื่องจากฝรั่งส่วนใหญ่ไม่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ครอบครัวและเครือญาติของภรรยา ในกรณีที่ผู้หญิงจำเป็นต้องช่วยเหลือทางด้านการเงินกับครอบครัวของตนเอง แต่สามีไม่เห็นด้วยและไม่พอใจ ทำให้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของทั้งระหว่างสามีกับภรรยา และสามีกับเครือญาติ ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

“ญาติทั้งหลาย มักคิดว่าเราอยู่กับฝรั่ง แล้วฝรั่งมีเงิน พอฝรั่งไม่ให้เงินก็คิดว่าฝรั่งขี้เหนียว” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“พี่ ๆ หนูไม่ชอบแฟนหนูนะ เขาบอกว่าไม่ Sport ไม่เคยควักเงินที่จ่ายเองสักเรื่อง พี่ ๆ เขาไม่ชอบ เขาเคยบอกให้หนูหย่ากันเสียที แล้วจะรับเลี้ยงลูกหนูเอง” (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558).

“ญาติพี่น้องเรา คนไทยเรามักคิดว่าชาวผิวขาวนี่มีเงิน แล้วทุกคนก็พร้อมที่จะวิ่งเข้ามาหาเรา แล้วผู้หญิงเราก็ยอมทุกอย่าง แต่ไม่ยอมเสียหน้า ยอมหน้าใหญ่เอาไว้ก่อน” (บัวสรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

“สิ่งที่แฟนหนูไม่ชอบมากที่สุดคือ พี่ชายชอบมาขอเงินหนู แกบอกว่า พี่ชายก็มือเท้าดี ทำไมไม่ขยันทำมาหากิน ทำไมต้องมาขอเงินเธอ เราไม่ได้รวยมากมายนะ เราเลี้ยงคนทั้งครอบครัวเธอไม่ได้หรอกนะ ส่วนญาติพี่น้องฝั่งแม่นี่สิยังกับกระสือเนอะ ชอบแวะเวียนมาขอยืมเงินและขนของที่บ้านหนู กลับไปบ้านเขา เขาเกลียดมาก ๆ เลยค่ะ หนูก็ไม่ชอบนะ เขาคงคิดว่าฝรั่งรวยมากเพราะเป็นฝรั่ง เลยต้องมาขูดรีดพวกเรา” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“ญาติ ๆ ไม่ชอบผัวหนูนะ ทะเลาะกันอย่างใหญ่หลวงเลย เรื่องเงินนี่แหละแล้วที่นี้แกก็ทะเลาะกับน้องสาวหนูด้วย หาว่าน้องหลอกเอาเงินแกบ้าง ขายของให้สารพัด หนูก็ไม่รู้จะทำยังไงแล้ว หนูทะเลาะกับแม่ พ่อ น้องอีกนะ พี่สาวก็บอกหนูว่า รักผัวเกิน” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

“เรื่องที่เป็นปัญหาที่สุด คือ เรื่องส่งเงินให้ทางบ้าน ให้พ่อให้แม่เรา เขาจะโกรธแล้วจะถามทุกครั้งว่า ทำไมต้องให้ ในเมื่อพ่อแม่เธอก็มีสวนมีนาเขาก็หากินได้ด้วยตัวเอง แล้วนี่เวลาพ่อแม่เธอป่วยทำไมเธอต้องรับผิดชอบหมดล่ะ เขาควรมีเงินสำรองและมีแผนการใช้เงินที่รอบคอบด้วย ไม่ใช่อะไรก็มาเอาแต่กับเธอหรือเขาคิดว่าเธอแต่งงานกับฝรั่งแล้วจะรวยล้น บ่นยาวเลย อธิบายไปเหอะเรื่องกตัญญูกตเวทีนั่นนะ ไม่เคยได้ผล ตอนนี้หนูก็เลยเฉย ๆ ไม่พูดเรื่องส่งเงินอีกแล้ว แต่จะแอบส่งไม่เคยให้เขารู้ แต่เรื่องแบบนี้หนูไม่เคยให้ครอบครัวหนูรู้เลยนะ หนูคิดเสมอว่าเราจะอยู่กันอย่างสันติสุขหากรับรู้เรื่องส่วนตัวของอีกฝ่ายให้น้อยลง อะไรที่จะโป้ปดได้แล้วทำให้ชีวิตคู่และชีวิตครอบครัวญาติพี่น้องมันดีขึ้นหนูก็จะทำทุกวิถีทาง ล่าสุดนี่ หนูต้องเสียค่ารักษาพยายามแม่เพื่อรักษาเนื้องอกเป็นหมื่น ๆ หนูก็ส่งแล้วก็ปิดสามีสนิทเลย กลัวเหมือนกันว่าสักวันเราจะหลุดปากออกมา แต่ถึงวันนั้นเราคงมีวิธีการแก้ตัวที่ละมุนละม่อมมากที่สุด ฟังแล้วเหนื่อยเนอะแต่มันก็ต้องทำเพื่อความอยู่รอด” (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

ประเด็นของการให้ความช่วยเหลือครอบครัวและเครือญาติด้านการเงินของภรรยาฝรั่ง สะท้อนให้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับตะวันตก โดยที่วัฒนธรรมครอบครัวของชาวตะวันตกเน้นเรื่องของการพึ่งตนเอง และการรับผิดชอบตัวเองเป็นสำคัญ เมื่อแต่งงานมีครอบครัวไปแล้ว คู่สมรสจะรับผิดชอบสร้างครอบครัวด้วยกัน โดยไม่ต้องรับผิดชอบหรือส่งเสียเงินให้กับพ่อแม่หรือเครือญาติของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมไทย ที่เน้นเรื่องความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ และการแสดงน้ำใจในการช่วยเหลือเครือญาติในเวลาที่พวกเขาประสบกับปัญหา ประเด็นดังกล่าวถือว่าเป็นปัญหาใหญ่สำหรับภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ ผู้หญิงหลายคนใช้วิธีการปกปิด เรื่องเงินที่ต้องช่วยเหลือเครือญาติกับสามี เพื่อไม่ให้สามีโกรธหรือไม่พอใจ และเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ นอกจากนี้แล้วความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ให้กำเนิดของผู้หญิงไทยนั้นยังผูกโยงกับบทบาทชายหญิงหรือเพศสภาพ (Gender roles) และความเชื่อในพุทธศาสนากับบทบาทความเป็นหญิงด้วย

ในบทบาทบทบาทชายหญิงหรือเพศสภาพในวัฒนธรรมไทยนั้น ลูกสาวคือผู้ที่ถูกครอบครัวคาดหวังให้เป็นผู้แบกรับความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นบทบาทตามประเพณีนิยมที่สืบทอดกันมา หากผู้หญิงเหล่านั้นมีการศึกษาน้อยหรือไม่มีทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพทั่วไป พวกเธอก็ต้องเข้าสู่อาชีพการค้าประเวณี อีกทั้งยังได้เชื่อมโยงให้เห็น

ประเด็นของการค้าประเวณีที่เป็นปัญหาเกี่ยวเนื่องกับระบบคุณค่าชายเป็นใหญ่และยังเป็นปัญหาโยงใยกับโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมไทยด้วย (Pasuk Phongpaichit, 1982, pp. 74-75) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพัชรินทร์ ลาภานันท์, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ (2549) ที่กล่าวว่า การเป็นลูกสาวที่ดียังถูกสังคมตีกรอบให้ผู้หญิงต้องตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ โดยการเลี้ยงดูเมื่อยามแก่ชรา จะเห็นได้ว่า หน้าที่และความรับผิดชอบเหล่านี้ได้สร้างภาระแก่ผู้หญิงโดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้กลายเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงไทยหลายคนเลือกแต่งงานกับชาวตะวันตก ด้วยความหวังที่ว่าผู้ชายต่างชาติจะเป็นหลักประกันความมั่นคงให้กับตัวเธอเองและครอบครัวได้

ในส่วนของความเชื่อในพุทธศาสนากับบทบาทความเป็นหญิงนั้น การบวชลูกชายที่ผูกโยงกับคติเรื่องความกตัญญูต่อบิดามารดานั้น เป็นการสร้างผลบุญอันยิ่งใหญ่ให้แก่บิดามารดา ซึ่งจะส่งให้บุพการีขึ้นสวรรค์เมื่อเสียชีวิตไปแล้ว และสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องบุญ-กรรมของชาตินี้และชาติหน้าของคนไทยอีกด้วย ดังนั้น โอกาสที่ผู้ชายได้บวชเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทีนั้นสะท้อนให้เห็นถึงพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่ได้กำหนดให้ผู้ชายมีฐานะทางสังคมสูงกว่าผู้หญิงนั่นเอง (ปรานี วงษ์เทศ, 2522, หน้า 283) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายเล่มที่ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาและความเป็นหญิงของสังคมไทย ยกตัวอย่างเช่น งานของขิ่น ทิสา (Thisa, 1980) ศึกษาเกี่ยวกับการขายบริการทางเพศของผู้หญิงไทย เรื่อง Providence and prostitution: Image and reality for women in Buddhist Thailand ผลการศึกษาพบว่าสังคมไทยเป็นสังคมปิตาธิปไตยที่มีชายเป็นใหญ่ อีกทั้งยังมีพุทธศาสนาที่มีส่วนสร้างคุณค่าและเกียรติยศให้แก่ผู้ชายโดยการอนุญาตให้เฉพาะผู้ชายที่สามารถบวชเป็นพระได้ ในขณะที่ผู้หญิงไม่สามารถบวชเป็นภิกษุณีได้ นอกจากนี้ ขิ่น ทิสา ยังให้มุมมองว่าอุดมการณ์ในพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการกดขี่ผู้หญิงในสังคมไทยให้มีสถานภาพที่ไร้อภิสิทธิ์และไร้เกียรติยศในสังคม เช่น การเป็นโสเภณี คนทรงเจ้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดของขิ่น คืองานของอรพรรณ ฟูตระกูล (Orapan Footrakoon, 1999) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวอเมริกันในยุคสงครามเวียดนาม เรื่อง Lived experiences of Thai war brides in mixed Thai-American families in the United States. ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาปูมหลังชีวิตของผู้หญิงเหล่านั้น พบว่า พุทธศาสนามีส่วนสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ส่งเสริมและสนับสนุนลูกชายในครอบครัวให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงและมีหน้าที่การงานที่มั่นคงตามลักษณะของสังคมชายเป็นใหญ่ ในทางตรงกันข้ามลูกสาวในครอบครัวไม่ได้รับโอกาสนั้น และทำให้กลายเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม โดยที่ผู้หญิงที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีอาชีพที่

เป็นได้แค่กลุ่มผู้ใช้แรงงานและขายบริการ ดังนั้น การตัดสินใจแต่งงานและย้ายถิ่นไปอยู่กับทหารอเมริกันจึงเป็นทางเลือกที่พวกเธอคิดว่า จะทำให้ชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม

ในส่วนของประเด็นความขัดแย้งระหว่างผู้หญิงไทยกับสามีชาวตะวันตกเกี่ยวกับการส่งเงินเลี้ยงดูครอบครัวของภรรยานั้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิลาศ ดวงกำเนิด (2552) พบว่า สามีต่างชาติ ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการส่งเงินไปให้ครอบครัวที่ประเทศไทย ทำให้ภรรยาคนไทยรู้สึกกดดัน และต้องทำงานหนักประเภทงานรับจ้างหรืองานบริการในประเทศเยอรมนี โดยไม่ต้องรบกวน รายได้ของสามี นอกจากนี้งานวิจัยของพัทยา เรือนแก้ว (2552) ได้นำเสนอประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การส่งเงินกลับบ้านของผู้หญิงไทยในประเทศเยอรมนีในแง่มุมของผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมในเรื่อง ไว้ว่า ครอบครัวของผู้หญิงในประเทศไทยจะรอรับเงินที่ส่งมาจากเยอรมนีแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่พยายามขวนขวายหาเลี้ยงชีพด้วยตัวเอง อีกทั้งยังไม่รู้ความจริงเกี่ยวกับผู้หญิงเหล่านั้น ทำให้คนในประเทศไทยได้รับทราบเฉพาะภาพมายาที่เป็นเรื่องราวของความสำเร็จและความรวยที่ได้มาหลังจากการย้ายถิ่นข้ามชาติและการแต่งงานกับชาวต่างชาติ ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจและดึงดูดใจให้ผู้หญิงไทยคนอื่น ๆ ต้องการย้ายถิ่นและแต่งงานกับคนต่างชาติในประเทศนั้น ๆ อีกด้วย

นอกจากจากนี้ ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ ได้สะท้อนมุมมอง “ความต้องการที่ไม่สิ้นสุดจากครอบครัว” ของพวกเธอไว้ว่า “เป็นหน้าที่ที่ต้องดูแลพ่อแม่ ทำไปแล้วเราก็จะเจริญรุ่งเรือง” กรณีของผกากรอง เธอยังให้เงินสนับสนุนลูกที่โตเป็นหนุ่มอย่างสม่ำเสมอ เธอเล่าให้ฟังว่า “คนเป็นแม่นะ ทนไม่ได้หรอกที่จะเห็นลูกลำบาก พี่หมดเงินกับลูกไปเป็นล้านแล้วนะ ลูกไม่พอก็ยังต้องมาเลี้ยงหลานอีก ช่วงที่ผ่านมานี่พี่ทำบุญเยอะมากเลยนะ เผื่อกรรมเก่าทั้งหลายมันจะได้ลดลงไปบ้าง” (ผกากรอง, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2559)

กรณีของลำดวน เธอเล่าว่า “เมื่อเดือนที่แล้ว แม่พี่โทรมาขอเงินเพื่อจะไปซื้อที่ใกล้ ๆ บ้าน แสนนึง พี่ก็พูดกับแม่ไปว่าที่นั่นไม่จำเป็นหรอก เรามีบ้านอยู่ แม้จะมีที่นิดเดียวเราก็อยู่ได้ ยิ่งแก่ตัวเราก็ทำอะไรไม่ไหวกับที่ใหม่ แม่พี่ก็ไม่ฟังนะ จะเอาแต่เงินอย่างเดียวเพราะไปสัญญากับเพื่อนบ้านไว้ว่าพี่จะซื้อ ผัวฝรั่งอยากได้ เอาพี่และลุงไปอ้าง เพื่อจะรักษาหน้า เอาหน้าใหญ่ไว้ก่อน ทำไงได้ล่ะ แม่ของเรานิ ก็ต้องให้ไป เดี๋ยวจะเป็นบาปติดตัวเราไป” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2559)

ส่วนกรณีของสร้อยฟ้านั้น น้องสาวขอยืมเงินเพื่อเอาไปจ่ายหนี้การพนัน ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้ “น้องสาวหนูที่ได้ผัวฝรั่งรวยนะ มันเอาเงินที่ผัวให้ไปเล่นไพ่หมดตัวเลย มันก็มาขอยืมตังค์หนูบ่อยนะ หนูก็ให้ทุกครั้งนะ แล้วเขาก็คืนทุกครั้ง บางทีหนูก็คิดนะว่าเป็นเวรเป็นกรรมของหนูหรือเปล่าที่ต้องมีน้องมาคอยล้างผลาญเงินทองเราแบบนี้ จะไม่ให้เงินก็กลัวคนที่บ่อนจะมา

ทำอะไรน้องเราบางทีก็อยากหนีไปบวชให้ไกล ๆ ตอนนี้หนูเลยต้องทำบุญเยอะ ๆ เผื่อชีวิตมันจะได้ดีขึ้น" (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2559)

จะให้ได้ว่าทั้งผกากรอง ลำดวนและสร้อยฟ้าได้ผูกโยงกับการช่วยเหลือด้านการเงินให้กับพ่อแม่ และเครือญาติด้วยความเชื่อทางพุทธศาสนาที่สนับสนุนทั้งแนวคิดของงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าผู้หญิงมีระดับการศึกษา หน้าที่การงานหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ผู้หญิงเหล่านั้นล้วนมีความเชื่อที่เหมือนกันเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทีต่อบุพการี ซึ่งวิธีการที่จะแสดงความกตัญญูของผู้หญิงนั้นเน้นการส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่เป็นสำคัญและจะเป็นแบบนี้ตลอดไปตราบชั่วชีวิต

2.2.3 ผู้ชายไทยขอ "เกาะกินฝรั่ง" ด้วย

ในสังคมไทยมีเรื่องเล่าที่หลากหลายเกี่ยวกับผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติและยังมีสามีคนไทยในเวลาเดียวกันอีกด้วย จากการสัมภาษณ์ภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้ ได้รับการยืนยันว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง และกลายเป็นปรากฏการณ์ปกติ สำหรับภรรยาฝรั่งบางกลุ่ม ดังคำบอกเล่า ดังนี้

"พวกผู้ชายนี่แหละตัวดี ชอบมายุ่งกับเรา คิดว่าจะเกาะเราเพราะเรามีฝรั่งรวย หนูไม่กลัวคนนะ หนูด่า หนูบอกว่า ถ้ากูจะเอานะ คนไทยกูเอาไปนานแล้ว กูไม่ชอบคนไทย กูชอบของฝรั่ง อันใหญ่ ๆ โน่น มันดี แล้วมันนะไม่กล้ามาถามอีกเลย หนูว่า ผู้ชายไทยนะคิดว่าเมียฝรั่งนะคงมีผัวคนไทยคอยเกาะกินเงินอีกคน เห็นได้เยอะมากคือผู้หญิงที่พัทยานะพี่ มีผู้ชายไทยแล้วก็มีฝรั่งเพื่อนหนูนะ ไอ้น้อยนะมันได้ผัวรวยจะตาย มันหลอกผัวอังกฤษของมันได้ ผัวมันทำงานที่มาเลเซียรับเหมาทำทางรถไฟนะ รวยมาก ส่งเงินมาอาทิตย์ละ 3-4 หมื่นนะ มันเอาเงินไปเลี้ยงผู้ชายไทยหมด ขนาดน้องหนูนะ หน้าตาดีมาก ไอ้น้อยยังเอาเงินมาเลี้ยงน้องหนูได้นะ น้องหนูก็เอาสิ ใครบ้างไม่เอาเงินนะ ซื้อรถให้ด้วย แต่ให้ผู้ชายเอาจริง ๆ จัง ๆ นะมันไม่เอาหรอก พอมันเบื่อนะมันก็หนี กลับบ้านไป เรื่องนี้มันมีจริง ๆ นะ" (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

ประเด็นของภรรยาฝรั่งที่มีสามีสองคน สองเชื้อชาติในเวลาเดียวกันตามคำบอกเล่าของสร้อยฟ้าในงานวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประภัสสร สุขสวัสดิ์ (2550) ที่พบว่าคนในชุมชนไม่พอใจกับพฤติกรรมของภรรยาฝรั่งในเรื่องการหลอกลวงสามีชาวต่างชาติ เนื่องจากผู้หญิงบางรายมีทั้งสามีคนไทยและต่างชาติในเวลาเดียวกัน ทำให้ความเป็นหญิงไทยของเมียฝรั่งด้อยค่าลง และถูกสังคมพิพากษาให้อยู่ในกลุ่ม "ผู้หญิงไม่ดี"

2.3 ต่อสู้กับความแตกต่าง

ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เป็นความแตกต่างในวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่มาจากวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกัน ทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีลักษณะเฉพาะตามวัฒนธรรมของตน ความ

แตกต่างดังกล่าว ทั้งในเรื่อง ภาษา อุปนิสัย วิธีคิด และขนบธรรมเนียม จะเป็นตัวกำหนดตัวตนของบุคคลนั้น ๆ นอกจากนี้แล้ว ความแตกต่างทางวัฒนธรรมยังส่งผลต่อการมองโลกและการตีความสถานการณ์ต่าง ๆ ของพวกเขาด้วย ในกรณีของคู่สมรสต่างวัฒนธรรม ความแตกต่าง ของระบบคิดในบางประเด็น อาจนำไปสู่อุปสรรคต่อความสัมพันธ์ของพวกเขา และทำให้เกิดการปรับตัวและปรับทัศนคติกันทั้งสองฝ่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การส่งเงินเลี้ยงดูครอบครัวของภรรยา "ความเป็นลูกสาวที่ดี" ในสังคมไทย คือ การแสดงความกตัญญูกตเวทีและต้องทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ ด้วยการให้สนับสนุนด้านการเงินแก่ครอบครัวและเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามชราภาพ แต่ในทางตรงกันข้าม วัฒนธรรมตะวันตกไม่มีวิถีปฏิบัติเรื่อง "กตัญญูกตเวที" หรือ "การทดแทนบุญคุณ" ยิ่งไปกว่านั้น สามีชาวตะวันตกกลับมองว่าการที่พ่อแม่ของภรรยาต้องการเงินจากลูกนั้นเป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ ประเด็นดังกล่าวกลายเป็นเรื่องที่สร้างความกดดันให้ภรรยาฝรั่งเป็นอย่างมาก (รายละเอียดอยู่ในหัวข้อ "ผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนครอบครัวและเครือญาติ) ดังนั้น ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการ "ปกปิด" สามีเกี่ยวกับการส่งเงินให้พ่อแม่ เพื่อรักษาสัมพันธภาพของครอบครัวทั้งกับสามีและเครือญาติ ดังกรณีตัวอย่างของลำดวน และสร้อยฟ้า

"ตอนนี้พี่ยังให้เงินแม่ ช่วยเรื่องค่ารักษาทั้งหมด พี่ไม่เคยขอแฟนพี่นะ เพราะมันเป็นเงินของพี่ พี่ทำมาหากินของพี่ได้ พี่มีสิทธิจะให้เงินใครก็ได้ เรามีญาติพี่น้องเราก็ต้องช่วยเหลือกัน" (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

"หนูจะส่งให้ลูกหนู แกก็ด่าหนู ทะเลาะกับหนู นั่นมันเงินหนูนะ หนูก็มีเงินของหนูนะพี่ หนูรำคาญหนูเลยบอกว่า ตอนไปนี้นะ เธอจะขายมะม่วงเธอก็เก็บเงินเลยนะ ฉันก็จะเก็บของฉัน หนูก็บอกอย่างนี้ ตอนแรกเขาก็ไม่พอใจนะ แต่หนูไม่สนนะ ลูกหนู แม่หนูต้องกินต้องใช้" (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

การเลี้ยงลูกแบบไทยกับตะวันตก การเป็นพ่อแม่ในครอบครัวต่างวัฒนธรรมนั้น คนทั้งคู่ต้องพูดคุยกันอย่างเปิดเผยและร่วมกันหาข้อตกลงในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงลูก นอกจากนี้แล้ว ผู้เป็นพ่อแม่ยังต้องพยายามหาทางออกใหม่ ๆ เมื่อประสบกับปัญหา และต้องประนีประนอมกันให้ได้ ดังกรณีตัวอย่างของพวงชมพู ที่สามีชาวฝรั่งเศสได้กล่าวตำหนิคนไทยว่า "เลี้ยงลูกไม่เป็น" เพราะไม่ยอมให้ลูกช่วยเหลือตัวเอง ทำให้พวงชมพูต้องปรับวิธีการเลี้ยงลูกให้ตรงกับความต้องการของสามี ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

"เรื่องที่หนักใจอีกเรื่องของหนู คือ การเลี้ยงลูกค่ะ เขาจะชอบว่าว่า คนไทยนะเลี้ยงลูกไม่เป็น เราถูกเลี้ยงมายังไง เราก็เลี้ยงลูกของเราแบบนั้นนะ ตอนที่ลูกหนูยังเด็ก ๆ นะ แฟนหนูจะให้แยกลูกไปนอนอีกห้อง หนูก็ไม่ยอมนะ หนูรู้สึกว่า เราจะเห็นแก่ตัว หรือรักความสบายไปไหมที่จะ

ปล่อยให้ลูกนอนคนเดียวในห้อง ส่วนเขาก็คิดว่า เราควรได้นอนหลับพักผ่อนและมีเวลาเป็นส่วนตัวบ้าง และเราต้องจัดเวลาให้กับลูกและกับตัวเราเองให้มันสมส่วนกัน เขาติดกล้องวงจรปิดในห้องลูก และยังได้ยินเสียงลูกเวลาที่ร้องด้วย แต่นะหนูก็ผ่านช่วงเวลานั้นมาได้ ย้อนกลับมาตอนนี้หนูเข้าใจแล้วล่ะว่า การเลี้ยงลูกของฝรั่งกับคนไทยนั้นต่างกันจริง ๆ" (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

ส่วนกรณีของจามจุรี เกิดความขัดแย้งทางความคิดกับสามีชาวอังกฤษเกี่ยวกับการศึกษาของลูก เนื่องจากเขาไม่เชื่อมั่นในระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนไทย เขาให้ลูกหยุดเรียน แล้วสอนเองด้วยระบบการจัดการศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน (Home school) นอกจากนี้แล้วสามียังไม่ยอมให้ลูกได้เรียนภาษาไทย เพราะคิดว่าไม่จำเป็นสำหรับชีวิตของลูก ในขณะที่จามจุรีอยากให้ลูกมีทักษะทางภาษาไทย เพราะเธอคิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากหากลูกยังคงอาศัยอยู่ในประเทศไทย การหาทางออกของจามจุรี คือ เธอเลือกใช้วิธีการพูดคุยแบบประนีประนอมด้วยเหตุและผล โดยอธิบายถึงข้อดีและข้อเสียในประเด็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของลูก จนทำให้สามียอมรับการสร้างทักษะด้านภาษาไทยของลูกในที่สุด

"เรื่องลูกนี่ หนูก็เป็นห่วงนะ หนูคิดว่านี่เราถูกไหมที่เราเอาลูกมาเลี้ยงแบบนี้ ที่ไม่ให้เข้าโรงเรียนปกติ แต่จะสอนแบบ Home school เอง แฟนหนูเขาไม่ยอมให้เข้าโรงเรียนปกติ เขาพูดเสมอคนไทยจะไม่คิดเองจะทำตาม ๆ เขาไป ไม่มองต่าง อันนั้นคือความคิดของเขา ส่วนเราก็บอกเขาว่า หากลูกไม่ไปโรงเรียนอย่างนั้น ไม่ได้เรียนภาษาไทย แล้วลูกจะมีใบรับรองการศึกษาได้อย่างไรเวลาไปหางานทำ เขาก็หัวเราะ เขาบอกว่าเธอคิดว่า หากเธอมีใบนั่นแล้วเธอไปทำงานที่ต่างประเทศ มันจะใช้ได้ไหม หนูก็คิดว่ามันก็ไม่ถึงขนาดนั้นหรอก เราชักเริ่มคิดต่างกันแล้ว" (จามจุรี, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

กรณีของกรรณิการ์ ก่อนการตัดสินย้ายมาประเทศไทย เธอกับสามีชาวอเมริกัน ได้แบ่งบทบาทความเป็นพ่อ แม่ สำหรับการสอนวัฒนธรรมไทยและอเมริกันอย่างชัดเจน แต่ก็มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน คือ สามีไม่ยอมให้ลูกเรียนรู้ภาษาไทย กรรณิการ์พยายามหาวิธีการสอนภาษาไทยลูกจนลูกสามารถสื่อสารได้ โดยใช้วิธีการดูการ์ตูนภาษาไทย ฟังเพลงไทย อ่านนิทานไทยให้ฟัง และให้ลูกได้พบปะพูดคุยกับเครือญาติผ่านทางโทรศัพท์

"เรื่องลูกครึ่งในสองวัฒนธรรมนะ หนูก็คุยกับสามีว่า เขาจะไปโรงเรียนยังไง เขาจะพูดภาษาอะไร แต่หนูบอกว่าเขาควรจะรู้ทั้งสองภาษานะ วัฒนธรรมไทยนะ หนูพยายามพาเขาไปวัดไทย เรียนกราบเรียนไหว้ เคารพผู้ใหญ่ พูดภาษาไทยให้ถูกต้อง ก็พยายามปลูกฝังนะ พาไปวัดทุกอาทิตย์ อาทิตย์ละวัน เวลาที่มีกิจกรรมที่วัดเราก็พาเขาไป ก็มีบ้างที่เปิด ก ไก่ ให้ดู มีฝึกพูดกับ

ญาติที่เมืองไทยผ่านอินเทอร์เน็ต เทศกาลก็พาเขาไปร่วม ส่วนฝั่งอเมริกันเขาก็ทำอยู่แล้วเช่น Thanks Giving, Christmas, Easter เยอะไปหมด" (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

การวางแผน ชาวตะวันตกมักวางแผนล่วงหน้าให้กับชีวิตในทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องชีวิตประจำวันไปถึงแผนชีวิตในอนาคต โดยเฉพาะเรื่องการวางแผนทางการเงิน การออมเงิน และการทำประกันชีวิต นอกจากนี้แล้วภรรยายังขาดข้อมูลสำคัญสำหรับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย จากงานวิจัยนี้ พบว่า ประเด็นเรื่องการวางแผนเป็นปัญหามากที่สุด ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ ไม่เคยมีการวางแผนชีวิตตลอดเวลาที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงส่วนใหญ่ได้เรียนรู้และปรับตัวในเรื่องดังกล่าวมากขึ้น ดังกรณีตัวอย่างของพุดซ้อน

"เขาเป็นชาติตะวันตก ทุกอย่างเขาต้องเป๊ะ เช่น เวลานี้ถึงเวลานี้เขาต้องทำอันนี้ เราก็งงว่าทำไมเธอต้องมากะเกณฑ์ฉันละ ตัวฉันก็ไม่ใช่ว่าเป๊ะ ๆ อย่างนี้นะ อย่ามากะเกณฑ์เรื่องเวลาเพราะฉันอยากจะทำอะไรฉันก็ทำ ตามหลักศาสนาพุทธของฉันคือทุกอย่างไม่แน่นอน ชีวิตของฉันใช้ศาสนานำทาง เขาต้องถามตลอดว่า What do you plan for today, for this evening? เดี๋ยวนี้เราก็วางแผนกับชีวิตมากขึ้น ซึ่งก่อนหน้านี้แทบจะไม่มีเลย" (พุดซ้อน, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2558)

การตรงต่อเวลา ในวัฒนธรรมตะวันตกนั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับเวลาว่า "การตรงต่อเวลาเป็นการทำให้สิ่งที่จะทำดำเนินไปอย่างเป็นระบบระเบียบ คนที่รักษาระเบียบตรงต่อเวลาเท่านั้นที่จะได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ" ดังนั้น ชาวตะวันตกมักตรงต่อเวลา และไปถึงก่อนเวลาเสมอหากมีการนัดหมายกัน แต่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย ที่คนไทยไม่รักษาเวลา มักมาสาย หรือ "ตามเวลา" เสมอ ดังนั้น ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่มักมีปัญหากับเวลาของสามี โดยเฉพาะเรื่องการมาสาย และการไม่จดจำเวลานัดหมาย ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของมะลิลา

"เวลาของเขานี่มีค่ามากเลยค่ะ แผนทุกอย่างที่วางไว้ต้องตรงกับเวลาเป๊ะ ๆ เลย แล้วหากมีใครผิดนัดเขานี่เรื่องใหญ่เลย ยกตัวอย่างเวลาเพื่อน ๆ นัดหมายที่จะเจอกับพวกเรา หากพวกเขาสายไปไม่กี่นาทีนี่เรื่องใหญ่มากเลยนะ โดยเฉพาะช่วงแรก ๆ ที่มาอยู่ไทย เขาโมโหมากเรื่องผิดเวลาแล้วก็ว่าว่าคนไทยทำไมมีนิสัยเสียแบบนี้ ตอนเพิ่งแต่งงานใหม่ ๆ เคยคิดจะเลิกกันเพราะเรื่องของเวลานี่แหละ" (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

การคุยกันด้วยเหตุผลเมื่อมีข้อขัดแย้งกัน และการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาของชาวตะวันตก เช่น การโกรธ มักแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง และคำพูด ดังนั้น ภาพลักษณ์ของ สามีชาวตะวันตกในมุมมองของภรรยาคนไทย คือ ความไม่สุภาพและความไม่อดทนอดกลั้น ในขณะที่ภรรยาไทยใช้วิธี ไม่พอใจ แต่ไม่พูด โดยใช้การเงียบ และนิ่งเฉยเพื่อหลีกเลี่ยงการพูดคุย หรือปรับความเข้าใจกัน ทำให้คู่แต่งงานไม่สามารถสื่อสารหรือทำความเข้าใจระหว่างกันได้ กรณี ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ จามจุรีกับสามีชาวอังกฤษ ที่เธอมักพูดซ้ำ ๆ กับผู้วิจัยว่า "เราไม่เคยเปิด ใจกัน

หนูมีความรู้สึกว่าเรายิ่งห่างไกลออกจากกันมากขึ้นทุกที หนูไม่เคยเข้าถึงความคิดของเขา เพราะเราไม่เคยคุยกันอย่างมีเหตุ มีผลสักที" รวมทั้งกรณีของลำดวน เธอเลือกใช้วิธีเงียบ และนิ่ง หากเกิดประเด็นที่ต้องปรับความเข้าใจกัน โดยที่ลำดวนให้เหตุผลว่า การนิ่งของเธอทำให้สามีลดความวู่วามลง แล้วทุกอย่างก็จะดำเนินไปด้วยดี การพูดคุยกับสามีไม่ได้ช่วยให้ทุกอย่างดีขึ้นเพราะสามีเธอมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมาก ตัวอย่างคำบอกเล่าของจามจุรี

"ก่อนหน้านี้เราทะเลาะกันบ่อย ทุกวันนี้ก็ยังมีทะเลาะกันบ้าง ก็มีเรื่องงานบ้าง เรื่องลูกบ้าง แต่ที่หลัก ๆ เลย คือ เรื่องที่หนูเข้าไม่ถึงเขา อยู่กันจนปูนนี้แล้ว แต่เรายังไม่ค่อยเปิดใจกัน เราไม่คุยกันด้วยเหตุและผล ทำให้เรามีระยะห่างมากขึ้นไปทุกที" (จามจุรี, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

การมีพื้นที่ส่วนตัว (Privacy/ Space) ชาวตะวันตกชอบชีวิตอิสระ มีความส่วนตัวในบางเรื่อง และไม่ก้าวก่ายเรื่องส่วนตัวกัน ต่างกับคนไทยที่ไม่ค่อยสร้างกฎเกณฑ์ความส่วนตัวกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชอบพบปะสังสรรค์กันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติ และอยากรู้อยากเห็นเรื่องส่วนตัวกัน ทำให้สามีชาวตะวันตกไม่พึงพอใจในประเด็นดังกล่าว ทำให้เกิดการขัดแย้งกับภรรยาคนไทย ดังกรณีตัวอย่างของ

"เขาบอกเราว่า เราต้องมี your own space เหมือนกับเวลาส่วนตัวของเรา โดยเฉพาะเวลาเราไปไหนมาไหนด้วยกันตลอดเวลา เช่น เขาบอกว่า พรุ่งนี้เวลาบ่ายโมงถึงห้าโมงเย็นฉันจะไปกับเพื่อนของฉัน ตอนเรายังไม่แต่งงานมันก็โอเคนะ แต่พอแต่งงานกันปุ๊บเราก็คิดนะ ว่าหากฉันอยากจะชวนเธอไปโน่นนี่นั่นละ เขาก็จะบอกเราก่อนเลย ซึ่งตรงนี้นะบางทีเขาก็ไปเล่นดนตรีไปแจมกับเพื่อนเขาบ่ายโมงถึงทุ่มยังงี้ เราก็ถามนะ มันนานไปหรือเปล่าบ่ายโมงถึงทุ่มนะ เขาก็บอกว่าไม่นานหรอก" (พุดซ้อน, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2557)

ในกรณีของมะลิลา สามีชาวอเมริกันรู้สึกไม่สบายใจเกี่ยวกับการมาเยี่ยมพวกเขาที่บ้านบ่อยครั้ง และรู้สึกไม่เป็นส่วนตัวที่ต้องใช้พื้นที่ส่วนตัวในบ้านร่วมกับเครือญาติของภรรยา ประเด็นดังกล่าวทำให้มะลิลารู้สึกอึดอัดใจเป็นอย่างมาก แต่เธอแก้ปัญหาด้วยการอธิบายให้เครือญาติเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาวอเมริกัน ส่วนกรณีของพวงชมพูนั้น เครือญาติมุ่งเข้าหาครอบครัวของเธอเพื่อผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขอยืมเงิน หรือหยิบข้าวของเครื่องใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นต้น ทำให้พวงชมพูกับสามีต้องย้ายถิ่นข้ามจังหวัดเพื่อหลีกหนีเครือญาติที่พวงชมพูเรียกว่า "พวกกระสือ"

จะเห็นได้ว่าการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันระหว่างผู้หญิงไทยกับชาวตะวันตกนั้น ความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษาย่อมส่งผลต่อชีวิตสมรส ดังนั้นการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งการปรับทัศนคติ การเรียนรู้ และการเปิดใจยอมรับซึ่งกันและกันเป็น

เรื่องสำคัญ สิ่งเหล่านั้นจะเอื้อต่อการดำเนินชีวิตคู่ได้อย่างปกติสุขในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม งานวิจัยของรัตนา บุญมัธยะ (2548) ได้สะท้อนภาพของภรรยาฝรั่งที่มีความพยายามจะที่จะเรียนรู้และปรับตัวเข้าหาวัฒนธรรมตะวันตก เพื่อสร้างชีวิตครอบครัวที่เป็นสุขของพวกเธอ คู่สมรสหลายคู่ที่ประสบความสำเร็จ โดยที่คนเหล่านั้นต้องใช้ความอดทน และความเข้าใจกัน เพื่อสร้างจุดที่คนทั้งสองวัฒนธรรมสามารถยอมรับได้และสามารถใช้เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตร่วมกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ เกษมสันต์ อังกระโทก (2550) ที่มีผลวิจัยแตกต่างกับงานวิจัยข้างต้นที่พบว่า ภรรยาฝรั่งไม่ประสบกับปัญหาความแตกต่างทางวัฒธรรมกับสามีชาวต่างชาติแต่อย่างใด กรณีที่เกิดปัญหาขัดแย้งกันในครอบครัว ผู้หญิงไทยจะแก้ปัญหาด้วยการพูดคุยแบบมีเหตุมีผล และผู้หญิงเหล่านั้นมีความได้เปรียบเรื่องของภาษา และการเรียนรู้วัฒนธรรมของสามีมากขึ้น

3. ความจริงสองด้านของผู้ชายฝรั่ง

ก่อนการแต่งงานกับชาวตะวันตก ผู้หญิงไทยได้สร้างภาพฝันเกี่ยวกับชีวิตการแต่งงานของตนเองไว้อย่างสวยหรู ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดไว้ในหัวข้อ ภาพในฝันของภรรยาฝรั่งก่อนแต่งงานผู้หญิงหลายคนคาดหวังที่จะได้สามีรวย มีความเป็นสุภาพบุรุษ ซื่อสัตย์ และเป็นทั้งสามีและพ่อที่ดีให้กับครอบครัว แต่ภายหลังการแต่งงาน ผู้หญิงเหล่านั้น ได้เรียนรู้ว่า ความรัก ความเข้าใจ และการให้เกียรติซึ่งกันและกันนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญกว่า นอกจากนี้แล้ว หลังการแต่งงาน ภรรยาฝรั่งได้พบกับความเป็นจริงที่ว่า ภาพในฝันที่ตนเคยวาดไว้นั้น อาจมีทั้งสมหวังหรือผิดหวังปะปนกันไป งานวิจัยนี้ได้สะท้อนความจริงหลังการแต่งงานของภรรยาฝรั่ง ดังภาพที่ 18

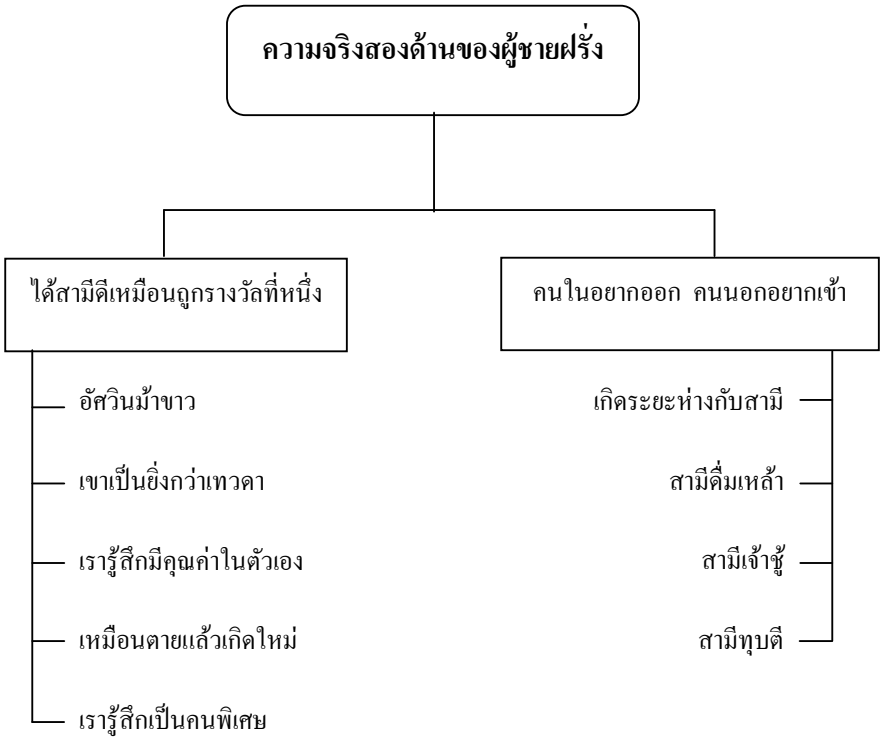

ภาพที่ 18 ความจริงสองด้านของผู้ชายฝรั่ง

3.1 ได้สามีดี เหมือนถูกรางวัลที่หนึ่ง

ในสังคมไทย ผู้หญิงที่ได้สามีดี เปรียบเหมือนถูกหวยรางวัลที่หนึ่ง คงจะสื่อความหมายว่า ผู้ชายที่ดีนั้นคงหาได้ยาก จากผลงานวิจัย พบว่า ผู้หญิงบางส่วนรู้สึกว่าตนเองโชคดีและสมหวังกับสามีชาวตะวันตก

ในกรณีของบุหงา และจามจุรีเป็นภาพสะท้อนของผู้หญิงที่ผ่านการหย่าร้างและมีลูกติดกับสามีคนไทย บุหงาเคยเล่าว่า สามีของเธอเปรียบเสมือน “อัศวินม้าขาว” ที่มาช่วยชีวิตเธอเอาไว้ เพราะผู้ชายไทยส่วนใหญ่รังเกียจผู้หญิงที่ผ่านการแต่งงานมาแล้ว เธอคงไม่มีโอกาสที่จะสร้างชีวิตคู่ครั้งใหม่กับผู้ชายไทย ซึ่งแตกต่างกับชาวตะวันตก ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปูมหลังหรืออดีตที่ล้มเหลวของผู้หญิง ดังนั้น ผู้ชายต่างชาติน่าจะเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับชีวิตของผู้หญิงไทย สะท้อนได้จากคำบอกเล่าต่อไปนี้

“แฟนพี่ทำให้พี่รู้สึกว่า ชีวิตพี่เหมือนตายแล้วเกิดใหม่ พี่โชคดีมากที่ได้มาเจอกับเขา เขาเป็นผู้ชายที่น่ารักและโรแมนติกมาก ชาตินี้ทั้งชาติพี่คงหาผู้ชายดี ๆ แบบนี้ไม่ได้อีกแล้ว” (บุหงา, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

“หนูดีใจมากเลยนะที่มีเขา เขาทำให้หนูออกนอกกะลา เขาทำให้หนูได้เรียนรู้อะไรแปลกใหม่ในชีวิต ได้เป็นคนใหม่ ได้ชีวิตใหม่ก็เพราะเขา หนูรักเขามากเลยนะ” (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

ในกรณีของผู้หญิงไทยที่ไม่เคยผ่านการแต่งงานกับผู้ชายไทยมาก่อน ได้แสดงทรรศนะ เกี่ยวกับความสมหวังในชีวิตคู่ของตนเอง ไว้ดังนี้

“หนูโชคดีมากเลยที่ได้แต่งงานกับเขา เขาไม่เคยเรื่องการศึกษาต่ำของหนูมาเป็นปมด้อยใน ชีวิตเลยนะ เขานี่เป็นยิ่งกว่าเทวดาอีกนะ เขารับฟังความคิดเห็นเรา เขาให้เกียรติเรา เขาเชื่อมั่นในความสามารถของเราเต็มที่เลย หนูโชคดีมากที่ได้แต่งงานกับเขา” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“ผู้ชายคนนี้ คือ คนที่เป็น “เบอร์หนึ่ง” ในชีวิตหนูเลยค่ะ หนูไม่เคยคิดว่าจะได้มีสามีที่แสนดีแบบนี้ ต้องขอบคุณใครสักคนที่อยู่เบื้องบน ที่ทำให้เราได้พบกัน” (มะลิลา, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2557)

“หนูดีใจนะที่เลือกแต่งงานกับฝรั่ง เขาให้ความใส่ใจแม้เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แค่นี้ผู้หญิงอย่างเราก็ดีใจแล้วค่ะ เช่น วันเกิด วันครบรอบแต่งงาน วันที่เขาขอเราแต่งงาน ฝรั่งเขามีตรงนี้ ทำให้เรารู้สึกเป็นคนพิเศษ และที่สำคัญมาก ๆ คือ ความรัก ที่เรามีให้กันและกัน” (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

จะเห็นได้ว่า ผู้หญิงที่มีปมหลังการแต่งงานที่ล้มเหลวหรือมี “ปม” ในชีวิตมาก่อน สามีชาวตะวันตกทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นเกิดความรู้สึก “มีคุณค่าในตัวเอง” ที่ส่งผลวิถีชีวิตของพวกเขามีความหวัง มีความมุ่งมั่น เพื่อจะให้ครอบครัวมีความสุขสมหวัง ดังกรณีตัวอย่าง พวงชมพูที่ได้เล่าให้ฟังถึงแผนการสำคัญที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในอนาคตของเธอว่า

“เราทำงานมาด้วยกัน สร้างครอบครัว สร้างฐานะมาด้วยกัน นี่คือความสุขที่ยิ่งใหญ่ในชีวิต แล้วค่ะ เราจะพัฒนาสินค้าของเราไปเรื่อย ๆ และจะจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ด้วย เราจะไม่หยุดแค่นี้ แฟนหนูเขาคิดไปไกลว่า เขาจะส่งลูกไปเรียนด้านการเกษตรที่ฝรั่งเศสค่ะ แล้วจะให้กลับมาพัฒนา ประเทศไทยของเรา” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

3.2 คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า

หลังการแต่งงาน ภรรยาฝรั่งส่วนหนึ่งได้เรียนรู้การใช้ชีวิตคู่กับ ชาวตะวันตก และค้นพบว่า ชีวิตการแต่งงานที่เคยวาดฝันไว้ ไม่ได้เป็นไปตามนั้น ในขณะที่ผู้หญิงคนอื่นยังคงคาดหวังและวาดฝันอันสวยหรูกับการแต่งงานกับชาวต่างชาติ ซึ่งเข้ากับสุภาษิตของไทยที่ว่า คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า จากงานวิจัย พบว่า ภรรยาฝรั่งบางส่วนเกิดปัญหาเรื่องการปรับตัวกับสามีชาวตะวันตก ในกรณีของจามจุรี เกิดปัญหาทักษะทางภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับสามีชาว

อังกฤษ ทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับสามีได้มีประสิทธิภาพ ทำให้จามจุรีคิดว่าการด้อยภาษาอังกฤษของเธอทำให้เกิด “ระยะห่าง” กับสามีมากขึ้นเรื่อย ๆ เธอเคยเล่าให้ฟังว่า เธออยากไปเรียนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถสื่อสารกับสามีและลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปัญหาชีวิตคู่ของจามจุรีกับสามีชาวอังกฤษ สะท้อนได้จากคำบอกเล่าต่อไปนี้

“เราต่างคนต่างอยู่ เขาก็หมกตัวอยู่แต่ในห้องเขา ลูก ๆ ก็มีมุมของเขากัน เราคุยกันน้อยลง น้อยลงทุก ๆ วัน และทำให้เราไม่เข้าใจกันมากขึ้น และห่างกันไปเรื่อย ๆ มันทำให้หนูเครียดมากเลย อยู่กันจนปูนนี้แล้ว แต่เรายังไม่ค่อยเปิดใจกัน และหนูเข้าไม่ถึงเขา” (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

ในกรณีของกรรณิการ์มีปัญหากับสามีในเรื่องชู้สาว เนื่องจากสามีมักเล่นโปรแกรม “Chat” ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กรรณิการ์ได้เชื่อมโยงการมีสามีไม่ดีเข้ากับ “กรรม” ในความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยสะท้อนจากคำพูดนี้ “คิดว่าตัวเองเลือกผัวผิดไหม คิดว่าอะไรที่มันผิดพลาดคือ กรรม ช่วงไหนที่ down ก็ถือว่ามี กรรมเยอะ” เธอวางแผนที่จะหย่าขาดกับสามี และจะขอสิทธิรับเลี้ยงลูกเอง

ในประเด็นเรื่อง “ชู้สาว” ของผู้ชายชาวตะวัน จากการพูดคุยกับภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่า การชู้สาวดังกล่าวเป็นผลมาจากความใฝ่ฝันของผู้หญิงไทยจำนวนหนึ่งต้องการ มี “แฟนฝรั่งหรือสามีฝรั่ง” และพวกเธอได้พยายามสร้างสัมพันธ์กับผู้ชายต่างชาติ โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพการสมรสของผู้ชาย ดังนั้น สามีชาวตะวันตกของผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในงานวิจัยนี้ ต้องประสบกับปัญหาหรือความขัดแย้งเรื่อง “ผู้หญิงคนอื่น” กับภรรยาของตนเอง ดังตัวอย่างคำบอกเล่าต่อไปนี้

“ตอนนี้ก็ 5 ปีมาแล้วนะ ที่เขาไม่ไปยุ่งกับสาวคนไหน แต่ก่อนหน้านี้ก็ยังไปยุ่งอยู่นะว่าไป พี่ ก็กลัวนะ แล้วรู้สึกตลอดว่า มีคนมองลุงอยู่เสมอ ผู้หญิงไทยเราอยากจะจับฝรั่งเพราะคิดว่าเขารวย และตัวเองจะได้สบาย ไม่เชื่อก็ลองให้ผัวฝรั่งไปนั่งกินเหล้า โดยไม่ต้องมีเราสิ รับรองมีผู้หญิงเข้ามา เยอะเลย ผู้หญิงเรานะขึ้นชื่อว่าผู้ชายฝรั่งนะรวยหมดและอยากได้หมด” (ลำดวน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2557)

“แต่ถ้าหากพูดถึงความไว้ใจนะ หนูรู้สึกแย่นะ เพราะแฟนหนูเขาเป็นคนน่ารัก คนเป็นคนดีในความรู้สึกนะ มีผู้หญิงอยากคุยกับเขา อยากเข้าหาเขาหลายคนเลยละเท่าที่หนูสังเกตนะ” (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

นอกจากนี้แล้ว ในสังคมของชาวอังกฤษยังมีภาพเหมารวมของผู้หญิงไทยกับการจับฝรั่ง ดังคำบอกเล่าของพุดซ้อน

"ฝรั่งที่โน่นนะ เขามี Concept ว่า เมื่อไหร่ผัวฉันมาเมืองไทย ฉันต้องตามมาด้วย ไม่งั้นผัวมาคนเดียวจะเสียผัวนะ นี่พูดจริงนะ ในมุมมองของฝรั่งแล้ว มาเมืองไทยแล้วใจแตกทุกราย ต้องมีเมียมากำกับเพราะเมืองเขาไม่มีอะไรเลย 5 โมงเย็นปิดบ้านเงียบ แสงสีเสียงไม่มี คนไทยนี่เที่ยงคืน ตีหนึ่งยังแว้นมอไซค์อยู่เลย ฝรั่งหากมาเมืองไทยแล้วไม่ใจแตกก็ถือว่าเป็นบุญของชีวิตค่ะ เคยมีต่างชาติที่เป็นเพื่อนของแฟน พูดแบบปรามาสไว้ว่า ผู้หญิงไทยนะหาง่ายยิ่งกว่าหาเศษเงินอีกนะ" (พุดซ้อน, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2557)

ส่วนกรณีของสร้อยฟ้า เจ้าของวลีที่ว่า "กูทำทุกอย่าง กูเหนื่อย กูขออยู่คนเดียวได้ไหม" ต้องเจอกับปัญหาสามีดื่มสุราแล้วกลายเป็นอันธพาล และทำร้ายร่างกายของเธอด้วย สร้อยฟ้าเล่าให้ฟังถึงเหตุผลของการทนอยู่กับสามีคนนี้คือ 1. รู้สึกสงสารเพราะสามีเคยมีบุญคุณต้องที่เธอต้องใช้เงิน จำนวนมากสำหรับการใช้หนี้การพนัน 2. คาดหวังว่าสามีจะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตัวหากมีลูกด้วยกัน และในที่สุดสามีก็เลิกดื่มสุรามานานเกือบสองปี 3. เชื่อว่าเธอกับสามีเป็น "คู่เวรคู่กรรมกัน" และต้องอยู่กินกันไปตลอดชีวิต ดังนั้นเธอจึง "ปลง" และหาทางออกให้กับชีวิตด้วยการ "ทำบุญ" เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับเจ้ากรรมนายเวรที่ส่งผลให้ชีวิตของเธอพบเจอแต่ความยากลำบาก

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของชีวิตครอบครัว น่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยของระยะเวลาสำหรับการศึกษาหรือเรียนรู้กัน หรือที่เรียกว่า "เวลาสำหรับการดูใจ" ที่ทำให้คู่สมรสไม่สามารถเห็นตัวตนที่แท้จริงของกันและกัน ดังกรณีของสร้อยฟ้าและกรรณิการ์ ที่ใช้ระยะเวลาเพียงแค่หนึ่งเดือนสำหรับการศึกษากัน

4. พื้นที่ของภรรยาฝรั่ง

มนุษย์จะตีความหรือให้ความหมายของพื้นที่หนึ่ง ๆ ตามวัฒนธรรมของตนเป็นสำคัญ ดังนั้น กระบวนการค้นหาความหมายของพื้นที่นั้น ๆ นักวิจัยต้องให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตและประสบการณ์ของคนเหล่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น ยังต้องทำความเข้าใจพื้นที่ให้มีความหมายทางวัฒนธรรมอีกด้วย (Lefebvre, 1991) ในงานวิจัยนี้ พบว่า ภรรยาฝรั่งได้แสดงให้เห็นตัวตนและพยายามสร้างโลกส่วนตัวขึ้นมา โดยใช้ พื้นที่ที่สาม ตามแนวคิดของเลอเฟบ ที่เกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเอง สามี/ลูก และบริบททางสังคมอื่น ๆ ผ่านวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ในงานวิจัยนี้จะปรากฏพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งสองประเภท คือ 1. ลูกครึ่ง เด็กสองวัฒนธรรมไทย-ตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่มิติทางจินตนาการที่เต็มไปด้วยความคิด อุดมการณ์ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวและสังคมภายนอก 2. ครัว สถานที่ในบ้านที่ใช้สำหรับการปรุงอาหาร ซึ่งเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นศูนย์รวมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ลูกครึ่ง : “ข้าวนอกนา” ที่ความหมายเปลี่ยนไป

ในช่วงปี พ.ศ. 2503 – 2513 เด็กเชื้อสายอเมอเรเซียน (Amerasian) หรือเด็กลูกครึ่ง ที่เกิดจากผู้หญิงไทยกับทหารชาวอเมริกันในช่วงสงครามเวียดนาม ได้ถูกสังคมไทยตราหน้าว่าเป็นตัวบ่งบอกถึงความไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม (Sign of illegitimacy) อยู่ในตัว แต่ในยุคปัจจุบัน ลูกครึ่งที่มีหน้าตา รูปลักษณ์ และผิวพรรณที่ผสมผสานระหว่างไทยกับตะวันตกนั้นกลับสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวงการบันเทิงและโฆษณา โดยเฉพาะในประเทศแถบเอเชียและประเทศตะวันตก (เรโนลดส์, 2547, หน้า 274)

สังคมไทยได้ให้คุณค่าใหม่แก่ลูกครึ่งมาระยะหนึ่งแล้ว คุณค่าดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นในแวดวงบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังเกิดขึ้นในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรมอีกด้วย สัญลักษณ์ของความเป็นข้าวนอกนาของลูกครึ่งแทบจะเลือนหายไปแล้ว จากงานวิจัยนี้ พบว่า ภรรยาฝรั่งได้ให้ความหมายลูกครึ่งของตนเอง ไว้ดังนี้

4.1.1 ลูกครึ่งคืออำนาจต่อรองกับสามี

อำนาจต่อรอง หรือการเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีของบุคคลทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เกิดการประนีประนอม และหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงกัน ในวิถีชีวิตของการแต่งงาน วิธีการแก้ปัญหาแบบอำนาจต่อรอง อาจเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับ การดำเนินชีวิตคู่ ในงานวิจัยนี้ พบว่า ภรรยาฝรั่งได้ใช้ลูกครึ่งในการต่อรองกับสามีชาวตะวันตก ดังต่อไปนี้

ในกรณีของสร้อยฟ้า ใช้ลูกครึ่งเป็นเครื่องมือในการต่อรองให้สามีเลิกดื่มเหล้า เพราะเหล้าจะทำให้สามีเปลี่ยนนิสัย กลายเป็นนักเลง อาละวาด ทำลายข้าวของ และทำร้ายร่างกายภรรยาและคนรอบข้าง การต่อรองดังกล่าวได้ผลดีมาก เพราะสามีของสร้อยฟ้าสามารถเลิกดื่มเหล้ามาเป็นเวลา 4 ปีแล้ว

“ตั้งแต่มีลูก แกไม่เคยเมาเลยนะ เวลาแกกินเบียร์นะ หนูก็จะขู่ว่าจะเอามิเกลกลับไปพิจิตรเลย แกก็ไม่กิน ร้านค้าแถว ๆ บ้านเคยถามว่า เธอ ไม่ให้ผัวกินเบียร์เหรอ ไม่เห็นเคยมาซื้อเบียร์เลย เดี๋ยวนะนี้เวลาทะเลาะกัน หนูเอาลูกมาขู่ตลอด แกกลัวนะ กลัวมากด้วย กลัวว่าหนูจะพาลูกหนีแกไป” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

ในกรณีของกรรณิการ์ เธอพยายามใช้ลูกเป็นตัว “เหนี่ยวรั้ง” เพื่อไม่ให้สามี “นอกใจ” กรรณิการ์ใช้วิธีการสอนลูกสาวให้ “ฉอเลาะ” และเอาอกเอาใจสามีชาวอเมริกัน และนอกจากนี้ยังให้ลูกเรียกร้องให้พ่อทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงวันหยุด เพื่อสร้างความผูกพันให้แน่นแฟ้นขึ้นกภายในครอบครัว โดยเธอมีความเชื่อว่า ลูกสาวสามารถหยุดความเจ้าชู้ของพ่อได้

4.1.2 ลูกครึ่งคือใบเบิกทาง

ความได้เปรียบของลูกครึ่งเมื่อเทียบกับเด็กไทยทั่ว ๆ แล้ว คงหนีไม่พ้นเรื่องของรูปลักษณ์ภายนอกที่เด่นและแปลกตา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผิวพรรณ โครงสร้างของใบหน้า ที่มีลักษณะเน้นไปทางตะวันตก ลูกครึ่งที่มีหน้าตาสวยงามจำนวนมากที่ได้เป็นคนมีชื่อเสียงในวงการแฟชั่น ดารา และนักร้อง จากงานวิจัยนี้ พบว่า ภรรยาฝรั่งบางส่วนอยากให้ลูกครึ่งของตัวเองเข้าสู่วงการบันเทิง ยกตัวอย่างในกรณีของสร้อยฟ้า มี “แมวมอง” เห็นบุคลิกของเด็กลูกครึ่งหน้าตาน่ารัก พูดจาฉะฉาน และกล้าแสดงออก เขาต้องการให้สร้อยฟ้าพาลูกไปเข้ารับการคัดเลือกเป็นนักแสดง (Casting) ที่กรุงเทพฯ จากการสัมภาษณ์สร้อยฟ้ามีความคิดกับการให้ลูกเป็น “ดารา” ไว้ว่า

“ก็ดีนะพี่ หากลูกได้เป็นดาราดังนะ หนูก็ชอบนะ เผื่อจะได้รวยกับเขาบ้าง” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

ในกรณีของบุหงา มุ่งให้ลูกได้รับการศึกษาขั้นสูง และตนเองมีความภาคภูมิใจในเรื่องความเป็นลูกครึ่งทำให้ได้รับโอกาสที่ดีจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

“ลูกพี่โตขึ้นมาเขาก็สร้างความภาคภูมิให้แม่กับแด๊ด (Dad) เขาเรียนเก่ง พาไปเข้าโรงเรียนที่ไหนเขาก็รับหมดเลยไม่ต้องสอบเข้า เพราะโรงเรียนอยากได้เด็กลูกครึ่งเข้าไปเรียน มันจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้โรงเรียนเขา จัสมินไปสมัครทุนการศึกษาก็ได้มา ตอนนี้เรียนมหาลัย ปี 3 แล้ว เขาบอกพี่ว่า ได้ A เกือบทุกตัว โดยเฉพาะภาษาอังกฤษกวาดเอามาหมดเลย เราภูมิใจกับน้องมาก” (บุหงา, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2558)

4.1.3 ลูกครึ่งคือโซ่ทองคล้องใจ

ลูกที่เกิดมาเพราะความรักของพ่อแม่ที่มีต่อกัน หัวใจสองดวงของพ่อแม่ เหมือนโซ่ทองของความรักคล้องไว้ จากการวิจัย พบว่า ผู้หญิงที่มีลูกครึ่งกับสามีชาวตะวันตกนั้นส่วนใหญ่มีความสุขในการเลี้ยงลูกด้วยกัน และลูกช่วยสร้างสัมพันธภาพให้กับชีวิตคู่ ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

“หลังจากที่แต่งงานกันได้สองปี แฟนหนูเขาก็ชวนให้มีลูกกัน เราก็โอเค ตามประสาผู้หญิง เพศแม่ ได้ลองเป็นแม่คนก็อึมดีเหมือนกัน ก็เลยมีลูกค่ะ มารู้ทีหลังว่าเขาอยากให้มีลูกเพราะกลัวเราไปมีคนอื่น เพราะทำงานกองทัพ หรืออยู่ประเทศนี้มีหนุ่ม ๆ หล่อ ๆ การงานดี การศึกษาดีมีเยอะ เขากลัวจะเสียเราไป แต่อันนี้บอกตอนไปติด การมีลูกทำให้เรามีสติมากขึ้น ใช้ชีวิตระมัดระวัง รู้จักการวางแผน แก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทำให้มีความอดทนมากขึ้น ลูกสามารถยึดคนสองคนไว้ด้วยกัน ทำให้เวลามีปัญหาชีวิตคู่ จะนึกถึงลูกขึ้นมาก่อนเป็นอันดับแรก” (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

"ลูกคือสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตของหนู หนูมีความสุขมากที่มีเขา เราพยายามเลี้ยงเขาให้ดีที่สุด วินาทีแรกที่หนูรู้ว่าท้อง แฟนหนูดูแลทุกอย่างเลย ตั้งแต่เรื่องอาหารการกิน ช่วยเลี้ยงลูกทั้งวันทั้งคืนเลย สำหรับเรา ลูกคือนางฟ้าตัวน้อย ๆ ลูกทำให้เราสื่อสารกันมากขึ้น เข้าใจและเห็นใจกันมากขึ้น ด้วยค่ะ" (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

ในกรณีของจามจุรี ได้ใช้ลูกครึ่งสำหรับ "ผูกมัด" ให้สามีชาวอังกฤษอยู่กับตนเองไปนาน ๆ

"หนูคิดว่า ลูกเป็นตัวเชื่อมสำคัญสำหรับหนูกับพ่อเขา ต่อให้เขาเลิกรักหนู หนูก็มั่นใจว่าเขาไม่ไปไหนแน่ ๆ เพราะเขารักลูกมาก ทำทุกอย่าง ทำงานหนักก็เพราะลูก หนูนะรักเขามากนะ แต่ตอนนี้หนูไม่แน่ใจว่าเขาจะรักหนูเหมือนที่หนูรักเขาหรือเปล่า" (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

"ตั้งแต่มีลูกด้วยกันนี่ ทำให้หนูกับแฟนได้คุยกัน และช่วยกันวางแผนชีวิตให้กับลูก แกมีเงินฝากให้ลูกทุกเดือน แล้วทำประกันชีวิตให้ลูก เราช่วยกันหยอดกระปุกให้ลูกทุกวันเลยนะ แกร้อยนึง หนูร้อยนึง เดือนนึงก็เอาไปฝากในธนาคารให้ลูก ทำแบบนี้มาเกือบสองปีแล้ว" (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

นอกเหนือจากประเด็นที่ภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้ ได้ให้คุณค่าของลูกครึ่งในฐานะที่เป็น เครื่องมือต่อรองกับสามี เป็นใบเบิกทางต่าง ๆ และเป็นเสมือนโซ่ทองคล้องใจแล้ว ยังมีงานวิจัยของ Patcharin Lapanun (2012, pp. 18-19) ที่ได้นำเสนอประเด็นที่แตกต่างและน่าสนใจของลูกครึ่งในสังคมไทยไว้ว่า ลูกครึ่งไทย-ตะวันตก เป็นแรงจูงใจประการหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงไทยปรารถนาที่จะแต่งงานกับผู้ชายชาวตะวันตก เนื่องจากความคาดหวังในรูปลักษณ์ที่สวยงามและน่าดึงดูดใจของลูกครึ่ง ได้แก่ จมูกที่โด่งเป็นสัน ผิวขาว รูปร่างสูง เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว "ความเป็นลูกครึ่ง" ยังสะท้อนถึงความทันสมัย (Modernity) อีกด้วย

ปรากฏการณ์ความนิยมลูกครึ่งในสังคมไทยยุคปัจจุบันสะท้อนได้จากความนิยมลูกครึ่งในวงการบันเทิงไทย ที่เป็นผลสำรวจของศูนย์สำรวจความคิดเห็น นิด้าโพล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ร่วมกับไนน์เอ็นเตอร์เทน ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง ดาราไทยแท้กับดาราลูกครึ่ง ในช่วงวันที่ 11 - 12 มกราคม 2559 ผลการสำรวจที่เกี่ยวกับลูกครึ่งแยกเป็นประเด็นไว้ดังนี้ (ศูนย์สำรวจความคิดเห็น นิด้าโพล, 2559)

นักแสดงลูกครึ่งที่ประชาชนชื่นชอบมากที่สุด 10 อันดับ ได้แก่ ณเดชน์ คูกิมิยะ (ร้อยละ 25.67) ญาญ่า อุรัสญา (ร้อยละ 11.88) อารยา เอ ฮาร์เก็ต (ร้อยละ 11.49) ดาวิกา โฮร์เน่และแอน ทองประสม (ร้อยละ 9.20) มาริโอ้ เมาเร่อ (ร้อยละ 8.05) คิมเบอร์ลี่ แอน โวลเทมัส

เทียมศิริ (ร้อยละ 4.21) ภีรนีย์ คงไทย (ร้อยละ 2.68) ไปรยา สวนดอกไม้ (ร้อยละ 2.30) ราณี แคมเปน (ร้อยละ 1.92) และแอนดริว เกร็กสัน (ร้อยละ 1.53) ตามลำดับ

ภาพที่ 19 ญาญ่า อุรัสญาและณเดชน์ คูกิมิยะ นักแสดงลูกครึ่งยอดนิยมของสังคมไทย
(www.daradaily.com)

ในส่วนของผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อจุดเด่นของนักแสดงลูกครึ่งมีดังนี้ โครงหน้าแบบชาวต่างชาติที่ชัดเจน ได้รูป ดึงดูดความสนใจได้มาก (ร้อยละ 42.94) โครงสร้างรูปร่างที่สูงโปร่ง รูปร่างดีแบบชาวต่างชาติ (ร้อยละ 32.54) นิสัยตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม ชัดเจน มีความเป็นตัวเองสูง (ร้อยละ 11.49) ความสามารถที่หลากหลาย (ร้อยละ 6.23) การแสดงที่ดีกว่า สามารถแสดงได้หลาย บทบาท (ร้อยละ 5.64) และผิวพรรณที่ดี (ร้อยละ 1.16) ตามลำดับ

ผลการสำรวจดังกล่าว ได้สะท้อนภาพปรากฏการณ์ความนิยมลูกครึ่งในสังคมไทยยุคปัจจุบันได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะความนิยมทางด้านรูปลักษณ์ ที่ทำให้ธุรกิจบันเทิงได้ใช้

ประโยชน์จากลูกครึ่งให้เป็นสินค้าที่สามารถสร้างความนิยม สร้างชื่อเสียงและสร้างรายได้ และยิ่งไปกว่านั้น ความนิยมลูกครึ่งในสังคมไทย ส่งผลให้กลายเป็นภาพฝันอย่างหนึ่งของผู้หญิงไทยบางส่วนที่ต้องการแต่งงานกับชาวตะวันตก เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความนิยมดังกล่าวได้

4.2 ครัว คือ พื้นที่สานสัมพันธ์

ความเป็นหญิง ความเป็นชายเกิด หรือที่เรียกว่า เพศสภาพ เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างทางวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้นการอธิบายความเป็นหญิง/ชาย ในมุมมองของนักสตรีนิยมนั้นเป็นการมองในลักษณะที่ว่า ปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม และอื่น ๆ สร้างความเป็นหญิง/ ชาย และสร้างความเป็นเพศ ซึ่งทำให้สังคมเกิดความคาดหวังต่อความเป็นหญิงและชายในแง่มุมเฉพาะต่าง ๆ และมีส่วนกำหนดความเชื่อ ทัศนคติ มายาคติ รวมทั้งประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ถูกทำให้กลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมในเรื่องของเพศสภาพ และยังเป็นตัวกำหนดวิธีปฏิบัติของแต่ละเพศ เช่น ผู้หญิงในวัฒนธรรมไทยต้องเป็นคนเรียบร้อย เชื่อฟังสามี ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของความเป็นภรรยาและแม่ ซึ่งหากผู้หญิงคนไหนไม่ปฏิบัติตามที่สังคมคาดหวังก็อาจถูกสังคมกดดัน (Sanction) เช่น การติฉินนินทา เยาะเย้ย ถากถาง เป็นต้น (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2543, หน้า 389)

ในทัศนะของปรานี วงษ์เทศ (2559, หน้า 7-8) นักวิชาการด้านมานุษยวิทยา ได้กล่าวถึงเพศสภาพไว้ว่า ความเป็นผู้หญิงและผู้ชายขึ้นอยู่กับการตีความทางชีววิทยาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของแต่ละวัฒนธรรม และรวมไปถึงความสามารถในการปรับรูปแบบพฤติกรรมใหม่ของบุคคลได้เมื่อต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมใหม่ ดังนั้น ทั้งชายและหญิงจึงไม่จำเป็นต้องมีพฤติกรรมที่แน่นอนตายตัวเสมอไป นอกจากนี้บทบาทของการทำงานบ้าน (Domestic) และงานนอกบ้านหรือของสาธารณะ (Public) ได้กำหนดสิ่งที่เป็นพื้นฐานของกรอบโครงสร้างที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้หญิง ผู้ชาย ทั้งในด้านจิตวิทยา วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจของชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะมูลเหตุที่ผู้หญิงต้องมาสาละวน อยู่กับกิจกรรมในบ้านก็เนื่องมาจากบทบาทของความเป็นเมียและเป็นแม่ของผู้หญิง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจตัวตนของผู้หญิง (ปรานี วงษ์เทศ, 2559, หน้า 11)

ระบบคิดการแบ่งหน้าที่ของหญิงและชายให้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเกิดขึ้นในสังคมตะวันตก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม การผลิตแบบอุตสาหกรรมทำให้งานและบ้านถูกแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด อุดมการณ์ความเป็นแม่บ้าน (Ideology of domesticity) ได้ถูกสร้างขึ้นและจำกัดบทบาทผู้หญิงให้อยู่ภายในโลกของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้หญิงชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ระบบคิดดังกล่าวได้แบ่งสังคมออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นสาธารณะ (Public) ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นโลกหรือสังคมของผู้ชาย ได้แก่ เรื่อง

นอกบ้านหรือเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อีกส่วนถือว่าเป็นเรื่องชีวิตส่วนตัว (Private) โดยมองว่าส่วนนี้เป็นโลกของผู้หญิง ได้แก่ เรื่องในบ้าน หรือการดูแลบ้านเรือนและสมาชิกภายในครอบครัว (วารุณี ภูริสนสิทธิ์, 2545)

สังคมไทยสมัยก่อน กำหนดให้ผู้หญิงมีพื้นที่ อยู่แต่ในบ้าน มีหน้าที่ทำงานบ้าน ปรุงอาหาร และปรนนิบัติรับใช้สามี และลูก ต่างกับในยุคปัจจุบัน สังคมได้เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงมีบทบาทในงานด้านอื่น ๆ ด้วย ทำให้ผู้หญิงได้มีกิจกรรมนอกบ้าน นอกเหนือจากแบกรับหน้าที่เฉพาะพื้นที่ในบ้าน

จินตนาถ กลัดวัง ได้ศึกษาอุดมการณ์ทางเพศสภาพที่สะท้อนมาจากการวิเคราะห์เนื้อหานิตยสารครัวจำนวน 16 ฉบับ นิตยสารแม่บ้าน 16 ฉบับ ผลการศึกษาเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางเพศสภาพในประเด็นของบทบาท สถานภาพ และพื้นที่ของผู้หญิงผ่านทางนิตยสารดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า นิตยสารดังกล่าวได้สร้างความหมาย “ครัว” ตามแนวคิดของสังคมปิตาธิปไตย หรือสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่มากกว่าแนวคิดของสตรีนิยม ดังนี้ (จินตนาถ กลัดวัง, 2545, หน้า 116-128)

1. เป็นภาระและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง ซึ่งเป็นงานที่ผู้ชายไม่ต้องการ ดังนั้นจึงผลักภาระให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิง

2. เป็นการเพิ่มคุณค่าความเป็นแม่ศรีเรือนและเป็นกุลสตรีให้กับผู้หญิง การเป็นแม่ศรีเรือนของผู้หญิงได้ถูกสร้างให้เป็นคุณสมบัติข้อหนึ่งสำหรับผู้หญิงดี การสร้างภาพ หรือให้คุณค่าแม่ศรีเรือนนั้น เป็นภาพใฝ่ฝันของผู้หญิงไทยในสมัยก่อน

3. “ครัว” เป็นพื้นที่ในบ้านที่ถูกให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าด้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากงานในครัวเป็นงานที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ จึงไม่ถูกนับว่าเป็นงาน และจะให้คุณค่าด้อยกว่างานที่สามารถสร้างรายได้หรืองานในที่สาธารณะอื่น ๆ

กระแสความเสมอภาคระหว่างเพศและแนวคิดสตรีนิยมในปัจจุบัน ส่งผลให้ภรรยาฝรั่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ได้ให้ความหมายของครัวที่แตกต่างจากแนวคิดเดิมข้างต้น ดังนี้

ครัวเป็นพื้นที่การให้อำนาจผู้หญิงในการตัดสินใจ และยังสร้างคุณค่าให้กับงานในบ้านด้วย นอกจากนี้ การทำหน้าที่ของแม่บ้าน คือ ศิลปะแห่งการใช้ชีวิตของผู้หญิงในการบริหารจัดการครัว และอาหารของสมาชิกในครอบครัว ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของพวงชมพูและกรรณิการ์ต่อไปนี้

"ที่บ้านชอบอาหารไทยกันค่ะ ยกเว้นส้มตำกับแกงเผ็ด ๆ รสจัด ลูกชอบแกงเขียวหวานไก่ ไก่ทอดสมุนไพร ปลาทอดน้ำปลา ส่วนพ่อเขาชอบ ซี่โครงหมูย่าง ข้าวผัดกุ้ง ไก่ผัดเม็ดมะม่วง และอีกหลาย ๆ อย่างค่ะ หนูต้องทำเองหมดเลย แล้วก็ต้องทำให้อร่อยด้วยค่ะ เราไม่ค่อยไปกินอาหารนอกบ้านกัน เพราะบ้านเราบ้านนอก และที่สำคัญคือ แฟนกับลูกชอบกินอาหารฝีมือหนูค่ะ ไม่อยากจะโม้ ส่วนอาหารฝรั่งก็มีบ้างค่ะ สลับกันไปอาทิตย์ละวันสองวัน มีสลัด สเต็กเนื้อ พาสต้า แล้วแต่ลูกอยากจะกิน เขาจะเป็นคนสำคัญที่เลือกเมนูค่ะ เธอคือ the princes ของบ้าน (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

"ปกติจะทำอาหารทานกันที่บ้านค่ะ เพราะคิดว่าประหยัดกว่า ทำถูกปากเรามากกว่า และเรารู้ว่าใส่อะไรลงไปบ้าง อาหารตามท้องตลาด จะมีผงชูรสเยอะ บ้านนี้ใช้ครัวได้อย่างคุ้มค่าค่ะ ทำอาหารทุกประเภทเลย ทั้งไทย ฝรั่ง จีน แมกซิกัน ด้วยความที่ลูกเกิดที่อเมริกา ก็จะมีอาหารแมกซิกันให้กินเยอะหน่อย เราก็จะให้เค้าลองทุกอย่าง ทุกแบบ โชคดีลูกเป็นคนกินง่าย ลูกติดอาหารฝีมือแม่ค่ะ หลายอย่างไม่เคยทำ ก็ใช้กูเกิล แล้วก็ลองทำดู ซึ่งก็ออกมาเป็นที่พอใจ การใช้ชีวิตที่อเมริกา อาหารเอเชียหรือฟาสฟู้ดถ้าซื้อก็แพง เปลืองด้วย ทำไม่ค่อยเหมือนด้วย เพราะบางทีพ่อครัวไม่ใช่คนไทย แม้แต่คนไทยจริง ก็แปลงให้ถูกปากคนต่างชาติ แต่ไม่ถูกปากคนไทยอย่างเราทำเองอร่อย ประหยัด คุ้มกว่าค่ะ ก็พยายามทำให้ลูกดู สอนไปว่าเวลาโตมา คนเป็นแม่ต้องทำอะไรบ้าง หวังว่าจะได้ไปบ้าง ลูกบอกว่าภูมิใจที่เป็นลูกครึ่งไทย อาหารที่แม่ทำอร่อยที่สุดในโลก" (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

ครัว เป็นพื้นที่ของความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว การร่วมรับประทานอาหารกันของคนในครอบครัวจะเป็นการสร้างความรัก ความห่วงใยจากคนที่เป็นภรรยา/แม่ นอกจากนี้แล้วสามีภรรยา พ่อแม่ลูก ยังสามารถพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วย ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของบัวสรรค์และกรรณิการ์ ดังต่อไปนี้

"ผู้ชายส่วนใหญ่ชอบให้ ภรรยาดูแลเรื่องอาหารการกิน เขาจะเหมือนเป็นคนพิเศษ และผู้หญิงเรามักจะห่วงเรื่องสุขภาพ และอาหารเป็นส่วนสำคัญต่อสุขภาพมาก ๆ เราจะรู้ว่าสามีแพ้อะไร อะไรที่ทานแล้วไม่ดีต่อสุขภาพ ทำ ให้เขาอยู่กับเรานาน ๆ แถมเวลาได้ทานอาหารอร่อยที่ทำโดยคนที่เรารัก ยิ่งมีความสุขค่ะ" (บัวสรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

"ที่บ้านลูกชอบอาหารไทยหลายอย่างค่ะ เช่น ผัดไทย ปอเปี๊ยะทอด เกี๊ยวกุ้งทอด ขนมจีน น้ำยา ข้าวเหนียวไก่ย่าง ลาบหมู เมนูยำทั้งหลาย มีอีกเยอะแยะเลยค่ะ ขนมหวาน และเค้กก็ทำบ่อย มากค่ะ ตอนนี้ลูกหนูไม่กินข้าวที่อื่นเลยค่ะ ไปโรงเรียนก็ต้องเอาข้าวห่อไป บอกว่าอาหารของแม่อร่อยที่สุด เราเป็นแม่ ก็นะภูมิใจสุด ๆ ค่ะ" (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

“เวลาไม่พอใจกัน หรือเคืองใจกัน หนูก็ทำกับข้าวให้แฟนกิน เลือกทำของที่เขาชอบ เช่น หมูสามชั้นทอดเกลือ ลาบหมู พะแนงไก่ หนูใช้อาหารไทยง้อฝรั่งน่ะ” (สร้อยฟ้า, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2558)

ครัว เป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้หรือก่อให้เกิดความรู้ เพราะการทำอาหารเป็นภูมิปัญญาของครอบครัวหรือตระกูลที่ถ่ายทอดกันมาสู่รุ่นต่อรุ่น เช่น เคล็ดลับในการทำอาหาร สูตรลับของครอบครัว เป็นต้น ในส่วนของการเกิดความรู้นั้น ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ต้องเรียนรู้การทำอาหารทั้งไทยและตะวันตก ต้องลองผิดลองถูก และต้องจดจำเคล็ดลับต่าง ๆ เพื่อปรุงอาหารให้อร่อยและเพื่อให้คนในครอบครัวมีความสุข ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

“สำหรับแฟนหนู เวลาที่เขาทำกับข้าวเขาก็จะสอนลูกเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารของฝรั่งไป ด้วยค่ะ หนูก็ได้รู้กับเขาด้วย ตอนนี้นะบ้านเรากำลังเห่อทำอาหารค่ะ แฟนหนูลงทุนติดตั้ง True เพื่อได้ดูช่องที่ทำอาหารฝรั่งค่ะ” (พวงชมพู, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

4.2.1 เสน่ห์ปลายจวักผัวรักจนตาย

เสน่ห์ปลายจวัก หมายถึง ฝีมือการปรุงอาหารของผู้หญิงที่ต้องทำหน้าที่หลักจัดหาและจัดเตรียมอาหารไว้ปรนนิบัติสามีและลูก นอกจากนี้ยังถือเป็นคุณสมบัติข้อหนึ่งของการเป็นแม่ศรีเรือนที่ดี ตามคติของคนไทยในสมัยโบราณมักสอนลูกผู้หญิงให้หัดเข้าครัวทำอาหารด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า เมื่อออกเรือนหรือแต่งงานไปไม่ว่าสามีจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างชาติก็ตาม ผู้หญิงยังคงต้องทำ งานครัว เพื่อหุงหาอาหารให้สามีและลูก และถือว่าฝีมือการทำอาหารของหญิงไทยนั้นมีเสน่ห์อย่างหนึ่งที่สามารถมัดใจสามี และสามีจะไม่คิดนอกใจไปหาผู้หญิงอื่น และทำให้ตนเองเป็นที่รักของสามีตลอดไป

ในทรรศนะของชาวต่างชาติ อาหารไทยได้สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่งดงาม มีชื่อเสียง และมีเสน่ห์จนได้รับความนิยมกว้างขวางไปทั่วโลก นอกจากนี้แล้วอาหารไทยยังได้รับการจัดให้เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญทางการทูตที่เรียกว่า การทูตเชิงวัฒนธรรม เมื่อปี 2554 เว็บไซต์ซีเอ็นเอ็นโก (www.CNNGo.com) ได้จัดอันดับอาหารที่อร่อยที่สุดในโลก 50 จาน ผลปรากฏว่า มีอาหารไทยติดอันดับ โดยมีอาหารที่ชาวต่างชาติชื่นชอบ ได้แก่ มัสมั่นเนื้อ ผัดไทย ส้มตำ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ข้าวผัด และน้ำตกหมู เป็นต้น (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554, หน้า 9)

ในงานวิจัยนี้ พบว่า ก่อนแต่งงาน ภรรยาฝรั่งส่วนใหญ่ไม่เคยทำอาหารเอง แต่หลังจากนั้น ต้องเรียนรู้การทำอาหารทั้งคาวและหวาน ด้วยเหตุผล คือ สามีชาวตะวันตกได้รับรู้อัตลักษณ์ของอาหารไทย เป็นอาหารที่อร่อยที่สุดในโลก ประเด็นดังกล่าว กลายเป็นปัจจัยสำคัญ

ที่ทำให้ผู้หญิงต้องเรียนรู้การปรุงอาหารการฝึกปรือฝีมือ รวมทั้งการค้นหารสนิยมการกิน และรายการอาหารจานโปรดของสามีและลูก ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

สามีหนูเขากินเผ็ดนะ กินอาหารไทยได้ เขาบอกว่าอาหารไทยอร่อยที่สุดในโลก ส้มตำก็กินได้ แต่ไม่เผ็ด ไม่ใส่ปลาร้า และเขายังกินผัดกะเพราเผ็ด ๆ ได้ด้วย หนูเลยต้องหัดทำอาหาร ให้สามีทานค่ะ เขาไม่ชอบทานข้าวนอกบ้าน เพราะคนเยอะวุ่นวาย และไม่รู้ว่าจะสะอาดแค่ไหน อาหารหลัก ๆ ที่หนูทำมีไม่กี่อย่าง เพราะทำได้ไม่เยอะ ทำแต่อาหารที่ตัวเองชอบ เช่น ผัดกะเพรา แต่ที่นี่หาใบกะเพรายากมาก บางครั้งต้องใส่โหระพาแทน ผักชีแทน หนูเลยปลูกต้นกะเพราเอง และแกงต่าง ๆ สามีชอบมากเช่นกัน เขาเป็นคนที่ทานอะไรง่าย ๆ แค่ขอให้เป็น อกไก่ ไม่มีหนังไม่ทานพวกเครื่องใน ปีกไก่ ขาไก่ หนูก็เข้าไปแชร์เรื่องอาหาร ผัก และผลไม้ในเพจหลาย ๆ เพจค่ะ เมื่อมีใครมาถามเรื่องนี้ก็จะไปตอบให้" (บัวสวรรค์, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2557)

"อะไรที่ไม่เคยทำตอนเป็นโสด ก็ต้องหัดทำ เพราะลูกชอบกินอาหารไทยมาก" (กรรณิการ์, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

"หนูทำกับข้าวไม่ค่อยเก่งนะ แต่เขาก็ชอบกินแกงเขียวหวาน แกงมัสมั่น ผัดเม็ดมะม่วงของ ผัดเปรี้ยวหวาน ไข่ยัดไส้ เขาชอบกินอาหารเช้าที่หนูทำให้นะ จากที่ทำไม่เป็นเลย ก็ต้องหัดทำ" (จามจุรี, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2558)

จากการพูดคุยกับสามีชาวอังกฤษและลูก ๆ ของจามจุรี พวกเขาเล่าให้ฟังว่าทุกคนในครอบครัวชอบรับประทานอาหารไทยมาก และภูมิใจที่มีภรรยาและแม่เป็นคนไทย สามียังเล่าเพิ่มเติมว่า ภูมิใจในตัวของภรรยาที่ทำหน้าที่ทั้งเป็นภรรยาและแม่ที่ดี แม้จะทำงานนอกบ้านเหน็ดเหนื่อยมาทั้งวัน แต่จามจุรีไม่เคยละทิ้งงานบ้าน งานในครัวแม้แต่วันเดียว

สำหรับแนวคิดเสน่ห์ปลายจวักในมุมมองของรองศาสตราจารย์นาถฤดี เด่นดวง นักวิชาการด้านเพศภาวะและเพศสภาพนั้น มองว่าเสน่ห์ปลายจวักหรือความสามารถพิเศษในการปรุงอาหาร คือ ความเป็นสากล และความจำเป็นของชีวิต อาจกล่าวได้ว่าการปรุงอาหาร เป็นตัวแทนของความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้แล้ว การปรุงอาหารที่อร่อยทำให้ทุกคนมีความสุขในการรับประทาน และมีเวลาสำหรับการแลกเปลี่ยน ความคิดหรือประสบการณ์ที่ดีกันในพื้นที่ครัวนั่นเอง (พริบพันดาว, 2558, M8-M9)

ในส่วนมุมมองเกี่ยวกับครัวในฐานะที่เป็นพื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิงนั้น จะเห็นได้ว่าครัวสามารถสร้างอำนาจ สำหรับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์อารมณ์ของความผูกพัน และความไว้วางใจให้กับคนในบ้าน จากงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็น ภรรยาฝรั่งที่ใช้ครัวเป็นกลยุทธ์

สำคัญในการสร้างอำนาจของตนเองในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การใช้อาหารสำหรับการสานสัมพันธ์ในครอบครัว การผูกมัดใจสามีชาวตะวันตกและลูกด้วยเสน่ห์ปลายจวัก และใช้ครัวเป็นพื้นที่สำหรับแสดงบทบาทที่สำคัญของตนเองต่อครอบครัว ได้แก่ ความเป็นแม่ศรีเรือน ภรรยาที่ดี และแม่ที่ดี

จากแนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Heidegger, 1962, pp. 1-2) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายไม่ได้ดำรงอยู่ด้วยตนเอง แต่จะขึ้นอยู่กับว่าความหมายนั้น ๆ มองมาจากมุมของใคร เพราะมนุษย์มีความรู้สึกนึกคิด และมนุษย์มักตีความหมายและให้ความหมายสรรพสิ่งกันอย่างไม่มีสิ้นสุด แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ผลการวิจัยครั้งนี้ ที่พบว่า กระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งนั้นมีลักษณะเป็นพลวัต ที่มีการปรับเปลี่ยนที่ไม่หยุดนิ่งและไม่มีรูปแบบตายตัว ประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยเห็นในงานวิจัยนี้ คือ ภรรยาฝรั่งเลือกที่จะสร้างพื้นที่ของตนเองขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งตัวตนที่แท้จริง และอย่างสร้างสรรค์เพื่อโต้ตอบหรือปฏิเสธสังคมที่ให้ความหมายของภรรยาฝรั่งที่อาจมีความหมายตรงกันข้ามกับความหมายที่ผู้หญิงเหล่านั้นสร้างให้กับตนเอง นอกจากนี้ตัวตนและพื้นที่ทางสังคมเหล่านั้นยัง สามารถใช้เป็นเงื่อนไขหรืออำนาจการต่อรองทั้งในวิถีการดำเนินชีวิตในครอบครัวต่างวัฒนธรรมและกับการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นถึงกระบวนการสร้างตัวตนให้อยู่ได้ของภรรยาฝรั่งเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ได้ และเพื่อสร้างตัวตนใหม่ให้กับตนเองในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม โดยที่ผู้ให้ข้อมูลสามารถเรียนรู้ เลือกให้ความหมาย และปรับเปลี่ยนตัวตนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผ่านกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างตัวตนส่วนบุคคลและตัวตนทางสังคม ดังภาพที่ 20

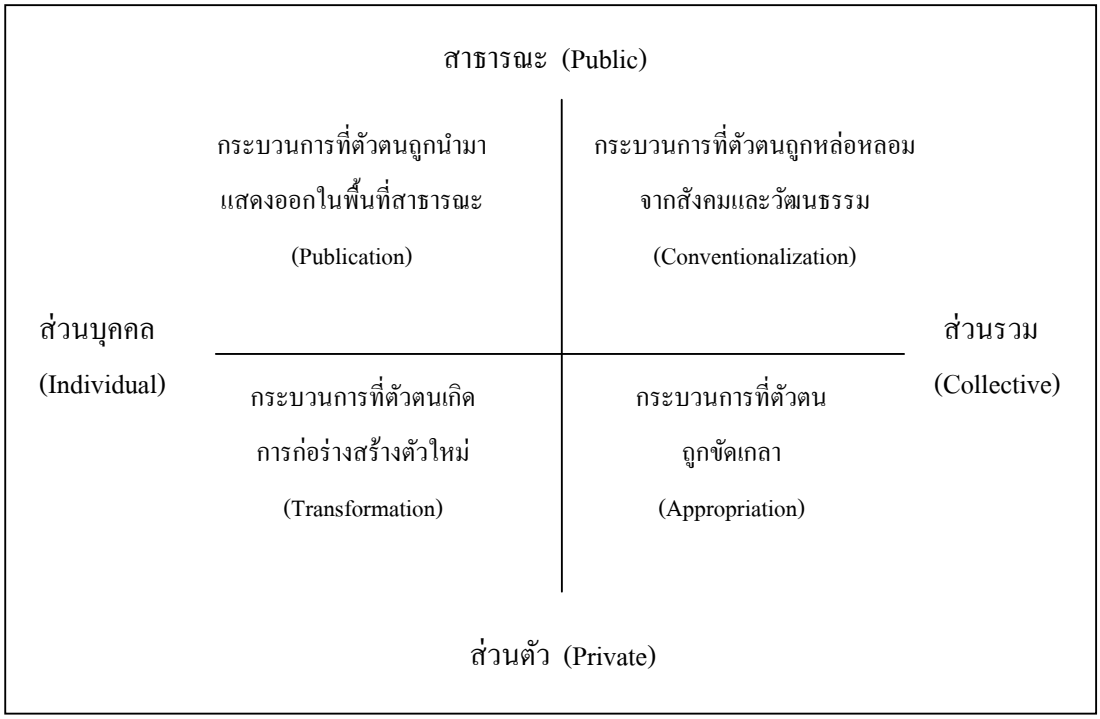

ภาพที่ 20 กระบวนการเชื่อมโยงระหว่างตัวตนส่วนบุคคลและตัวตนทางสังคม (ดัดแปลงมาจาก อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546, หน้า 104-105)

จากภาพที่ 20 แสดงให้เห็นถึง กระบวนการเชื่อมโยงระหว่างตัวตนส่วนบุคคลและตัวตนทางสังคมของภรรยาฝรั่ง โดยมีกระบวนการสำคัญ 4 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการที่ตัวตนถูกขัดเกลา (Appropriation) เป็นกระบวนการที่ภรรยาฝรั่งได้ซึมซับวัฒนธรรมตะวันตกของสามีชาวต่างชาติเข้ามาไว้ในตนเอง โดยผ่านการขัดเกลาจากวิถีชีวิตประจำวันในครอบครัวต่างวัฒนธรรม เช่น ความกล้าในการแสดงออกทางความคิด หรือกล้าโต้แย้งในกรณีที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากสามี ในขณะที่วัฒนธรรมไทยผู้หญิงส่วนใหญ่มักเป็นฝ่ายที่คล้อยตาม นิ่งเงียบ และไม่กล้าโต้เถียงกับสามี

2. กระบวนการที่ตัวตนเกิดการก่อร่างสร้างตัวใหม่ (Transformation) เป็นกระบวนการที่บริบทของโลกภายนอกถูกรวมเข้ามาในโลกส่วนตัวของภรรยาฝรั่ง และก่อให้เกิดตัวตนใหม่ขึ้นมาเพื่อให้สามารถปรับให้เข้ากับการดำเนินชีวิต รวมถึงการนำมาสร้างเป็นกลยุทธ์เพื่อการดำรงอยู่และการให้ความหมายใหม่ของตนเองด้วย เช่น การอบรมเลี้ยงดูลูกในสองวัฒนธรรม การพัฒนาทักษะทางภาษา การเรียนรู้การปรุงอาหารไทยให้ถูกรสนิยมชาวต่างชาติ เป็นต้น

3. กระบวนการที่ตัวตนถูกนำมาแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ (Publication) เป็นกระบวนการที่ตัวตนส่วนบุคคลถูกนำมาแสดงออกในบริบทที่เป็นพื้นที่สาธารณะ เช่น การนำเสนอความสำเร็จของการทำธุรกิจขายมะม่วงน้ำปลาหวานของภรรยาฝรั่งกับสามีในรายการ โทรทัศน์ การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best practices) สำหรับการเลี้ยงลูกสองภาษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4. กระบวนการที่ตัวตนถูกหล่อหลอมจากสังคมและวัฒนธรรม (Conventionalization) เป็นกระบวนการที่ภรรยาฝรั่งได้นำประสบการณ์ชีวิตในด้านต่าง ๆ มาเผยแพร่ให้สังคมหรือสาธารณชนได้รับรู้ เช่น การเล่าประสบการณ์ชีวิตท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมผ่านคอลัมน์นิตยสารหรือหนังสือ การเขียนหนังสือเรื่อง คู่มือครอบครัวต่างต่างวัฒนธรรม ที่มาจากประสบการณ์ของผู้หญิงไทยในเยอรมนี เป็นต้น

จากกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างตัวตนส่วนบุคคลและตัวตนทางสังคมของภรรยาฝรั่งข้างต้น ช่วยทำให้เราเห็นถึงความซับซ้อนของตัวตนที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับบริบทของครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อภรรยาฝรั่งต้องเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมตะวันตกที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทยโดยสิ้นเชิงด้วยแล้ว ยิ่งทำให้เห็นได้ว่ากระบวนการสร้างตัวตนนั้นมีลักษณะที่เป็นพลวัตและปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย และบทสรุปของผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งในบริบทวิถีชีวิตครอบครัวต่างวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาเฮอร์เมนิวติกซ์หรือการตีความ (Hermeneutic phenomenology) ของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้หญิงไทย มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ที่แต่งงานกับชาวตะวันตก และอาศัยอยู่ในอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบ และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้ผู้หญิงต้องใช้ชีวิตคู่กับชาวตะวันตกมาไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball) จำนวน 13 ราย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามวงจรของความเข้าใจที่มาจากการตีความ (Hermeneutic circle of understanding) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการนำข้อมูลการสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง (Member checking) และการแลกเปลี่ยนแนวคิดและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ (Peer debriefing)

ผลการวิจัย พบว่า การให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

1. ช่วงก่อนการเป็นภรรยาฝรั่ง หรือความเข้าใจเดิม (Pre-understanding) เป็นปูมหลังชีวิตและเป็นภาพในฝันของภรรยาฝรั่ง ที่ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดทัศนคติและการรับรู้ในเชิงบวกเกี่ยวกับการแต่งงานกับชาวตะวันตก ผลการวิจัยในประเด็นนี้ สรุปได้ดังนี้

1.1 ปูมหลังชีวิต ที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติในเชิงลบต่อรูปลักษณ์และคุณสมบัติของตนเอง ซึ่งได้แก่ ไม่สวย ผอม แก่ ดำ ยากจน เรียนน้อย และเคยล้มเหลวในชีวิตคู่หรือเคยผ่านการแต่งงานมาแล้ว ปูมหลังดังกล่าว ส่งผลให้ผู้หญิงรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อยและไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ชายไทย ดังนั้นผู้ชายชาวตะวันตกจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นต้องการมีชีวิตสมรสครั้งใหม่

1.2 ภาพในฝันของภรรยาฝรั่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาในทรัพย์สินเงินทองจากสามีชาวตะวันตก เพราะผู้ให้ข้อมูลคาดหวังว่าการแต่งงานกับชาวต่างชาติจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้น

2. ช่วงอยู่อย่างภรรยาฝรั่ง หรือความเข้าใจใหม่ (New-understanding) หลังจากที่ผู้ให้ข้อมูลได้เข้าไปสู่โลกของการแต่งงานกับชาวตะวันตก เป็นการสร้างความเข้าใจใหม่เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายหลังการแต่งงาน ความเข้าใจใหม่ดังกล่าว ได้แก่

2.1 การสร้างตัวตนให้อยู่ได้ เป็นการแสดงออกหรือแสดงความเป็นตัวตนของภรรยาฝรั่งที่เกิดขึ้นภายหลังการแต่งงานกับชาวตะวันตก โดยเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และการหล่อหลอมประสบการณ์ที่ได้จากวิถีการดำเนินชีวิตในครอบครัวต่างวัฒนธรรม การสร้างตัวตนเหล่านั้น ได้แก่

การปรุงแต่งจิต คือ การจัดการหรือการปรับอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดตัวตนที่หลากหลาย มีความหมายในวิถีชีวิต และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ ได้แก่ การสร้างความอดทนสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในประเทศของสามีในกรณีที่ต้องย้ายถิ่นตามสามีและความอดทนที่ต้องอยู่กับสามีนักดื่ม เจ้าอารมณ์ และทำร้ายร่างกายภรรยา การนิ่งหรือการเงียบแทนการโต้ตอบแบบรุนแรงในกรณีที่มีปากเสียงกัน

การปรุงแต่งกาย คือ การสร้างภาพลักษณ์ภายนอกให้ดูดีของผู้ให้ข้อมูล โดยเลือกแต่งกายที่มิดชิด เรียบร้อย และผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ยึดติดกับเครื่องแต่งกายที่มียี่ห้อหรูหราและราคาแพง เพื่อตอบโต้กับภาพเหมารวมของภรรยาฝรั่งที่ว่า “เมียฝรั่งคือตู้ทองเคลื่อนที่”

การยกระดับชีวิต คือ การสร้างทักษะและความสามารถพิเศษของผู้ให้ข้อมูล ที่ส่งผลให้มีชีวิตที่ดีขึ้น เกิดความสุขใจ และเกิดความพึงพอใจในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม การยกระดับชีวิตดังกล่าว ได้แก่ การเสริมสร้างทักษะทางภาษาเพื่อให้สามารถสื่อสารกับสามีด้วยภาษาของสามีและภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล การสร้างความสำเร็จในอาชีพการงาน โดยร่วมกันพัฒนากิจการหรือธุรกิจกับสามีจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

2.2 ภรรยาฝรั่งต้องอดทน เป็นความกดดันจากสังคมคนรอบข้าง รวมไปถึงเครือญาติที่ทำให้ภรรยาฝรั่งสร้างภูมิความอดทนให้กับตนเอง ความอดทนดังกล่าว ได้แก่

ชีวิตที่ถูกตีตรา คือ ทัศนคติของคนในสังคมที่มองผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติว่าเคยเป็นผู้หญิงที่ทำอาชีพขายบริการมาก่อน และยังเป็นกลุ่มผู้หญิงที่ยากจน การศึกษาน้อย และเป็นคนเห็นแก่เงิน ซึ่งต้องการแต่งงานกับชาวตะวันตกเพื่อยกฐานะของตนเองให้ดีขึ้น

การกลายเป็นบ่อเงินบ่อทองของเครือญาติและเพื่อนฝูง คือ ภาพลักษณ์ของคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี โดยที่สังคมให้ภาพของภรรยาฝรั่งคือคนรวย ที่ส่งผลให้เครือญาติและคนรอบข้างเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงินจากภรรยาฝรั่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการถูกขอยืมเงิน

การเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนคนในครอบครัวและเครือญาติ และการถูกผู้ชายไทยมาขอ “เกาะกินฝรั่ง” ด้วย

การต่อสู้กับความแตกต่าง คือ การปรับตัวและการปรับทัศนคติต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมไทย-ตะวันตก ซึ่งความแตกต่างในบางประเด็น อาจส่งผลเชิงลบต่อชีวิตคู่แต่งงานต่างวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ การส่งเงินเลี้ยงดูครอบครัวของภรรยาชาวไทย การเลี้ยงลูกแบบไทยกับตะวันตก การวางแผนชีวิต การตรงต่อเวลา การคุยกันด้วยเหตุผลแทนการนิ่งเงียบ และการมีพื้นที่ส่วนตัว

2.3 ความจริงสองด้านของผู้ชายฝรั่ง เป็นภาพความจริงหลังการแต่งงานที่ผู้ให้ข้อมูลได้ค้นพบเกี่ยวกับสามีชาวตะวันตก ผู้ให้ข้อมูลบางคนพบกับความสมหวังหรือความผิดหวังปะปนกันไปในชีวิตการแต่งงาน ซึ่งได้แก่

ได้สามีดีเหมือนถูกรางวัลที่หนึ่ง คือ ความรู้สึกว่าตนเองโชคดีและสมหวังกับสามีของผู้ให้ข้อมูลที่เคยผ่านการหย่าร้างและมีลูกติดกับสามีเก่าคนไทย ซึ่งทำให้ผู้หญิงรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น เพราะผู้ชายไทยส่วนใหญ่มักรังเกียจผู้หญิงที่เคยผ่านการแต่งงานมาแล้ว ทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นเกิดปมในชีวิต และมีโอกาสน้อยที่จะสร้างชีวิตคู่ใหม่กับผู้ชายไทย

คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า คือ การไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสามีชาวตะวันตกได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกถึงความอึดอัดใจหรือไม่พึงพอใจในชีวิตคู่ ความอึดอัดใจดังกล่าว ได้แก่ การด้อยทักษะทางภาษา ทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับสามีและลูกครึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการชู้สาวของสามี และปัญหาการดื่มสุราของสามีและการทำร้ายร่างกายภรรยา

2.4 พื้นที่ของภรรยาฝรั่ง เป็นการแสดงตัวตนและความพยายามสร้างโลกของภรรยาฝรั่งขึ้นมา โดยใช้สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นที่แสดงตัวตนของการเป็นภรรยาฝรั่ง ซึ่งได้แก่

ลูกครึ่ง: ข้าวนอกนา ความหมายที่เปลี่ยนไป คือ การใช้ลูกครึ่งเป็นอำนาจในการต่อรองกับสามีชาวตะวันตก เพื่อให้สามีเลิกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และการใช้ลูกครึ่งเป็นโซ่ทองคล้องใจ เพื่อสร้างสัมพันธ์ในชีวิตคู่ รวมถึงการใช้ลูกครึ่งเป็นใบเบิกทาง เพื่อเข้าสู่วงการบันเทิงและการได้รับโอกาสที่ดีในแวดวงการศึกษาในสังคมไทย

ครัวคือพื้นที่สานสัมพันธ์ของคนในครอบครัว คือ การใช้ครัวเป็นพื้นที่การให้อำนาจผู้หญิงในการติดสินใจ และสร้างคุณค่าให้กับงานในบ้าน และการทำหน้าที่เป็นแม่ศรีเรือนที่ดี การใช้ครัวเป็นพื้นที่ของความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งเป็นสถานที่ที่คนในครอบครัวสามารถพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ รวมไปถึงการใช้ครัว เป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้

หรือก่อให้เกิดความรู้ เช่น การเรียนรู้ในการทำอาหารให้ถูกปากชาวต่างชาติ การลองผิดลองถูกในการทำอาหาร

บทสรุปของผู้วิจัย

ข้อได้เปรียบของการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา

งานวิจัยนี้ก่อกำหนดขึ้นมาจากความสนใจของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายและกระบวนการสร้างตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่ง การศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการทบทวนความรู้จากบทความวิชาการ/ กึ่งวิชาการ งานวิจัย หนังสือ รวมไปถึงรายการโทรทัศน์ วรรณกรรมประเภทนวนิยาย ที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทย โดยในขั้นตอนแรกนั้น ผู้วิจัยยังไม่ทราบว่าจะประยุกต์ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพใด จนกระทั่งได้รับคำแนะนำจากคณาจารย์ในสาขาวิชาไทยศึกษาให้ศึกษาวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยยังไม่เคยมีการศึกษาในเชิงปรากฏการณ์วิทยาในประเทศไทยมาก่อน จากประสบการณ์การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบข้อได้เปรียบของวิธีวิจัยดังกล่าวดังต่อไปนี้ 1. ปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์เมนิวติกซ์ของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ เป็นการศึกษาเพื่ออธิบายความสำคัญของคน (Being) และความสัมพันธ์ที่คนมีต่อโลก (World) นำเพื่อไปสู่การได้มาซึ่งการให้ความหมายและการตีความ การดำรงอยู่หรือการมีชีวิตอยู่ในโลก (Being-in-the world) แนวคิดดังกล่าวของไฮเดกเกอร์ สะท้อนให้เห็นถึงการหวนกลับไปหาตัวตนที่แท้จริงของบุคคลและการเข้าถึงองค์รวมของบุคคลที่ทำให้เกิดการรับรู้และส่งผลให้เกิดการดำรงอยู่อย่างมีความหมาย อีกทั้งองค์รวมนั้นยังเกิดมาจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวตน การดำรงอยู่ โลก (ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม) และเวลา ของบุคคลนั้น ๆ (สันต์ สุวัจฉราภินันท์ และอภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2555, หน้า 39-40) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถสืบค้นความหมายจากประสบการณ์ของภรรยาฝรั่งที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถสะท้อนความเป็นจริงที่เกี่ยวกับภรรยาฝรั่ง ความสัมพันธ์กับภรรยาฝรั่งต่อโลก และการให้ความหมายชีวิตของพวกเขาเองที่ได้เชื่อมโยงกับบริบทของโลกภรรยาฝรั่ง ทั้งในวัฒนธรรมของความเป็นไทย - ความเป็นตะวันตกได้อย่างชัดเจน 2. ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นคนใน (Insider) ที่มีประสบการณ์ชีวิตการแต่งงานกับชาวตะวันตกยังสามารถส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดที่เกี่ยวกับการให้ความหมายและการตีความ ที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงวิถีชีวิตของภรรยาฝรั่งได้อย่างลึกซึ้ง 3. การไร้สมมติฐานการวิจัยหรือการไร้กรอบแนวคิดทฤษฎีสำหรับการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยานั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบความหมายที่แท้จริง เพราะสมมติฐานหรือ

กรอบแนวคิดทฤษฎีอาจทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถคิดนอกกรอบและอาจทำให้ไม่เห็นความจริงของชีวิตที่อยู่ในจิตใจเบื้องลึกของภรรยาฝรั่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้

แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ค้นพบข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ในประเด็นดังนี้ คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์และค้นหาประสบการณ์จากผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดชลบุรีที่มีจำนวนเพียง 13 คน เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งต้องเดินทางไปต่างประเทศกับสามีบ่อยครั้ง ทำให้การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลงานวิจัยอาจไม่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ของภรรยาฝรั่งกลุ่มใหญ่ในสังคมไทยได้ เนื่องจากความแตกต่างในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค

การให้ความหมายตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของภรรยาฝรั่งตามแนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์

เมื่อผู้หญิงถูกโยน (Thrownness) เข้าสู่โลกของการเป็นภรรยาฝรั่ง พวกเธอได้ประสบกับอุปสรรคหรือปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความกังวล กดดัน หรือเกิดความเครียด จนทำให้ต้องคิดหาวิธีเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในโลกของตนเอง (Being-in-the-world) แนวคิดของการเป็นบุคคลตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์ หรือการดำรงอยู่ในโลกของภรรยาฝรั่งในงานวิจัยนี้นั้นมีดังนี้

1. ภรรยาฝรั่งเป็นผู้ที่มีโลกเป็นของตัวเอง (The person as having a shared world) โลกของผู้หญิงแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ โลกในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรมที่ต้องดำรงอยู่กับสามีชาวตะวันตกและกับลูกที่ผู้หญิงบางคนมีทั้งลูกติดจากสามีเก่าและลูกครึ่งกับสามีใหม่ โลกในวิถีครอบครัวไทยกับบิดามารดาและเครือญาติของตนเอง และโลกของการดำเนินชีวิตร่วมกับคนในสังคมและชุมชน พฤติกรรมและการแสดงออกของภรรยาฝรั่งในแต่ละโลกนั้นจะแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขส่วนบุคคลและบริบททางสังคม วัฒนธรรม ยกตัวอย่างกรณีของสร้อยฟ้า ที่เธอต้องเผชิญกับภาวะกดดันและความเครียดกับความไม่ลงรอยกันของสามีชาวอังกฤษกับพ่อแม่และเครือญาติของเธอ แต่เธอได้สร้างความสำเร็จในกิจการหรือธุรกิจของครอบครัวจนได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและธุรกิจขายมะม่วงน้ำปลาหวานสูตรดั้งเดิมของครอบครัวได้ขยายสาขาเพิ่มขึ้น

2. ภรรยาฝรั่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่ให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับสิ่งต่าง ๆ (The person as a being for whom things have significance and value) ผู้หญิงได้เชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตของตนเองทั้งที่เป็นปูมหลังในอดีตผนวกกับความเป็นตัวตนในปัจจุบัน เพื่อให้ตนเองได้ทำความเข้าใจและให้ความหมายเรื่องต่าง ๆ ในบริบทที่ตนเองเป็นอยู่ และให้สามารถดำรงอยู่ได้ ยกตัวอย่างกรณี

ของจามจุรี ที่เคยให้ความหมายตนเองในอดีตไว้ว่าเป็นกบในกะลา เนื่องจากเป็นคนที่ขาดความมั่นใจและกลัวที่จะเดินเข้าสู่โลกใหม่ แต่ในปัจจุบันเธอสามารถเลี้ยงดูลูกสาวสองคนที่เป็นลูกติดจากสามีเก่าคนไทยและลูกครึ่งไทย-อังกฤษได้อย่างภาคภูมิใจ อีกทั้งสามีชาวอังกฤษได้ทำให้เธอได้เรียนรู้ว่า ผู้หญิงอย่างเธอนั้นมีคุณค่าทั้งการเป็นภรรยาที่ดีของเขาและแม่ที่ดีของลูก ๆ และที่สำคัญที่สุดสามีของเธอได้ทำให้เธอหลุดพ้นจากการเป็นกบในกะลา

3. ภรรยาฝรั่งได้ให้ความหมายต่อสรรพสิ่งด้วยตัวเธอเอง (The person as self-interpreting) ผู้หญิงได้ให้ความหมายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเธอ โดยให้ความหมายมาจากจิตสำนึกที่เชื่อมโยงกับปูมหลังชีวิต ทัศนคติ ค่านิยม สังคม และวัฒนธรรมของพวกเธอ ยกตัวอย่างกรณีของบัวสวรรค์ เด็กสาวอายุ 28 ปีที่แต่งงานกับผู้ชายสูงวัยอายุ 60 ปี เธอให้ความหมายของผู้ชายสูงวัยไว้ว่า “เป็นคนที่มีความมั่นคงทางจิตใจสูง และมีความมั่นคงทางการเงินที่จะไม่ทำให้ชีวิตของเธอต้องลำบากในภายภาคหน้า” ในขณะที่คนในสังคมมีมุมมองว่าเธอต้องการแต่งงานกับผู้ชายแก่เพียงเพื่อหลอกเอาเงินจากเขา แต่เธอไม่ได้สนใจคำพูดดังกล่าวและได้พยายามสร้างตัวตนของการเป็นแม่ศรีเรือนที่ดีและภรรยาที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับผิดชอบดูแลพ่อแม่ที่ชราภาพของสามี ซึ่งเธอได้ให้ความหมายของหน้าที่ดังกล่าวว่า “ปรนนิบัติและดูแลพ่อแม่สามีเหมือนเขาเป็นพ่อแม่ของเรา เพราะความกตัญญูกตเวทีจะส่งผลต่อความเจริญในชีวิต” และการใช้ “เสน่ห์ปลายจวัก” ปรุงอาหารไทยให้ถูกกับรสชาติของสามีและครอบครัวของสามี จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของความเป็นไทยยังอยู่ในตัวตนของบัวสวรรค์แม้ว่าเธอจะอาศัยอยู่ในประเทศที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมก็ตาม นอกจากนี้แล้ว บัวสวรรค์ยังได้เตรียมความพร้อมก่อนการย้ายถิ่นตามสามีไปประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเธอมีทัศนคติต่อ “เอกสารและข้อมูล” เกี่ยวการเป็น ภรรยาของชาวต่างชาติว่า “เราต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอที่จะใช้เป็นอำนาจต่อรองในต่างประเทศได้ และที่สำคัญหากเกิดอะไรขึ้นระหว่างเรากับสามี เราต้องอยู่อย่างลำพังให้ได้หาก เรามีความพร้อมในทุก ๆ เรื่อง”

4. ภรรยาฝรั่งเป็นการฝังรวมเข้าด้วยกัน (The person as embodied) ผู้หญิงได้เอาความรู้สึกนึกคิด การกระทำหรือประสบการณ์ชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน และได้ให้ความสำคัญกับโลกที่มีความหมายกับตัวของพวกเธอ ยกตัวอย่างกรณีความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยกับสามีชาวตะวันตกในประเด็น “การส่งเงินเลี้ยงดูครอบครัวของภรรยา” ที่ผู้หญิงไทยยังคงส่งเงินให้กับครอบครัวของตนเองเพื่อแสดงความกตัญญูและทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ ในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับความคิดที่แตกต่างของสามีชาวตะวันตกที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว ผู้หญิงจึงเลือกใช้วิธีการ “ปกปิด” ความจริง เพื่อรักษาสัมพันธภาพทั้งกับสามีและเครือญาติของตน และเพื่อ

ดำรงตัวตนของ “ความเป็นภรรยาที่ดี” กับ “ความเป็นลูกสาวที่ดี” ในสองโลกที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกันอย่างสิ้นเชิง

5. ภรรยาฝรั่งมีมิติของเวลา (The person in time) ผู้หญิงมีมิติของเวลาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีชีวิต นอกจากนี้มิติของเวลาของเธอจะพัฒนามาจากประสบการณ์หรือปูมหลังชีวิตในอดีตที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดมาถึงปัจจุบันและยังคงมีต่อไปในอนาคตด้วย ยกตัวอย่างกรณีของภรรยาฝรั่งส่วนหนึ่งที่ได้เรียนรู้หลังชีวิตการแต่งงานกับชาวตะวันตกว่า ภาพลักษณ์ของชาวตะวันตกที่เคยวาดฝันไว้อย่างสวยหรูนั้น ตรงกันข้ามกันโดยสิ้นเชิง เพราะพวกเธอยังต้องพบเจอกับความเจ้าชู้ ความไม่ซื่อสัตย์ สามีนักดื่ม และทำร้ายร่างกายที่เหมือนกับที่เธอเคยมีประสบการณ์จากผู้ชายไทย โดยผู้หญิงเหล่านั้นได้เชื่อมโยงความโชคร้ายของเธอเข้ากับบุญ-กรรมในพุทธศาสนา และกาลเวลาที่ผ่านมาทำให้พวกเธอได้เรียนรู้ว่า “ผู้ชายชาติไหนก็เหมือนกันหมด”

บทส่งท้าย: เสียงสะท้อน (Voice) จากภรรยาฝรั่งสู่สังคมไทย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นเสียงสะท้อน (Voice) จากภรรยาฝรั่ง กลุ่มหนึ่งที่ต้องการให้คนในสังคมเข้าใจถึงตัวตนของภรรยาฝรั่ง และมองเห็นภาพลักษณ์ที่แท้จริงของพวกเธอ เสียงสะท้อนดังกล่าว มีดังนี้

ภรรยาฝรั่งกับการ “ปลดแอก” ตนเอง

ในทัศนะของผู้วิจัยการปลดแอกของความไม่เท่าเทียมทางเพศจึงเป็นแอกชีวิตที่สำคัญที่สุดของผู้หญิงไทย เพราะกรอบของสังคมและวัฒนธรรมไทย ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในสภาพของการเป็นผู้ถูกกดขี่ทั้งจากการเป็นคน การเป็นภรรยา และการเป็นแม่ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ที่เคยผ่านการแต่งงาน การหย่าร้าง หรือเคยผ่านอาชีพบริการ (หมอนวด หญิงเชียร์เบียร์) เนื่องจากผู้หญิงกลุ่มนี้ถูกสังคมตีตราว่า เป็น “ผู้หญิงไม่ดี” ทำให้พวกเธอรู้สึก ด้อยคุณค่าและไร้ศักดิ์ศรีของความเป็นคน อีกทั้ง การเป็น “แม่เลี้ยงเดี่ยว” ที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกที่เกิดจากสามีเก่าคนไทย ทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องเผชิญกับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบตามลำพังโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสามีเก่าคนไทย ทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นจึงเกิดภาวะ ความกดดัน ความเครียด และความรู้สึกด้อยค่า และรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่พึงปรารถนาของผู้ชายไทยอีกต่อไป ดังนั้น ผู้หญิงกลุ่มดังกล่าว ได้เกิดแรงขับที่ต้องการแต่งงานกับ “คนนอก” หรือชาวตะวันตก เพื่อให้ตนเองได้ปลดแอกหรือการหลุดพ้นจาก “การกดขี่” จากสังคมและวัฒนธรรมเดิม ๆ หรือจากกรอบของความเป็น “ผู้หญิงไม่ดี” เนื่องจากวัฒนธรรมของชาวตะวันตก ไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผู้หญิงที่เคยผ่านการหย่าร้าง หรือเคยผ่านอาชีพบริการ ว่าเป็นผู้หญิงที่ด้อยคุณค่าและน่ารังเกียจ ยิ่งไปกว่านั้นสามีชาวตะวันตกกลับทำให้ผู้ให้ข้อมูลเหล่านั้นได้มีโอกาสหวนกลับไปสู่ตัวตนของ “ความเป็นผู้หญิงดี” อีกครั้ง โดยที่การตัดสินใจแต่งงานกับชาวตะวันตกส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลมีชีวิตที่ดีขึ้น และ

ดีกว่าเดิม ผู้หญิงเหล่านั้นได้ให้ความหมายของสามีต่างชาติ บุคคลสำคัญที่ช่วยปลดแอกชีวิตของพวกเขา ไว้ดังนี้ “อัศวินขี่ม้าขาว” “เทพบุตรในฝัน” “เขาคือเทวดาฝรั่ง” “คนที่จะฝากผีฝากไข้ในยามแก่” นอกจากนี้แล้ว ผู้หญิงเหล่านั้น ยังสร้างอาชีพที่สามารถทำรายได้เลี้ยงครอบครัว ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการพึ่งพาตนเอง และยังเตือนตนเองไว้เสมอว่า “อย่าฝากชีวิตและความหวังไว้กับใคร แต่จงยืนหยัดด้วยขาของตัวเอง” เราจะเห็นได้ว่า นอกเหนือจากสามีต่างชาติที่เป็นตัวช่วยหนึ่งในการปลดแอกชีวิตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้ว “การสร้างตัวตนใหม่” ของพวกเธอยังได้มีส่วนในการกอบกู้ความเชื่อมั่นคืนกลับมาให้กับตนเอง

ในอีกแง่หนึ่งการแต่งงานกับชาวตะวันตก ถือว่า “เป็นโอกาส” ที่ผู้หญิงไทยได้หลุดพ้นจากความไม่เท่าเทียมทางเพศที่ต้องเผชิญในสังคมไทยที่ผู้ชายเป็นใหญ่ แต่ผู้หญิงเหล่านั้นยังคงต้องเผชิญกับความกดดันอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการถูกสังคมตีตราว่าเคยเป็น “เมียเช่า” หรือ “หญิงขายบริการ” มาก่อนหรือความกดดันท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความกดดันเหล่านั้นอาจส่งผลต่อชีวิตของพวกเธอน้อยกว่าเมื่อเทียบกับความกดดันในเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางเพศที่ได้กล่าวเอาไว้ข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นแอกชีวิตที่ใหญ่ที่สุดของผู้หญิงไทย

ภรรยาคนไทย และลูกครึ่ง : มูลค่าเพิ่มในความเป็น “เสน่ห์ดึงดูดใจในความต่าง”

“ผู้หญิงไทยมีเสน่ห์ดึงดูดใจจนยากเกินหักห้ามใจ” คือ ประโยคหนึ่งในหนังสือเรื่อง “สาวไทยระวังฝรั่ง” ที่เขียนโดยโทบี้ บริตแทน ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้ชายต่างชาติยังเกิดค่านิยมสำหรับการแต่งงานกับผู้หญิงไทยด้วย เพราะเสน่ห์ดึงดูดใจจากความแตกต่างระหว่างตะวันออก - ตะวันตก ในทัศนคติของผู้ชายต่างชาตินั้น ผู้หญิงไทยมีความแตกต่างจากผู้หญิงตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพฤติกรรมการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และพฤติกรรมทางเพศที่ล่อแหลมที่ไม่ค่อยพบเจอกับผู้หญิงไทย รวมไปถึงการเป็นผู้หญิงไทยที่ยิ้มง่าย ช่างเอาอกเอาใจ มีจิตบริการ โอบอ้อมอารี รักครอบครัว กริยามารยาทเรียบร้อย สุภาพ อดทน อดกลั้น ซึ่งถือว่าเป็นบุคลิกภาพที่โดดเด่นและเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยในสายตาของสามีชาวตะวันตกของผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้

นอกจากนี้ การสร้างมูลค่าเพิ่มที่สำคัญอย่างหนึ่งในวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม คือ ลูกครึ่ง ในฐานะเด็ก “หน้าฝรั่ง หัวใจไทย” ผู้ให้ข้อมูลทุกคนที่มีลูกกับสามีชาวตะวันตก ได้สะท้อนทัศนคติของตนเองว่า รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นลูกครึ่งไทย - ตะวันตก และสิ่งที่ภูมิใจมากที่สุด คือ การสอนลูกครึ่งให้มีกริยามารยาทที่พึงประสงค์ตามวัฒนธรรมไทย เนื่องจากมีคนชมว่าลูกครึ่งได้รับการอบรมสั่งสอนความเป็นไทยให้ลูกเป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของภาษา การเคารพผู้ใหญ่ กิริยามารยาทแบบไทย และการประพฤติดีที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ยิ่งไปกว่านั้น ตัวตนที่แสดงออกตามวัฒนธรรมไทย และรูปลักษณ์สวยงามและโดดเด่นของความเป็นชาวตะวันตกของลูกครึ่งได้สร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่เป็นแม่ และยังสามารถใช้ลูกครึ่งในฐานะที่เป็นอำนาจของ

การต่อรองกับสามี และการต่อรองกับสังคมไทยที่ “นิยมลูกครึ่ง” กันอย่างแพร่หลายทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในวงการบันเทิงในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายและพัฒนาสตรีไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ จำเป็นต้องศึกษาเงื่อนไขของสังคมและวัฒนธรรมแต่ละบริบทอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถพัฒนาผู้หญิงในแต่ละบริบทได้อย่างเหมาะสม เช่น ความเป็นผู้หญิงไทยในวัฒนธรรมของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ย่อมมีความแตกต่างกันไปตามสภาพของพื้นที่และขนบธรรมเนียม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัจจัยและเงื่อนไขที่แตกต่างกันด้วย

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดการองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทย และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาอย่างเป็นระบบสำหรับการวางแผนนโยบายเชิงกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและก่อให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

1. สถาบันการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ และต่อยอดความรู้ใหม่เกี่ยวกับปรากฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทย เพื่อให้ได้ความรู้ที่ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2. สื่อมวลชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ ที่ เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ควรนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง เหมาะสม และตรงกับความเป็นจริง รวมทั้งการนำเสนอมุมมองของการแต่งงานต่างวัฒนธรรมทั้งด้านบวก และด้านลบของการแต่งงานต่างวัฒนธรรม เพื่อให้คนในสังคมสามารถใช้ผลงานวิจัยนี้เป็นประโยชน์สำหรับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับภรรยาฝรั่งและครอบครัวต่างวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยกับชาวตะวันตกที่อาศัยอยู่ในไทยกับที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศหรือตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย หรือคู่สมรสที่ประสบความสำเร็จกับคู่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อหาปัจจัยที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันของการเป็นภรรยาฝรั่ง

2. การวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของลูกครึ่งที่เติบโตท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาถึงกระบวนการปรับตัว การเผชิญกับปัญหา อุปสรรค การรับรู้ถึงข้อดีข้อเสียของการดำเนินชีวิตทั้งในสังคมและในครอบครัวต่างวัฒนธรรม

3. การวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวต่างชาติ สามีของผู้หญิงไทย ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ต้องย้ายถิ่นมาอยู่ประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ปัญหาและอุปสรรคการใช้ชีวิตในประเทศไทย ปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการปรับตัว และความต้องการด้านอื่น ๆ ของสามีชาวต่างชาติ

4. การวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมของผู้หญิงไทยกับความต้องการแต่งงานกับชาวต่างชาติ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ และเตรียมความพร้อมหรือป้องกันไม่ให้เกิดค่านิยมที่ผิดต่อการแต่งงานต่างวัฒนธรรมของผู้หญิงไทย

บรรณานุกรม

กรองทอง สุดประเสริฐ. (2552). ผู้หญิงม้งค้าผ้าใยกัญชา: จากหมู่บ้านสู่เศรษฐกิจบนบาทวิถี. *วารสารสังคมศาสตร์, 21*(2), 13-35.

กระทรวงการต่างประเทศ. (2554, 8 ธันวาคม). เสน่ห์ปลายจวักอาหารไทยครองใจเมืองผู้ดี. *ฐานเศรษฐกิจ* , หน้า 9.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). *พม. เปิดเกมรุกปัญหาค้ามนุษย์ภาคอีสาน จัดเวทีสัญจร ถกทางออก "เขยฝรั่ง ทางสวรรค์หรือนรก" ที่อุดรธานี*. เข้าถึงได้จาก http://www.msociety.go.th/news_detail.php?newsid=2328

กัญญ์ฐิตา ศรีภา. (2554). *ประสบการณ์ใกล้ตายของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา*. ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กาญจนา แก้วเทพ. (2542). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจนา แก้วเทพ. (2544). ผู้หญิง/ผู้ชาย : ที่บ้าน/ที่สาธารณะ. ใน *สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ* (หน้า 60-129). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.

กุลภา วจนสาระ. (2554). *ภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทย*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

เกษมสันต์ อังกระโทก. (2550). *วิถีชีวิตของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แก้วตา จันทรานุสรณ์. (2553). *การเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าทางสังคมจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมในรวมเรื่องสั้นชุด "สาบอีสาน"*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

โกสินทร์ รัตนคร. (2552). *การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารของการเลือกคู่ครอง*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ความรักและความเป็นพ่อแม่ในครอบครัวต่างวัฒนธรรม. (2553). เบอร์ลิน: Multicultural Association Familia Club Ry.

คอนนิ่ง, ดิก เดอ. (2557). *บทบาทของชายหญิงในครอบครัว*. เข้าถึงได้จาก www.thaifamilylink.net/web/node/11

งามพิศ สัตย์สงวน. (2545). *สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาครอบครัวไทยโซ่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จริงใจ ใช้ฝึกฝน. (2555). *พัฒนาการเมียฝรั่งในสังคมไทย*. เข้าถึงได้จาก www.social.nu.ac.th/th/history/paper/834416_ex2.pdf

จันทร์ไชยลือ ป่ายีจั้วลือมัน. (2556). *การแต่งงานข้ามชาติระหว่างม้งในลาวและในสหรัฐอเมริกา : ความหมายและกระบวนการ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาชาติพันธุ์สัมพันธ์และการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทิมา ปัทมธรรมกุล. (2550). *วิเคราะห์การสร้างวาทกรรมความงามของโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิว*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, คณะวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จารุวรรณ ขำเพชร. (2555). *พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในซอยคาวบอย*. ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จินดา ศรีรัตนบุญ. (2553). *เยอรมันมองหญิงไทย: ภาพแทนหญิงไทยในงานเขียนเยอรมันร่วมสมัย*. ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตนาถ กลัดวัง. (2545). *การสร้างความหมาย "ครัว" ในนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวารสารสนเทศ, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรนันท์ โกมลกิติสกุล. (2536). การวิเคราะห์บทบาทและสถานภาพของสตรีจากสำนวนสุภาษิตอีสาน. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10*(2), 66-69.

เจนจิรา ผลดี. (2554). *การสมรสข้ามวัฒนธรรม: แนวทางการปรับตัวและผลกระทบต่อสังคมไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2550). *อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง*. เข้าถึงได้จาก http://static1.squarespace.com/static/52bce94ae4b013dbd6fc79d4/t/557946f6e4b0b454e5bfd1db/1434011382421/20_อัตลักษณ์+วัฒนธรรม+การเปลี่ยนแปลง.pdf

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2543). ปีศาจชื่อ “Feminism” : ที่ทางของสตรีนิยมในสังคมไทย”. ใน *การประชุมวิชาการประจำปีสตรีศึกษาครั้งที่ 2* (ไม่ปรากฏเลขหน้า). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2549). *เมื่อผู้หญิงคิดจะมีหนวด: การต่อสู้ “ความจริง” ของเรื่องเพศในสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

ชาย โพธิสิตา. (2552 ก). ครัวเรือนโลกาภิวัฒน์. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 34*(3), 486-499.

ชาย โพธิสิตา. (2552 ข). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ฐิตาภรณ์ การรักษา. (2553). *เสน่ห์หญิงไทย: การสร้างให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมไทยกับสามีต่างชาติ จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ฐิตินบ โกมลนิมิ. (2549). *“อาหาร” การปรุงอำนาจของผู้หญิง*. เข้าถึงได้จาก http://www.thitinob.com/node/36

ณรงค์ นิติจันทร์. (2547). ปัญหาหญิงไทยในต่างแดน. *คู่สร้างคู่สม, 24*(464), 38.

ณิชกมล วานิชชัง. (2550). *การแต่งงานข้ามชาติของสตรีกับการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อครอบครัวและชุมชนในจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2549). การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมไทยกับ “ฝรั่ง” ในประวัติศาสตร์สังคมสยาม. *ศิลปวัฒนธรรม, 27*(5), 78-92.

ดิเรก หงษ์ทอง. (2556). แหวกวังสำริด: ทำไมผู้หญิงเขมรถิ่นไทยถึงเลือกมีสามีฝรั่ง?. *วารสารมนุษยศาสตร์, 20* (ฉบับพิเศษ), 54-73.

ดุษฎี อายุวัฒน์, ฟ้ารุ่ง มีอุดร และวิภาวี กฤษณะภูติ. (2554). *โครงการการศึกษาแนวทางการป้องกันและช่วยเหลือคุ้มครองผู้หญิงไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ดูปลาตร์, หลุยส์. (2540). *สถานะของผู้หญิงมีสามีในประเทศสยาม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทัศนีย์ แก้วดุลดุก. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อและการใช้ประโยชน์จากการอ่านนิตยสารคู่สร้างคู่สมของผู้อ่านในจังหวัดเชียงใหม่*. ปัญหาพิเศษศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์, สำนักงานบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2555). เมียฝรั่ง: ภาษาและการสื่อสาร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 30*(3), 165-185.

ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และวิภาวรรณ อยู่เย็น. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์เมียฝรั่งในนวนิยายเรื่อง ข้าวนอกนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 30*(3), 131-156.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. (2535). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โทบี้, บริตแทน. (2550). *สาวไทยระวังฝรั่ง.* กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.

นวลมุกข์ สุทธิภาศิลป์. (2528). *การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองและต่อผู้อื่นของเด็กลูกครึ่งผิวดำและเด็กลูกครึ่งผิวขาว ที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร: ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กในความอุปการะขององค์การการกุศลเพิร์ล เอส บัค.* วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะหศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันดา วีรวิทยานุกูล. (2544). สตรีกับอัตลักษณ์. ใน *สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ* (หน้า 280-364). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

นิตยา มาศะวิสุทธ์, รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ และธาวิต สุขพานิช. (2557). ชายกับหญิง. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา แนวคิดไทย หน่วยที่ 7-15* (พิมพ์ครั้งที่ 13) (หน้า 353-408). นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิเทศ ตินณะกุล. (2544). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). *ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น กางเกงใน และ ฯลฯ.* กรุงเทพฯ: มติชน.

บัณฑิตา พิลึกดีเดช. (2548). *พฤติกรรมการอยู่อาศัยในสถานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว: กรณีศึกษา โครงการสแกนดิเนเวียนวิลเลจ จ.ชลบุรี.* วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเคหการ, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. (2551). การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงชนบทในภาคอีสาน. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 25(1),* 1-32.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2532). *สถานภาพสตรีไทย.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เบค-เกอร์นส์เฮม, อลิซาเบธ. (2550). *ครอบครัวในความหมายใหม่: การค้นหาวิถีชีวิตแบบใหม่.* กรุงเทพฯ: คบไฟ.

ปกรณ์ สิงห์สุริยา, คงกฤช ไตรยวงศ์ และรชฎ สาตราวุธ. (2556). *เรื่องเล่า อัตลักษณ์ และความยุติธรรมในปรัชญาของปอล ริเกอร์*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2556). *นานมาแล้วมีเรื่องเล่า นิทาน ตำนานชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปณิธี สุขสมบูรณ์. (2554). เพศภาวะและเพศวิถีข้ามวัฒนธรรม กรณีศึกษาการย้ายถิ่นและการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยกับสามีชาวตะวันตกในสังคมปัจจุบัน. *วารสารเพศวิถีศึกษา, 1*(1), 109-134.

ประภัสสร สุขสวัสดิ์. (2550). *ตัวตนของเมียฝรั่งในสังคมกึ่งเมืองที่ชนบทอีสาน: กรณีศึกษาเมียฝรั่งในชุมชนเทศบาลหนองหาน จังหวัดอุดรธานี*. การศึกษาอิสระศิลปะศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ปรานี วงศ์เทศ. (2522). *ทุ่งเขาและทุ่งราบ*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา.

ปรานี วงศ์เทศ. (2549). *เพศสภาวะในสุวรรณภูมิ (อุษาคเนย์)*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ปรานี วงศ์เทศ. (2559). *เพศและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: นาตาแฮก.

ปรีดี พิศภูมิวิถี. (2553). *กระดานทองสองแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ปานทิพย์ พอดี. (2546). *หญิงขายบริการ: ชีวิตผู้หญิงสองภาค*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปาริชาติ หาญไชยนะ. (2549). *กระบวนการสร้างตัวตนของคนลาวอพยพพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิญชาน์ บัวขวัญ และจุรีรัตน์ บัวแก้ว. (2558). กระบวนการกลายเป็นเมียฝรั่งภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 32*(2), 139-168.

เปี๊ยก จักรวรรดิ์. (2548). *ตำนานสักยันต์*. กรุงเทพฯ: ไพลินบุ๊คเน็ต.

ผู้หญิงกับการครัวในวรรณกรรม. (2558). เข้าถึงได้จาก https://sangkae.wordpress.com/2011/11/01/ผู้หญิงกับการครัวในวรรณกรรม.

ผู้หญิงอีสาน : ทางเลือก ศักยภาพและแนวทางการพัฒนา. (2541). ขอนแก่น: สถาบันและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พงษ์รพี บูรณสมภพ. (2544). *ทัศนะและพฤติกรรมของผู้หญิงไทยในการเลือกคู่ครองต่างเชื้อชาติ: ศักยภาพของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวเดนมาร์ก*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พริบพันดาว. (2558, 22 เมษายน). *เสน่ห์ปลายจวักในยุคสมัยที่แปรเปลี่ยน. โพสต์ทูเดย์, หน้า M8-M9.*

พลสิทธิ์ แววศักดิ์. (2550). *"กระเทยบ้านนอก" การสร้างตัวตนของกะเทยบนพื้นที่ทางสังคม: กรณีศึกษากระเทยที่ปรากฏตัวในเขตตัวเมืองนครศรีธรรมราช.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา, สำนักวิชาศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

พวงเพชร วัชรอยู่. (2547). *จิตวิทยาทั่วไป.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัชรินทร์ ลาภานันท์, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ. (2549). *การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม: การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้.* ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณ์สังคมลุ่มน้ำโขงคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พัทยา เรือนแก้ว. (2552). *สิทธิหญิงไทยกรณีเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ.* กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

พัทยา เรือนแก้ว. (2557). บทนำ: 40 ปีการเคลื่อนย้ายประชากรหญิงไทยมาเยอรมนี. ใน *หญิงไทยและชุมชนไทยวันนี้ในเยอรมนี* (หน้า 7-14). เบอร์ลิน: สถานเอกอัคราชทูตไทย ณ กรุงเบอร์ลิน.

พิเชฐ สายพันธ์. (2544). ใน "บางลำพู" และ "สีลม" "พื้นที่" และ "ตัวตน" ในอัตลักษณ์ของคนเมือง (หน้า 81-104). ใน *30 ปี ไทยคดีศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย. (2548). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรพล ภูริดำรงค์กุล. (2553). *ผู้หญิงกับการสักยันต์ : กระแสแฟชั่นหรือการพยายามสร้างอัตลักษณ์.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โมฮันตี, จันทรา ทัลเภท. (2547). ผู้หญิงโลกที่สาม สตรีนิยมตะวันตกและวาทกรรมอาณานิคมนิยม ใน *เพศภาวะ: การท้าทายร่าง การค้นหาตัวตน.* (หน้า 21-76). เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยศ สันตสมบัติ. (2551). *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย เล่ม 1-2.* กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ยุวดี เมฆบุษยา. (2547). *การสมรสข้ามวัฒนธรรมของสตรีในกิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เย็นจิตร ถิ่นขาม. (2552). *การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของหญิงไทยกับชายญี่ปุ่น*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ร่มเย็น โกไศยกานนท์. (2550). *โลกาภิวัตน์และปรากฏการณ์ธุรกิจเมียสั่งทางอินเตอร์เน็ต: ภาพสะท้อนของความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์หญิงชาย*. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รัตนา บุญมัธยะ. (2548). ภรรยาฝรั่ง : ผู้หญิงอีสานกับการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 1*(2), 1-15.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รุ่งทิพย์ ดารายนตร์. (2551). *ประสบการณ์ของผู้ป่วยที่มีความยากลำบากในการหย่าเครื่องช่วยหายใจ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รุสมีนา นิมะ. (2557). *ประสบการณ์การจัดการภาวะอ้วนของหญิงมุสลิม*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เรโนลดส์, เครก เจ. (2547). การสร้างเพศภาวะของตัวตนแบบชาตินิยมและหลังชาตินิยมในประเทศไทย ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ใน *เพศภาวะ:การท้าทายร่างการค้นหาตัวตน*. (หน้า 257-285). เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เรโนลดส์, เครก เจ. (2550). *เจ้าสัว ขุนศึก ศักดินา ปัญญาชน และคนสามัญ รวมบทความประวัติศาสตร์ของเครก เจ. เรย์โนลด์ส*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ลักขณา สริวัฒน์. (2544). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วรรณี ศิริรัตน์รุ่งเรือง. (2548). *ตัวตนและการนำเสนอตัวตนของผู้หญิงในเว็บไซต์หาคู่*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. (2545). *จิตวิทยาการปรับตัว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันทนีย์ วาสิกะสิน และสุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (2542). *สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). *สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20.* กรุงเทพฯ: คบไฟ.

วิระดา สมสวัสดิ์. (2549). *นิติศาสตร์แนวสตรีนิยม.* เชียงใหม่: วนิดาเพรส.

วิลาศ ดวงกำเนิด. (2552). *การสมรสกับคนต่างชาติของสตรีไทยในประเทศเยอรมนี.* วิทยานิพนธ์ประชากรและการพัฒนามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประชากรและการพัฒนา, คณะสถิติประยุกต์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิสาขา เทียมลม. (2558). มายาคติความงามแบบสาวเกาหลี. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติเพศวิถีศึกษา ครั้งที่ 5 "รัฐ/ประหาร/เพศ (สาธารณะ รัฐ เซ็กส์ ภาคสอง)* (หน้า 20-33). กรุงเทพฯ: สมาคมเพศวิถีศึกษา.

วิสุทธิ์ เหล็กสมบูรณ์. (2544). *การสร้างความหมายว่าด้วยเครือญาติและครอบครัวในเครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงอิวเมี่ยน (เย้า) ภายใต้วิถีการผลิตเชิงพาณิชย์และระบบสังคมที่ให้อำนาจผู้ชายเป็นใหญ่ : กรณีศึกษาแม่ค้าชาวอิวเมี่ยนในตลาดแห่งหนึ่งของชุมชนเมืองเชียงใหม่.* เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์. (2550). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา, 5*(1), 105-118.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2549). *การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงชนบทไทยจังหวัดอุดรธานี.* ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา, โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2555). *ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล. (2532). การศึกษาและวิจัยด้วยวิธีปรากฏการณ์วิทยา. *วิธีวิทยาการวิจัย, 4*(1), 9-20.

ศุภมณฑา สุภานันท์. (2554). พื้นที่ เวลา อัตลักษณ์ และการสร้างความหมายทางสังคม. *วารสารนิเทศศาสตร์, 29*(3), 186-204.

ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ. (2549). ผลกระทบแต่งงานข้ามชาติต่อสถาบันครอบครัวไทย. *วารสารสำนักการบริหารการวิจัย มข, 1*(4), 13-15.

ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, วรรณภา นิวาสะวัต และขนิษฐา นันทะบุตร. (2548). *ผลกระทบของการแต่งงานข้ามชาติที่มีต่อสถาบันครอบครัวไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศูนย์สำรวจความคิดเห็น นิด้าโพล. (2559). *ดาราไทยแท้ กับ ดาราลูกครึ่ง.* เข้าถึงได้จาก http://nidapoll.nida.ac.th/top_news-ดาราไทยแท้กับดารา ลูกครึ่ง-68-314.html#.Vu0LDOJ951t

สนิท สมัครการ. (2534). *วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมคิด อิสระวัฒน์. (2542). *ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูเด็กของคนไทย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมรักษ์ รักษาทรัพย์. (2550). โลกาภิวัตน์: ความจำเป็นที่ต้องปฏิรูปการคลัง. *วารสารรามคำแหง, 24*(1), 14-24.

สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2553). ความเป็นชายที่เปลี่ยนไป สังคมไทยที่เปลี่ยนแปลง. ใน *การประชุมวิชาการนานาชาติ "วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ ครั้งที่ 2"* (หน้า 1-27). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัณฐิตา กาญจนพันธุ์. (2552). บทบรรณาธิการ. *วารสารสังคมศาสตร์, 21*(2), 7-10.

สันต์ สุวัจฉราภินันท์ และ อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2555). ปรากฏการณ์วิทยา: ทบทวนการใช้ "รากเหง้าและอัตลักษณ์" ในวาทกรรมของสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย. ใน *โครงการประชุมวิชาการประจำปี 2555* (หน้า 35-48). กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.

สิริพร สมบูรณ์บูรณะ. (2542). ปฏิบัติการทางสังคมบนพื้นที่ทางสังคม: วิถีชีวิตชาวสวนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล. *รัฐศาสตร์สาร, 21*(3), 197-234.

สาวิตตา บุญนำบารมี. (2556). *หญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติ พื้นที่ อำเภอปง จังหวัดพะเยา*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). *การความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์*. เข้าถึงได้จาก http:// www.industry.go.th/nonthaburi/

สุชาดา ทวิสิทธิ์. (2545). วาทกรรมการรื้อสร้างตัวตนของผู้หญิงในสังคมไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศร, 10*(2), 1-23.

สุชาดา ทวิสิทธิ์. (2547). เพศภาวะ: กระบวนทัศน์เพื่อโลกใบใหม่ที่เท่าเทียม. ใน *เพศภาวะ: การท้าทายร่าง การค้นหาตัวตน* (หน้า 3-20). เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุพัตรา สุภาพ. (2542). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุพัตรา สุภาพ. (2546). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุภาภรณ์ งามวัน. (2548). *พลวัตภาพเหมารวมองผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสตรีศึกษา, สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช และคณะ. (2542). *การย้ายถิ่นของหญิงไทยไปเยอรมนี: สาเหตุ ชีวิตความเป็นอยู่ และผลกระทบในประเทศไทยและเยอรมนี*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ บุญรอด. (2557). *ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองในตลาดนัดเกาะหมี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

โสภิดา วีรกุลเทวัญ. (2544). *ตามรอยหญิงบำเรอกามในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง*. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

โสภิดา วีรกุลเทวัญ. (2546). *การนำเสนอความเป็นตัวตนของหญิงบาร์เบียร์*. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หญิงกับความรู้ 1 (ภาค 2). (2546). กรุงเทพฯ: โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

'หาดบางแสน' ฟื้นเงียบกลุ่มยุโรปยึดลองสเตย์. (2549). เข้าถึงได้จาก www.lib.buu.ac.th/clipping/CL00426.doc

อรพรรณ จันทรวงศ์ไพศาล. (2554, 13 เมษายน). พลิกตำราสอนฝรั่ง เขยนอก-เมียฝรั่ง รู้ทันรักต่างแดน. *มติชน*, หน้า 21.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2543). “พื้นที่” ในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 12*(2), 65-101.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์ Identity การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อภิรดี สุภาพ, นฤมล กาญจนทัต, และแน่งน้อย วันอรุณวงศ์. (2551). การแสวงหาตัวตนในนวนิยายและภาพยนตร์เรื่องไฟท์คลับ. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 14*(3), 501-512.

เอสเตอร์ริค, เพ็นนี แวน. (2547). การสร้างตัวแบบเพศภาวะในสังคมไทย. ใน *เพศภาวะ: การท้าทายร่าง การค้นหาตัวตน* (หน้า 205-254). เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2549). *อยู่ชายขอบ มองลอดความรู้ รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ฉลาดชาย รมิตานนท์.* กรุงเทพฯ: มติชน.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *รัฐและชาติพันธุ์ พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม.* เชียงใหม่: สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 จังหวัดเชียงใหม่ กรมพัฒนาและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

โอเนลล์, จอร์จ และโอเนลล์, นีน่า. (2543). *การแต่งงานในทัศนะใหม่* (พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม และวิทยากร เชียงกูล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

Angeles, L., & Sunanta, S. (2007). Exotic love at your fingertips: Intermarriage websites, gendered representation, and the transnational migration of Filipino and Thai women. *Kasarinlan: Philippine Journal of Third World Studies, 22*(1), 3-31.

Appadurai, A. (1990). Disjuncture and difference in the global culture economy. *Theory, Culture & Society (Sage, London, Newbury Park and New Delhi),* (7), 295-310.

Cohen, E. (2003). Transnational marriage in Thailand: The dynamics of extreme heterogamy. In *Sex and tourism journey of romance, love, and lust* (pp. 57-84). New York: The Haworth Hospitality.

Diekelmann. N. L. (1992). Learning-as-testing: A Heideggerian hermeneutical analysis of the lived experiences of students and teachers in nursing. *Advances in Nursing Science, 14*(3), 72-83.

Fanon, F. (1986). *Black skin, White masks.* London: Pluto Press.

Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identities*. New Jersey: Prentice Hall.

Guignon, C. B. (1984). *Heidegger and the problem of knowledge.* Indiana: Hackett.

Jinchutha Chaisena Dallas. (2011). *Look, I am a New Person : The transformative process of adolescents moving from drug abuse to drug free*. The Doctor Degree of Philosophy, Nursing Sciences, Faculty of nursing, Burapha Univeristy.

Hall, S. (1997). *Representation: Culture representations and signifying practices.* London: Sage.

Harrison, R. (2010). Introduction the allure of ambiguity: The "West" and making of Thai identities. In *The ambiguous allure of the West* (pp. 1-36). Hong Kong: Hong Kong University Press.

Heidegger, M. (1962). *Being and time.* New Haven, CT: Yale University Press.

Kwan, M. P. (2009). *Negotiation in cross-cultural marriages: An exploratory qualitative study among middle class professionals in Hong Kong.* The Degree of Master of Philosophy in Social Sciences (Sociology), Lingnan University.

Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (Translated by Donald Nicholson-Smith). Oxford: Blackwell.

Leonard, V. W. (1989). A Heideggerian phenomenological perspective on the concept of the person. *Advances in Nursing Science, 11*(4), 40-55.

Orapan Footrakoon. (1999). *Lived experiences of Thai war brides in mixed Thai-American families in The United States.* A Doctoral of Philosophy Thesis, The Graduate School, University of Minnesota.

Orathai Piayura. (2012). Thai women, cross-cultural marriage and sexuality. *International Journal of Social and Humanity, 2*(2), 156-158.

Pasuk Phongpaichit. (1982). *From peasant girls to Bangkok masseuses.* Geneva: International Labour Office.

Patcharin Lapanun. (2012). It's not just about money: Transnational marriages of Isan women. *Journal of Mekong Societies, 8*(3), 1-28.

Pattana Kitiarsa. (2010). An ambiguous intimacy: Farang as Siamese occidentalism.In *The ambiguous allure of the West* (pp. 57-74). Hong Kong: Hong Kong University Press.

Perspectives on philosophy of science in nursing: An historical and contemporary anthology. (1999). Philadelphia: Lippincott.

Reynolds, C. J. (1999). *On the gendering of nationalist and postnationalist selves in rwentieth-century Thailand.* In Genders & sexualities in modern Thailand (pp. 261 – 274). Chiang Mai: Silkworm Books.

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality.* New York: Harper and Row.

Mcleod, J. (2000). *Beginning postcolonialism*. Manchester: Manchester University Press.

Mulhall, S. (2005). *Routledge philosophy guidebook to heidegger and being and time* (2rd ed.). New York: Routledge.

Narissara Taweekuakulkit. (2005). *Thai - North American inttercultural marriage in the US: A qualitation study of conflict from Thai wives's perspectives.* Doctor of Philosophy, Speech Communication, The Graduate School, Wayne State University.

Natanaree Posrithong. (2013). Women enter the 'public sphere': Thailand's post-revolutionary period 1932-1956. *Rian Thai, 6,* 137-161.

Said, E. (1978). *Orientalism*. London: Penguin Book.

Thisa, K. (1980). *Providence and prostitution: Image and reality for women in Buddhist Thailand.* London: Change International Reports.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	วันที่สัมภาษณ์	อาชีพ
กรรณิการ์, นามสมมติ	21 เมษายน 2558	พนักงานมหาวิทยาลัย
จามจุรี, นามสมมติ	15 ตุลาคม 2558	ธุรกิจส่วนตัว
ชบา, นามสมมติ	27 กุมภาพันธ์ 2559,	พนักงานนวด
ช้องนาง, นามสมมติ	3 เมษายน 2559	พนักงานขาย
ทองกวาว, นามสมมติ	16 กุมภาพันธ์ 2559	อาจารย์
บัวสวรรค์, นามสมมติ	30 พฤษภาคม2557	แม่บ้าน
บุหงา, นามสมมติ	9 กันยายน 2558	แม่บ้าน
ผกากรอง, นามสมมติ	20 เมษายน 2558	แม่บ้าน
พวงชมพู, นามสมมติ	3 ตุลาคม 2558	เกษตรกร
พุดซ้อน, นามสมมติ	10 ธันวาคม 2557	อาจารย์
มะลิลา, นามสมมติ	16 สิงหาคม 2557	พนักงานบริษัท
ลำดวน, นามสมมติ	9 มิถุนายน 2557, 30 กันยายน 2559	ธุรกิจส่วนตัว
สร้อยฟ้า, นามสมมติ	10 ตุลาคม 2558, 26 กันยายน 2559	ธุรกิจส่วนตัว